

## Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 15 juni 1933 kl. 9 f. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna nr 211, 212 och 216 gjorda framställningar angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten samt till bekämpande av arbetslösheten jämte i dessa ämnen väckta motioner.*

### Inledning.

I den till riksdagen den 3 januari 1933 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1933/1934 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på propositioner, som kunde bli riksdagen förelagda, för nämnda budgetår beräkna

*dels* under utgifter för kapitalökning, IV Fonden för förslag till statsverket, till arbeten till motverkande av arbetslösheten ett reservationsanslag av 75,000,000 kronor (bil. 1 punkt 1, socialdepartementet) samt till allmänna arbeten till motverkande av arbetslösheten ett reservationsanslag av 50,000,000 kronor (bil. 2 punkt 29, kommunikationsdepartementet),

*dels ock* under femte huvudtiteln, punkt 9, till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag av 35,000,000 kronor.

I sedermera den 17 mars 1933 till riksdagen avlåtna propositioner, nr 211, 212 och 216, har Kungl. Maj:t framlagt slutliga förslag i berörda ämnen.

I propositionen nr 211 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det propositionen bilagda utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till arbeten till motverkande av arbetslösheten, att användas enligt de grunder, som i statsrådsprotokollet angivits, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 75,000,000 kronor.

I propositionen nr 212 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till vissa arbeten under kommunikationsdepartementet för motverkande av arbetslösheten, att användas enligt de grunder, som i statsrådsprotokollet angivits, för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 50,000,000 kronor.

I propositionen nr 216 har Kungl. Maj:t, under åberopande av det propositionen bilagda utdraget av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 35,000,000 kronor, *dels ock* godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för anslaget användning.

Dessa propositioner, som hänvisats till förberedande behandling av särskilda utskottet, hava av utskottet handlagts i ett sammanhang.

I samband med förenämnda propositioner har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av desamma väckta motioner, nämligen

*i anledning av proposition nr 211, väckta inom första kammaren:*

- nr 315 av herr *Sederholm*,
- nr 320 av herr *Kvarnzelius* m. fl.,
- nr 324 av herr *Johan Johansson* m. fl.,
- nr 325 av herr *Wohlin* m. fl.,
- nr 326 av herrar *Anton Pettersson* och *Johan Johansson*,
- nr 327 av herr *Johan August Larsson*,
- nr 328 av herr *Johan Larsson*,
- nr 329 av herrar *Westman* och *Julin*,
- nr 330 av friherre *Lagerfelt* m. fl.,
- nr 331 av herr *Asplund* och
- nr 333 av herr *Löfgren* m. fl.;

samt väckta inom andra kammaren:

- nr 482 av herrar *Olsson* i Ramsta och *Osberg*,
- nr 485 av herr *Anderson* i Norrköping,
- nr 486 av herr *Anderson* i Norrköping,
- nr 487 av herr *Holmström* m. fl.,
- nr 491 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.,
- nr 492 av herr *Eriksson* i Falun m. fl.,
- nr 493 av herr *Andersson* i Rasjön m. fl.,
- nr 494 av herr *Sandberg* m. fl.,
- nr 501 av herr *Carleson* m. fl.,
- nr 502 av herr *Eriksson* i Falun,
- nr 503 av herr *Ossbahr*,
- nr 504 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl.,
- nr 505 av herr *Carlström*,
- nr 506 av herr *Gardell* i Gans m. fl.,
- nr 507 av herr *Hagman* m. fl.,
- nr 508 av herr *Holmgren* m. fl.,
- nr 509 av herr *Nyblom* m. fl.,
- nr 510 av herrar *Nyblom* och *Johansson* i Tväråselet,
- nr 511 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå,
- nr 512 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*,
- nr 514 av herr *Hage* m. fl.,
- nr 515 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn m. fl., samt
- nr 516 av herrar *Hage* och *Lövgren*;

*i anledning av propositionen nr 212, väckt inom andra kammaren:*

- nr 517 av herr *Lindmark*;

*i anledning av propositionen nr 216, väckta inom första kammaren:*

- nr 332 av herr *Bagge* och
  - nr 337 av herr *Bergström*;
- samt väckta inom andra kammaren:
- nr 518 av herr *Linnér*,

nr 522 av herr *Weijne* och  
nr 523 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*.

Ytterligare har utskottet i detta sammanhang behandlat följande utan samband med förenämnda propositioner väckta motioner, i den mån desamma hänvisats till utskottet och avse ämnen, varom i propositionerna är fråga:

väckta inom första kammaren:

nr 128 av herr *Trygger* m. fl.,  
nr 129 av herr *Trygger* m. fl.,  
nr 130 av herr *Trygger* m. fl.,  
nr 131 av herr *Trygger* m. fl.,  
nr 160 av herr *von Heland* och  
nr 161 av herr *von Heland*;

samt väckta inom andra kammaren:

nr 24 av herr *Thorell* m. fl.,  
nr 34 av herr *Herou* m. fl.,  
nr 35 av friherre *De Geer* m. fl.,  
nr 137 av herr *Holmgren* m. fl.,  
nr 144 av herr *Andersson* i Stockholm m. fl.,  
nr 237 av herr *Lindman* m. fl.,  
nr 238 av herr *Lindman* m. fl.,  
nr 239 av herr *Lindman* m. fl.,  
nr 294 av herr *Lindman* m. fl.,  
nr 313 av herr *Ossbahr*,  
nr 370 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd,  
nr 371 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd samt  
nr 372 av friherre *De Geer* m. fl.

Det i propositionen nr 211 äskade anslaget å 75,000,000 kronor har avsetts skola komma till användning i huvudsak för direkta s. k. beredskapsarbeten samt för främjande av enskild företagsamhet m. m. genom lån och subventioner. Propositionen innebär sålunda ett upphävande av det hittillsvarande systemet för statlig verksamhet till arbetslöshetens bekämpande, vilket system principiellt bygger på statliga och statskommunala arbeten till lägre än vanliga löner och administrerade av statens arbetslöshetskommission. De föreslagna beredskapsarbetena skulle också ersätta de beredskapsarbeten, som med medel från särskilda anslag bedrivits under nästföregående och innevarande budgetår. Grunderna för det nu begärda anslagets användning hava i propositionen sammanfattats på följande sätt:

*Grund-  
dragen  
av Kungl.  
Maj:ts  
förslag.*

»A. *Direkta beredskapsarbeten.*

1. Vid valet av beredskapsarbeten skall hänsyn tagas till följande synpunkter:

- a) Angelägna arbeten skola ha företräde framför mindre angelägna.
- b) Intet slag av arbete skall principiellt vara uteslutet från anslag.
- c) Arbetet skall vara obestriddigt allmännyttigt.
- d) Arbete, som lämpar sig som vinterarbete, skall äga företräde framför annat arbete.
- e) Det arbete skall äga företräde, som direkt och indirekt ger större antal arbetare sysselsättning.

f) Orter med stor arbetslöshet skola vid valet mellan olika beredskapsarbeten under i övrigt lika förhållanden ha företräde framför orter med mindre arbetslöshet.

2. I fråga om *beredskapsarbetens anordnande* skall gälla:

a) Vid arbetena tillämpas samma löner, som å den öppna arbetsmarknaden pläga utgå för arbeten av det slag, varom fråga är.

b) Arbetena skola påbörjas inom föreskriven tid.

c) Inskränkning av arbetstiden äger i allmänhet rum enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, dock att vederbörande företagare — statlig myndighet, kommun, vägstyrelse eller enskild — avgör efter vilken princip inskränkningen skall ske.

d) Övertidsarbete får ej förekomma annat än i tvingande fall.

e) Central regi, motsvarande den som utövas av arbetslöshetskommissionen beträffande de nuvarande statliga reservarbetena, skall icke förekomma.

f) Regi och arbetsledning utövas av vederbörande företagare: statlig myndighet, kommun, vägstyrelse eller enskild.

g) Å arbeten, som icke utföras av statlig myndighet, bör den kontroll, som erfordras, i allmänhet ske av central myndighet eller, i fråga om väg- och broarbeten, av länsstyrelserna.

3. Beträffande *arbetskraftens uttagande* skall gälla:

a) Arbetskraften anvisas genom den offentliga arbetsförmedlingen i enlighet med uppgifter från de lokala arbetslöshetsorganen, i regel arbetslöshetskommittéerna, angående de personer, som uttagits till beredskapsarbete. De arbetslösa skola anmäla sig såväl hos arbetsförmedlingen som hos det lokala arbetslöshetsorganet.

b) Kungl. Maj:t bestämmer med hänsyn till arbetslöshetssituationen, från vilka orter arbetskraft skall uttagas till visst arbetsföretag.

c) Vid uttagandet till arbete skall arbetslöshetsorganet bedöma de sökandes behov i huvudsak efter längden av deras arbetslöshet, därvid hänsyn icke ensamt skall tagas till vederbörandes sista arbetslöshetsperiod. En karenstid om minst 14 dagar skall iakttagas. I övrigt skall arbetslöshetsorganet söka så rättvist som möjligt mellan de arbetslösa fördela genom beredskapsarbetena skapade arbetstillfällen. För arbeten, som kräva yrkesskicklighet, skola endast yrkesarbetare uttagas. Från de egentliga grovarbetena äro däremot arbetare från andra fack icke utan vidare uteslutna.

d) Arbetsgivaren är skyldig att mottaga den anvisade arbetskraften, i den mån ej särskilda förhållanden föreligga.

4. I avseende å *arbetskonflikters inverkan på arbetares rätt att erhålla selsättning vid beredskapsarbeten* skall gälla:

Utestängda från anställning vid beredskapsarbeten äro arbetare, vilka befinna sig i strejk eller äro föremål för lockout på grund av arbetskonflikter. Utestängda skola likaledes vara arbetare, som, utan att giltig anledning föreligger, vägra antaga anvisat beredskapsarbete eller lämna sin anställning vid sådant arbete. Vid tillämpningen härav skola principerna från arbetslöshetsförsäkringsförslaget tjäna till ledning.

5. Angående *statsbidrag till kommuner* skall gälla, att kommunernas behov av statshjälp i kampen mot arbetslösheten skall avgöra statsbidragets storlek.

6. För *handläggningen av ärenden* angående beredskapsarbeten upprättas en extra byrå i socialdepartementet. För beredningen av dylika ärenden tagas vidare i anspråk i främsta rummet de centrala fackmyndigheterna och i viss utsträckning även länsstyrelserna och vägingenjörerna.

7. Beträffande *övergången till det nya systemet* skola gälla följande regler:

a) Av arbetslöshetskommissionen bedrivna statliga reservarbeten skola av kommissionen fortsättas endast i den mån de icke lämpligen kunna övertagas av annan företagare.

b) Statskommunala arbeten skola övergå till beredskapsarbeten, i den mån vederbörande kommun så önskar.

c) Vid arbeten, som i fortsättningen komma att bedrivas som statliga eller statskommunala reservarbeten, skola från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämmer, beträffande löner gälla samma regler som för beredskapsarbeten.

#### B. *Främjande av enskild företagsamhet m. m.*

1. Vid lån till främjande av enskild företagsamhet skall

a) utgå ränta efter Kungl. Maj:ts beslut,

b) amortering ske enligt beslut av Kungl. Maj:t,

c) ställas säkerhet, som kan av Kungl. Maj:t godtagas.

2. Vid subventioner till främjande av enskild företagsamhet och uppmunt-  
ran av industriell verksamhet skola följande synpunkter vara vägledande:

a) Genom subvention åt visst företag bör minskning av produktionen icke få framkallas vid annat företag med därav följande arbetslöshet.

b) Vid subvention bör tillses, att densamma per dagsverke, som beräknas därigenom kunna åstadkommas, understiger eller högst svarar emot statsbidraget till kontant understöd för motsvarande antal hjälpta dagar.

c) Subvention bör vara av tillfällig natur och skapa möjligheter att trygga vederbörande företags framtida existens.

d) Subvention bör skapa lättnader för den eller de kommuner, som äro ekonomiskt beroende av det subventionerade företags existens.

3. *Lån och subventioner till bostadsbyggnadsverksamhet* skola utgå jämlikt följande huvudgrunder:

a) För bostadsbyggande i städerna och stadsliknande orter skall statlig tertiärkredit kunna erhållas uppgående till högst viss del (20 procent) av den på öppna marknaden erhållna krediten, dock högst 15 procent av fastighetsvärdet. Särskilt organ, en byggnadslånebyrå, skall pröva och besluta angående tertiärkrediten.

b) Till upprustning av landsbygdens bostadsbestånd skola kunna utgå dels förbättringsbidrag med högst 1,000 kronor per lägenhet, dels nybyggnadslån med högst 3,000 kronor per lägenhet. Förbättringsbidrag och nybyggnadslån för en och samma lägenhet kunna utgå med sammanlagt högst 3,000 kronor. Egnahemsnämnderna skola, under egnahemsstyrelsens överinseende, pröva och besluta om dylika bidrag och lån.

#### C. *Allmänna principer.*

1. Inom ramen för det äskade anslaget å 75 miljoner kronor till socialdepartementet skola de i propositionen angivna summorna för olika delar av arbetsanskaffningsprogrammet vara vägledande men icke bindande. Kungl. Maj:t bör sålunda äga befogenhet att efter allsidig prövning av anmälda behov välja mellan de olika ändamålen.

2. Arbete, till vilket statsmedel utgå, skall, där så kan ske, utföras med inhemskt material.»

Enligt propositionen nr 212 skulle vid användningen av det i propositionen äskade anslaget av 50,000,000 kronor till vissa arbeten under kommunikationsdepartementet för motverkande av arbetslösheten följas de i propositionen nr 211 angivna allmänna riktlinjerna, dock att för handläggningen inom departementet av dithörande ärenden borde tillämpas de former, som i allmänhet gällde beträffande bidrag till motsvarande ändamål.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen dels i särskilda propositioner gjort framställning om arbeten och andra åtgärder av skilda slag, avsedda till lindrande av arbetslösheten.

Med avseende å de *direkta arbetstillfällena*, som skulle beredas vid fullföljande av det i Kungl. Maj:ts sålunda omförmälda skilda förslag innefattade arbetsanskaffningsprogrammet, må meddelas följande sammanställning, avseende jämväl *de för olika ändamål beräknade anslagsbeloppen av statsmedel* samt de beräknade *totalkostnaderna* för samma åtgärder.

Ä n d a m å l	Statsanslag kronor	Arbetsstyrka, antal man sysselsatta under 1 år (10 månader)	Totalkostnad milj. kronor
<b>A. Arbeten till motverkande av arbetslösheten (socialdepartementet; prop. 211):</b>			
<i>Statliga och enligt allmänna regler statsunderstödda arbeten samt rent kommunala arbeten:</i>	40,000,000		
Vägar . . . . .		1,900	4.5
Hamnarbeten . . . . .		1,600	7.5
Övriga vattenbyggnader . . . . .		800	2.5
Husbyggnader . . . . .		2,600	13.5
Industri . . . . .		1,200	4.8
Schaktnings- och planeringsarbeten m. m. . . . .		3,800	6.5
Vatten- och avloppsledningar . . . . .		2,100	10.5
Övrigt . . . . .		100	0.2
<i>Främjande av bostadsbyggande . . . . .</i>	20,000,000		
<i>Bidrag till främjande av företagsamhet och industriell verksamhet . . . . .</i>	10,000,000	13,900	140.0
<i>Diverse . . . . .</i>	5,000,000		
Summa	75,000,000	28,000	190.0
<b>B. Vissa arbeten under kommunikationsdepartementet till motverkande av arbetslösheten (prop. 212):</b>			
<i>Statliga och statsunderstödda arbeten: . . . . .</i>			
Vägar . . . . .	13,900,000	7,800	18.5
Skenfria korsningar . . . . .	14,000,000	3,500	15.6
Broar . . . . .	11,100,000	3,600	14.8
Hamnarbeten . . . . .	3,000,000	1,000	4.5
Schaktnings- och planeringsarbeten m. m. . . . .	2,200,000	1,000	2.2
<i>Statsbana Malung—Vansbro . . . . .</i>	800,000	240	0.8
<i>Diverse . . . . .</i>	5,000,000	1,860	5.0
Summa	50,000,000	19,000	61.4
<b>C. Särskilda framställningar:</b>			
Nominellt angivna husbyggnadsföretag (utom Offers försöksgård) samt vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus . . . . .	16,435,600	1,700	16.5
Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare . . . . .	4,000,000	900	4.0
Understöd åt enskilda järnvägar . . . . .	1,500,000	—	1.5
Torrlägningsföretag och vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder . . . . .	7,500,000	9,700	16.0
Övriga arbeten, upptagna under jordbruksdepartementet . . . . .	3,737,000	700	4.1
Arbeten, upptagna under handelsdepartementet . . . . .	1,708,000	500	1.7
Summa	34,880,600	13,500	43.8
Tillhoppa	159,880,600	60,500	295.2

Utöver de direkta arbetstillfällena, som sålunda skulle beredas, innefatta totalkostnaderna för ifrågavarande arbeten möjligheter till beredande av *indirekta arbetstillfällen* i viss utsträckning. I detta hänseende anföres i propositionen nr 211, bland annat, följande:

I planen äro upptagna betydande belopp till arbeten, där materialkostnaderna representera stora summor. Avsikten härmed är att kunna uppmuntra i främsta rummet industriern genom beställningar. Det förutsättes nämligen, att det material, som skall användas till arbeten, utförda helt eller delvis med bidrag från anslag till beredskapsarbeten, där så är möjligt skall vara av *in-hemsk tillverkning*.

Enligt verkställda beräkningar skulle materialkostnaderna för arbeten, utförda med anslag från socialdepartementet till ett totalbelopp av 137 miljoner kronor, uppgå till 36 % eller cirka 49 miljoner kronor. Motsvarande beräkningar rörande arbeten, utförda med anslag från kommunikationsdepartementet till ett totalbelopp av 55.6 miljoner kronor, visa en materialkostnad av 22 % eller cirka 12 miljoner kronor. Härtill böra läggas materialkostnader för de under de olika huvudtitlarna specificerade byggnaderna med 7 miljoner kronor. Detta vill med andra ord säga, att de beställningar, som på detta sätt skulle komma den svenska industrien till godo, kunna beräknas till ett sammanlagt belopp av 68 miljoner kronor. Men därtill böra läggas verkningarna av de 10 miljoner kronor, som äro avsedda till lån eller subventioner åt enskilda företag, för att man skall få den summa, som på indirekt väg genom statens försorg skulle skapa ökade arbetsmöjligheter för den enskilda företagsamheten.

Med stöd av sålunda föreliggande uppgifter, anför departementschefen, torde kunna sägas, att all sannolikhet talade för att det antal arbetare, som *direkt* och *indirekt* kunde beredas sysselsättning, icke borde komma att genomsnittligt understiga 90,000 per månad. Då under vissa månader emellertid ett så stort antal arbetare uppenbarligen icke kunde och sannolikt ej heller behövde beredas arbete, skulle detta medföra, att så många flera kunde anställas andra månader.

Vid beräkningen av det genom propositionen nr 216 äskade anslaget å 35,000,000 kronor har medelsbehovet uppskattats på följande sätt:

Statliga reservarbeten, kontrakterade före den 1 juli 1933 . . . .	30,000,000 kr.
Kontantunderstödsverksamhet . . . . .	20,000,000 »
Kursverksamhet . . . . .	1,500,000 »
Hyreshjälpsverksamhet . . . . .	1,500,000 »
Ersättning åt kommuner för sociala förmåner åt arbetare vid arbeten för arbetslösa . . . . .	1,000,000 »
Arbetslöshetskommissionens administrationskostnader . . . . .	500,000 »
Kostnader för arbetslöshetsutredningen . . . . .	35,000 »

Summa 54,535,000 kr.

Från denna summa har i propositionen avräknats vad som — oavsett s. k. medelsreserv — beräknats vid utgången av innevarande budgetår återstå av de för samma budgetår beviljade medlen till arbetslöshetens bekämpande, 22,000,000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen har det sålunda erforderliga beloppet, 32,535,000 kronor, avrundats uppåt till 35,000,000 kronor.

Det antal arbetare, som skulle bliva sysselsatta vid reservarbeten, har i medeltal för budgetåret beräknats till 12,000 man med en förkortad arbetstid, motsvarande full sysselsättning under 10 månader.

*Motionsvis  
framställda  
yrkanden.*

I förenämnda motioner har i hithörande delar yrkats följande:

*A. Motioner i principfrågan.*

1) I likalydande motioner I:128 av herr *Trygger* m. fl. och II:237 av herr *Lindman* m. fl., att riksdagen ville för sin del besluta följande

**L a g**

**om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvällat arbetslösa.**

1 §.

Vill kommun bereda understöd åt oförvällat arbetslösa, skall det ske i den ordning denna lag stadgar.

Kommun, som anordnar sådan offentlig arbetslöshetshjälp, äger härför åtnjuta bidrag av statsmedel enligt vad därom är särskilt stadgat.

2 §.

I kommun, där offentlig arbetslöshetshjälp anordnas, skall finnas en arbetslöshetskommitté.

Arbetslöshetskommittén består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordförande och minst halva antalet ledamöter skola suppleanter finnas. Ordförandens suppleant äger rätt att deltaga i sammanträdena utan att deltaga i besluten.

Ordföranden och hans suppleant förordnas av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet.

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid i stad av stadsfullmäktige eller där sådana ej finnas av allmän rådstuga samt på landet av kommunalfullmäktige eller där sådana ej finnas av kommunalstämma.

Har arbetslösheten i en kommun mycket ringa omfattning, kan offentlig arbetslöshetshjälp ombesörjas av fattigvårdsstyrelsen.

3 §.

Ledamot eller suppleant i arbetslöshetskommitté må ej annan vara än den som enligt lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad är behörig att utses till ordförande i kommunalstämma eller stadsfullmäktig.

Ej heller må den vara ledamot eller suppleant som åtnjuter offentlig arbetslöshetshjälp.

4 §.

Av arbetslöshetskommitténs ledamöter skola minst två jämte en suppleant tillhöra fattigvårdsstyrelsen.

Utses tjänsteman hos fattigvårdsstyrelsen till ledamot i arbetslöshetskommittén må dock vara kommun obetaget att från fattigvårdsstyrelsen där insätta allenast en ledamot jämte suppleant.

I övrigt böra så vitt möjligt inom arbetslöshetskommittén företrädas dels kommunala myndigheter med särskild kännedom om kommunens ekonomi, dess affärsverksamhet och arbeten, där sådana förekomma, dels arbetsgivare och arbetare, dels ock den frivilliga hjälpverksamheten i orten.

Genom ett med fattigvårdsstyrelsen gemensamt register över hjälpsökande

eller annan särskild anordning skall i kommun, där offentlig arbetslöshets-hjälp utgår, förebyggas att dubbelunderstöd lämnas.

#### 5 §.

Då ordförande i arbetslöshetskommitté eller suppleant blivit förordnad, skall anmälan därom göras hos den tillsynsmyndighet för den offentliga arbetslöshets-hjälpen, som av Konungen förordnas.

Då val av ledamot eller suppleant ägt rum skall anmälan ske hos länsstyrelsen.

#### 6 §.

Det åligger ordföranden att ansvara för arbetslöshetskommitténs skriftväxling och räkenskapsföring.

En var ledamot av arbetslöshetskommitté ansvarar gemensamt med de övriga för de medel kommittén har under sin förvaltning.

För granskning av arbetslöshetskommitténs räkenskaper och förvaltning skall för ett år i sänder på sätt i 2 § fjärde stycket sägs utses minst en revisor jämte suppleant.

Beträffande deras valbarhet gäller förutom vad om revisorer är stadgat i lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, jämväl att den utsedde ej må åtnjuta arbetslöshetsunderstöd.

Länsstyrelsen skall jämväl utse en revisor och suppleant för denne.

#### 8 §.

Hava två eller flera kommuner på landet förenat sig till ett fattigvårdssamhälle skall vad här är sagt om kommun i tillämpliga delar gälla beträffande fattigvårdssamhället.

#### 9 §.

Där så befinnes önskligt, kan länsstyrelse utse en länshjälpskommitté med uppgift att i samråd med länsstyrelsen verka för samarbete mellan de olika kommunala myndigheterna inbördes och mellan kommunerna i avseende å den offentliga arbetslöshets-hjälpen samt att bistå tillsynsmyndigheten med råd och upplysningar för arbetslöshetens bekämpande.

Då länshjälpskommitté tillsättes, skall anmälan därom ske hos tillsynsmyndigheten.

#### 10 §.

Offentlig arbetslöshets-hjälpen enligt denna lag må utgå allenast till inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning att han

- 1) fyllt 16 år och är arbetsför,
- 2) på grund av oförvållad arbetslöshet visat sig efter företagen prövning vara för sitt uppehälle i behov av understöd, samt
- 3) hos organ för offentlig arbetsförmedling eller på annat stadgat sätt sökt, men icke erhållit arbete.

Arbetslös, som av sjukdom, ålder, lyte eller annan orsak icke är fullt arbetsför, bör icke erhålla understöd enligt denna lag.

Arbetslös, som icke fyllt 18 år, må endast i sådana fall, där arbetets art icke kan vara ägnat att medföra menliga verkningar för honom, hänvisas till statligt arbetsföretag enligt 13 §.

#### 11 §.

Arbetslöshets-hjälpen må icke tilldelas annan sökande än den, som är mantalsskriven inom kommunen eller stadigvarande uppehållit sig därstädes minst ett år

och tillika kan antagas i uppehållskommunen äga större utsikt till försörjning genom arbete än i mantalsskrivningskommunen.

Vägras arbetslöshetshjälp åt person, som är mantalsskriven i annan kommun, må arbetslöshetskommittén hänvisa honom att söka understöd i den kommun, där han är mantalsskriven. I dylikt fall kan reshjälp till mantalsskrivningskommunen tilldelas den arbetslöse.

### 12 §.

Den som mottager offentlig arbetslöshetshjälp är pliktig att underkasta sig de föreskrifter, som tillsynsmyndigheten och arbetslöshetskommittén för hjälpens utgående uppställa.

Iakttagar arbetslös icke dessa föreskrifter, kan tillsynsmyndigheten eller arbetslöshetskommittén helt eller delvis tills vidare eller för viss tid besluta om hans avstängning från offentlig arbetslöshetshjälp.

Detsamma gäller om arbetslös icke för ett ordentligt och nyktert levnadsätt.

### 13 §.

Offentlig arbetslöshetshjälp skall i första rummet beredas genom anställning vid statligt eller kommunalt arbetsföretag.

Kan ej sådan anställning beredas den arbetslöse, må kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas. Därvid bör sådan anordning träffas, att den arbetslöses arbetsvillighet kan prövas.

### 14 §.

Arbetslös, som åtnjuter offentlig arbetslöshetshjälp, må icke annat än tillfälligt och i synnerligen trängande fall för sig eller sin familj samtidigt utbekomma understöd från fattigvården.

### 15 §.

Arbetslönen vid statligt eller kommunalt arbetsföretag skall för varje plats, dit sådant arbetsföretag är förlagt, understiga den lägsta lön, för vilken arbetare utan yrkesutbildning kan i avsevärd omfattning erhålla arbete i öppna arbetsmarknaden på orten.

Arbetslönens belopp fastställs av tillsynsmyndigheten.

Det kontanta understödet enligt denna lag må icke uppgå till den för kommunen enligt första stycket fastställda arbetslönen. Beloppet fastställs av tillsynsmyndigheten.

Finnes icke statligt eller kommunalt arbetsföretag inom kommunen, skall det kontanta understödets belopp efter motsvarande grunder fastställas av tillsynsmyndigheten.

Av tillsynsmyndigheten må jämväl fastställas ett särskilt tillägg för familjeförsörjare, utmätt efter dem åliggande försörjningsplikt. Summan av arbetslönen eller understödet samt familjetillägget må icke utan särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten överstiga fria arbetsmarknadens arbetslön för arbetare utan yrkesutbildning.

Då arbetslös familjeförsörjare hänvisas till statligt arbete å ort med lägre fastställd arbetslön än hemortens, må han erhålla ortstillägg, vars belopp dock icke må överstiga skillnaden mellan de för hemorten och arbetsplatsen fastställda arbetslönen.

Över tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som i denna paragraf avses, må klagan ej föras.

### 16 §.

Inträffar arbetskonflikt, som direkt eller indirekt berör arbetslös, vilken är föremål för offentlig arbetslöshetshjälp, åligger det arbetslöshetskommittén att

därom omedelbart underrätta tillsynsmyndigheten, på vilken det ankommer att avgöra, huruvida dylik hjälp fortfarande skall till denne utgå. Härvid skall särskilt iakttagas

att vid allmän konflikt inom ett yrkesområde all statens hjälpverksamhet bör upphöra och yrkets samtliga arbetare i landet, resp. orten, avstängas från statlig arbetslöshetshjälp;

att på enahanda sätt, som nyss sagts, skall förfaras beträffande sådan partiell konflikt, om vilken gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom yrkesområdet i fråga; samt

att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till annat berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäligen. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.

#### 17 §.

Anordnas i annat fall än i 1 § sägs arbete eller annan understödsverksamhet för att bereda hjälp åt oförvällat arbetslösa, t. ex. därigenom att kommun till vägdistrikt förskjuter medel för vägföretag eller tillsynsmyndigheten åtager sig att utföra skogs- eller flottledsarbete, skall beträffande sådan verksamhet gälla vad i 1 § andra stycket, 10, 12, 14, 15 och 16 §§ här ovan stadgas.

Där det med avseende å arbetets art och omfattningen av arbetslösheten i orten befinnes lämpligt må arbetslöshetskommitté med tillsynsmyndighetens medgivande hänvisa arbetslösa till arbete hos enskilda. I sådant fall skall lörens belopp fastställas av tillsynsmyndigheten.

#### 18 §.

Ledningen av verksamheten för offentlig arbetslöshetshjälp i riket samt tillsynen över kommunernas verksamhet i sådant syfte utövas av den myndighet som Konungen bestämmer.

#### 19 §.

För Stockholm och Göteborg må tillsynsmyndigheten medgiva de avvikelser från 2—7 §§, som kunna visa sig nödvändiga.

#### 20 §.

Beträffande kurser för arbetslösa gäller vad därom kan särskilt vara stadgat.

#### 21 §.

De närmare föreskrifter, som kunna erfordras för tillämpningen av denna lag, utfärdas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den \_\_\_\_\_ och gäller till och med den 30 juni 1934, dock att, därest särskilda åtgärder därefter erfordras för avveckling av verksamheten för offentlig arbetslöshetshjälp, lagen må jämväl efter sistnämnda dag tillämpas å sådana åtgärder.

Åtgärd, som för lagens ikraftträdande förstnämnda dag erfordras, må av Konungen eller enligt Konungens förordnande vidtagas jämväl före samma dag.

2) I likalydande motioner I:129 av herr *Trygger* m. fl. och II:238 av herr *Lindman* m. fl.,

dels att riksdagen vid behandlingen av de anslag till arbetslöshetens bekämpande, som för budgetåret 1933/1934 uppförts i riksstatsförslaget å olika huvudtitlar såväl bland egentliga utgifter som bland utgifter till kapitalökning, måtte i avseende å löner och hänvisningsförfarande m. m. såsom grundläggande princip bibehålla det nuvarande systemet med s. k. reservarbeten;

dels att riksdagen inom ramen för de av Kungl. Maj:t begärda nyssnämnda medlen måtte anvisa ett erforderligt anslag att såsom hittills för arbetslöshetens bekämpande ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att av Kungl. Maj:t utanordnas till det centralorgan för denna hjälpverksamhet, som Kungl. Maj:t bestämmer;

dels att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om arbetslöshetskommissionens upphörande och överflyttande av dennas uppgifter såsom centralorgan och tillsynsmyndighet för den offentliga arbetslöshetspolitiken till en för ändamålet upprättad byrå i socialstyrelsen, organiserad i enlighet med i motionen I: 128 föreslagna grunder;

dels att riksdagen ville besluta att de för uppehållande av den extra arbetslöshetsbyrån erforderliga löne- och förvaltningsutgifterna för budgetåret 1933/1934, liksom hittills skett för arbetslöshetskommissionen, skola utan höjning av de i riksstaten för samma tid begärda anslagen till socialstyrelsen täckas med medel från det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till arbetslöshetens bekämpande;

dels att riksdagen i övrigt i anslutning till vad i punkt 2 yrkats måtte i fråga om medlen till arbetslöshetens bekämpande i riksstaten för år 1933/1934 i vad gäller anslagens rubriker och anslagens förande under olika huvudtitlar och i vad avser anslagens uppförande bland de egentliga statsutgifterna eller å kapitalökningsbudgeten vidtaga de förändringar, som vid ett bifall till de i punkterna 1 och 2 framställda yrkandena eller eljest kunna betingas; samt

dels att riksdagen i samband med prövningen av principerna för arbetslöshetspolitiken ville beakta de synpunkter och riktlinjer, som — utöver vad som innefattas i det i motionerna I:128 och II:237 framlagda förslaget till lag om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvällat arbetslösa — i nämnda motioner anförts.

3) I likalydande motioner I:130 av herr *Trygger* m. fl. och II:239 av herr *Lindman* m. fl., att riksdagen i vad rör de under nionde huvudtiteln uti riksstatsförslaget för budgetåret 1933/1934 begärda medlen till arbetslöshetens bekämpande ville låta de anslag utgå ur huvudtiteln, som vid en omprövning av arbetslöshetspolitiken i enlighet med de i motionerna I:128 och II:237 anförda grunderna befinnas böra uppföras å femte huvudtiteln, samt i övrigt vidtaga de förändringar i avseende å anslagens rubriker och deras uppförande bland de egentliga statsutgifterna eller å kapitalökningsbudgeten, som vid ett bifall till de av motionärerna föreslagna grunderna för den offentliga arbetslöshetspolitiken eller eljest kunna betingas.

4) I likalydande motioner I: 324 av herr *Johan Johansson* m. fl. och II: 504 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 211 måtte besluta i enlighet med vad i motionerna anförts samt därvid särskilt beakta, att arbetslöshetskommissionen bör bibehållas; att statskommunala reservarbeten i kommuners, vägstyrelser och skogsvårdsstyrelser regi lämnas företräde framför statliga reservarbeten; att beredskapsarbeten till avtalsenliga löner, vilka oundvikligt medföra att arbetskraften drages ifrån näringslivet, icke må förekomma vid nödhjälpsarbeten och att lönerna vid reservarbetena ej fastställas till sådan höjd, att lönelägets anpassning inom näringslivet försvåras; att anvisade anslag för arbetslöshetens bekämpande användas på sådant sätt, att för tillgängliga medel arbete beredes för ett så stort antal arbetslösa som möjligt; att sådana arbeten företrädesvis understödjas, som äro ägnade att öka de nuvarande och framtida produktions- och utkomstmöjligheterna inom landet; samt att så noggranna anvisningar som möjligt meddelas rörande det sätt, varpå anslagna medel skola användas.

5) I likalydande motioner I: 326 av herrar *Anton Pettersson* och *Johan Johansson* samt II: 510 av herrar *Nyblom* och *Johansson* i Tväråselet, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 211 måtte vidtaga de ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som betingas av vad i motionerna anförts.

6) I likalydande motioner I: 333 av herr *Löfgren* m. fl. och II: 501 av herr *Carleson* m. fl., att riksdagen vid beslut om åtgärder för arbetslöshetens bekämpande och till stöd åt arbetslösa måtte beakta i motionerna framförda synpunkter och därvid särskilt tillse, att den vidgade hjälpverksamhet, som av tidsförhållandena otvivelaktigt är påkallad, alltjämt kommer att bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med nuvarande reservarbetsystem; att vid de ändringar, som med hänsyn till reservarbetenas ökade utsträckning och i övrigt må finnas nödigt vidtaga i nu gällande direktiv, särskilt en utvidgning av s. k. statskommunala reservarbeten befrämjas därigenom, att statsbidraget må kunna beräknas jämväl på materialkostnaden; att reservarbetena alltjämt utföras under ledning av arbetslöshetskommissionen; att för användning i mån av behov må anvisas ett särskilt anslag motsvarande det som under de sista åren av riksdagen beslutats för utförande av »beredskapsarbeten», vilket anslagsbelopp emellertid bör hållas inom möjligast snäva gränser; samt att de nya allmänna arbeten, som under den rådande lågkonjunkturen i övrigt böra igångsättas för beredande av ökade arbetstillfällen, prövas och beslutas i vanlig ordning av riksdagen.

7) I motion II: 505 av herr *Carlström*, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 211 och till densamma anknutna förslag angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten, att en uppdelning av de skisserade arbetsföretagen sker, varvid arbeten av statlig eller annan ordinarie karaktär såsom hittills skola handhavas av vederbörande verk eller myndighet och till öppna marknadens kostnader och i övrigt hjälparbeten och understödsverksamhet ombesörjas av en central ledning med tillämpning av arbetslöshetskommissionens principer för hjälpverksamheten;

samt att riksdagen måtte avslå i propositionen gjorda framställningar om anslag av 20,000,000 kronor till bostadsbyggande och 10,000,000 kronor till subventioner och lån till enskilda företag m. fl., varför å sid. 37 och 38 i propositionen redogöres; och att särskilda utskottet ville vidtaga de åtgärder till utformande av förslag, som på grund av denna hemställan kunde föräntas.

8) I motion II: 512 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*, att alla förslag till bestämmelser och regler om korttidsarbete utan lönekompensation i propositionen nr 211 avslås; att lönerna vid de allmänna arbetena skola motsvara lönerna i de kollektivavtal, som gälla för de branscher de allmänna arbetena falla inom; att arbetstiden fastställs till 7-timmarsdag och 40-timmarsvecka med sådan lönekompensation, att lönerna motsvara de avtalsenliga lönerna vid 48-timmars arbetsvecka; att avtal om löner och andra arbetsvillkor träffas genom underhandlingar mellan arbetsledningen och representanter valda av alla arbetare på arbetsplatsen; att arbetarna vid de allmänna arbetena skola ha underhandlings- och strejkrätt; att anslagen till de allmänna arbetena ökas med 100,000,000 kronor, som under det kommande budgetåret användas för genomförandet av en bostadsbyggnadsplan för om- och nybyggnad av arbetarbostäder för den fattiga befolkningen på landsbygden, framför allt lantarbetarna, ekonomibyggnader för småbönder och bostäder för arbetare i industrisamhällen och städer; att arbetet utföres enligt de under punkt 1 föreslagna reglerna för de allmänna arbetena; samt att alla förslag till anslag i propositionen till subventioner och lån till kapitalistiska företagare och bolag avslås och i stället skola motsvarande anslag användas till allmänna arbeten för de arbetslösa under statlig och kommunal regi.

9) I motion II: 144 av herr *Andersson* i Stockholm m. fl., att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommissionens verksamhet skall upphöra senast den 1 juli 1933; samt att utöver den sammanlagda summa, som av regeringen äskats till bekämpande av arbetslösheten, ställes ett anslag på 100,000,000 kronor för bedrivande av hjälpverksamhet i överensstämmelse med de riktlinjer, som i motionen äro angivna.

### B. Motioner beträffande särskilda slag av åtgärder.

#### Försvaret.

1) I motionen II: 487 av herr *Holmström* m. fl., att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att bemyndiga truppförbandscheferna att utöver fastställda stater anställa visst antal kortfristvolontärer för medel ur arbetslöshetsanslagen.

#### Hemslöjd.

2) I likalydande motioner I: 329 av herrar *Westman* och *Julin* samt II: 506 av herr *Gardell* i Gans m. fl., att riksdagen vid anvisandet av anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten måtte bestämma, att 500,000 kronor skola ställas till förfogande för i motionerna angivna ändamål till hemslöjdens befrämjande.

**Jordbruk.**

3) I motion I: 327 av herr *Johan August Larsson*, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående verk samma åtgärder till arbetslöshetens bekämpande genom framskapande av cirka 2,500 st. nya småbruk per år under en tid av fyra år i enlighet med i motionen skisserade konturer och framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen må föranleda.

4) I motion II: 482 av herrarna *Olsson* i Ramsta och *Osberg*, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en skyndsamt utredning angående verk samma åtgärder till arbetslöshetens bekämpande genom framskapandet av cirka 2,500 nya småbruk per år under en tid av fyra år i enlighet med i motionen skisserad plan och framläggandet för riksdagen av det resultat, till vilket utredningen kan komma.

5) I motion II: 491 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl., att riksdagen måtte besluta, att åtgärder skola vidtagas i enlighet med förslag av sociala jordutredningen av den 7 mars 1933 för en uppdelning av vissa kronoegendomar och från enskilda inköpta egendomar till mindre jordbruk samt anvisa ett belopp av 8 miljoner kronor, att användas enligt grunder, som Kungl. Maj:t äger att fastställa.

6) I motion II: 493 av herr *Andersson* i Rasjön m. fl., att riksdagen vid behandling av proposition nr 211 måtte besluta, att av de medel, som på grund av framställningarna i nämnda proposition komma att anvisas till arbeten till motverkande av arbetslösheten, fem miljoner kronor måtte anslås som statsbidrag till avlönande av jordbruksarbetare enligt grunder, som Kungl. Maj:t närmare bestämmer.

7) I likalydande motioner I: 330 av friherre *Lagerfelt* m. fl. och II: 507 av herr *Hagman* m. fl., att riksdagen måtte förbereda i stor utsträckning av arbetstillfällen samt för tillvaratagande av värdefulla växtnäringssämnen utav medlen till arbetslöshetens bekämpande *dels* anvisa ett förslagsanslag av 3.6 miljoner kronor att utgå såsom bidrag för utbyggande av cementerade gödselvärdsanläggningar, *dels ock* avsätta förslagsvis 3.6 miljoner kronor till utlämnande av lån för samma ändamål mot i tillämpliga delar nu gällande villkor för lån från gödselvärdslånefonden.

8) I motion II: 35 av herr *De Geer* m. fl., att riksdagen ville för budgetåret 1933/1934 bevilja ett extra förslagsanslag av två miljoner kronor att utgå som bidrag till täckdikningsföretag med högst 50 % av verkliga kostnaden och att utöver nyssnämnda bidrag fortfarande måtte kunna beviljas bidrag till täckdikningar såsom lån från allmänna täckdikningslånefonden.

9) I motion II: 34 av herr *Herou* m. fl., att riksdagen måtte besluta anvisa ett anslag av 5,000,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för utdelning av brödspannmål till fattiga jordbrukare.

*C. Motioner beträffande särskilda arbeten eller grupper av arbeten.*

**Skog och jordbruk, enskilda vägar.**

1) I likalydande motioner I: 131 av herr *Trygger* m. fl. och II: 294 av herr *Lindman* m. fl., att riksdagen vid beviljandet under femte huvudtiteln av anslag

för nästa budgetår till arbetslöshetens bekämpande ville bestämma, att medel från detta anslag måtte få disponeras för arbeten hos enskilda, åsyftande tillfälliga skogsvårdsåtgärder, torrlägningsföretag, täckdikningar och enskilda utfartsvägar i enlighet med i motionerna anförda synpunkter och intill där förslagsvis angivna belopp.

2) I motion II: 370 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd, i de delar nämnda motion hänvisats till särskilda utskottet samt av utskottet upptagits till behandling i här förevarande sammanhang, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 i huvudsak enligt i denna motion angivna grunder måtte anvisa:

I. För beredande av tillfälliga arbetstillfällen.

- 
4. Under benämning anslaget för bekämpande av arbetslösheten genom vissa tillfälliga skogsvårdsarbeten å enskildas skogar under utgifter för kapitalökning ett extra reservationsanslag å 6,900,000 kronor.
  5. Under benämning anslaget för arbetslöshetens bekämpande genom vissa tillfälliga beteskultur- och odlingsarbeten å enskildas marker under utgifter för kapitalökning ett extra reservationsanslag å 1,100,000 kronor.

3) I motion II: 371 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd, att riksdagen måtte anvisa under benämning anslaget för arbetslöshetens bekämpande genom vissa vägbyggen under utgifter för kapitalökning ett extra reservationsanslag å 3,000,000 kronor; samt under benämning anslaget för arbetslöshetens bekämpande genom vissa nödbidrag till svårt skattetyngda kommuner under utgifter för kapitalökning ett extra reservationsanslag å 2,800,000 kronor.

4) I motion II: 372 av herr *De Geer* m. fl., att riksdagen för budgetåret 1933/1934 ville bevilja 500,000 kronor att avsättas till en fond för understödjande av anläggning av enkla skogsvägar å skogar i enskild ägo, och att från nyssnämnda fond bidrag måtte utgå med högst 30 % av verkliga kostnaden för vägs anläggning samt dessutom lån å högst 50 % av verkliga kostnaden, vilka lån böra utlämnas med en amorteringstid av 10 år och löpa med högst 4 % ränta, ävensom att skogsvårdsstyrelserna i länen åläggas handhava planläggandet av och kontrollen över byggandet av här föreslagna skogsvägar.

5) I likalydande motioner I: 315 av herr *Sederholm* och II: 486 av herr *Anderson* i Norrköping, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 till motverkande av arbetslösheten ville anvisa ett anslag av 2 miljoner kronor att användas för understödjande medelst statsbidrag om 50 % av den beräknade kostnaden av väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo samt för täckande av de med verksamhetens handhavande förenade förvaltningskostnaderna.

6) I motion II: 494 av herr *Sandberg* m. fl., att riksdagen måtte besluta, att av anslag för lindrande och motverkande av arbetslösheten bidrag måtte kunna lämnas för utförande i kommunernas regi av jordförbättringsarbeten och andra produktiva arbeten inom jordbruk och skogsbruk å enskilda marker, där

dessa arbeten kunna anses vara ägnade att på lämpligt sätt lindra och motarbeta arbetslösheten.

7) I motion II: 509 av herr *Nyblom* m. fl., att riksdagen av de för väg- och broarbeten avsedda medlen må anvisa 1,000,000 kronor till byggande av enskilda utfartsvägar, att utgå efter de bestämmelser, som meddelats i kungörelsen den 29 maj 1931 (nr 232).

8) I motion II: 514 av herr *Hage* m. fl., att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 angående anslag till arbeten för motverkande av arbetslösheten — utan att giva några bestämda direktiv — likväl måtte uttala den förväntan, att en summa av tillräcklig storlek måtte få användas till statsbidrag för byggande av vägar av i motionen nämnt slag — d. v. s. nybyggesvägar — så att ett sådant byggande kan ske i så stor utsträckning, att de föreliggande framställningarna om bidrag till byggande av dessa vägar i möjligaste mån måtte kunna tillgodoses.

9) I motion II: 515 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn m. fl., att riksdagen med anledning av propositionen nr 211 måtte besluta, att av det under socialdepartementets huvudtitel äskade anslaget till arbeten för motverkande av arbetslösheten intill 1 miljon kronor måtte anvisas för utlämnande i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna grunder av statsbidrag för anläggande av kulturbeten.

10) I motion II: 517 av herr *Lindmark*, att av medel, som komma att av riksdagen anvisas till vissa arbeten under kommunikationsdepartementet för motverkande av arbetslösheten, 1,000,000 kronor måtte ställas till länsstyrelsernas förfogande att användas till utlämnande av bidrag enligt gällande grunder till anläggning av enskilda utfartsvägar i de fall där de, som äro i behov av utfartsväg, själva äro arbetslösa.

11) I likalydande motioner I: 320 av herr *Kvarnzelius* m. fl. och II: 492 av herr *Eriksson* i Falun m. fl., att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 måtte uttala att, under förutsättning av vattendomstolens medgivande till arbetets utförande, av de medel, som i anledning av förevarande proposition komma att anvisas till arbeten till motverkande av arbetslösheten, ett belopp av 1,600,000 kronor bör användas till anläggande av en flottledskanal från Dalälven till Bottenhavet.

12) I motion I: 328 av herr *Johan Larsson*, att riksdagen ville besluta, att de stora torrlägningsföretagen i Uppland, som beröras av Fyrisån, Lövstaån, Olandsån och Tämnaån, må utföras som nödhjälpsarbete för i huvudsak sådana medel, som beviljas till arbetslöshetens bekämpande, och i övrigt efter de grunder och på det sätt Kungl. Maj:t finner för gott bestämma.

#### Allmänna vägar.

13) I motion II: 511 av herrarna *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå, att riksdagen ville uppdraga åt Kungl. Maj:t att skyndsamt verkställa utredning om kostnaderna av nedannämnda arbeten i Norrbottens län samt därefter igångsätta desamma:

*Byggdevägar:* Tärendö—Männikkö—Saittajärvi i Tärendö socken.

Narken—Isopuolamajärvi i Korpilombolo socken.

*Ödebygdsvägar:* Lautakoski—Junosuando i Täreändö och Junosuando socknar.

Nuksujärvi—Junosuando i Junosuando socken.

Isopuolamajärvi—Lahnajärvi i Korpilombolo socken.

*Landsvägsbro:* Över Täreändöälven vid Junosuando i Junosuando socken samt att riksdagen för de ovan nämnda arbetena för budgetåret 1933/1934 måtte anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

N o r r l ä n d s k a m a l m f ä l t e n.

14) I motioner I: 331 av herr *Asplund* och II: 516 av herrar *Hage* och *Lövgren*, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 ville

A) för bestridande av vissa under 1—8 i motionerna angivna bidrag och arbetsföretagskostnader i den utsträckning och med den fördelning Kungl. Maj:t må pröva och bestämma för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av fyra miljoner kronor att utgå av tillfälliga lånemedel, som förräntas och amorteras av inflytande royalty från Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolags gruvdrift i Norrbottens län;

B) hos Kungl. Maj:t hemställa, att under 9—13 i motionerna angivna vägföretag måtte få inbegripas bland de arbeten för arbetslöshetens bekämpande, för vilka Kungl. Maj:t hos riksdagen begärt anslag.

15) I motion II: 502 av herr *Eriksson* i Falun, att riksdagen, vid beviljande av medel till motverkande av arbetslösheten, ville medgiva, att ett belopp av 3.5 miljoner kronor finge lämnas Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag såsom räntefritt lån till bestridande av kostnaderna för gråbergsbrytning under tiden 1 oktober 1933—30 september 1934 utöver vad som svarar mot malmbrytningen under samma tid, med skyldighet för bolaget att återbetala lånet, i den mån de utförda arbetena avskrivs å verkställd malmbrytning.

F ö r s v a r e t.

16) I motion I: 160 av herr *von Heland*, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående militär materielanskaffnings inverkan på arbetslösheten.

17) I motion II: 137 av herr *Holmgren* m. fl., i de delar motionen hänvisats till särskilda utskottet, att riksdagen måtte besluta

att för byggande av erforderligt antal oljecisterner för flottan avse ett i enlighet med av marinförvaltningen och chefen för marinstaben i gemensam skrivelse i ämnet den 24 november 1932 beräknat belopp att utgå av de medel, som äskats för allmänna arbeten;

att för permanent flygfältsbelysning å flygtruppförbandens förläggningsorter bevilja ett anslag å 177,000 kronor;

samt att minska det äskade anslaget till allmänna arbeten med ett belopp, som motsvarade den ökning av anslagen under 4. huvudtiteln, vilken ovan föreslagits.

18) I motion II: 313 av herr *Ossbahr*, att riksdagen i samband med beviljandet för budgetåret 1933/1934 av anslag till arbetslöshetens bekämpande

ville bestämma, att de under femte huvudtiteln för nämnda ändamål beviljade medlen måtte, i den utsträckning arbetslösheten på vederbörande ort därigenom verksamt lindras, även kunna tagas i anspråk för sådana lämpliga arbeten inom försvarsväsendet, som i motionen berörts.

19) I motion II: 503 av herr *Ossbahr*, att — utöver vad i fråga om anslag till försvarsväsendet av Kungl. Maj:t eller motionsvis tidigare föreslagits — riksdagen i samband med beviljandet för budgetåret 1933/1934 av anslag till lindrande av arbetslösheten måtte bestämma, att av för nämnda ändamål beviljade medel:

ett belopp av 5,000,000 kronor skall avse tillverkning för fältartilleriet av 150 stycken lavetter fm/31;

ett belopp av 800,000 kronor skall avse anskaffande för artilleriets behov av 50 stycken bandtraktorer i anslutning till en av aktiebolaget Bofors gjord, i motionen berörd framställning av den 7 februari 1933;

ett belopp av 1,200,000 kronor skall avse tillverkning av 30,000 stycken gasmasker m/31 i anslutning till en av arméförvaltningen i ämnet avlåten skrivelse den 13 mars 1933;

ett belopp av 900,000 kronor skall avse underhållsarbeten rörande lantförsvarets byggnader m. m. i anslutning till en av arméförvaltningen i ämnet avlåten skrivelse den 31 augusti 1932; samt

ett belopp av 6,410,000 kronor skall avse ersättningsbyggnader för flottan i anslutning till den av 1927 års riksdag godkända byggnadsplanen.

20) I likalydande motioner I: 325 av herr *Wohlin* m. fl. och II: 508 av herr *Holmgren* m. fl., att vid användningen av det anslag till arbeten, avsedda att motverka arbetslösheten, varom i Kungl. Maj:ts proposition nr 211 göres framställning, ett belopp av 9,900,000 kronor måtte avses för ersättningsbyggnad av örlogsfartyg.

#### D. Motioner beträffande ungdomsarbetslösheten.

1) I motion II: 24 av herr *Thorell* m. fl., att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga arbetslöshetskommissionen eller annan myndighet att i den utsträckning, som kan finnas lämpligt ifråga om arbetslös ungdom, som annars på annat sätt skulle bli föremål för det allmännas omvårdnad, använda för arbetslöshetsunderstöd anslagna medel till att utbetala måttliga kontanta löner åt bevisligen arbetslösa ynglingar, vilka kunna vara villiga att antaga tjänst å mindre jordbruk, som äro i behov av arbetskraft, men vilkas ägares ekonomiska ställning icke möjliggör utbetalande av kontanta löner utöver kost och logi.

2) I motion I: 161 av herr *von Heland*, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till innevarande års riksdag rörande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten enligt i motionen angivna riktlinjer.

3) I motion II: 485 av herr *Anderson* i Norrköping, dels att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte såsom ett led i samhällets åtgärder mot ung-

domsarbetslösheten skyndsamt utreda möjligheterna att införa ett system med s. k. frivillig arbetstjänst i anslutning till i motionen skisserade riktlinjer samt för nästkommande riksdag framlägga utarbetat förslag härom; dels att riksdagen ville medgiva, att försök med frivillig arbetstjänst i den utsträckning, som omständigheterna påkalla, anordnas redan under budgetåret 1933/1934 och kostnaderna härför bestridas ur de medel, som riksdagen för samma tid ställer till Kungl. Maj:ts förfogande för arbetslöshetens bekämpande.

4) I likalydande motioner I: 332 av herr *Bagge* och II: 518 av herr *Linnér*, att riksdagen måtte för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 10 miljoner kronor för att på i motionerna angivet sätt underlätta arbetsgivarnas frivilliga pensionering av äldre arbetare, i syfte att därigenom åstadkomma lättnad i ungdomsarbetslösheten.

5) I motion I: 337 av herr *Bergström*, att riksdagen måtte förklara, att av det anslag, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 216 äskas till bekämpande av arbetslösheten, medel efter Kungl. Maj:ts beprövande får användas även till främjande och understödjande av friluftskurser för manlig ungdom i den riktning som i motionen föreslagits.

6) I motion II: 522 av herr *Weijne*, dels att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 216 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och eventuellt förslag till 1934 års riksdag, huruvida och på vilka villkor såsom ett led i strävandena att begränsa ungdomsarbetslösheten bidrag ur för arbetslöshetens bekämpande anvisat anslag må kunna utgå till provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen i enlighet med vad i motionen angivits; dels att riksdagen ville medgiva, att dylikt bidrag må kunna av Kungl. Maj:t beviljas under budgetåret 1933/1934 enligt de grunder, Kungl. Maj:t för nämnda tid kan finna gott föreskriva.

#### *E. Motion beträffande kontantunderstödsverksamhet.*

I motion II: 523 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*, att riksdagen måtte besluta *att* till alla arbetslösa, som anmäla sig till arbetslöshetskommittéerna, skall till dem som ej kunna beredas lämpligt arbete med avtalsenliga löner under hela arbetslöshetsperioden, per dag utbetalas ett kontant understöd, som motsvarar de dagarsättningar som föreslagits i motionärernas förslag till lag till arbetslöshetsförsäkring i motionen med anledning av regeringens proposition nr 209, samt *att* för kontant understödsverksamhet för de arbetslösa anvisa ett extra reservationsanslag på 100 miljoner kronor.

*Yttranden  
och  
utredningar.*

Under ärendets behandling har utskottet i olika hänseenden funnit önskvärt att erhålla kompletterande utredning. Därjämte hava dels från socialdepartementet överlämnats, dels direkt till utskottet inkommit skrivelser och framställningar i förevarande ämnen. Utskottet — som endast i mycket begränsad omfattning ansett sig böra foga dessa handlingar som bilagor vid sitt utlåtande — vill nu här meddela följande

## FÖRTECKNING

över till utskottet inkomna yttranden samt de utredningar, som utskottet låtit verkställa, eller som till utskottet överlämnats, allt i den mån de avse i detta utlåtande behandlade ämnen.

*Yttranden.*

Statens spannmålsnämnd över motionen II: 34.

Ungdomsarbetslöshetssakkunniga över motionen II: 485.

Socialstyrelsen över motionerna II: 24, II: 485 och II: 493.

Statens arbetslöshetskommission över motionen II: 485.

Lantbruksstyrelsen över motionerna II: 24 och II: 493.

Kommerskollegium över motionerna I: 332 och II: 518.

Pensionsstyrelsen över motionerna I: 332 och II: 518.

Statens arbetslöshetskommission över motionerna I: 332 och II: 518.

*Utredningar.*

Av särskilda sakkunniga verkställd utredning rörande kostnaderna för vissa genom statens arbetslöshetskommission utförda arbeten i jämförelse med kostnaderna för motsvarande i annan ordning utförda arbeten.

Av samma sakkunniga verkställd utredning angående dels arbetskostnaderna per dagsverke vid kommunala och statskommunala reservarbeten i jämförelse med samma kostnader vid motsvarande slag av statliga reservarbeten, dels ock faktiska arbetskostnader jämförda med beräknade arbetskostnader vid Sotenkanalen.

Av Statens arbetslöshetskommission:

Förteckningar över i gång varande statliga och statskommunala reservarbeten per den 1 mars 1933.

Utredning angående behovet av arbetslöshetshjälp samt, enligt hittills gällande grunder, medelsbehovet under budgetåret 1933/1934.

Utredning rörande grovarbetarlöner samt dyrortsgruppering beträffande kommuner, där statliga reservarbeten bedrivs, angående konflikter vid statliga och statskommunala reservarbeten samt beträffande av kommissionen behandlade konfliktfall på den öppna arbetsmarknaden.

Utredning angående arbetsvillkoren vid kommunala reservarbeten.

Undersökning angående arbetslöshets- och fattigvårdshjälp under februari 1933 (skrivelse till Kungl. Maj:t).

Sammanställning av och statistik ur arbetsrapporter från kommissionens arbetsplatser för mars 1933.

Utredning rörande ungdomsarbetslösheten (skrivelse till Kungl. Maj:t).

Kostnadsberäkningar för budgetåret 1933/1934.

Av socialstyrelsen lämnade uppgifter rörande de i olika kommuner enligt kollektivavtal eller eljest gällande grovarbetarlöner vid husbyggnads- och anläggningsarbeten samt för lant- och skogsarbete ävensom översikt över de i gällande kollektivavtal för dylika arbeten fastställda bestämmelser rörande

antagande av arbetare, arbetstidens längd, användningen av tid- och ackordslön, lön för ej fullgod arbetskraft samt lön vid arbete å annan ort än bostadsorten.

Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställd utredning till belysande av omfattningen och arten av pågående vägarbeten, finansierade av kommuner, väghållningsdistrikt eller liknande kommunala organ genom upplåning även av de medel, som kunna beräknas inflyta såsom bidrag av automobilskatte-medel eller andra statsmedel.

Av förste aktuarien i socialstyrelsen N. A. Jacobi utarbetad sammanställning rörande den produktiva arbetslöshetsförsörjningen i vissa främmande länder.

### Grundlinjer för ärendets behandling.

Innan utskottet efter denna översikt över det föreliggande materialet ingår på behandling av hithörande frågor, vill utskottet i korthet lämna en redogörelse för de grundlinjer, efter vilka dessa jämte övriga till utskottet hänskjutna ärenden blivit av utskottet i formellt hänseende behandlade.

Enligt Kungl. Maj:ts föreliggande arbetslöshetsprogram skulle statens åtgärder till lindrande av arbetslösheten främst taga formen av en omfattande arbetsanskaffning. Denna skulle möjliggöras dels genom anordnande av arbeten i öppna marknaden på initiativ av staten eller av kommuner eller av enskilda, dels ock genom särskilda med hänsyn till arbetslösheten anordnade och under vissa speciella former och betingelser bedrivna s. k. beredskapsarbeten. Härtill skulle under den närmaste tiden, intill dess arbetslöshetskommissionens verksamhet kunnat avvecklas, komma reservarbeten i väsentligen nuvarande former. Som komplement till detta arbetsanskaffningsprogram har Kungl. Maj:t föreslagit bidrag av statsmedel till kontant understödsverksamhet i olika former.

På sätt utskottet nedan i den principiella delen av sitt utlåtande vill närmare utveckla, delar utskottet Kungl. Maj:ts uppfattning därom, att den s. k. arbetslinjen även i fortsättningen bör vara grundläggande för vår arbetslöshetspolitik. Vad angår utformningen av denna arbetslinje vill även utskottet lägga huvudvikten vid arbeten på den öppna marknaden inom skilda delar av landet och inom olika yrkesfack. Beträffande övriga i anledning av arbetslösheten särskilt anordnade arbeten kommer utskottet i det följande att förorda, att man i fortsättningen bygger på den nuvarande s. k. reservarbetslinjen med förändringar och utbyggnader i olika hänseenden. Jämväl enligt utskottets uppfattning måste arbetslinjen kompletteras med en kontantunderstödsverksamhet och vissa speciella åtgärder i anslutning därtill.

Utskottet har vidare varit av den uppfattningen, att för de arbeten eller åtgärder, för vilka skola gälla den öppna arbetsmarknadens villkor, böra beredas särskilda anslag, till storleken utmätta med hänsyn tagen jämväl till den betydelse, som de olika arbetena eller åtgärderna anses böra intaga såsom led i det enhetliga programmet. Detta gäller även beträffande sådana ändamål, vilka, efter vad den nyss lämnade redogörelsen utvisat, enligt Kungl.

Maj:ts förslag skulle tillgodoses av de stora anslag å 75 respektive 50 miljoner kronor, som under socialdepartementet och kommunikationsdepartementet äskats till beredskapsarbeten. I fråga om de speciella åtgärderna till bekämpande av arbetslösheten kommer utskottet, av skäl som i annat sammanhang skola angivas, att förorda, att särskilda anslag anvisas dels för de blivande reservarbetena, från vilket anslag även böra utgå kostnaderna för det särskilda ledande centralorgan, som vid bibehållandet av reservarbetssystemet allttjämt blir erforderligt, samt dels till kontantunderstöd och näralliggande åtgärder.

Vad angår behandlingen av det föreliggande arbetsmaterialet har utskottet, i den mån redan Kungl. Maj:t rörande arbeten och åtgärder på den öppna marknaden föreslagit särskilda anslag, behandlat dessa frågor i särskilda utlåtanden. Härvid har utskottet emellertid för vinnande av större överskådlighet ansett sig böra i ett och samma utlåtande sammanföra varandra näralliggande förslag ävensom motioner, som lämpligen kunna behandlas i samband därmed. Jämväl vissa till utskottet hänvisade motioner, vilka avsett beredande av medel för speciella byggnadsföretag och dylikt, hava av utskottet behandlats på enahanda sätt. Vad däremot beträffar sådana ändamål, som enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle tillgodoses av de nyss nämnda stora anslagen till beredskapsarbeten — med undantag av frågan om anslag till statsbana Malung—Vansbro, vari utskottet redan avgivit utlåtande (nr 9, punkt 1) — kommer utskottet att i det följande behandla frågan därom även i den mån utskottet, enligt vad nyss anförts, anser särskilda anslag böra beviljas därför. I förevarande utlåtande kommer utskottet därjämte att uppehålla sig vid frågorna om reservarbeten och kontantunderstöd, varefter särskild uppmärksamhet kommer att ägnas frågan om åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

I de utlåtanden utskottet redan avlämnat har utskottet förklarat sig ämna senare återkomma till frågan om sättet för täckande av tillstyrkta anslag. Icke heller i förevarande utlåtande är det utskottets avsikt att ingå på motsvarande fråga beträffande de anslag, om vilka här framställning kommer att göras. Det är nämligen utskottets mening att senare i särskilda utlåtanden närmare utveckla, huru enligt utskottets uppfattning bör förfaras beträffande finansieringen av arbetslöshetsprogrammet i dess helhet. Därvid torde utskottet även få anledning att beträffande alla av utskottet tillstyrkta anslag behandla frågan huruvida de synas böra utgå av skatte- eller lånemedel, huruvida de böra uppföras å respektive huvudtitlar eller under någon rubrik bland utgifter för kapitalökning samt huruvida anslagen böra vara av ordinarie eller extra natur m. m.

### **Allmän motivering.**

#### *Arbetsprogrammet.*

Vid behandlingen av förevarande ärende har inom utskottet rått fullständig enighet därom, att arbetslöshetens nuvarande omfattning, särskilt med hänsyn till krisens långvarighet, nödvändiggör åtgärder från det allmännas sida av

större omfattning än någon gång tidigare. Statsmakterna måste nu vara beredda att, så långt det överhuvud taget är möjligt utan att eftersätta andra angelägna uppgifter eller skada berättigade allmänna eller enskilda intressen, ställa medel till förfogande för bistånd åt de arbetslösa och minskande av arbetslöshetens omfattning.

I Kungl. Maj:ts föreliggande förslag räknas, på grundval av uppskattning från arbetslöshetskommissionen, med att antalet hjälpbehövande arbetslösa under nästa budgetår skulle i genomsnitt komma att uppgå till omkring 150,000. Utskottet har icke funnit anledning att ifrågasätta ändring av denna beräkning. Det må nämnas, att de uppgifter rörande arbetslöshetens omfattning, som framkommit efter avlämnandet av propositionerna i ämnet, visa, att någon förbättring i arbetslöshetstillståndet knappast kan sägas hava inträtt; snarare måste man konstatera, att den vanliga säsongmässiga förbättringen under våren denna gång varit obetydlig. Medan antalet hjälpsökande arbetslösa, som enligt propositionen nr 211 vid utgången av januari 1933 utgjorde 189,225, vid månadsskiftet februari/mars nedgick till 181,944, steg åter samma antal den 31 mars till 186,561 för att den 30 april åter sjunka, men allenast till 176,825.

Det i Kungl. Maj:ts förevarande propositioner innefattade hjälpprogrammet åsyftar att genom statliga åtgärder direkt bereda arbete i genomsnitt för 60,000 personer, vartill genom programmets genomförande beräknas indirekt komma att tillskapas arbetstillfällen, motsvarande arbete i genomsnitt för 30,000 man under budgetåret. I båda fallen har man därvid räknat med en förkortad arbetstid, motsvarande endast 10 av årets månader med normal arbetstid per vecka eller en från 48 till 40 timmar inskränkt arbetstid per vecka med arbete alla årets tolv månader. Härtill kommer ett antal av omkring 12,000 man, som beräknas i genomsnitt under budgetåret komma att bli sysselsatta vid arbetslöshetskommissionens arbeten. Kontantunderstöd beräknas komma att bli erforderligt i genomsnitt för 40,000 personer. Sammanlagt skulle alltså hjälp i genomsnitt beredas för omkring 140,000 personer. Återstoden av de till ett antal av i genomsnitt 150,000 uppskattade anmälda hjälpbehövande antages av föredragande departementschefen kunna erhålla sin försörjning dels genom den ökning i arbetstillfällen, som kan väntas uppstå till följd av den av de anordnade arbetena föranledda ökade köpkraften för ett mycket betydande antal arbetare, dels ock därigenom att vissa kommuner även under nästa budgetår kunna beräknas komma att bereda arbetslöshetshjälp utan statsbidrag. Härvid har även beaktats, att särskilt bland dem, som indirekt erhålla sysselsättning genom de föreslagna beredskapsarbetena, kunna tänkas komma att i någon mån ingå arbete, som icke innefattas i nyssnämnda siffra 150,000.

För nu omförmälda ändamål hava i Kungl. Maj:ts förslag avsetts belopp av sammanlagt omkring 215 miljoner kronor, därav 190 miljoner kronor för åtgärder till beredande av arbete.

Utskottet anser det äga sin riktighet att, såsom departementschefen föreslagit, fördela de omfattande åtgärder, som nu måste vidtagas i anledning av arbetslösheten, på olika huvudformer. Enligt utskottets mening bör sålunda stor betydelse tillmätas de åtgärder, varigenom avses att tillskapa nya

arbetstillfällen på den öppna arbetsmarknaden, det må vara direkt genom statliga arbeten eller genom understöd åt kommunal eller enskild verksamhet. Vid sin prövning av de förslag, som av Kungl. Maj:t i sådant hänseende framlagts, ävensom av de uppslag, som därutinnan framkommit i väckta motioner, har utskottet, på sätt framgår av dess utlåtanden nr 1—3 och 5—16 samt fortsättningen av detta utlåtande, funnit sig böra tillstyrka åtgärder av nu avsedd beskaffenhet till ett sammanlagt belopp av omkring 100 miljoner kronor enligt fördelning, som framgår av en längre fram i detta utlåtande intagen tablå (sid 125). För reservarbeten och kontantunderstöd m. m. beräknar utskottet 80 miljoner kronor. Summan av de belopp, som enligt utskottets förslag skulle avses för ifrågavarande ändamål, utgör alltså omkring 180 miljoner kronor.

#### *Allmänna grunder för arbetslinjen.*

Emellertid är det uppenbart, att de åtgärder, som kunna vidtagas i form av beredande av arbete i öppna marknaden, icke kunna bli tillfyllest såsom medel mot en arbetslöshet av den nuvarande omfattande beskaffenheten. Även om det av ekonomiska skäl skulle låta sig göra att vidtaga sådana åtgärder i den utsträckning, att ett tillräckligt stort antal hjälpbehövande arbetslösa därigenom skulle kunna erhålla anställning, återstår alltid bland de arbetslösa stora grupper, vilka i saknad av erforderlig utbildning och erfarenhet icke skulle kunna i dylik ordning beredas sysselsättning. Nu avsedda åtgärder måste därför kompletteras genom mera direkta ingripanden.

Vad angår formen för dessa ingripanden torde full enighet råda därom, att jämväl desamma i första hand och i största möjliga utsträckning böra hava arbetslinjens form, så att endast i den mån sysselsättning icke kan beredas de hjälpbehövande, dessa skola kunna komma i åtnjutande av understöd utan motprestation i form av arbete.

Nuvarande åtgärder för att genom beredande av arbetstillfällen bringa hjälp åt de arbetslösa bygga i första hand på den s. k. reservarbetslinjen, vartill från statens sida komma dels i mindre omfattning s. k. beredskapsarbeten, dels vissa särskilda företag, vilka motiverats, bland annat, med arbetslöshetsläget. Dessutom bedriver ett antal kommuner utan statsunderstöd hjälpverksamhet i form av särskilda anordnade arbeten.

Det nuvarande reservarbetssystemet utmärkes framför allt därav, att de reservarbeten, som bedrivs dels i statlig regi genom statens arbetslöshetskommission, dels såsom statskommunala arbeten, d. v. s. arbeten genom kommunerna med betydande statsbidrag, utföras genom arbetskraft, som utvalts genom hänvisningsförfarande från de lokala arbetslöshetsorganen, och till arbetslöner, som i princip skola enligt närmare angivna normer ligga under grovarbetarlönen å respektive arbetsorter. Ett ytterligare utmärkande drag för dessa reservarbeten har varit, att de icke fått utväljas bland arbeten av den art, att de kunnat förväntas under de närmaste åren komma till utförande på den öppna marknaden. För en närmare beskrivning av det nuvarande systemet hänvisar utskottet till de redogörelser, som på utskottets begäran utarbetats av vissa tjänstemän inom arbetslöshetskommissionen och vilka, med uteslutande

av vissa bilagor, fogats vid detta utlåtande (bil. A—C). Här må endast anmärkas, att syftemålet med nyss angivna bestämmelser rörande reservarbetena tydligen varit, att desamma skola dels förbehållas de mest behövande arbetslösa, dels icke innebära inskränkning av arbetstillfällena på den öppna arbetsmarknaden och dels icke medföra risk för att vederbörande skulle slappas i sina ansträngningar att skaffa sig anställning i vanliga former.

Mot dessa principer uppställer Kungl. Maj:ts förslag ett system med omfattande s. k. beredskapsarbeten av en annan typ än den nuvarande. För dessa beredskapsarbeten skulle gälla följande grundsatser. Vid valet mellan olika arbeten skola angelägna sådana hava företräde framför mindre angelägna. Arbetslönen skall motsvara den i orten för respektive arbeten vanliga. Urvalet av arbeten skall ske genom Kungl. Maj:t, som även i övrigt skall hava en direkt ledning av verksamheten. Som beredskapsarbeten skola kunna ifrågakomma alla slag av arbeten och utan åtskillnad sådana, anordnade av staten, kommun eller enskild. Central regi motsvarande den, som nu utövas av arbetslöshetskommissionen, skall icke förekomma, utan regi och arbetsledning skola utövas av vederbörande företagare. Vid den behovsprövning, som skall föregå urvalet av arbetare, skall behovet bedömas i huvudsak efter längden av de sökandes arbetslöshet.

Det mål, som Kungl. Maj:t med sitt förslag eftersträvat, har uppenbarligen framför allt varit att bereda arbetstillfällena åt så många som möjligt av dem, vilka icke utan statens bistånd kunna erhålla sysselsättning. Genom det sätt, varpå arbetsprogrammet upplagts, har man avsett att även på indirekt väg medföra lindring i arbetslösheten dels genom de arbetstillfällena, som i andra hand tillskapas på grund av materialanskaffning och dylikt, dels genom den inverkan på konjunkturläget, som ansetts uppkomma genom den ökade livaktigheten och de stora penningbelopp, som vid arbetsprogrammets genomförande skulle sättas i omlopp.

Jämväl enligt utskottets uppfattning bör utgångspunkten för statsmakternas avgörande beträffande linjerna för det blivande arbetslöshetsprogrammet framför allt vara att erforderlig hjälp i så stor utsträckning som möjligt bör bringas de arbetslösa. Med hänsyn till frågans utomordentliga vikt och genomgripande betydelse på alla områden av samhällslivet har det vidare synts utskottet vara angeläget att söka uppnå nyss antydda mål på en linje, för vilken vunnits bredast möjliga anslutning. Den väg, som därvid befunnits lättast framkomlig, har visat sig vara att med utgångspunkt från den nuvarande reservarbetsanordningen utforma ett system, varigenom åstadkommes en utvidgning av arbetsprogrammet och förbättringar i reservarbetarnas förhållanden.

Då utskottet sålunda övergått till att behandla frågan om de förändringar i gällande reservarbetssystem, som med denna utgångspunkt må anses påkallade, har utskottet beaktat den lösning av motsvarande frågor, som beträffande s. k. beredskapsarbeten föreslagits av Kungl. Maj:t, ävensom innehållet i de motioner, som hava avseende å hithörande ämnen.

### Lönefrågan.

Den första fråga, som härvidlag möter, är lönespörsmålet, som för reservarbetsystemet spelar en konstitutiv roll. Utskottets accepterande av nämnda system innebär, att utskottet ansett sig kunna förorda, att reservarbetarnas avlöningsförmåner alltjämt bestämmas enligt särskilda regler och icke såsom på den öppna marknaden av parternas intressen och det ekonomiska livets förhållanden. Emellertid har utskottet icke kunnat vidbliva de nuvarande reglerna, enligt vilka till utgångspunkt för lönesättningen skall tjäna en för varje ort bestämd s. k. reservarbetslön, som skall — i fallande proportion — understiga den s. k. grovarbetslön, vilken enligt närmare angivna grunder skall bestämmas för de olika orterna. En sådan förbättring i reservarbetarnas villkor synes nämligen utskottet berättigad, att de komma i åtnjutande av en på visst sätt bestämd grovarbetslön utan någon procentuell reduktion. Liksom för närvarande bör denna grovarbetslön fastställas med ledning av infordrade uppgifter från de olika orterna, och som utgångspunkt bör härvid såsom hittills tjäna den lägsta grovarbetslön, för vilken arbete befinner sig kunna å respektive orter i avsevärd omfattning beredas. Vid grovarbetslörens bestämmande skola de löner, som förekomma inom jordbruk och skogsbruk, beaktas. För den händelse inom viss ort dylikt arbete förekommer i avsevärd omfattning, bör alltså den för grovarbetare inom nämnda näringsgrenar gällande lönen tillmätas samma betydelse som enligt av riksdagen hittills lämnade anvisningar.

Av skäl, som i det följande skola angivas, har utskottet utgått från att lönesättningen även framdeles skall handhavas av arbetslöshetskommissionen samt att dess beslut i lönefrågor skola kunna göras till föremål för prövning av en sakkunnig lönenämnd.

För det mesta utföres nu reservarbete mot ackord, vilka fastställas så, att de avse att vid normal arbetsprestation lämna en dagsinkomst överensstämmande med den för orten fastställda reservarbetslönen. I detta system påkallar utskottet icke någon ändring. Emellertid må framhållas, att från olika håll den uppfattningen gjorts gällande, att i de fall, då ett arbetslag genom skicklighet eller särskilt stor arbetsintensitet uppnått en ackordsförtjänst, som mera väsentligt överstiger den fastställda reservarbetslönen, detta lett till att ackordet nedsatts. Utskottet har emellertid vid den granskning, som ägnats det nuvarande systemet, fått den uppfattningen, att enligt arbetslöshetskommissionens praxis det icke i de statliga reservarbetena förekommer, att ackord ändras under den tid, för vilken de äro fastställda, eller av anledning som nyss antytts. Man synes erkänna det berättigade i att arbetare, som äro mera kvalificerade eller flitigare än det stora flertalet, uppnå något högre inkomst. I princip har detta icke ansetts strida mot reservarbetsystemets grunder, eftersom de arbetare, vilka sålunda utmärka sig, säkerligen också i det privata förvärvslivet skulle hava uppnått en inkomst över medeltalet. Även för dylika arbetare kommer det alltså att innebära en eko-

nomisk fördel att erhålla arbete på öppna marknaden. Vid bestämmandet av nya ackord synes därför nedsättning icke böra ske av anledning, som här sagts, varjämte bör eftersträvas, att ackorden fastställas för så långa tidsperioder, som ur arbetsteknisk synpunkt äro tillrädliga.

Utskottet har vidare, såsom redan antytts, ansett sig böra föreslå, att möjlighet beredes att få riktigheten och lämpligheten av centralorganets beslut i lönefrågor underkastade prövning av ett särskilt organ. Därigenom ernås den fördelen, att dylika frågor vinna en kontinuerlig behandling. Utskottet förutsätter, att talan icke bör få föras mot de avgöranden, som träffas av en dylik klagoinstans. Till frågan om den lämpliga sammansättningen av en dylik besvärnämnd samt till de bestämmelser, som böra gälla för densamma, återkommer utskottet i samband med behandlingen av frågan om centralorganets blivande sammansättning och verksamhetsformer.

Såsom redan antytts utgå för närvarande till reservarbetare i statliga reservarbeten vissa s. k. naturaförmåner, bestående av fria resor från hemorten till arbetsplatsen och åter, fri bostad under arbetet samt i vissa fall fri sjukvård m. m. Enligt utskottets uppfattning bör, delvis av rent praktiska skäl, någon ändring härutinnan icke föränledas av den nyss förordade förändringen i lönesättningsprinciperna.

Vad nyss sagts angående naturaförmånerna synes böra äga motsvarande tillämpning beträffande de s. k. ortstilläggen åt arbetare vid statliga reservarbeten. Tillämpningen av gällande principer därutinnan lärer efter övergången till det nya lönesystemet komma att innebära, att ortstillägget högst kan utgå med belopp, motsvarande skillnaden mellan den fastställda grovarbetarlönen i hemorten och på arbetsorten. Häremot finner utskottet icke något vara att ur saklig synpunkt invända. I detta sammanhang må erinras om de motionsvis (I:128 och II:234) framställda yrkandena, att förutom ortstillägg skulle kunna utgå särskilda barntillägg eller också familjetillägg, motsvarande skillnaden mellan grovarbetarlönen och reservarbetslönen. Tydligt är, att med den av utskottet nyss förordade omläggningen utrymme icke gärna kan finnas för vad sålunda föreslagits. Enligt utskottets mening böra nyssnämnda motioner följaktligen icke i detta hänseende föränleda någon riksdagens åtgärd.

Ett av de skäl, som åberopats till stöd för det nuvarande lönesystemet, är att lönen städse måste hållas lägre än den lägsta å allmänna arbetsmarknaden förekommande avlöningen, på det att reservarbetarna alltid skulle hava ekonomiska skäl att så fort som möjligt övergå från reservarbete till arbete i öppna marknaden. Enligt utskottets mening är det väl angeläget att tillse, att reservarbetarna icke komma att utgöra en mer eller mindre permanent kår utan att anställningen i reservarbete betraktas som ett övergångsstadium i avvaktan på förvärvsarbete i öppna marknaden. Denna effekt kan emellertid, enligt utskottets förmenande, ernås även om avlöningen bestämmes på sätt utskottet föreslagit. Det ankommer på arbetslöshetskommissionen att nedlägga ett arbete eller hemsända arbetare, när det visar sig, att de icke göra

allt vad på dem skäligen kan ankomma för att förskaffa sig annat arbete. I syfte att i ökad omfattning föra arbetare tillbaka till det privata näringslivet må därjämte efter prövning från fall till fall en mer eller mindre stark inskränkning av arbetstiden kunna vidtagas.

Ytterligare är i detta sammanhang endast att från utskottets sida framhålla, att med den rörlighet i prislägen och lönenivåer, som utmärkt de senaste åren, det måste vara angeläget att, oftare än hittills synes hava skett, från centralorganets sida undersöka, huruvida anledning finnes till jämkning i den senast fastställda grovarbetar- och alltså även reservarbetslönen.

### *Urvalet av arbeten.*

Vad angår det andra av de väsentliga drag, som utmärka det nuvarande systemet i förhållande till det av Kungl. Maj:t föreslagna, nämligen principerna för urval av arbetsobjekt, vill utskottet inledningsvis erinra, att, såsom framhållits i propositionen nr 211, för närvarande gälla följande regler, vilka — i varje fall indirekt — vunnit riksdagens godkännande (se proposition 1929: 210 sid. 21 och 30 samt statsutskottets utlåtande 1929: 147 sid. 37).

1:o) Arbetet skall komma staten, kommun eller annat allmänt rättssubjekt till godo samt vara ekonomiskt eller kulturellt berättigat, men dock ej av den art, att det kan väntas inom den närmaste framtiden komma till utförande på den öppna arbetsmarknaden.

2:o) Arbetet bör vara sådant, att arbetslönen utgör en jämförelsevis stor del av totalkostnaden.

3:o) Arbetet bör vara av sådan art, att varje arbetare med normal arbetsförmåga lämpligen kan hänvisas till detsamma.

4:o) Arbetet bör kunna bedrivas under vintern.

5:o) Arbetet bör kunna upptagas, nedläggas, utökas eller inskränkas allt efter arbetslöshetens växlande omfattning.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för de avsedda beredskapsarbetena i stället för dessa regler träda följande:

- a) Angelägna arbeten skola ha företräde framför mindre angelägna.
- b) Intet slag av arbete skall principiellt vara uteslutet från anslag.
- c) Arbetet skall vara obestriddigt allmännyttigt.
- d) Arbete, som lämpar sig som vinterarbete, skall äga företräde framför annat arbete.
- e) Det arbete skall äga företräde, som direkt och indirekt ger större antal arbetare sysselsättning.
- f) Orter med stor arbetslöshet skola vid valet mellan olika beredskapsarbeten under i övrigt lika förhållanden ha företräde framför orter med mindre arbetslöshet.

De nuvarande reglerna i förevarande hänseende hava tydligen ett direkt sammanhang med löneprincipen; det har icke ansetts rimligt, att arbeten, som eljest skulle komma till utförande till allmänna marknadens löner, genom det allmännas ingripande skulle verkställas för en lägre lönekostnad. I och för sig kan det knappast anses utmärkande för reservarbetena, att de skola vara förbehållna företag av en lägre angelägenhetsgrad. Å andra sidan måste det ju även för beredskapsarbeten enligt Kungl. Maj:ts förslag gälla, att det

icke har någon mening att därtill använda statsmedel, i den mån arbetena kunna beräknas ändock komma till utförande; på sådant sätt ökas ju icke arbetsmängden och erhålles ingen verkan med avseende å minskande av arbetslösheten. Så vitt utskottet kunnat finna, föreligger alltså icke någon konstitutiv skillnad mellan de båda systemen på denna punkt; avvägningen måste i båda fallen bliva en lämplighetsfråga.

Av det anförda följer, att enligt utskottets uppfattning en övergång till det nyss förordade nya lönesystemet, på sätt som i och för arbetsprogrammets utvidgning är önskvärt, kan medföra, att man utesluter de bestämmelser, enligt vilka såsom reservarbete icke under några förhållanden komma i fråga arbeten, som »inom den närmaste framtiden» kunna beräknas komma till utförande på den allmänna arbetsmarknaden. Tillika följer — å andra sidan — att utskottet icke anser sig böra gå därhän, att, såsom Kungl. Maj:t i fråga om beredskapsarbeten förordat, angelägna arbeten i princip skola äga företräde framför mindre angelägna. Vid valet mellan olika, lämpliga arbetsobjekt bör enligt utskottets uppfattning angelägenhetsgraden vara en av de faktorer, som tagas i betraktande och vägas mot varandra.

En annan sak är, att även med den förordade omläggningen av lönebestämmelserna ett vidblivande av det nuvarande reservarbetsystemet i dess grunddrag måste medföra, att området för det slag av arbeten, som kunna komma till utförande, begränsas på ett sätt, som icke beträffande beredskapsarbetena förutsatts i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen till företag, där arbetet till övervägande grad är att hänföra till grovarbete. Det måste nämligen leda till svårigheter och komplikationer av olika slag, om bland de allmänna arbetena till motverkande av arbetslösheten skulle ingå företag, till vilka endast kunde hänvisas arbetare inom vissa fack. Såsom kommer att framgå av det följande, har utskottet således funnit nödvändigt, att en rationell gräns uppdrages mellan å ena sidan sådana företag, som för statens, kommuns eller möjligen enskildas räkning företagas i reservarbetenas form, och å andra sidan sådana statliga eller av staten med hänsyn till arbetslöshetsläget understödda arbetsföretag, vilka nu igångsättas på grund av arbetslösheten men som ligga inom det normala arbetsprogrammet och utföras i vanliga former.

När det gäller uppdragande av en dylik gränslinje, uppstår en särskild fråga beträffande sådana företag, i vilka till väsentlig del ingår arbete av samma natur som det, som eljest utföres i form av reservarbete, men till vilka dessutom höra vissa moment, som för sitt utförande kräva särskild yrkeskunskap. Så är fallet t. ex. med de skenfria korsningarna, vilka utgöra en icke oväsentlig del av regeringens beredskapsprogram. Men även bl. a. vissa hamn- och brobyggnader kunna hänföras härtill. För närvarande utföras i åtskilliga fall skenfria korsningar såsom beredskapsarbeten i detta ords hittillsvarande mening, d. v. s. helt och hållet på den öppna arbetsmarknaden. Enligt utskottets mening skulle det emellertid innebära en lämpligare anordning att, i den mån sådana företag till väsentlig del icke skilja sig från vanliga reservarbeten, de komma till utförande i de för sådana arbeten gällande formerna, medan den övriga delen av företaget eller de egentliga s. k. konstarbetena utfö-

ras på den allmänna arbetsmarknadens villkor. För genomförandet av en sådan uppdelning kunna tänkas olika former; utskottet återkommer i det följande till denna fråga.

Ett särskilt ämne för utskottets överbägande i detta sammanhang har varit dels huruvida en omläggning bör ske beträffande de nuvarande reservarbetenas fördelning på statliga och statskommunala, dels huruvida en utvidgning kan ske av de slag av arbeten, som för närvarande förekomma. I förstnämnda avseende må anföras följande.

I motionerna I: 324 och II: 504 har yrkats, att statskommunala arbeten i kommuners, vägstyrelser och skogsvårdsstyrelser regi måtte lämnas företräde framför statliga reservarbeten, så att de senare skulle tillgripas endast i sådana fall, då arbetslösa icke genom statskommunala arbeten kunna beredas sysselsättning.

Även enligt utskottets uppfattning utgöra de s. k. statskommunala arbetena en synnerligen lämplig form för hjälp åt arbetslösa. Jämförda med de statliga reservarbetena innebära de, bland annat, den fördelen, att arbetarna i större utsträckning kunna förbliva i sina hemorter och därigenom lättare uppehålla förbindelsen med den normala arbetsmarknaden samt att statens kostnader nedbringas, samtidigt som det kommunala intresset engageras för arbetenas övervakande och rationella ledning. Även om arbetslöshetskommissionen alltjämt bör hava överinseendet över de statskommunala arbetena, innebär ett starkare anlåtande av dessa tillika en decentralisation av ledningen, som vid en väsentlig utökning av arbetslinjen i och för sig är önskvärd. Ofta är det också alltjämt lättare beträffande de kommunala arbetena att, i den mån kommunerna finna dem med sin fördel förenliga, finna arbetsuppgifter av ur olika synpunkter lämplig beskaffenhet.

Utskottet har således funnit, att man bör eftersträva att i största möjliga utsträckning bereda sysselsättning genom statskommunala arbeten. I vad mån detta låter sig göra sammanhänger tydligen i hög grad med reglerna för statsbidragens utmätande. Redan här vill utskottet framhålla, att utskottet därutinnan ansett en väsentlig utvidgning böra ske. Även har det förefallit utskottet lämpligt att bereda möjlighet för vägstyrelser att anordna arbeten av den natur, som plägar benämnas statskommunala. Utskottet återkommer till dessa frågor i samband med behandlingen av de regler, som föreslås skola gälla beträffande dylika arbeten. Det må emellertid i detta sammanhang framhållas såsom utskottets uppfattning, att genom en dylik modifiering i gällande bestämmelser samt med de jämkningar i reglerna för urval av arbeten, som utskottet ämnar förorda, det skall bliva möjligt att få till stånd ett mycket stort antal statskommunala arbeten. Härigenom skulle även från utskottets utgångspunkter vinnas den mera jämna fördelning av arbetstillfällena över landets olika delar, som varit ett av de syften, vilka Kungl. Maj:ts förslag avsett att främja.

En särskild fråga, som torde böra beröras i detta sammanhang, är den, huruvida såsom reservarbeten må kunna upptagas företag, som direkt komma

enskild ägare eller andra enskilda personer till godo. Redan nu har det i viss utsträckning förekommit, att arbetslöshetskommissionen såsom entreprenör åtagit sig arbeten åt enskild uppdragsgivare, och även såsom statskommunala arbeten hava i viss utsträckning förekommit företag, som i kommunal regi utförts till förmån för enskilda, såsom dikningsföretag, anläggande av enskilda vägar m. m. Enligt utskottets förmenande bör möjlighet till sådana anordningar finnas även inom det nu förordade programmet. Ofta kan ett företag av här avsedd beskaffenhet beträffande den allmänna nyttan och angelägenhetsgraden i övrigt vara av större betydelse än ett arbete, som utföres å staten eller kommun tillhörig mark.

Eftersom här avsedda arbeten anordnas för bispringande av arbetslösa, lär det hinder icke heller möta för kommuner att stå såsom företagare i dylika fall. Enligt vad som upplysts, har hittills arbetslöshetskommissionen ansett den begränsningen böra gälla därvidlag, att statsbidrag lämnats till kommunala arbeten, vilka utföras åt enskilda, endast då dessa arbeten avsett ändamål, till vilka statsbidrag utgår. Med nyss angivna utgångspunkt, nämligen att det är ett allmänt kommunalt ändamål att bringa hjälp åt arbetslösa, lär denna distinktion icke böra vara bindande. Såsom yrkats i motionerna I:324 och II:504, anser sålunda utskottet, att som statskommunalt arbete böra i vissa fall kunna understödjas även andra slag av enskilda företag. Avgörande bör endast vara, huruvida dessa äro av den storlek och beröra så väsentliga intressen, att de lämpligen böra utföras i kommunal regi eller genom arbetslöshetskommissionen. Vad angår andra enskilda arbeten, bör det, såsom utskottet i annat sammanhang torde få framhålla, vara möjligt att i annan ordning utnyttja dem i arbetslöshetslindrande syfte. Enligt utskottets mening bör det nämligen kunna ifrågakomma att i syfte att lindra arbetslösheten lämna direkta bidrag till viss enskild verksamhet av allmännyttig karaktär, framför allt i vad avser åtgärder på jordbrukets och skogsbrukets områden. I den mån sålunda bidrag direkt utgå till den enskilde, bör det enligt utskottets uppfattning icke ifrågakomma att därvid knyta villkor, hämtade från reservarbetslinjen. Arbete, till vilket dylikt bidrag utgår, bör således utföras helt på den öppna marknadens arbetsvillkor. Detta utesluter naturligtvis icke, att såsom ett villkor för bidragsbeviljandet bör — såsom i visst liknande fall redan skett — fastslås, att i den mån främmande arbetskraft anlitas, denna bör sökas bland de arbetslösa. Ävenledes finner utskottet lämpligt att genom inhämtande av yttranden från arbetslöshetskommissionen samband uppehållas med den direkta arbetslöshetsverksamheten och därvid erfarenheter inhämtas om behovet av hjälpåtgärder i skilda delar av landet.

Även om utskottet sålunda anser, att som statskommunalt arbete må av arbetslöshetskommissionen i vissa fall kunna godkännas arbete till förmån för enskild, detta också om arbetet avser ett ändamål, till vilket eljest statsbidrag icke utgår, är utskottet icke berett att biträda det motionsvis framställda yrkandet därom, att full likställighet därvidlag skulle stadgas beträffande alla slag av enskild företagsamhet. Utskottet anser försiktigheten bjuda, att man under nästkommande budgetår nöjer sig med att bedöma frågan från fall till

fall och sålunda samla erfarenheter av den nu förordade uppmjukningen i detta hänseende.

Givetvis bör, då det gäller att pröva frågan om upptagande av enskilda arbeten såsom statskommunala, noga tillses, att dylika arbeten endast komma i fråga, då arbeten till förmån för allmänt rättssubjekt icke med samma fördel med avseende å arbetslöshetens bekämpande kunna lämpligen komma till utförande.

Vad angår punkterna 4 och 5 i gällande regler för urval av arbeten har utskottet ansett desamma i samband med den ifrågasatta utvidgningen av arbetsprogrammet böra, i anslutning till vad i propositionen nr 211 föreslagits, jämkas på det sätt, att desamma icke bliva ovillkorligen förbindande utan fastställas allenast såsom regler, från vilka i särskilda fall undantag kunna beslutas av arbetslöshetskommissionen. Utskottet har därvid, bland annat, haft i sikte, att med den omfattning, vari för närvarande reserverbeten måste bedrivas jämväl under sommarhalvåret, såsom reserverbeten böra kunna antagas mindre företag, som icke lämpa sig som vinterarbeten men hinna slutföras under sommarmånaderna.

Vad härefter beträffar de slag av arbeten, som böra ifrågakomma såsom reserverbeten, bör enligt utskottets uppfattning ingen kategori vara utesluten, såvitt den endast uppfyller den av utskottet i det föregående angivna förutsättningen, att alla arbetare med normal arbetsförmåga — således oberoende av yrkeskunskap — skola kunna dit hänvisas. Som bekant hava hittills i största utsträckning förekommit vägarbeten samt därjämte skogsdikningar, terrasseringar och dylikt. Även i det kommande läser man i stor utsträckning bliva begränsad till dylika arbetsobjekt. Vid sidan härav bör det dock eftersträvas att, som i vissa motioner framhållits, välja sådana arbeten, vilka i det hänseendet kunna sägas vara av produktiv natur, att deras utförande för framtiden kan komma jordbruket eller skogsbruket tillgodo. Som exempel må anföras dikningsföretag samt skogskulturåtgärder av olika slag.

En väsentlig utvidgning av arbetsområdet skulle också kunna vinnas genom bifall till vad utskottet förut anfört därom, att arbetslöshetskommissionen bör kunna åtaga sig arbeten, även i den mån i ett företag i viss grad ingå moment, som för sitt utförande kräva speciellt utbildad arbetskraft. Det mest praktiska fallet avser, som också förut anförts, s. k. skenfria korsningar. I den mån sådana arbeten utföras som reserverbeten, böra därför anlitas för sistnämnda slag av arbeten anvisade medel; den återstående delen av kostnaden läser kunna bestridas av de särskilda medel, som i anledning av arbetslösheten anvisats till sådana slag av åtgärder. En dylik fördelning bör kunna ske antingen så, att arbetslöshetskommissionen åtager sig hela arbetsföretaget med rätt att för de s. k. konstarbetena anlita särskild entreprenör och för entreprenadkostnaden erhålla gottgörelse av nyss avsedda särskilda medel, eller ock så att vederbörande förvaltande verk överenskommer med arbetslöshetskommissionen om utförande av respektive del av företaget och av Kungl.

Maj:t erhåller bemyndigande att för visst anvisat belopp själv utföra återstoden av företaget. Med denna anordning skulle, bland annat, vinnas, att som reservarbete skulle kunna antagas skenfria korsningar även vid enskilda järnvägar. Med nuvarande praxis, då dylika företag utföras såsom beredskapsarbeten i detta ords hittillsvarande mening, har det nämligen anmärkts såsom en brist, att man varit inskränkt till dylika arbeten vid de statliga järnvägarna.

Vad sålunda anförts läser kunna äga motsvarande giltighet beträffande statskommunala reservarbeten. Hinder bör sålunda icke möta för kommun att åt entreprenör överlämna sådana delar av visst arbetsföretag, som äro att hänföra till konstarbeten. Då storleken av det statsbidrag, som beräknas efter materialkostnaderna, bestämmes efter skälighetsprövning av de *beräknade* kostnaderna, är entreprenadavtalets innehåll utan inverkan på bidragsbeloppet.

Slutligen vill utskottet i detta sammanhang framhålla följande. Ändamålet med ifrågavarande anordningar måste ju alltid främst vara att bereda sysselsättning åt de arbetslösa. Emellertid måste medelstillgången för ändamålet alltid vara begränsad. Härav bör tydligen följa, att man jämväl vid urvalet av arbeten håller nyssnämnda mål i sikte. Detta innebär närmast, att — som redan anförts — sådana arbeten böra äga företräde, där arbetslönerna utgöra en stor del av kostnaderna. Men tillika ligger häri en maning att beakta de väsentliga skiljaktigheter i kostnader, som sammanhännga med olikheterna i lönenivå och andra omkostnader skilda orter emellan.

Utskottet övergår härefter till att redogöra för sin uppfattning rörande de viktigare av de spörsmål, som med de sålunda angivna utgångspunkterna uppkomma. För en fullständig redogörelse för de regler, som utskottet anser böra i huvudsak följas vid reservarbetsverksamheten, får utskottet hänvisa till den sammanfattning, som lämnas senare i detta utlåtande (sid. 126).

Av en jämförelse med den till detta utlåtande fogade sammanställningen av dels gällande bestämmelser, dels av Kungl. Maj:ts förordade regler, dels i 1928 års betänkande framlagt förslag och dels slutligen yrkanden i motionerna I: 128 av herr Trygger m. fl. och II: 237 av herr Lindman m. fl. (bilaga N) framgår för varje punkt, i vad mån utskottets förslag skilja sig därifrån.

### **Särskilda frågor beträffande reservarbetslinjen.**

#### *Det centrala organet.*

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle arbetslöshetskommissionens uppgift efter den 1 juli 1933 inskränkas till att vara ett organ för slutförande av den nuvarande arbetslinjen. I stället skulle för handläggningen av ärenden angående beredskapsarbeten upprättas en extra byrå i socialdepartementet, varjämte kontantunderstödsverksamheten skulle överflyttas till socialstyrelsen.

I motionerna I: 324, I: 326, I: 333, II: 501, II: 504 och II: 510 har föreslagits, att arbetslöshetskommissionen skulle bibehållas, därvid i motionerna

I: 326 och II: 510 tillika ifrågasatts, *dels* att plats inom kommissionen skulle beredas jämväl för representanter för jordbrukets och skogsbrukets intressen, *dels ock* att kommissionen vid sin sida skulle erhålla ett rådgivande organ, så sammansatt, att det vore ägnat att låta inom riksdagen rådande meningar komma till uttryck, med uppgift att yttra sig över förekommande viktigare frågor i samband med tillämpningen av riksdagens direktiv rörande arbetslöshetsanslagens användning. Å andra sidan har i motionen II: 144 hemställts, att kommissionens verksamhet skulle upphöra senast den 1 juli 1933.

I motionen I: 129 har hemställts bland annat, att riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om arbetslöshetskommissionens upphörande och överflyttande av dennas uppgifter såsom centralorgan och tillsynsmyndighet för den offentliga arbetslöshetspolitiken till en för ändamålet upprättad byrå i socialstyrelsen, organiserad i enlighet med i motionen I: 128 föreslagna grunder. Motsvarande hemställan har under återopande av motionen II: 237 gjorts i motionen II: 238.

Slutligen har i motionen II: 505 bland annat hemställts, att hjälparbeten och understödsverksamhet måtte ombesörjas av en central ledning med tillämpning av arbetslöshetskommissionens principer för hjälpverksamheten.

Redan i det föregående har utskottet påpekat, att med bibehållandet av reservarbetssystemet även följer fortsatt behov av ett särskilt ledande centralorgan. Vidare har utskottet antytt, att statens arbetslöshetskommission borde enligt utskottets mening bibehållas såsom sådant organ. Visserligen kunna enligt utskottets förmenande — i betraktande främst av de statliga arbetslöshetsåtgärdernas, såvitt för närvarande kan bedömas, långvariga karaktär — vissa betänkligheter hysas mot att den centrala ledningen av desamma tillkommer ett organ av i princip tillfällig beskaffenhet. Likväl är det, om avveckling skulle ske av arbetslöshetskommissionen, som under den gångna tiden vid handhavandet av sitt grannlaga och synnerligen krävande arbete förvärvat stor erfarenhet rörande hjälpverksamhetens praktiska bedrivande — av särskild betydelse under nu rådande förhållanden — ett spörsmål av stor vikt, att det nya centralorgan för verksamheten, vilket i dylikt fall måste inrättas, organiseras på ändamålsenligaste sätt. Innan utredning i ämnet verkställts, synes därför frågan icke böra upptagas till närmare bedömande. Såsom senare skall närmare beröras, förordar utskottet, att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller, att utredning, bland annat i detta hänseende, måtte företagas.

Statens arbetslöshetskommission består numera av fyra ledamöter. Till kommissionens förfogande skola stå två experter, en för arbetsgivarna och en för arbetarna. För arbetarsidan har dock någon expert hittills icke blivit förordnad. I vissa motioner har, såsom ovan angivits, föreslagits ändring i kommissionens sammansättning m. m. Vid övervägande av detta spörsmål, som också äger samband med nyssnämnda av utskottet föreslagna utredning, har utskottet icke ansett sig böra påkalla, att dylika förändringar för närvarande vidtagas.

Själva verkställigheten av de utav arbetslöshetskommissionen fattade be-

*Utskottet.*

sluten handhaves närmast av ett antal inför kommissionen ansvariga tjänstemän, nämligen en kanslichef, en arbetschef jämte assistent, en sekreterare, ett socialt ombud och en kamrerare. Därjämte äro å kommissionens kansli anställda ett antal ingenjörer, intendentur- och kamerala tjänstemän samt skrivbiträden. De till olika delar av landet förlagda reservarbetena skötas lokalt av särskilda under kommissionen sorterande arbetsledare.

Utskottet, som fått den uppfattningen, att den av kommissionen genom det sociala ombudet bedrivna rådgivande och kontrollerande verksamheten är av mycket stor betydelse, har velat uttala, att densamma synes böra på lämpligt sätt ytterligare effektiviseras. Detta är av stor betydelse, särskilt om, såsom utskottet förutsatt, de statskommunala reservarbetena i fortsättningen skola intaga en mera framträdande plats på arbetsprogrammet än hittills.

Är någon missnöjd med ett av arbetslöshetskommissionen fattat beslut, har han för närvarande att anföra besvär hos Kungl. Maj:t. Emellertid har utskottet, som redan förut angivits, ansett, att klagomål över kommissionens beslut i lönefrågor hädanefter skola prövas och slutligt avgöras av en särskild nämnd med för ändamålet speciellt lämplig och auktoritativ sammansättning.

Utskottet avser icke, att hos denna nämnd klagomål skulle kunna föras över den speciella ackordsättningen för ett visst arbete — dylika frågor böra förbehållas arbetslöshetskommissionen — utan under nämndens prövning böra enbart falla frågor, som röra *grunderna* för bestämmande av arbetslönens storlek, alltså i första hand ärenden rörande fastställande av grovarbetar- och reservarbetslönen för en viss ort men även frågor rörande de vid bestämmande av ackordslöner tillämpade allmänna principerna. Talan hos nämnden skulle givetvis få föras av envar, vars intresse beröres av det klandrade beslutet. Klagomål böra icke föränleda, att beslutets verkställighet uppskjutes.

Beträffande nämndens sammansättning föreslår utskottet, att den skall bestå av ordförande och fyra andra ledamöter, samtliga utsedda av Kungl. Maj:t för en tid av två år. Ordföranden bör äga juridisk utbildning. Av ledamöterna böra två äga särskild insikt och erfarenhet beträffande arbetsförhållandena och i övrigt beträffande ärenden av social natur. Med hänsyn till de statskommunala reservarbetena är det önskvärt, att de två övriga ledamöterna representera kommunal erfarenhet, den ene på landsbygden och den andre i städerna. För samtliga ledamöter skola finnas suppleanter, utsedda i enahanda ordning och med motsvarande kvalifikationer som ledamöterna.

För giltighet av nämndens beslut bör fordras, att tre äro om beslutet ense.

Ersättning till ledamöter och suppleanter bör utgå med visst, av Kungl. Maj:t bestämt belopp per sammanträdesdag. Dessa ersättningsbelopp liksom övriga av nämndens verksamhet föränledda kostnader böra få bestridas av samma anslag, varifrån kostnaderna för arbetslöshetskommissionens verksamhet bestridas.

Instruktionen för nämnden torde böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Därest i andra fall än ovan berörts klagan föres över arbetslöshetskommissionens beslut, bör avgörandet liksom hittills tillkomma Kungl. Maj:t i statsrådet. Därest utskottets förslag angående arbetslöshetsförsäkring vinner riks-

dagens bifall, komma i viss utsträckning enahanda problem, allt efter det klagan föres över beslut av arbetslöshetskommissionen eller socialstyrelsen, att slutligt prövas i förra fallet av Kungl. Maj:t i statsrådet och i det senare av regeringsrätten. Utskottet utgår från att, då dylik fråga är beroende på prövning av Kungl. Maj:t i statsrådet, regeringsrättens yttrande inhämtas före ärendets avgörande.

### *Personliga kvalifikationer.*

Enligt 1922 års kungörelse må statsbidrag endast utgå till understöd åt inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning bland annat, att han fyllt 15 år och är arbetsför inom sitt yrke. Därest understödstagaren icke för ett ordentligt och nyktert levnadssätt, kan understödsorganet besluta om indragande av understödet.

För statliga och statskommunala reservarbeten gäller, att till dessa arbeten icke kunna hänvisas personer, som ej fyllt 18 år, på grund av sjukdom, lyte eller annan orsak icke äro fullt arbetsföra eller som kunna betraktas som socialt mindervärdiga.

I det av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring framlagda utkastet till grunder för statsbidrag till kommunalt understöd vid arbetslöshet stadgades, att statsbidrag skulle kunna utgå till understöd åt arbetslös person under förutsättning bland annat, att han vore svensk medborgare, dock att bidrag kunde utgå jämväl till understöd åt utländsk medborgare, såvida han tillhörde stat, med vilken överenskommelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet, att han fyllt 16 år samt att han vore arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete. Vidare stadgades, att understödsorganet skulle indraga understödet, om vederbörande icke förde ett ordentligt och nyktert levnadssätt. Beträffande villkoret om arbetsföret hava de sakkunniga vid motsvarande villkor i försäkringsförordningen anfört följande.

Såsom villkor för rätt till understöd uppställas bland annat, att vederbörande skall vara »arbetsför». I nu gällande kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp är motsvarande villkor formulerat så, att den understödssökande skall vara »arbetsför inom sitt yrke». Härmed har avsetts att vinna, att jämväl personer, vilkas arbetsförmåga allenast i visst avseende är nedsatt, skola kunna erhålla understöd. Det är nämligen uppenbart, att även en person med betydande kroppsligt lyte inom ett för honom lämpat yrke kan prestera fullt normalt arbetsresultat och vara att anse såsom fullgod arbetskraft, medan han kanske ej alls är arbetsför inom ett annat yrke. En sådan person bör kunna erhålla understöd även inom försäkringen. Det lär emellertid icke vara erforderligt att för ernående av detta resultat tillägga orden »inom sitt yrke». Så snart en arbetare är användbar som arbetskraft inom, låt vara, ett enda yrke, måste han nämligen betraktas som arbetsför och, om övriga villkor äro uppfyllda, vara berättigad till understöd. I överensstämmelse härmed har jämväl bland grunderna för statsbidrag till arbetslöshetshjälp utanför försäkringen såsom förutsättning för erhållande av kommunalunderstöd med statsbidrag upptagits, att vederbörande skall vara »arbetsför». Orden »inom sitt yrke» hava sålunda utelämnats, utan att någon saklig ändring därmed avsetts.

I propositionen nr 216 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten har departementschefen anslutit sig till de av de sakkunniga i förevarande hänseende föreslagna bestämmelserna för kontantunderstöd med statsbidrag.

Propositionen nr 211 angående beredskapsarbeten innehåller icke några begränsningar i detta hänseende. Dock stadgas, att för arbeten, som kräva yrkesskicklighet, endast yrkesarbetare skola uttagas. Från de egentliga grov- arbetena skola däremot arbetare från andra fack icke utan vidare vara utslutna.

I motionerna I: 128 av herr Trygger m. fl. och II: 237 av herr Lindman m. fl. föreslås, att arbetslöshetshjälp endast må kunna utgå till inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning bland annat, att han fyllt 16 år och är arbetsför. Till statligt reservarbete må arbetare, som icke fyllt 18 år, hänvisas endast i sådana fall, där arbetets art icke kan vara ägnat att medföra menliga verkningar för honom. Om en arbetslös icke för ett ordentligt och nyktert levnadssätt eller om han icke iakttagit de föreskrifter, som tillsynsmyndigheten eller arbetslöshetskommittén uppställt för hjälpens utgående, kan den arbetslöse tills vidare eller för viss tid avstängas från arbetslöshetshjälp.

I samma motioner yrkas vidare, att gränsdragningen mot de arbetslösa skall ske med större noggrannhet och stränghet än nu, så att hjälp lämnas endast dem, som äro fullt arbetsföra.

*Utskottet.* Beträffande de personliga kvalifikationer hos de arbetslösa, som skola föreligga, för att de skola kunna erhålla kontantunderstöd med statsbidrag, kan utskottet ansluta sig till vad som föreslagits av Kungl. Maj:t. Detta innebär bland annat, att åldersgränsen höjes från nuvarande 15 år till 16 år. Utskottet anser denna ändring lämplig samt erinrar om att jämväl inom arbetslöshetsförsäkringen åldersgränsen föreslagits till 16 år.

Med undantag för åldersgränsen synas samma regler som för kontantunderstöd böra gälla även vid hänvisning till statligt eller statskommunalt reservarbete. För närvarande gäller enligt praxis, att arbetslös under 18 år ej må hänvisas till sådant arbete.

I motionerna I: 128 och II: 237 har yrkats, att arbetslös mellan 16 och 18 års ålder må kunna hänvisas till reservarbete i de fall, då arbetets art icke kan vara ägnat att medföra menliga verkningar för honom. Utskottet kan emellertid icke anse lämpligt att göra ändring i nu tillämpade regler. Med hänsyn till arten av de arbeten, som komma i fråga till reservarbeten, samt de förhållanden, under vilka arbetena bedrivs, måste det i de allra flesta fall möta allvarliga betänkligheter att dit hänvisa personer under 18 år.

Vad i nyssnämnda motioner anförts om gränsdragningen mot de icke fullt arbetsföra synes utskottet riktigt. Utskottet hyser den uppfattningen, att personer, som icke äro fullt arbetsföra, ej böra erhålla arbetslöshetshjälp utan böra helt överföras till fattigvården. Häremot strider ej vad som anförts av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring beträffande arbetsförhet »inom sitt yrke». En arbetare kan mycket väl trots ett lyte vara

arbetsför både inom sitt eget yrke och andra yrken, fastän han kanske beträffande en del arbeten måste betraktas som arbetsoför. En sådan arbetare bör likväl kunna erhålla arbetslöshetshjälp.

### *Konfliktdirektiv; förhållandet till fattigvården.*

I fråga om de s. k. konfliktdirektiven samt förhållandet till fattigvården föreliggande samma spörsmål för arbetslöshetsförsäkringens vidkommande. Utskottet har ansett sig böra behandla dessa spörsmål i sitt utlåtande (nr 18) angående förslaget till sådan försäkring och får alltså hänvisa till vad utskottet där anför.

Beträffande kontantunderstödsverksamheten har utskottet, liksom i fråga om försäkringen, i dessa hänseenden anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag, på sätt framgår av försäkringsutlåtandet. Vad angår ställningen till reservarbetena — en fråga som ju med regeringsförslagets allmänna inställning där icke var av betydelse — har utskottet kommit till den uppfattningen, att åtnjutande av fattigvård icke i något fall bör inverka på rätten att erhålla eller kvarstanna i reservarbete. En motsatt regel skulle, även om viss undantagsmöjlighet medgäves, kunna leda till obilligt resultat. Ett tillfälligt fattigvårdsbehov kunde nämligen medföra, att en arbetare återsändes från reservarbete och alltså försattes i arbetslöshet. Vid sådant förhållande komme han sannolikt att helt falla fattigvården till last. Särskilt då nu lönerna vid reservarbetena föreslås skola överensstamma med löner som förekomma i den öppna marknaden, förefaller det orimligt, att fattigvård icke skulle kunna lämnas utan dylik inverkan på anställningen i reservarbete, på sätt nu förekommer beträffande arbetare med anställning i den öppna arbetsmarknaden.

### *Familjeförsörjarebegreppet.*

I 1922 års nu gällande kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp har ej definierats, vilka som skola anses vara familjeförsörjare. Statens arbetslöshetskommission har emellertid utfärdat särskilda bestämmelser i detta hänseende, vilka tillämpas för den arbetslöshetshjälp, till vilken utgår statsbidrag. Enligt dessa bestämmelser skall såsom familjeförsörjare anses envar arbetslös person, som på tillfyllestgörande sätt styrker sig hava under normala förhållanden genom sitt arbete sörjt för någon av nedan angivna personers uppehälle, utan att denna understödsskyldighet senare upphört eller överflyttats till annan, nämligen:

- 1) äkta make gentemot maka, även där skilsmässa ägt rum men det styrkes, att laglig understödsplikt föreligger,
- 2) ogift man gentemot kvinna, vilken såsom hustru med honom sammanbor,
- 3) envar person, man eller kvinna, gift eller ogift, änkling eller änka, gentemot egna, inom eller utom äktenskapet födda barn under 15 år; dock att, där föräldrarna sammanbo eller där fråga är om barn utom äktenskapet, såsom familjeförsörjare anses endast mannen, utom i de fall, att mannen avlidit eller vistas å okänd ort, då kvinnan anses som familjeförsörjare.

1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring föreslogo för försäkringens del, att tillsynsmyndigheten över de erkända arbetslöshetskassorna skulle meddela närmare bestämmelser om vilka som skulle vara att anse som familjeförsörjare. I det av de sakkunniga framlagda utkastet till kungörelse angående grunder för statsbidrag till kommunalt understöd vid arbetslöshet fanns intet motsvarande stadgande.

Departementschefen har icke uttalat sig angående denna fråga i propositionen nr 216. Däremot föreslår departementschefen i propositionen nr 209 för arbetslöshetsförsäkringens del, att såsom familjeförsörjare skall anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant. Departementschefen anför härom följande.

»Bestämmelserna hava utformats ganska snävt; sålunda har jag ej ansett en faktisk föreliggande försörjning av sammanboende kvinna eller av barnbarn böra få utöva inflytande på daghjälpens storlek. I förhållande till make och minderåriga barn skall medlem anses såsom familjeförsörjare, även om försörjningsskyldigheten faktiskt icke fullgöres; att stadga motsatsen skulle vara att även beröva medlemmen möjligheten att fullgöra sin skyldighet. Man måste kräva, att medlemmen verkligen har försörjningsskyldighet emot make eller barn, ty eljest skulle en hustru, vars man uppbar avlöning, kunna betraktas som familjeförsörjare. Bestämmelserna komma sålunda att fullständigt motsvara den ovillkorliga försörjningsskyldigheten enligt 3 § i lagen om fattigvården. Därjämte torde en medlem, som sammanbor med och faktiskt underhåller sina föräldrar böra betraktas som familjeförsörjare. Detta tillägg har gjorts i anslutning till stadgande i 1928 års förslag till obligatorisk försäkring. Lika med förhållandet mellan föräldrar och barn torde här böra anses förhållandet mellan adoptant och adoptivbarn.»

*Utskottet.*

Bestämmelserna om vem som skall anses såsom familjeförsörjare böra enligt utskottets uppfattning vara likartade för alla former av arbetslöshetshjälp. De av Kungl. Maj:t för arbetslöshetsförsäkringen föreslagna bestämmelserna finner utskottet vara väl avvägda. Utskottet tillstyrker därför, att bestämmelserna skola tillämpas jämväl vid de statliga och statskommunala reservarbetena och för kontantunderstöd med statsbidrag. Härigenom kommer i visst hänseende en förändring att ske gentemot de nu gällande reglerna. En ogift man kommer nämligen ej längre att betraktas såsom familjeförsörjare emot kvinna, vilken såsom hustru med honom sammanbor. Utskottet vill emellertid erinra om att, därest en man har minderåriga barn med en ogift kvinna, han kommer att anses som familjeförsörjare i förhållande till barnet. Vid sådant förhållande lära betänkligheter ej behöva hysas emot de föreslagna bestämmelserna.

#### *Behövande arbetslösa.*

Då det gäller att bland de arbetare, som befunnits oförvällat arbetslösa utvälja dem, som böra komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp i olika for-

mer, bör tydligen liksom hittills avgörande betydelse tillmätas deras behov av hjälp. Vid bedömandet av hjälpbehovet bör hänsyn tagas ej blott till den arbetslöses personliga förhållanden utan även till honom åvilande försörjningsskyldighet. Enligt utskottets mening bör denna behovsprövning ske med hänsynstagande till alla på frågan inverkan faktorer. Utskottet kan sålunda icke ansluta sig till departementschefens uppfattning, att behovet i första hand bör bedömas efter arbetslöshetstidens längd.

Endast i så måtto synes sistnämnda synpunkt böra få hava inflytande, att, i enlighet med vad av Kungl. Maj:t föreslagits, viss karenstid bör tillämpas, så att hänvisning i regel icke kan ske, förrän viss tid efter det vederbörande arbetare anmält sig såsom arbetslös. Genom en dylik regel underlättas kontrollen över behovet av hjälp. Vad angår karenstidens längd har i propositionen nr 211 föreslagits en förlängning till 14 dagar för beredskapsarbetenas vidkommande. Utskottet anser emellertid anledning icke föreligga till ändring i gällande regel, enligt vilken minst sex dagar skola förflyta mellan anmälningen och arbetsanvisningen.

I fråga om kontantunderstödsverksamheten med statsbidrag förordar utskottet, att i motsats till vad nu är fallet verklig karenstid föreskrives. Utskottet föreslår i enlighet härmed, att i fortsättningen den regeln tillämpas, att statsbidrag ej må utgå till kontantunderstöd, som belöper å tid före sjunde dagen, räknat från och med den dag, då ansökan om arbetslöshetshjälp blivit gjord.

#### *Avstängning av vissa yrkesgrupper.*

I nuvarande system har hänsyn tagits till säsongarbetslösheten på det sätt, att i princip vissa yrkesgrupper, inom vilka mera regelbundet en omfattande arbetslöshet förekommer, skola vara uteslutna från arbetslöshetshjälp med statsbidrag, dock att dispens kan lämnas särskilt för sådana fall, då arbetslönen under arbetsperioden tydligen icke varit avsedd att utgöra kompensation även för denna arbetslöshetstid. Alltefter det krisen fortskridit, har emellertid arbetslöshetskommissionen ansett sig dels böra meddela generella dispenser, dels ock undan för undan inskränka de s. k. avstängda yrkesgruppernas antal. Avstängda äro för närvarande arbetare, som haft sin senaste, mera stadigvarande befattnings såsom hamn- och stuveriarbetare samt inom husbyggnadsbranschen; även inom dessa grupper förekomma emellertid dispenser i mycket stort antal.

I Kungl. Maj:ts förslag återfinnes icke någon motsvarande regel, då det samma bygger på delvis andra förutsättningar. Enligt utskottets förmenande vilar emellertid denna regel på en riktig princip, och det synes alltså böra ankomma på arbetslöshetskommissionen såsom det blivande tillsynsorganet att även i fortsättningen meddela de beslut i detta hänseende, som kunna finnas lämpliga.

#### *Bosättning.*

I 1922 års kungörelse stadgas, att arbetslöshetsunderstöd i regel endast skall tilldelas sökande, som är mantalsskriven i kommunen. Understöd må jämväl

utgå till annan person under förutsättning, att han har stadigvarande uppehåll i kommunen och kan antagas där hava större möjlighet till försörjning än i mantalsskrivningskommunen. Om understöd vägras åt en person, som är mantalsskriven i annan kommun, kan understödsorganet hänvisa honom att söka understöd i den kommun, där han är mantalsskriven. I sådant fall kan understöd tilldelas honom till bestridande av hans resa till mantalsskrivningskommunen. Till dylikt reseunderstöd kan statsbidrag utgå med halva beloppet. Därest någon på grund av bestämmelserna om mantalsskrivning förvägrats understöd, kan dylikt tilldelas honom av länshjälpkommittén, och må statsbidrag till understödet utgå jämväl i detta fall.

Ifrågavarande för kontantunderstöd givna regler om mantalsskrivning gälla även för statskommunala reservarbeten.

I det utkast till kungörelse angående grunder för statsbidrag till kommunalt understöd vid arbetslöshet, som framlagts av 1932 års sakkunniga för arbetslöshetsförsäkring, hava bestämmelserna om mantalsskrivning som villkor för utbekommande av understöd strukits. De sakkunniga anförde som skäl härför, att bestämmelserna i praktiken befunnits opraktiska och icke heller tillämpats.

I avgivet yttrande över de sakkunnigas promemoria har statens inspektör för fattigvård och barnavård i fråga om förevarande bestämmelser anfört bland annat följande.

Ifrågavarande personer vore de allra sämst ställda av de arbetslösa. De hade visserligen rätt att *söka* hjälp i vistelsekommunen, men endast i sällsynta fall erhöle de, som ej hade minderåriga barn, arbete eller understöd någonstades. Upphålls- eller mantalsskrivningskommunen lämnade understöd allenast åt minderåriga barn, för vilkas understöd hemortskommunen vore ersättningsskyldig; ungarlarna finge intet. Det vore visserligen sant, att nu gällande bestämmelser ej hade varit till någon större nytta, men det föreliggande förslaget innebure ej heller någon lösning av problemet och vore snarast sämre än gällande praxis. Och dock måste något sätt för en rättelse av nuvarande missförhållanden utfinnas. Det förefölle nämligen rimligt, att, om en arbetslös person ej kunde erhålla arbete eller understöd vare sig i sin hemortskommun eller i mantalsskrivningskommunen, han i allt fall bleve hjälpt. Måhända kunde landstingen med tillhjälp av de anslag, de beviljat till arbetslöshetens lindrande, träda till genom att bidraga med halva understödsbeloppet.

I propositionen nr 211 angående beredskapsarbeten har departementschefen icke föreslagit några bestämmelser angående mantalsskrivning som villkor för hänvisning till sådant arbete.

I propositionen nr 216 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten har departementschefen beträffande denna fråga anfört följande:

»Vidkommande det föreslagna utslutandet av bestämmelserna om inskränkning i rätten att giva understöd åt arbetslösa, som icke äro mantalsskrivna inom uppehållskommunen, har jag efter överbäggande av olika på frågan inverkan omständigheter ansett mig böra stanna vid att tillstyrka sakkunnigförslaget. Detta innebär, att en kommun har att fritt pröva, huruvida understöd, till vilket statsbidrag utgår, skall tilldelas den, som ej är mantalsskriven inom kommunen, eller icke. Till understöd, som sålunda beviljas en i kommunen icke mantalsskriven person, skall kommunen kunna erhålla statsbidrag på vanligt

sätt. Erinras må, att den sålunda föreslagna vägen redan i viss mån beträffs. Arbetslösa sjömän hava nämligen oavsett försörjningsplikt från och med senhösten 1932 enligt Kungl. Maj:ts beslut kunnat komma i åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd i Stockholm och Göteborg, oaktat de icke varit mantalsskrivna där. Huru den nu förordade regleringen kommer att verka i praktiken, är svårt att mera bestämt förutse. Självfallet kunna särskilt storstäderna, där många arbetssökande samla sig, ej utan vidare bevilja understöd åt behövande, i staden icke mantalsskrivna personer, enär svårigheterna på grund av tillströmning av arbetslösa snart nog kunde bliva städerna övermäktiga, men å andra sidan lär det kunna förväntas, att i många fall understöd komma att beviljas. Här som på andra likartade områden torde det böra ankomma å det centrala arbetslöshetsorganet att uppmärksamma praxis och med till buds stående medel verka för en riktig tillämpning.»

I de likalydande motionerna I: 128 av herr Trygger m. fl. och II: 237 av herr Lindman m. fl. föreslås, att arbetslöshetshjälp icke må tilldelas annan sökande än den, som är mantalsskriven inom kommunen eller stadigvarande uppehållit sig därstädes minst ett år och tillika kan antagas äga större utsikt till försörjning genom arbete i uppehållskommunen än i mantalsskrivningskommunen. Förvägras någon understöd på denna grund, må arbetslöshetskommittén hänvisa honom att söka understöd i mantalsskrivningskommunen. Reshjälp kan därvid tilldelas den arbetslöse.

Motionärerna framhålla, att de föreslagna bestämmelserna åsyfta att skydda städer och industrisamhällen från inflyttningar av mera kortvarig natur eller av ren spekulation att där utfå större förmåner.

Departementschefens förslag i förevarande fråga innebär, som nyss nämnts, att kommunerna skola äga rätt att fritt pröva, huruvida kontantunderstöd skall tilldelas den, som icke är mantalsskriven i uppehållskommunen. Statsbidrag till understödet skall utgå oberoende härav. Utskottet kan för sin del ansluta sig till denna lösning av frågan. I den mån hjälpverksamheten, såsom nu är avsett, utvidgas till att omfatta flertalet hjälpbehövande, kan det förväntas, att kommunerna i större omfattning skola vara benägna att bevilja arbetslöshetshjälp även åt där icke mantalsskrivna. Då å andra sidan kommunerna väl skulle äga rätt men ej skyldighet att utgiva understöd oberoende av vederbörandes mantalsskrivnings- eller hemortsförhållanden, lär man ej genom borttagandet av de nu gällande bestämmelserna behöva befara några icke önskvärda påföljder ens för de större städernas del. Vad kommunerna vid bedrivandet av understödsverksamheten måste tillse är, att ej på grund av möjligheten att erhålla understöd inflyttning av arbetslösa kommer att äga rum till städer och industrisamhällen, där redan förut stor arbetslöshet kan råda. Om understöd förvägras någon, som är mantalsskriven inom annan kommun, bör uppehållskommunen äga rätt att utgiva reshjälp till den arbetslöse och att härför erhålla statsbidrag.

Kommunerna synas även böra erhålla rätt att oberoende av de arbetslösas mantalsskrivningsort hänvisa dem till tillgängliga platser vid statliga och statskommunala reservarbeten.

*Utskottet.*

Utskottet, som emellertid anser frågan böra underkastas förnyad utredning, återkommer härtill i annat sammanhang.

*Erbjudet arbetes lämplighet med hänsyn till lörens storlek.*

En av de grundläggande principerna i nuvarande system för arbetslöshets-hjälp är, att arbete lämnas endast den, som är oförvällat arbetslös och hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt men ej erhållit arbete; något stad-gande om erbjudet arbetes lämplighet med hänsyn till den därmed förenade avlöningen har emellertid icke lämnats. Beträffande kontantunderstödsverk-samheten finnes icke heller någon bestämmelse om skyldighet att söka ar-bete, utan verksamhetens utövande är väsentligen beroende av de lokala arbets-löshetskommittéernas tillämpning av principen om oförvällad arbetslöshet.

I det av 1926 års arbetslöshetsakkunniga år 1928 avgivna betänkandet med förslag angående arbetslöshetsförsäkring, arbetsförmedling och reserv-arbeten upptogs såsom villkor för understöd från arbetslöshetsförsäkringen, bland andra, att vederbörande skulle i viss ordning hava anmält sig för er-hållande av arbete men likväl icke erhållit lämpligt arbete. Denna bestäm-melse kompletterades med ett stadgande om i vilket fall erbjudet arbete skulle anses lämpligt.

De sakkunnigas majoritet, herrar Bernström, Carlström, Heckscher, Jo-hansson och von Koch, gävo denna kompletterande bestämmelse följande av-fattning:

»Erbjudet arbete skall anses lämpligt allenast under förutsättning, att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter och är förenat med avlöning, som *prövas vara skälig i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning* för sådant arbete.»

Minoriteten av de sakkunniga, herrar Lindqvist, Hagman och Odelstierna, förordade en bestämmelse av följande lydelse:

»Erbjudet arbete skall anses lämpligt allenast under förutsättning, att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter, är förenat med avlöning, som *icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen* för sådant arbete, samt icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt pågår.»

Till stöd för majoritetens förslag anfördes i betänkandet huvudsakligen följande:

I första rummet åsyftades, att icke genom arbetslöshetsförsäkringen skulle komma att beredas stöd för åtgärder, som i sig själva verkade arbetslöshets-skapande. Det rådande läget på arbetsmarknaden borde giva utslaget för den lönenivå, som skulle upprätthållas, och om av någon anledning lönenivån kommit att ligga högre än som motsvarar förhållandet mellan tillgång och ef-terfrågan på arbetskraft, så vore det icke meningen, att en sådan lönenivå skulle erhålla ett nytt skydd genom försäkringen. Om försäkringen icke fun-nes, skulle den därigenom skapade arbetslösheten innebära ett tryck på kollektivavtalslönen samt till följd därav föranleda en efter marknadsläget bättre avpassad lön, om icke förr så i varje fall när tiden komme för en revidering av gällande kollektivavtal. En arbetslöshetsförsäkring, som ändrade detta förhållande, skulle alltså icke blott innebära partitagande för arbetarna i löne-striderna utan själv medverka till utbredning av de riskfall, den vore avsedd att utgöra försäkring emot. Vid hänvisning till arbete borde därför hänsyn

alltid tagas till den lönenivå, som motsvarade det verkliga läget på arbetsmarknaden. Då en så formulerad bestämmelse emellertid förmodligen skulle te sig svårtillämpad i åtskilliga fall, hade det förefallit lämpligast att i någon mån binda lönebestämmelsen vid den på arbetsorten förekommande avlöningen för det arbete, varom fråga vore; men det hade icke ansetts möjligt att låta de därvid gällande lönesatserna utan vidare vara tillämpliga. Stadgandet innefattade givetvis skyldighet att antaga arbete, som avlönas i enlighet med eventuellt förefintligt kollektivavtal eller eljest är avlönat på sätt som är gängse i orten. Men ehuru dessa normer sannolikt i flertalet fall komme att bli utslagsgivande, borde de icke få stå i vägen för hänvisning till arbete, där en dylik avlöning icke fullt stode att vinna. Det vore fullt möjligt, att en mindre ofta men dock stundom förekommande lönesats utgjorde enda förutsättningen för att överhuvud bereda sysselsättning åt de arbetslösa; och understundom skulle nya arbeten på en ort kunna upptagas endast under förutsättning, att en något lägre lön än som för tillfället existerade finge betalas. Om kollektivavtal rådde, vore dessa möjligheter visserligen som regel obefintliga; men särskilt i fråga om den stora del av Sveriges befolkning, som stode i förbindelse med jordbruket utan att tillhöra detta, hade man att räkna med att frågan kunde äga större betydelse. Finge dylika arbetstillfällen icke tagas i anspråk, uppstode just den icke oundvikliga arbetslöshet, vartill försäkringen, såsom förut antytts, icke borde få bidraga. Att några starka avvikelser från vanlig avlöning därvid skulle behöva komma i fråga, vore visserligen osannolikt, men det borde åligga arbetsförmedlingsanstalten att i varje särskilt fall noga pröva, i vad mån arbetstillfällen skulle kunna beredas genom dylika avvikelser, ty ingen meningsskiljaktighet torde råda om att arbete på öppna marknaden vore fördelaktigare än torftigt underhåll såsom arbetslös.

Det av de sakkunnigas minoritet framlagda förslaget motiverades beträffande lönefrågan på i huvudsak följande sätt:

Stadgandet anslöte sig till den praxis, som utvecklats inom den hittillsvarande offentliga hjälpverksamheten med avseende å de arbetslösa. Principen måste anses vara ännu mera berättigad i ett försäkringssystem, där arbetarna själva i väsentlig mån bidro till täckande av kostnaderna för de utgående ersättningarna. Den hade också nästan undantagslöst vunnit godkännande i den utländska lagstiftningen å området. För de fall, där kollektivavtal vore gällande, syntes möjligheterna för anställande av arbetare till lägre löner än de avtalsenliga vara praktiskt taget uteslutna. Ett underlåtande av dessa möjligheter skulle innebära ett äventyrande i viss mån av ordning och reda å arbetsmarknaden. Från arbetarklassens sida komme också med all säkerhet att resas ett bestämt motstånd mot alla försök i sådan riktning. Inom sådana områden, där anordningen med kollektivavtal ännu ej trängt igenom, torde de allmänt gällande lönesatserna ställa sig väsentligen ogynnsammare för arbetarna än de i kollektivavtalen fastslagna, och något behov att jämna vägen för en ytterligare nedpressning kunde rimligen icke vara för handen. Ett sådant stadgande som det av de övriga sakkunniga föreslagna skulle otvivelaktigt hava till följd föga önskvärda friktioner och slitningar vid tillämpningen. Avgörandet, huruvida viss bjuden lön vore att anse som skälig, skulle alltid vara en mycket ömtålig och grannliga sak och utfölle det i jakande riktning, skulle säkerligen i många fall påståenden framkomma om ett partitagande för arbetsgivarna. För bevarandet av det förtroende bland försäkringsklientelet, varav varje social försäkring vore i hög grad beroende, syntes angeläget att i möjligaste mån hålla den utanför den aktuella kampen mellan motsatta intressen å arbetsmarknaden.

I 1932 års utredning rörande frivillig arbetslöshetsförsäkring m. m. hava de sakkunniga i enlighet med erhållna direktiv — utan att ingå på diskussion av frågan beträffande lönen vid arbete, som arbetslös skall vara skyldig antaga — upptagit en bestämmelse, att erbjudet arbete skall anses lämpligt — och alltså ej få föranleda arbetsvägran — såvida det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete.

Beträffande de över sakkunnigförslaget avgivna utlåtandena får utskottet hänvisa till den redogörelse därför, som lämnats i propositionen nr 209 (sid. 106—108).

I *Kungl. Maj:ts förslag* till förordning om erkända arbetslöshetskassor har i 15 § intagits stadgande, som motsvarar den av minoriteten av 1926 års arbetslöshetssakkunniga föreslagna bestämmelsen.

I propositionen nr 211 uttalas beträffande beredskapsarbeten i detta hänseende, att utestängda från dylika arbeten skulle vara arbetare, som, utan att giltig anledning föreläge, vägrade antaga anvisat beredskapsarbete eller lämnade sin anställning vid sådant arbete, samt att vid tillämpningen härav principerna från arbetslöshetsförsäkringsförslaget skulle tjäna till ledning.

I propositionen nr 216 uttalas, att de i förevarande avseende inom arbetslöshetsförsäkringen föreslagna bestämmelserna skola äga motsvarande tillämpning jämväl vid kontantunderstödsverksamheten.

Chefen för socialdepartementet har beträffande den sålunda föreslagna principen i fråga om erbjudet arbetes lämplighet i propositionen nr 209 anfört följande:

»I denna fråga kan jag till alla delar ansluta mig till vad som i 1928 års betänkande anförts av herrar Lindqvist, Hagman och Odelstierna. Särskilt vill jag understryka vad dessa sakkunniga framhållit därom att, i händelse man skulle gå motsatt väg, avgörandet, huruvida viss erbjuden lön vore att anse som skälig, vore en ömtålig och grannlaga sak. I själva verket skulle en dylik bestämmelse medföra allvarliga faror och svårartade tvistigheter och därigenom vålla betydande svårigheter beträffande försäkringens tillämpning i en mycket central punkt. Det må för övrigt erinras om att den av sistnämnda sakkunniga föreslagna lagtexten i det nu föreliggande förslaget förtydligats på ett sådant sätt, att den uppenbarligen endast föreskriver, att arbete, under förutsättning att lönen icke understiger den i orten vanliga för sådant arbete, alltid skall anses lämpligt, men att lagtexten icke stadgar, att arbete med lägre lön alltid skall anses olämpligt.»

I vissa av de i anledning av propositionerna nr 211 och 216 väckta motionerna beröres förevarande spörsmål.

Sålunda har i de likalydande motionerna I: 128 av herr *Trygger* m. fl. och II: 237 av herr *Lindman* m. fl. uti däri framlagt förslag till lag om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvällat arbetslösa inryckts bestämmelse såsom villkor för offentlig arbetslöshetshjälp, att den oförvällat arbetslöse hos organ för offentlig arbetsförmedling eller på annat stadgat sätt sökt men icke erhållit arbete.

I motionen II: 523 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* yrkas, att visst kontantunderstöd skall utgå till alla arbetslösa, som anmäla sig till arbetslös-

hetskommittéerna och som icke kunna beredas lämpligt arbete med avtalsenliga löner under hela arbetslöshetsperioden.

Beträffande de av motionärerna åberopade skälen får utskottet hänvisa till respektive motioner.

Av den lämnade redogörelsen har framgått, att frågan om erbjudet arbetes lämplighet med hänsyn till lörens storlek beträffande anvisning till reservarbete samt kontantunderstöd spelar en viktig roll.

Utskottet håller före, att arbetslöshetshjälp bör anordnas så, att densamma icke mer än oundvikligt inverkar på den fria lönebildningen på arbetsmarknaden. Detta torde också erkännas även från deras sida, som i detta sammanhang yrka, att skyldigheten för en arbetare att, vid risk att gå förlustig rätten till här ifrågakarande form av arbetslöshetshjälp, åtaga sig erbjudet arbete skall vara begränsad till arbete, där lönen uppgår till den i orten för sådant arbete vanliga. Som skäl emot en regel, enligt vilken i stället hänsyn skall tagas till lörens skälighet, åberopas också framför allt dels de praktiska olägenheter, som förmenas bliva en följd av en dylik regel, dels också det faktiska förhållandet, att med den utveckling, kollektivavtalsystemet erhållit i vårt land, utrymme i praktiken icke funnes för en sådan bestämmelse. Vad angår sistnämnda synpunkt äger det visserligen sin riktighet, att beträffande arbetsområde, vilket regleras av kollektivavtal och där kollektivavtalslönen alltså är den »vanliga», organiserade arbetare äro lagligen tillförbundna att icke inom arbetsområdet åtaga sig arbete till lägre lön. Det kan vid sådant förhållande tydligen icke ifrågakomma, att de genom vägran att där antaga arbete till en lön understigande den avtalsbestämda skulle bliva utestängda från arbetslöshetshjälp, även om den erbjudna lönen skulle kunna anses »skälig». Beträffande däremot de arbetsområden, där kollektivavtal icke är allmänt gällande — något som i övertvägande grad är fallet exempelvis inom skogsbruk och lantbruk — kan emellertid utrymme i praktiken finnas för en saklig skälighetsprövning och här ifrågakarande meningsskiljaktighet äga avsevärd praktisk betydelse. Detsamma är förhållandet beträffande reservarbeten, där ju sysselsättningen icke i något fall är reglerad genom kollektivavtal. Vad nyss sagt gäller även för ett sådant fall som att under en uppåtgående konjunktur lönerna allmänt stiga över vad i ett för längre tid gällande kollektivavtal bestämts; även om den sålunda förhöjda lönen därvidlag är den vanliga, måste kollektivavtalslönen, så länge avtalet gäller, i allmänhet anses »skälig». I sådana fall som de här anförda synes det utskottet icke gärna rimligt, att en arbetssökande, som avvisar en lön, vilken prövas vara skälig, ändock skulle komma i åtnjutande av reservarbete eller kontantunderstöd på det allmännas bekostnad. Vad angår anmärkningen därom, att den sålunda förordade regeln skulle bliva svår att i praktiken tillämpa, vill utskottet framhålla, att tillämpning endast skall ifrågakomma, då arbetare vägrar att åtaga sig arbete till lön, som av vederbörande arbetslöshetskommitté prövas vara skälig. Det lär kunna förväntas, att i de fall, då hänvisning sker till arbete med lön understigande den »vanliga», omständigheterna komma att vara sådana, att dylik vägran icke skall bliva ofta

*Utskottet.*

förekommande. Uppenbarligen böra arbetslöshetskommittéerna i påkommande mera tveksamma fall äga påkalla råd och bistånd från tillsynsmyndighetens sida.

På sålunda anförda skäl anser utskottet, att utestängning från hänvisning till statligt eller statskommunalt reservarbete samt från kontantunderstöd med statsbidrag skall drabba den, som avvisar erbjudet arbete, där lönen finnes vara skälig.

#### *Arbetskonflikter vid statliga reservarbeten.*

En fråga beträffande de statliga reservarbetena, som kräver särskild uppmärksamhet, är den, vilka påföljderna skola bliva i händelse av strejk vid ett dylikt företag. I detta avseende tillämpas för närvarande, enligt arbetslöshetskommissionens publicerade »Råd och anvisningar», följande regler. Konflikt kan icke godkännas som tillåten åtgärd. Utbryter konflikt (strejk eller blockad), har arbetsledaren därför att omedelbart insända rapport härom till kommissionen med angivande av orsaken till konflikten. Kommissionen bereder då de i arbetsnedläggelsen deltagande en kort frist, efter vars utgång arbetet skall vara återupptaget. Om så icke sker, entledigas de anställda omedelbart och hemsändas på egen eller vederbörande kommuns bekostnad. Antingen nedlägges arbetsplatsen eller också hänvisas andra arbetslösa till arbetet. De entledigade liksom också de, vilka bliva hänvisade i deras ställe men vägra antaga det erbjudna arbetet, få icke hänvisas till statligt arbetsföretag, förrän viss tid förflutit och en nyprövning av deras hjälpbehov och arbetsvillighet ägt rum. Sker hänvisning av personer åtnjutande kontantunderstöd med statsbidrag avstängas de vid vägran att antaga arbetet från denna förmån.

Vad sålunda tillämpas anser utskottet i huvudsak böra alltjämt äga giltighet.

#### *Statskommunala reservarbeten i vägstyrelses regi.*

Enligt för närvarande gällande grunder för statskommunala arbeten utföras dylika arbeten i vederbörande kommuns regi. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att åtskilliga vägföretag till motverkande av arbetslösheten igångsatts och utförts i vägstyrelsernas regi samt — i avvaktan å statsbidrag — med finansiering genom lån. En av orsakerna härtill torde vara, att vissa vägföretag, särskilt sådana som beröra flera kommuner, mindre lämpa sig för utförande såsom statskommunala enligt hittills gällande grunder. I syfte att utöka de för statskommunala arbeten tillgängliga arbetsobjekten och då därjämte praktiska skäl kunna åberopas, har utskottet, såsom tidigare antytt, funnit lämpligt, att möjlighet öppnas för utförande även i vägstyrelses regi av allmänna vägarbeten såsom statskommunala.

I ett senare sammanhang kommer utskottet att tillstyrka, att statsbidrag till statskommunala vägarbeten skall utgå enligt grunder, motsvarande de för vanliga vägarbeten gällande, varigenom i ekonomiskt hänseende likställighet vinnes mellan de skilda slagen av vägarbeten.

Det tillskott till kostnadernas täckande, som erfordras utöver statsbidraget, torde lämnas av vägdistriktet eller av en eller flera av företagets igång-

sättande intresserade kommuner såsom bidrag eller lån till distriktet. I sistnämnda fall — som i praktiken torde bli jämförelsevis vanligt, då vägstämmorna ofta torde vara obenägna att för arbetslöshetens bekämpande öka utdebiteringen av vägs katt utöver vad som svarar mot påräknade bidrag från de vanliga väganslagen till distriktens ordinarie arbeten — måste särskilt avtal träffas mellan distriktet och respektive kommuner, varigenom kommunen antingen definitivt åtager sig den ifrågavarande andelen av kostnaden eller på närmare angivna villkor betingar sig återbetalning av tillskottet.

Ansökan av vägdistrikt om statsbidrag till statskommunalt reservarbete skall av vägstyrelsen göras hos arbetslöshetskommissionen. Vid dylik ansökan skola fogas de handlingar och i övrigt iakttagas de bestämmelser, som äga tillämpning på statskommunala vägarbeten i allmänhet och som framgå av i det följande (sid. 126) lämnad sammanfattning av regler för, bland annat, reservarbeten.

Vägstyrelsen skall därjämte vid ansökningen foga protokollsutdrag, utvisande vägstämmans beslut angående företaget, ävensom länsstyrelsens beslut rörande företagens utförande.

Det torde böra tillkomma arbetslöshetskommissionen att meddela närmare föreskrifter bland annat angående hänvisning av arbetslösa till ifrågakommande vägföretag.

Vid arbetets utförande torde vägingenjören böra lämna biträde och utöva kontroll såsom vid vanligt vägarbete. I propositionen nr 212 förutsattes, att kostnaderna för de ökade göromål hos vägingenjörerna, som skulle föräntas av vissa i propositionen avsedda beredskapsarbeten, skulle bestridas av det däri äskade anslaget å 50 miljoner kronor. Kostnaderna för det ökade arbetet hos vägingenjörerna, som torde bli en följd vid genomförandet av utskottets förslag beträffande statskommunala vägarbeten, anser utskottet böra utgå av reservarbetsanslaget.

#### *Statsbidrag till statskommunala reservarbeten.*

Före den 1 juli 1928 utgick statsbidrag till kommunalt arbetsföretag för det antal hela arbetsdagar, under vilka arbete vid företaget beretts arbetslösa, med högst det belopp för varje dag och arbetslös, som, därest kontant arbetslöshetsunderstöd utgått, kunde antagas hava tillkommit kommunen såsom statsbidrag till sådant understöd åt de i företaget anställda arbetslösa. I syfte att uppmuntra till en ökning av de statskommunala arbetena vidtog 1928 års riksdag i enlighet med ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag ändring härutinnan, så att statsbidrag till statskommunala arbeten skulle utgå med intill 50 % av det belopp, som sammanlagt utbetalades till de arbetslösa, vilka beretts arbete vid dylikt arbetsföretag. Därvid skulle dock iakttagas, att statsbidraget för dag och person ej finge uppgå till högre belopp än 50 % av den för företaget fastställda nödhjälpslönen och ej heller överstiga ett belopp av 3 kronor, dock att Kungl. Maj:t skulle kunna, då särskilda omständigheter föränledde därtill, medgiva, att statsbidraget finge utgå med högre belopp. 1928 års beslut, som trädde i tillämpning den 1 juli samma år, är ännu gällande.

I genomsnitt utgör numera statsbidraget omkring 60 % av de totala löne-kostnaderna i de statskommunala arbetena.

För närvarande beräknas statsbidraget till kommunala arbetsföretag endast på den del av kostnaderna, som hänför sig till arbetslönerna. Med erinran härom har i de likalydande motionerna I: 333 av herr *Löfgren* m. fl. och II: 501 av herr *Carleson* m. fl. bland annat hemställts, att vid de ändringar, som det med hänsyn till reservarbetenas ökade utsträckning och i övrigt kunde finnas nödigt vidtaga i nu gällande direktiv, särskilt en utvidgning av s. k. statskommunala reservarbeten befrämjades därigenom, att statsbidrag finge beräknas jämväl på materialkostnaden. Motionärerna hava i anslutning till detta yrkande framhållit, att, då beträffande sådana ur kommunal synpunkt angelägna arbeten som vatten- och avloppsledning m. fl. materialkostnaderna ofta utgjorde en mycket stor del, statsbidraget enligt nu tillämpade grunder bleve relativt litet. Finansiellt svaga kommuner hindrades därigenom från att upptaga arbeten, vilka såväl för de arbetslösa som för kommunens utveckling vore synnerligen värdefulla. Motionärerna påpeka tillika, att enligt Kungl. Maj:ts förslag statsbidrag skulle vid kommunala beredskapsarbeten utgå också för materialkostnader.

För att möjliggöra ett mobiliserande i ökad omfattning av statskommunala reservarbeten med hänsyn till kommunernas behov och ekonomiska bärkraft fördelade på landets olika delar — vilket utskottet, såsom redan framhållits, av olika skäl finner synnerligen önskvärt, är det med säkerhet nödvändigt, att staten kraftigare än hittills bidrager till kostnaderna därför. Utskottet kommer med hänsyn härtill i det följande att föreslå *dels* en väsentlig ökning av statens bidrag i fråga om reservarbeten avseende nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmänna vägar, *dels* — beträffande andra slag av reservarbeten än dylika vägföretag — att särskilt statsbidrag må utgå beräknat på av vederbörande företag föranledda kostnader för material, transporter och arbetsledning.

*Statsbidrag  
till vissa  
vägarbeten.*

Vad först angår vägarbeten må erinras om att dylika arbeten i betydande omfattning kommit till utförande såsom ett led i kampen mot arbetslösheten, icke blott såsom reservarbeten av olika slag utan även i vägdistriktens regi jämsides med distriktens ordinarie arbeten. I sistnämnda fall har finansieringen i icke obetydlig omfattning ordnats så, att vägdistriktet bland annat hos de av företagens igångsättande intresserade kommunerna upptagit lån, vilka sedermera enligt avtal återbetalats, i den mån företagen kommit i åtnjutande av bidrag av automobilskattemedel eller andra statsmedel. Sålunda i förskott utförda vägföretag hava åsamkat vägdistriktet en avsevärd skuld-börda.

Nyss har utskottet av lämplighetsskäl och i syfte att möjliggöra en utökning av de statskommunala arbetena föreslagit, att vägarbeten skola kunna utföras jämväl i vägstyrelses regi såsom statskommunala reservarbeten. Till sådana vägarbeten, som utföras av vägdistriktet i ordinarie ordning, utgå

som bekant bidrag med betydande procentsatser — 75 procent och i särskilda fall högre — från sjätte huvudtitelns olika anslag till allmänna vägar. Till undvikande av den återhållande verkan, som otvivelaktigt skulle följa av att vägdistriktet till statskommunala vägarbeten erhöle mindre bidrag än till de i vanlig ordning bedrivna arbetena, har utskottet funnit lämpligast, att bidragen till ifrågavarande arbeten utgå efter grunder, motsvarande de för vanliga vägarbeten gällande. I anslutning härtill och för att bibehålla möjligheten att statskommunala vägarbeten, där så är lämpligt, komma till utförande i vederbörande kommuns regi, finner utskottet samma bidrag böra utgå även i dylika fall.

Utöver de med den föreslagna anordningen direkt avsedda verkningarna torde därmed även vinnas ett frångående i allmänhet av det nyss antydda systemet med finansiering genom lån av vägarbeten till arbetslöshetens motverkande.

I enlighet med det anförda förordar utskottet, att arbetslöshetskommissionen berättigas att till såsom statskommunalt reservarbete anordnat allmänt vägföretag bevilja statsbidrag med tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden för själva vägarbetet. Tillika synes befogenhet böra lämnas åt Kungl. Maj:t att, då särskilda skäl därtill föranleda, medgiva, att statsbidrag må utgå med större andel av den beräknade kostnaden ävensom att i förekommande fall bevilja bidrag till verkliga kostnaden för marklösen m. m. enligt de grunder, som angivas i § 3 mom. 3 av kungörelsen angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. Även i övrigt böra de i samma paragraf meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning på statskommunala vägarbeten.

Utskottet övergår härefter till frågan om ökat statsbidrag till andra slag av statskommunala reservarbeten än nyss berörda vägföretag. I avseende härå vill utskottet till en början framhålla, att ändring i nu gällande föreskrifter angående statsbidrag för kostnaderna till arbetslöner icke synes böra företagas. I den mån statsbidrag bör utgå med mer än hälften av i arbetslöner utbetalat belopp eller med högre belopp, för varje arbetare och hel arbetsdag räknat, än vare sig hälften av den fastställda reservarbetslönen eller 3 kronor, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom. Däremot anser utskottet, såsom förut antytts, att särskilt statsbidrag bör kunna utgå beräknat efter av vederbörande företag föranledda kostnader för material, transporter och arbetsledning, detta så mycket hellre som vid en utökning av de statskommunala reservarbetena säkerligen jämväl sådana arbeten måste komma till utförande, där särskilt materialutgifterna utgöra en stor del av totalkostnaden.

Vad angår sättet för beräkning av dylikt särskilt statsbidrag, förordar utskottet, att detsamma beviljas med visst i varje särskilt fall bestämt belopp. Detta bör enligt utskottets mening icke — såframt ej Kungl. Maj:t, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiver att högre bidrag må utgå — få överstiga 50 procent av det belopp, vartill nämnda kostnader skäligen

*Statsbidrag  
till material-  
kostnader  
m. m.*

kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. I dessa måste alltså specificering ske av de olika huvudposterna. Särskilt i de fall, då ifrågavarande kostnader äro relativt stora, bör bidraget motsvara en väsentligt lägre andel, än nyss sagts, av det beräknade beloppet. Statsbidrag, varom nu är fråga, synes i regel böra utbetalas med viss del vid företagets igångsättande och med återstoden efter dess slutförande, sedan de för revision av vederbörande arbetslöshetskommittés verksamhet utsedda särskilda revisorerne verkställt granskning. I händelse arbetet icke slutföres eller statsbidraget för arbetslöserna indrages under arbetets fortgång, bör i motsvarande mån nedsättning ske i det icke utbetalade beloppet. Likaså bör, om de verkliga kostnaderna befinnas lägre än de beräknade, statsbidraget nedsättas så att det motsvarar allenast så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

Då det gäller att avgöra, huruvida och till vilket belopp statsbidrag bör beviljas för materialkostnaderna, bör enligt utskottets uppfattning vederbörligt avseende fästas vid att material av inhemsk tillverkning bör, där särskilda omständigheter ej till annat föranleda, användas vid reservarbetena.

#### *Övergångsbestämmelser.*

Beträffande övergången till det i propositionen nr 211 förordade nya systemet med beredskapsarbeten har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit, att vid arbeten, som även i fortsättningen komme att bedrivas som statliga eller statskommunala reservarbeten, skulle från tidpunkt, som Kungl. Maj:t bestämde, beträffande löner gälla samma regler som för beredskapsarbetena. Av väsentligen motsvarande skäl lära de nya föreskrifterna rörande vid reservarbeten utgående avlöningsförmåner icke böra fastställas att gälla redan från nästa budgetårs början utan bör giltigheten räknas från och med den dag, som Kungl. Maj:t bestämmer.

I övrigt synas de av utskottet förordade nya bestämmelserna böra tillämpas från och med ingången av nästa budgetår. I fråga om sådana statskommunala reservarbeten, till vilka statsbidrag beviljats före den 1 juli 1933, torde dock de nya statsbidragsbestämmelserna icke böra tillämpas.

#### *Anslagsbeloppet.*

Såsom tidigare anförts, har utskottet för avsikt att föreslå, att till statliga och statskommunala reservarbeten anvisas ett särskilt reservationsanslag. Vad angår storleken av detta anslag har utskottet vid avvägningen av det sammanlagda anslagsbelopp, som bör avses för statens arbetslöshetshjälp, samt av den plats inom hjälpsystemet, som bör tillkomma reservarbetena, funnit anslaget böra bestämmas till 55 miljoner kronor. Härvid har utskottet bland annat beaktat de upplysningar, som i anledning av frågor från utskottet lämnats av arbetslöshetskommissionen rörande medelsbehovet för kommissionens verksamhet under nästa budgetår dels i händelse av oförändrade löne- och bidragsbe-

stämmelser, dels under förutsättning av bifall till utskottets i det föregående återgivna förslag i sagda hänseenden. Därvid har även jämförelse gjorts rörande kostnaderna enligt ett i utskottet framställt yrkande av den innebörd, som framgår av en vid detta utlåtande fogad reservation (nr 15, sid. 156). Beträffande sålunda verkställda beräkningar får utskottet hänvisa till arbetslöshetskommissionens yttranden i dessa hänseenden, vilka finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande (bil. L och M). Här må i samband därmed endast nämnas följande.

Arbetslöshetskommissionen har till utgångspunkt för beräkningarna tagit en uppskattning av antalet i statliga respektive statskommunala reservarbeten anställda under de olika kvartalen av nästa budgetår. Detta antal har beräknats till — i medeltal för de olika kvartalen — icke fullt 25,000 statliga och närmare 20,000 statskommunala reservarbetare. Kostnaden för en arbetslinje av denna omfattning har uppskattats till 66.75 miljoner kronor för budgetåret i dess helhet. Vad angår inverkan av det av utskottet nu framlagda förslaget, har enbart den förordade förändringen i lönevillkoren beräknats medföra en ökning av 10.4 % av löneposten för de statliga arbetena och 17.6 % av samma post i kostnaderna för de statskommunala arbetena. Då hänsyn härjämte tagits till den fördyring för statsverket, som skulle förorsakas av den av utskottet förordade omläggningen därhän, att statsbidrag till statskommunala arbeten skulle kunna utgå även i förhållande till kostnaden för materialier, transporter och arbetsledning, har kommissionen kommit fram till kostnads-summor, som alltefter det beräknade procenttalet för det sammanlagda statsbidraget och olika uppskattning av den andel kostnaderna för material m. m. utgöra av totalkostnaderna, växla mellan 70 och 94 miljoner kronor för budgetår räknat.

Om man med utgångspunkt från dessa och i övrigt gjorda beräkningar vill uppskatta den sysselsättning, som med ett anslag av 55 miljoner kronor kan vinnas, och därvid tillika beaktar vad utskottet i annat sammanhang anført därom, att såvitt möjligt tyngdpunkten bör läggas på de statskommunala arbetena, blir resultatet, att sysselsättning skulle i genomsnitt under budgetperiodens alla tolv månader kunna beredas för nära 30,000 arbetare. Utskottet har vid denna uppskattning av antalet »årsarbetare» tillika utgått från det alternativet, att sammanlagda statsbidraget skulle uppgå till 60 % av totalkostnaderna och att materialkostnaden skulle motsvara 45 % av samma kostnader.

Rörande nyssnämnda siffra på antalet arbetare må till en början nämnas, att den något överstiger antalet anställda även under mars och april månader detta år, vilka månader dock uppvisade de högsta siffrorna under de senaste åren. Därjämte må framhållas, att utskottet ansett sig äga sakliga skäl till att för reservarbetena beräkna väsentligt lägre antal reservarbetare än enligt arbetslöshetskommissionens uppskattning. Först må i detta hänseende erinras om den mycket stora arbetslöshetslindrande effekt, som direkt och indirekt kan väntas följa av de förordade allmänna arbetena på öppna marknaden till en kostnad av ungefär 100 miljoner kronor. Vidare må framhållas,

att, i den mån medel av anslaget åtgå till bidrag till materialkostnader, den därav föranledda minskningen i möjligheterna att bereda direkt sysselsättning till viss del motväges av en ökning av den indirekta arbetseffekten. Till de indirekta verkningarna av det förordade arbetsprogrammet bör även räknas inflytandet av den till följd av de förändrade grunderna för reservarbetslönerna ökade omsättningen landet runt, varigenom kommunerna kunna beräknas i viss mån få möjlighet till i och för sig nödvändiga arbeten, som hittills till följd av skatteunderlagets sjunkande måst eftersättas. Även de av Kungl. Maj:t i olika avseenden föreslagna åtgärderna till jordbrukets stödjande kunna beräknas medföra en kraftig verkan i samma riktning. Det av riksdagen beslutade systemet med statlig exportgaranti är också en omständighet av beskaffenhet att kunna minska behovet av reservarbeten.

Då utskottet sålunda förordat, att anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten för nästa budgetår bestämmes till 55 miljoner kronor, har utskottet emellertid velat erinra om de uttalanden, som vid behandlingen av motsvarande frågor flera gånger under de senaste åren gjorts av vederbörande departementschef av innebörd, att arbetslöshetskommissionen bör såväl i fråga om reservarbeten som beträffande lämnande av kontantunderstöd och hjälp i andra former hava ekonomisk möjlighet att lämna allt det bistånd, som med hänsyn till tillgången på arbetsmöjligheter och andra omständigheter funnes skäligt; kommissionens verksamhet måste nödvändigtvis kunna fortgå i önskvärd och ur olika synpunkter lämplig omfattning utan att hindras av begränsad medelstillgång (se t. ex. proposition 1931: 201 och 1932: 15). Vad sålunda anförts — vilket icke föranlett erinran från riksdagen — anser utskottet alltjämt böra lända till efter rättelse. Med hänsyn härtill vill utskottet uttala, att, därest för genomförande under nästa budgetår av ett dylikt program det sålunda förordade anslagsbeloppet icke skulle, trots iakttagande av all möjlig sparsamhet, befinnas tillräckligt, Kungl. Maj:t lär hava att, på sätt de båda senaste åren skett, hos riksdagen begära anslagsförstärkning med erforderligt belopp.

I detta sammanhang må ytterligare framhållas följande. Den angivna siffran för »årsarbetare» torde icke motsvara hela antalet av dem, som genom arbetslinjen erhålla direkt hjälp. På sätt i propositionen nr 211 skett beträffande de däri förordade beredskapsarbetena, kan man nämligen — såsom en följd av de förbättrade lönevillkoren — räkna med att i varje fall ett betydligt antal av reservarbetarna kunna genom reservarbetet erhålla utkomst för sig och sin familj under något längre tid än den, då de äro där sysselsatta. Det vill även förefalla utskottet, som om kostnadsbesparing och därigenom ökad sysselsättning för visst anslagsbelopp skulle kunna vinnas genom skärpt tillsyn över kommunernas sätt att utföra reservarbetena. Den kontroll, som av arbetslöshetskommissionen utövas över att kommunerna ställa sig i detta hänseende gällande föreskrifter till efter rättelse, bör alltså utökas, varjämte utskottet ifrågasätter, huruvida icke åt de särskilda revisorerna i orterna kunde uppdragas att även i sakligt avseende utöva kontroll över arbetena.

Innan utskottet lämnar de av arbetslöshetskommissionen verkställda kost-

nadsberäkningarna, må till förebyggande av missförstånd framhållas, att de däri angivna kostnadsiffrorna icke avse det totala medelsbehovet för arbetslöshetskommissionens verksamhet utan endast kostnaderna för arbetslinjen samt den del av kontantunderstödsverksamheten, som består i bidrag till de s. k. dagunderstöden. Härtill komma sedan *dels* utgifter för bidrag till hyreshjälp, till kurser för arbetslösa och liknande åtgärder samt för arbetslöshetsutredningen, *dels* s. k. medelsreserv, d. v. s. belopp motsvarande utestående fordringar, arbetsmaskiner och andra inventarier m. m. De förstnämnda utgifterna uppskattar utskottet, vad angår kursverksamheten i enlighet med vad utskottet i det följande vill förorda och i övrigt i anslutning till beräkning i propositionen nr 216, till sammanlagt 3,550,000 kronor — det må därvid anmärkas, att kostnaderna för kommissionen själv ingå i det beräknade beloppet för arbeten och alltså icke behöva särskilt upptagas. Behovet av medelsreserv uppskattar utskottet, med hänsyn till den beräknade minskningen i omfattningen av särskilt de statliga reserverbetena, till avsevärt mindre belopp än enligt kommissionens kalkyler, nämligen till allenast 3 miljoner kronor mot av kommissionen angivna 5 miljoner kronor.

### Särskilda slag av åtgärder.

Utskottet övergår nu till behandlingen av de särskilda slag av åtgärder, som utskottet ansett sig böra tillstyrka för att bereda arbeten i öppna marknaden i av utskottet tidigare angiven utsträckning.

Utskottet vill då till en början erinra, att utskottet redan — i sina utlåtanden nr 1—3 samt 5—16 — avgivit förslag beträffande anslag till dylika åtgärder. De av utskottet sålunda tillstyrkta anslagen uppgå, såsom närmare framgår av utlåtandena samt av den å sid. 125 i detta utlåtande intagna sammanställningen, till sammanlagt 33,697,400 kronor. Härutöver har utskottet, i sitt utlåtande nr 4, tillstyrkt riksdagen att medgiva, att svenska staten må under tiden till och med utgången av budgetåret 1933/1934 till belopp av högst 75 miljoner kronor iklädas betalningsansvar för exportkrediter för till utlandet levererade inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Vidare vill utskottet erinra, att i åtskilliga av de till utskottets handläggning överlämnade framställningarna anförts, att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida närmare bestämmelser rörande arbetenas utförande borde föreskrivas med hänsyn till rådande arbetslöshet. I den mån icke vid behandlingen av de anslag, som utskottet redan tillstyrkt eller i det följande tillstyrker, annorlunda angives, har utskottet funnit, att beträffande arbeten, avsedda att utföras i öppna marknaden, några bestämmelser i nämnda avseende ej böra meddelas.

### Statsbeställningar.

Vid en prövning av de olika utvägar, som kunna tänkas framkomliga för arbetslöshetens motverkande och bekämpande i överensstämmelse med de av *Utskottet.*

utskottet i det föregående angivna riktlinjerna, har utskottet funnit starka skäl tala för att medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för statsbeställningar. Härigenom öppnas möjligheter för att genom utförande på öppna marknaden av olika slag av arbeten bereda arbetstillfällena för skilda arbetarkategorier och samtidigt giva ett stöd åt industrier, som härav äro i behov.

Utskottet förordar, att för nu ifrågakvarande ändamål ett belopp av 10,700,000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1933/1934.

Beträffande den närmare dispositionen av det sålunda av utskottet tillstyrkta anslaget vill utskottet framhålla följande.

I åtskilliga till utskottet hänvisade motioner (I: 160, II: 313, II: 137, I: 325 och II: 508 samt II: 503) hava framförts yrkanden, som avse användande av de till arbetslöshetens bekämpande föreslagna medlen till materielanskaffning för militära ändamål.

Beträffande de sålunda motionsvis framförda yrkandena hänvisar utskottet till redogörelsen å sid. 18—19 i det föregående.

Frågan om militär materielanskaffning såsom ett led i kampen mot arbetslösheten har redan tidigare i viss mån berörts under pågående riksdag.

I sitt utlåtande den 21 april 1933, nr 4, har statsutskottet under punkt 37 (vapen och ammunition m. m.) jämväl behandlat en i ämnet väckt motion, vari hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta att med avslag å Kungl. Maj:ts förslag — vilket innebar en minskning av det ordinarie reservationsanslaget till vapen och ammunition m. m., nu 4,514,700 kronor, med 914,700 kronor till 3,600,000 kronor — upptaga nämnda anslag med 4,000,000 kronor samt att minska det äskade anslaget till allmänna arbeten med ett belopp, som motsvarade den föreslagna ökningen av förberörda anslag.

Utskottet anförde, att utskottet icke ansåge sig kunna tillstyrka den i ämnet väckta motionen. Det syntes emellertid ej uteslutet, att de av motionärerna framförda synpunkterna kunde komma under bedömande vid behandlingen av de äskade anslagen till motverkande av arbetslösheten.

Under punkt 101 i samma utlåtande (engångskostnader för anskaffning av flygmateriel m. m.) har statsutskottet vidare behandlat ett motionsvis framställt yrkande, att riksdagen måtte upptaga anslaget till engångskostnader för anskaffning av flygmateriel till oförändrat belopp eller 2,200,000 kronor — i stället för av Kungl. Maj:t för budgetåret 1933/1934 föreslagna 1,614,900 kronor — samt minska det äskade anslaget till allmänna arbeten med ett belopp, som motsvarade nämnda ökning av förevarande anslag.

Utskottet framhöll i fråga om motionen, att densamma vore anknuten till Kungl. Maj:ts hos innevarande års riksdag gjorda äskande av anslag till allmänna arbeten. Utskottet hade ansett sig sakna anledning att i då förevarande sammanhang taga ställning till frågan, huruvida en sådan ökning av förevarande anslag, som i motionen ifrågasatts, lämpligen borde vidtagas genom att i en mot den föreslagna anslagsökningen svarande omfattning bereda ökade arbetstillfällen för flygvapnets räkning. Utskottet, som alltså ansåge sig böra avstyrka motionen, funne icke uteslutet, att de i motionen anförda synpunkterna kunde komma under bedömande vid behandlingen av de äskade anslagen till motverkande av arbetslösheten.

Slutligen har statsutskottet i utlåtande den 5 maj 1933, nr 73, behandlat dels Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln, punkt 88, gjorda framställning i fråga om anslaget till flottans ersättningsbyggnad — vilket innebar, att för ändamålet skulle för budgetåret 1933/1934 anvisas ett extra reservationsanslag av 3,624,000 kronor — dels ock en i ämnet väckt motion, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att öka anslaget till flottans ersättningsbyggnad till 6,910,000 kronor samt minska det äskade anslaget till allmänna arbeten med ett belopp, som motsvarade nämnda ökning av förevarande anslag.

Statsutskottet erinrade därvid, att i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten väckts vissa motioner angående disponerande av medel, som i sådant hänseende kunde komma att beviljas, till bl. a. vissa arbeten för flottans ersättningsbyggnad utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Dessa motioner hade remitterats till särskilda utskottet och torde komma under bedömning vid behandlingen av Kungl. Maj:ts sistberörda proposition. Vid sådant förhållande ansåge statsutskottet, att den av utskottet då behandlade motionen, i vad den avsåge förevarande anslag, icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till en början vill utskottet till behandling upptaga de i motionerna I: 325 och II: 508 samt II: 503 framställda yrkandena om anslag till flottans ersättningsbyggnad.

*Utskottet.*

Såsom framgår av riksdagens skrivelse den 13 maj 1927 (nr 189) beslöt riksdagen — som icke hade något att erinra mot ett i proposition nr 145/1927 framlagt byggnadsprogram för flottan — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beträffande ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel m. m. samt anvisade för budgetåret 1927/1928 8,160,000 kronor. I nämnda skrivelse anförde riksdagen, att för de återstående åren av första byggnadsperioden, 1927/1928—1932/1933, syntes böra beräknas, att medelsanvisning skedde med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, 9,198,000 kronor. Beträffande åter den byggnadsperiod, som toge sin början med budgetåret 1933/1934, syntes de definitiva kostnaderna för denna period för det dåvarande icke kunna fixeras med hänsyn till den avsevärda tid, som återstode, innan den senare byggnadsperiodens arbeten skulle påbörjas.

På förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen sedermera för vart och ett av budgetåren 1928/1929—1931/1932 för ifrågavarande ändamål anvisat ett belopp av 9,198,000 kronor ävensom för budgetåret 1932/1933 5,282,000 kronor.

Såsom närmare framgår av punkt 88 i 1933 års fjärde huvudtitel föreligger för närvarande ett av de marina myndigheterna utarbetat program för fortsatt ersättningsbyggnad, innefattande 1 pansarskepp, 2 jagare, 4 vedettbåtar av mindre typ samt 4 undervattenbåtar, därav 3 av modifierad typ A och 1 av modifierad typ B. Kostnaderna för dessa fartyg hava av marinmyndigheterna i förslag av den 26 november 1932 beräknats på följande sätt: pansarskeppet 27,200,000 kronor, en var av jagarna 6,800,000 kronor, en var av vedettbåtarna 945,000 kronor, en var av undervattensbåtarna av typ A 3,680,000 kronor och undervattensbåten av typ B 3,780,000 kronor eller tillhoppa för samtliga fartygen 59,400,000 kronor.

I sin skrivelse rörande sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1933/1934

framhöll marinförvaltningen att — ehuru den svåra ekonomiska krisen och därav föranledda statsfinansiella förhållanden tvingade till vittgående besparingar — det dock vore i högsta grad önskvärt att, förutom erforderliga medel för fullföljande av de arbeten, som inginge i första byggnadsskedet av det utav 1927 års riksdag godtagna programmet för flottans ersättningsbyggnad, medel beviljades för omedelbart påbörjande av två jagare och en undervattensbåt. Dessa fartyg vore behöfliga för kustflottans vidmakthållande med icke överåriga fartyg och de vore av sådana fartygsslag, som inginge såväl i andra som även i första skedets program.

Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, vilket redan av riksdagen godtagits, innebär, att för budgetåret 1933/1934 skulle anvisas ett extra reservationsanslag av 3,624,000 kronor. Av detta belopp har 1,700,000 kronor avsetts för arbeten, som ingå i första byggnadsskedet av programmet för flottans ersättningsbyggnad, under det att återstoden, 1,924,000 kronor, avsetts för påbörjande av en i programmet för det senare byggnadsskedet ingående jagare.

Med det i motionerna I: 325 och II: 508 äskade anslaget, 9,900,000 kronor, har beräknats att — utöver de genom riksdagens beslut möjliggjorda arbetena — skulle kunna igångsättas arbeten på dels ytterligare en jagare, dels ock fyra undervattensbåtar ävensom vedettbåtarna.

Det i motionen II: 503 äskade anslaget, 6,410,000 kronor, avser att årskvoten för flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1933/1934 skulle utgå med ett belopp av tillhoppa 11,620,000 kronor.

Utskottet har funnit sig böra förorda, att — utöver redan av riksdagen för budgetåret 1933/1934 för ändamålet anvisade medel — ytterligare medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för fullföljande av flottans ersättningsbyggnad, varigenom arbetstillfällen i stor utsträckning kunna beredas inom skeppsbyggnads- och med densamma samverkande industrier.

Utskottet tillstyrker, att för nästkommande budgetår ett belopp av 7,000,000 kronor beräknas för ändamålet. Vid avvägning av byggnadsprogrammet torde särskild hänsyn böra tagas till angelägenheten av att under budgetåret bereda arbetstillfällen i så stor utsträckning som möjligt inom ramen för anslaget. Utskottet förordar därför, att arbeten påbörjas med — förutom den med Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag avsedda jagaren — ytterligare en jagare ävensom en undervattensbåt av B-typ och en undervattensbåt av A-typ. Rörande fortsättningen av dessa arbeten efter utgången av budgetåret 1933/1934 och finansieringen av desamma torde det ankomma på Kungl. Maj:t att till nästa års riksdag göra framställning.

Ovanberörda av utskottet tillstyrkta belopp av 7,000,000 kronor bör utgå av det av utskottet tillstyrkta anslaget till statsbeställningar å 10,700,000 kronor.

Beträffande användningen av återstående 3,700,000 kronor av nyssberörda anslag vill utskottet framhålla följande.

I motionerna II: 137 och II: 503 hava framställts yrkanden om anslag till byggande av oljecisterner för flottan, till permanent flygfältsbelysning å flygtruppförbandens förläggningssorter, till tillverkning av lavetter för fält-

artilleriet, till anskaffande av bandtraktorer för artilleriets behov, till tillverkning av gasmasker samt till underhållsarbeten rörande lantförsvarets byggnader m. m.

Vidare föreligga åtskilliga förslag från vederbörande myndigheter rörande anslag till militära ändamål, vilkas tillgodoseende kan betecknas som ungefärligen lika önskvärt som de nu omförmälda men som icke på samma sätt blivit underställda riksdagens prövning.

Det har icke för utskottet varit möjligt att verkställa en avvägning av angelägenhetsgraden dels mellan de sålunda motionsvis framförda anslagsyrkandena inbördes, dels mellan dessa anslagskrav och andra önskemål.

Utskottet utgår emellertid från att Kungl. Maj:t — när fråga blir om dispositionen av det återstående beloppet, 3,700,000 kronor, av anslaget till statsbeställningar — kommer att taga jämväl ovanberörda anslagsbehov under omprövning.

Avgörande för prövningen av vilka ändamål, som här lämpligen kunna komma i fråga, bör särskilt vara dels angelägenhetsgraden, dels önskvärheten av att arbetstillfällena i så stor utsträckning som möjligt beredas inom olika verksamhetsgrenar — särskilt sådana, där brist på arbetstillfällena för närvarande råder — inom skilda delar av landet. Vidare torde böra beaktas, att arbetena kunna igångsättas med minsta möjliga tidsutdräkt ävensom att främst sådana arbeten utväljas, som kunna antagas under alla omständigheter hava måst komma till utförande inom en nära framtid.

Med vad sålunda anförts torde motionen II: 137, i vad densamma är hänvisad till utskottets prövning, ävensom motionen II: 503 i nu förevarande delar få anses besvarade.

Jämväl motionerna I: 160 och II: 313, vilka avse dels utredning angående militär materielanskaffnings inverkan på arbetslösheten, dels ock ianspråktagande i viss utsträckning av anslagen till arbetslöshetens bekämpande för lämpliga arbeten inom försvarsväsendet, torde få anses besvarade med vad utskottet i det föregående anført.

### *Statliga beredskapsarbeten.*

S. k. beredskapsarbeten utgöra för närvarande ett led i statens åtgärder att genom beredande av arbetstillfällena bringa hjälp åt de arbetslösa men hava i sin nuvarande form icke upptagits i det i Kungl. Maj:ts förevarande propositioner innefattade hjälpprogrammet. Utskottet vill emellertid på skäl, som nedan angivas, förorda bibehållande i viss utsträckning jämväl under nästa budgetår av dessa arbeten enligt de hittills för dem gällande grunderna, i anledning varav här till en början lämnas en redogörelse för tillkomsten av ifrågavarande hjälpform och den närmare innebörden av densamma.

I skrivelse den 11 juni 1930, nr 392, i vilken skrivelse riksdagen anmälde sitt beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten, hemställde riksdagen tillika om skyndsamt utredning, huruvida och under vilka villkor ett reservationsanslag kunde bära

beviljas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande tagas i anspråk vid tillfällena av ökad arbetslöshet av mera betydande omfattning; ett dylikt anslag skulle användas till vissa allmänna arbeten, varigenom, åtminstone till viss del, de offentliga arbetena komme att kunna mera smidigt anpassas efter konjunkturerna, så att en större andel av dessa arbeten igångsattes under depressionsperioder, än eljest bleve fallet.

Av Kungl. Maj:t tillkallade särskilda sakkunniga verkställde den av riksdagen begärda utredningen och framlade den 15 januari 1931 betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten (St. off. utredn. 1931:3).

Sedan yttranden över betänkandet avgivits, framlades förslag i ämnet för 1931 års riksdag (proposition nr 202). Förslaget, som allenast åsyftade en prövning av den ifrågasatta anordningen med beredskapsarbeten vid sidan av statliga och statskommunala reservarbeten, hade följande av föredragande *departementschefen* angivna principiella innebörd:

I ändamål att de offentliga arbetena skulle kunna i viss utsträckning anpassas efter konjunkturerna och därmed följande variationer i arbetslösheten, ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande ett reservationsanslag av lämplig storlek. Detta användes enligt Kungl. Maj:ts beprövande till arbeten, som under alla förhållanden skulle förr eller senare utföras med anlitande av allmänna medel och genom statlig myndighets försorg och som vore av natur att i normala fall riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, för varje särskilt fall därtill anvisade medel. Kungl. Maj:t hade att, efter det de särskilda ämbetsverken inkommit med förslag, våga dessa mot varandra icke blott med hänsyn till graden av angelägenheten av utförandet utan också med hänsyn till deras betydelse för motverkande av arbetslösheten och dess följder. Vid prövningen skulle avseende även fästas vid att varje särskilt arbete borde igångsättas vid den tidpunkt, som ur angivna synpunkter och med hänsyn till lokala förhållanden vore den lämpligaste. Man skulle på detta sätt skapa möjlighet till en viss elasticitet i statens verksamhet och genom att avvägandet skedde centralt och enhetligt kunna utan uppskov träffa val mellan skilda arbeten och bestämma i fråga om tidpunkten för deras påbörjande.

Varje särskild myndighet skulle hava att inkomma med förslag till arbeten inom dess ordinarie program, lämpligen ordnade efter angelägenhetsgraden. Sådana arbeten skulle tydligen i allmänhet komma att äga företräde, beträffande vilka föreläge i detalj utarbetat program, som gjorde det möjligt att utan dröjsmål igångsätta dem vid den lämpliga tidpunkten. Initiativ till övervägande av anordnande av arbete inom viss ort syntes kunna tagas av ortsmyndighet eller vederbörande centrala verk. Beaktandet ur arbetslöshetssynpunkt av olika föreliggande förslag syntes kunna ske efter inhämtande av yttrande från socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission.

De arbeten, till vilka Kungl. Maj:t komme att ur ifrågavarande anslag anvisa medel, bleve uppenbarligen till alla delar helt likställda med andra allmänna arbeten; endast sättet för medlens anskaffande skulle angiva skillnaden. Några särskilda regler angående arbetslön, utväljande av arbetare o. s. v. skulle icke meddelas, utan vederbörande myndigheter skulle äga att helt efter eljest tillämpade metoder utföra arbetet. Det vore emellertid i och för sig önskvärt — något som överhuvud taget i depressionstider borde gälla beträffande statliga arbeten — att man vid utförandet hölle i sikte, att dessa så anordnades, att arbetena bleve till gagn för arbetslöshetens bekämpande.

Sålunda vore det ur allmän synpunkt till fördel, om vederbörande myndighet vid anskaffande av arbetskraft hänvände sig till arbetsförmedlingsorganen inom orter, där arbetslösheten vore särskilt betungande, och utan särskilda föreskrifter syntes det kunna tillses, att arbetena i första hand komme de behövande till godo, i den mån dessa erbjöde fullgod arbetskraft. Det borde även i nu berörda hänseende fasthållas, att det här rörde sig om en försöksanordning och att därför olika metoder och regler lämpligen borde prövas vid verkställigheten hos de särskilda myndigheterna.

I vissa detaljfrågor anförde departementschefen i huvudsak följande: Utan riksdagens medgivande borde Kungl. Maj:t icke av anslag till beredskapsarbeten anvisa medel till arbeten, som icke kunde fullbordas, utan att riksdagen ett kommande budgetår för ändamålet under den ena eller den andra anslagstiteln anvisade ytterligare medel. Vad beträffade frågan om de slag av statliga arbeten, som borde ifrågakomma, ansåges böra såsom beredskapsarbeten kunna utföras allenast sådana arbeten, som plägade utföras av statens egna myndigheter eller på deras föranstaltande. Departementschefen ansåge sålunda, att från anslaget icke borde utgå medel till vägbyggnader genom vägdistriktet. Vad särskilt beträffade s. k. skenfria korsningar ansåges dylika vägarbeten, i den mån de avsåge korsningar vid enskild järnväg, icke böra komma i fråga såsom beredskapsarbeten. Anordnandet av skenfria korsningar vid statens järnvägar skulle däremot, enligt i propositionen närmare angivna grunder, kunna utföras såsom beredskapsarbeten.

De av departementschefen sålunda angivna grunderna blevo av riksdagen godkända och undergingo ej någon förändring vid 1932 års riksdag.

Till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslösheten har för vardera av budgetåren 1931—1933 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisats reservationsanslag till belopp av 3,000,000 kronor.

Beträffande användningen av de sålunda för ifrågavarande ändamål anvisade medlen får utskottet hänvisa till den å sid. 10 i den såsom bilaga A till propositionen nr 211 fogade »P. M. angående beredskapsarbeten till motverkande av arbetslöshet» intagna tablån. Här må endast erinras därom, att av ifrågavarande medel utgått tillhoppa 900,000 kronor till anläggande av statsbana Malung—Vansbro, vilket företag i övrigt finansierats med lånemedel och medel ur statens järnvägars förnyelsefond.

Anvisandet vid två nästföregående års riksdagar av medel till statliga beredskapsarbeten skedde till förverkligande av ett av riksdagen vid skilda tillfällen och i olika sammanhang uttryckt önskemål om en utvidgning av den statliga företagarverksamheten under depressionstider. En rådande större arbetslöshet borde nämligen i vissa fall kunna motivera en påskyndad igångsättning utav statliga företag, som i varje fall beräknades i sinom tid skola komma till utförande.

Anordningen med statliga beredskapsarbeten, vilka utföras i den öppna arbetsmarknaden och till för denna gällande löner, har hittills endast i mindre omfattning och försöksvis ingått som ett led i det allmännas åtgärder till motverkande av arbetslösheten genom beredande av arbetstillfällen. Det av Kungl. Maj:t i propositionerna nr 211 och 212 innefattade förslaget till arbetslöshetens bekämpande åsyftar emellertid i princip en vidgad användning

*Utskottet.*

av arbeten av ifrågavarande slag. I avseende å den närmare utformningen föreligger dock avsevärd skillnad mellan de nuvarande och de av Kungl. Maj:t sålunda föreslagna beredskapsarbetena, vilken skiljaktighet i huvudsak består däri, att vid de senare förutsatts skola knytas vissa bestämmelser, som ansetts nödvändiga ur social synpunkt, varjämte beredskapsarbetena framdeles avsetts skola omfatta även andra företag än sådana, som pläga utföras i statlig myndighets regi eller på dess föranstaltande.

Emellertid har utskottet, såsom framgår av vad tidigare anförts, icke ansett sig kunna i oförändrat skick godkänna Kungl. Maj:ts arbetslöshetsprogram i här förevarande del. I stället för att, såsom Kungl. Maj:ts förslag innebär, utesluta de genom arbetslöshetskommissionen utförda reservarbetena och ersätta desamma med beredskapsarbeten av beskaffenhet, som nyss antytts, har utskottet föreslagit bibehållande av det nuvarande reservarbetssystemet, ehuru med förändringar, framför allt avseende en utvidgning av arbetsprogrammet och en förbättring av reservarbetarnas förhållanden.

Då utskottet således förordat bibehållandet, ehuru med vissa modifikationer, av den s. k. reservarbetslinjen, har utskottet emellertid ansett lämpligt att, såsom under de senaste båda budgetåren i anslutning till riksdagens här ovan berörda uttalanden ägt rum, jämväl statliga beredskapsarbeten i nuvarande form alltjämt i viss utsträckning anordnas som komplement till det av utskottet tillstyrkta programmet i övrigt för allmänna arbeten på öppna marknaden till lindrande av arbetslösheten. Utskottet förordar därför, att för medel från ett för ändamålet upptaget särskilt anslag sådana arbeten jämväl under nästa budgetår må komma till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med hittills i detta avseende tillämpade grunder. Härvid får utskottet understryka det av föregående års riksdag i ämnet gjorda uttalandet, att vid utväljandet av objekt för beredskapsarbeten måste jämsides med arbetslöshets-synpunkterna tagas i betraktande, att till utförande allenast ifrågakomma företag, varav den praktiska nyttan kan komma att stå i rimligt förhållande till nedlagda kostnader.

I detta sammanhang vill utskottet nämna, att utskottet i det följande kommer att föreslå särskilda anslag bland annat för *dels* kommunala beredskapsarbeten, *dels* s. k. skenfria korsningar, *dels* ock broar och hamnar.

Beträffande storleken av ifrågavarande anslag för nästa budgetår till statliga beredskapsarbeten, vilket anslag liksom hittills torde bära hava karaktären av reservationsanslag, får utskottet föreslå ett belopp av 3 miljoner kronor såsom för innevarande budgetår.

### *Kommunala beredskapsarbeten.*

*Utskottet.* Såsom utskottet ovan antytt, har utskottet för avsikt att föreslå upptagande av ett särskilt anslag till kommunala beredskapsarbeten.

Anledningen till att utskottet förordar införande av denna form av arbeten till motverkande av arbetslösheten är närmast den, att ett ej oväsentligt antal kommunala arbetsföretag torde finnas, vilkas utförande visserligen är ur kom-

munal synpunkt önskvärt och för arbetslöshetens bekämpande angeläget, men som få anstå i avbidan på bättre konjunkturer, enär behovet att tillgodose de med arbetena åsyftade ändamålen icke är trängande samt arbetena icke lämpa sig som reservarbeten. I vissa sådana fall är den nu föreslagna formen för arbeten avsedd att komma till användning.

Iakttagas bör, att ifrågavarande arbeten skola avse ett rent kommunalt ändamål. Förutom att arbetena icke böra kunna ifrågakomma som statskommunala reservarbeten, bör i regel gälla, att de icke heller eljest kunna komma till utförande med statligt understöd. Arbetena böra givetvis utföras å öppna marknaden.

Kommunerna skola äga att hos Kungl. Maj:t ansöka om erhållande av medel för ifrågavarande ändamål, därvid förslag till arbetsobjekt skall lämnas. Vid avvägningen av förslagen bör Kungl. Maj:t taga hänsyn till såväl angelägenheten och nyttan för kommunerna att få arbetena utförda som ock arbetenas betydelse för motverkande av arbetslösheten. Ur sistnämnda synpunkt torde arbetslöshetskommissionen böra höras över förslagen, varvid dock bör tillses, att onödigt tidsutdräkt undvikas.

Beträffande frågan om den form, i vilken statens stöd för utförande av nu ifrågavarande arbeten bör lämnas, får utskottet föreslå, att såväl lån som i särskilt trängande fall bidrag utan återbetalningsskyldighet må kunna förekomma. Vid avgörandet av frågan, huruvida stödet bör lämnas i den ena eller andra av nämnda former eller eventuellt i bådadera, bör hänsyn tagas till skattebördan inom kommunen, dennas tillgångar och skulder, kommunens utgifter i allmänhet för arbetslöshetens bekämpande och dylikt. Givetvis bör härvid jämväl beaktas omfattningen i och för sig av arbetslösheten inom kommunen. I enlighet med de synpunkter, som nu anförts, bör även avgöras frågan om storleken av det lån eller bidrag, som må utgå.

Beträffande de villkor, som böra föreskrivas vid utlämnandet av lånen, får utskottet föreslå, att Kungl. Maj:t må äga bevilja räntefrihet under högst 5 år. För tid därefter bör å utestående lånebelopp erläggas skälig ränta. Amorteringstidens längd torde få bestämmas av Kungl. Maj:t allteftersom med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall prövas skäligt och lämpligt. Någon säkerhet för lånen synes med hänsyn till förhållandena icke böra avfordras kommunerna.

Närmare bestämmelser angående utlämnandet av ifrågavarande lån och bidrag torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

I fråga om anslagets storlek vill utskottet tillstyrka ett belopp av 8.5 miljoner kronor att användas till såväl lån som bidrag.

Utskottet föreslår, att nu ifrågavarande anslag erhåller reservationsanslags natur.

#### *Skenfria korsningar.*

I det vid propositionen nr 212 fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 17 mars 1933 har departementschefen framlagt en preliminär plan för fördelning av det i propositionen äskade anslaget å

50 miljoner kronor, innefattande, bland annat, ett belopp av 14 miljoner kronor till skenfria korsningar.

Med avseende å dylika korsningar meddelas i årets statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, sid. 34—36), att utredningsmännen i fråga om åtgärder till höjande av trafiksäkerheten vid korsningar mellan väg och järnväg m. m. den 30 november 1932 avgivit betänkande med förslag till friläggande av vissa korsningar. Till underlag för sitt arbete hade utredningsmännen haft från järnvägsförvaltningar och länsstyrelser infordrade uppgifter, av vilka länsstyrelsernas avsåge företag till ett antal av över 350, medan från järnvägarnas sida upptagits än flera. Utredningsmännen, som i enlighet med givna direktiv endast tagit sikte på vad som ur ren trafiksäkerhetssynpunkt kunde anses uppenbart behöfligt, hade i de flesta fall genom besök på platsen bildat sig en uppfattning om förhållandena. De korsningar, som utredningsmännen med sin utgångspunkt funnit böra friläggas, hade upptagits i en förteckning, omfattande 88 företag med en beräknad kostnad av sammanlagt mellan 11 och 12 miljoner kronor. Utredningsmännen framhölle önskvärdheten av att dessa arbeten komme till utförande inom en tämligen begränsad tid, förslagsvis tre eller fyra år, på vilka ifrågavarande kostnadsbelopp alltså skulle fördelas.

Utredningsmännen hade närmast tänkt sig, att för ändamålet skulle anlitas särskilt anslag av automobilskattemedel, men erinrade jämväl om att under senare år skenfria korsningar kommit till utförande såsom beredskapsarbeten. Då det måste antagas, anföra utredningsmännen, att åtskilliga av de i förteckningen upptagna korsningarna vore belägna å sådana orter, att ett friläggande av desamma kunde anses önskvärt jämväl från synpunkten att å dessa orter erhålla lämpliga arbetsobjekt, syntes — för den händelse medel fortfarande komme att anvisas till anordnande av beredskapsarbeten — en icke oväsentlig del av de företag, vilka i förteckningen berördes, kunna utföras såsom dylika arbeten.

I fråga om järnvägarnas och vägdistriktens andel i kostnaderna anföra utredningsmännen:

Till de frilägningsföretag, som hittills utförts, hava, åtminstone under de senaste åren, vederbörande järnvägar i allmänhet lämnat bidrag, motsvarande det kapitaliserade beloppet av de årliga utgifter för bevakning eller dylikt, vilka genom företagens utförande besparas. Utredningsmännen förutsätta, att — antingen nu ifrågakomna företag utföras med anlitage av automobilskattemedel eller komma till stånd såsom beredskapsarbeten — berörda förfaringssätt i fråga om järnvägarnas bidrag kommer att tillämpas.

Vad angår frågan om de väghållningsskyldigas bidragsplikt till förevarande frilägningsföretag vilja utredningsmännen — i anslutning till nu gällande grunder för anordnande av beredskapsarbeten — förorda, att enahanda ordning vinner efterföljd; de väghållningsskyldiga böra följaktligen hava att svara för en fjärdedel av kostnaderna för erforderlig markupplåtelse.

Departementschefen, som fann det i nuvarande läge icke låta sig göra att, på sätt utredningsmännen tänkt sig, för ändamålet reservera någon andel av automobilskattemedlen, uttalade, att man för närvarande torde få utgå från att ifrågavarande företag, i den mån så med hänsyn till andra likaberät-

tigade anspråk vore möjligt, borde komma till utförande inom ramen av de treårsplaner för vägarbeten, vilkas upprättande vore förestående, och med de särskilt förhöjda bidrag, vilka för dylika fall syntes kunna påräknas, samt att de därjämte komme i åtanke i samband med åtgärder till arbetslöshetens motverkande.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 117 för innevarande år har statsutskottet under punkten 7 i nu förevarande avseende anført, att de av friherre De Geer m. fl. motionsvis framförda synpunkterna i fråga om önskvärdheten av en viss återhållsamhet vid anläggningen av de ofta rätt kapitalkrävande skenfria vägkorsningarna syntes utskottet förtjäna beaktande, samt att det i varje fall borde kunna förväntas, att för närvarande, då arbetslöshetsmedel i stor utsträckning stode till förfogande för dylika företag, automobilskattemedlen ej i någon mera betydande grad skulle behöva tagas i anspråk härför.

Av förenämnda statsrådsprotokoll över kommunikationsärenden den 17 mars 1933 framgår, att kostnaderna för de i propositionen nr 212 avsedda skenfria korsningarna skulle fördelas på sätt hittills skett vid dylika arbetens utförande såsom beredskapsarbeten. Vederbörande järnväg skulle alltså bidra med ett belopp, i allmänhet motsvarande kapitaliserade värdet av årlig besparing av bevakningskostnader och i genomsnitt omkring 10 procent av anläggningskostnaden. De väghållningsskyldigas bidrag skulle begränsas till en fjärdedel av kostnaderna för eventuellt erforderlig markuppåtelse.

Såsom utskottet tidigare i annat sammanhang framhållit, höra s. k. skenfria korsningar till sådana företag, i vilka till väsentlig del ingår arbete av samma natur som det, vilket eljest utföres i form av reservarbete, men till vilka dessutom höra vissa moment, vilka för sitt utförande kräva särskild yrkeskunskap. Efter erinran att skenfria korsningar för närvarande i åtskilliga fall utföras såsom beredskapsarbeten i detta ords hittillsvarande bemärkelse, d. v. s. helt och hållet på den öppna arbetsmarknaden, har utskottet som sin mening uttalat, att det skulle innebära en lämpligare anordning att, i den mån sådana företag till väsentlig del icke skilde sig från vanliga reservarbeten, de komme till utförande i för sådana arbeten gällande former, medan den övriga delen av företagen eller de egentliga s. k. konstarbetena utfördes på den allmänna arbetsmarknadens villkor. I den mån arbetena utfördes såsom reservarbeten, borde för kostnadernas bestridande anlitas för dylika arbeten avsedda medel. Den återstående delen av kostnaden syntes kunna bestridas av de särskilda medel, som i anledning av arbetslösheten anvisats till sådana slag av åtgärder. Utskottet har därefter angivit de olika sätt beträffande arbetenas regi, som kunde tänkas ifrågakomma.

*Utskottet.*

I anslutning till vad utskottet sålunda förordat, får utskottet nu tillstyrka, att ett särskilt anslag upptages för att användas till bestridande av de statens kostnader för arbetsföretag av här ifrågavarande slag, vilka icke bestridas av reservarbetsmedel.

Beträffande härefter frågan om skyldigheten för vederbörande järnväg och väghållningsskyldiga att deltaga i kostnaderna för utförandet av skenfria korsningar har i propositionen nr 212 förutsatts, att ingen ändring skulle ske i vad därutinnan gällt vid det hittillsvarande utförandet av nu ifrågakommande arbetsföretag såsom beredskapsarbeten. Mot ett bibehållande sålunda av de nu i förevarande hänseende gällande grunderna synes utskottet intet vara att erinra.

Vad slutligen angår frågan om storleken av det nu förordade anslaget må till en början erinras därom, att i propositionen nr 212 beräknats ett belopp av 14 miljoner kronor till skenfria korsningar. Under erinran om statsutskottets ovan angivna, av riksdagen godkända uttalande angående beaktande av önskvärdheten av en viss återhållsamhet vid anläggningen av de ofta rätt kapitalkrävande skenfria vägkorsningarna och med hänvisning till vad utskottet förut föreslagit rörande kostnadernas bestridande till en del av reservarbetsmedel får utskottet tillstyrka, att det här ifrågakommande anslaget upptages till 7 miljoner kronor.

Anslaget torde böra erhålla reservationsanslags natur.

#### *Broar och hamnar.*

I det vid propositionen nr 212 fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 17 mars 1933 har departementschefen framlagt en preliminär plan för fördelning av det i propositionen äskade anslaget å 50 miljoner kronor, innefattande bland annat ett belopp av 11.1 miljoner kronor till broar och ett belopp av 3 miljoner kronor till hamnar. Med avseende å dispositionen av anslaget har framhållits, att medlen skulle komma till användning med tillämpning i förekommande fall av för respektive å sjätte huvudtiteln uppförda anslags disposition meddelade bestämmelser. Härav följde, att, i den utsträckning anslaget toges i anspråk för bland annat broar och hamnar, medlen i själva verket komme att utgöra en direkt och betydande förstärkning av de anslag för motsvarande ändamål, som föreslagits till upptagande under sjätte huvudtiteln.

Av det i propositionen nr 211 äskade anslaget av 75 miljoner kronor har i propositionen preliminärt beräknats ett belopp av 7.5 miljoner kronor för statsbidrag till kommunala hamnarbeten.

Bestämmelser rörande statsbidrag till brobyggnader innefattas i kungörelsen den 16 maj 1930 (nr 163) angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. Motsvarande bestämmelser beträffande hamnar återfinnas i kungörelsen den 10 augusti 1928 (nr 328) angående statsbidrag till byggande, förbättring och underhåll av allmänna hamnar och farleder.

*Utskottet.* Utskottet har funnit anledning föreligga att föreslå, att ett särskilt anslag uppföres till broar och hamnar. Anslaget bör komma till användning med tillämpning av för vederbörande å sjätte huvudtiteln uppförda anslag meddelade bestämmelser, därvid sådana företag böra ifrågakomma, som ur arbetslöshetssynpunkt kunna anses angelägna.

I detta sammanhang vill utskottet emellertid erinra därom att, enligt vad utskottet tidigare antytt, hamn- och brobyggnader i vissa fall kunna befinnas lämpliga som reservarbeten, därvid likväl de s. k. konstarbetena borde utföras på den allmänna arbetsmarknadens villkor och för medel, som i anledning av arbetslösheten anvisats till andra slag av åtgärder än reservarbeten. I anslutning härtill får utskottet tillstyrka, att nu ifrågavarande anslag får användas även för ändamål, som sålunda angivits, därvid ovan omförmälda bestämmelser i tillämpliga delar böra lända till efter rättelse.

Beträffande storleken av anslaget, vilket bör givas reservationsanslags karaktär, får utskottet föreslå ett belopp av 6 miljoner kronor.

### *Främjande av bostadsbyggande.*

Utskottet övergår härefter till Kungl. Majts förslag angående lån och subventioner till bostadsbyggnadsverksamhet *dels* i städerna och stadsliknande samhällen, *dels ock* på landsbygden.

Förslaget, som äsyftar främjande av bostadsbyggande i städerna och stadsliknande samhällen, bygger på ett av särskilda för ändamålet tillkallade sakkunniga (*bostadsproduktions-sakkunniga*) utarbetat förslag av i huvudsak följande innebörd.

*Bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen.*

Enskild byggnadsföretagare skulle, därest vederbörande kommun vore villig att lämna sin medverkan vid förmedlingen samt på betryggande villkor ordnad kredit i viss utsträckning kunde erhållas i öppna marknaden, kunna beviljas tillägglån av statsmedel för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, vilket utan sådan stödkredit icke skulle komma till stånd under den närmare tiden.

Tillägglånet finge uppgå till högst viss del (20 procent) av den på öppna marknaden erhållna krediten, dock högst 15 procent av fastighetens taxeringsvärde efter byggnadsföretagets fullgörande.

Intill viss, av Kungl. Maj:t fastställd, för alla låntagare gemensam dag under år 1935 skulle lånet löpa med 5 procent ränta och utan amorteringsskyldighet. Därefter skulle det löpa som amorteringslån med en ränta motsvarande den, som staten i sin egen upplåning vid utlåningstillfället fått vidkännas. Denna ränta skulle infogas i en annuitet, där amorteringen utgjorde 2 procent. Amorteringstiden skulle härigenom komma att bli cirka 25 år. Till täckande av statens risk skulle vidare till en gemensam, av statskontoret förvaltd riskfond årligen under amorteringstiden erläggas ytterligare 1 procent av oguldna lånebeloppet.

Såsom säkerhet för lånet skulle lämnas inteckning i vederbörande fastighet, liggande inom 90 procent av fastighetens taxeringsvärde efter byggnadsföretagets fullbordande. Låntagaren skulle tillförbindas att, i den mån lån mot bättre rätt än statslånet amorterades, icke inskjuta ny kredit mot sålunda frigjort hypotek utan utverka långivarens förbindelse, att sådant hypotek ställdes till förfogande för tryggande av statslånet. Utbetalades lån *under*

*byggnadstiden* skulle långivningen under denna tid bedrivas på kommunalt betalningsansvar. I övrigt skulle kommunal borgen icke ifrågakomma.

De sålunda föreslagna statslänerna skulle förmedlas av vederbörande kommun genom drätselkammaren eller däremot svarande organ, som jämväl skulle hava att bedöma, huruvida läget på arbets- och bostadsmarknaden kunde anses motivera, att ifrågasatta byggnadsföretag komme till stånd, och huru dessa skulle återverka dels på bostadsförhållandena i orten och dels på tillgången av arbetstillfällen. Tillika skulle kommunen utöva erforderlig teknisk kontroll under byggnadstiden m. m. I vissa fall skulle också kooperativa sammanlutningar beredas tillfälle att utöva viss kontroll.

Jämväl k o m m u n e r, som i egen regi ville bedriva bostadsbyggande, skulle kunna använda sig av de statliga lånemöjligheterna. I sådana fall skulle de föreslagna bestämmelserna om statslänets relation till kredit på öppna marknaden och om den absolut högsta belåningsgränsen av 90 procent av taxeringsvärdet icke tillämpas utan skulle allenast gälla, att lånebeloppet högst finge utgöra 15 procent av fastighetsvärdet.

För handhavande å statens vägnar av verksamhetens administration skulle inrättas ett provisoriskt organ, statens byggnadslånebyrå, till vars prövning låneansökningarna skulle överlämnas. Byggnadslånebyrån skulle verkställa fördelningen av det belopp, Kungl. Maj:t för ändamålet ställde till förfogande. Härvid skulle byggnadslånebyrån samråda med vederbörande organ för den statliga arbetslöshetspolitiken, så att låneverksamheten i görligaste mån inordnades såsom ett naturligt komplement i denna statliga verksamhet. Själva medelsförvaltningen skulle förläggas till statskontoret, som alltså skulle efter anmälan från byggnadslånebyrån till vederbörande drätselkammare eller svarande organ utbetala av byrån bestämda belopp. Byggnadslånebyrån skulle hava fyllt sin uppgift, när hela lånestocken börjat löpa som amorteringslån, vid vilken tidpunkt den löpande verksamheten kunde helt överflyttas till statskontoret.

Över sakkunnigförslaget hava yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, fullmäktige i riksgäldskontoret samt av styrelserna för följande enskilda sammanslutningar, nämligen svenska stadsförbundet, svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund, konungariket Sveriges stadshypotekskassa, svenska bostadskreditkassan, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen och svenska försäkringsföreningen. Beträffande innehållet i yttrandena tillåter sig utskottet att hänvisa till det vid propositionen nr 211 fogade protokollet.

I ett par hänseenden avviker Kungl. Maj:ts förslag från sakkunnigförslaget. Sålunda skulle kommun uteslutas från rätten att kunna erhålla ifrågavarande statslån för bostadsbyggande i egen regi, och beträffande räntan förordas i Kungl. Maj:ts förslag, att en för alla lån av ifrågavarande art gemensam räntefot skulle fastställas av Kungl. Maj:t. Tillika har det utsagts, att förutsättningen för att kommunal förmedling av statslån skall igångsättas

i en stad eller borgen lämnas för byggnadskreditiv, bör vara ett beslut därom av stadsfullmäktige.

Förslaget angående vissa åtgärder för främjande av bostadsbyggande på landsbygden bygger i allt väsentligt på ett förslag i samma syfte, vilket i en den 8 februari 1933 dagtecknad promemoria framlades av *bostadsutredningen för landsbygden*.

*Bostadsbyggande på landsbygden.*

Bostadsutredningens förslag åsyftade att få till stånd en ur hygieniska och sociala synpunkter angelägen upprustning av det redan befintliga bostadsbeståndet på landsbygden, främst de smärre bostäderna, varigenom tillika skulle beredas välbehövliga nya arbetstillfällen, fördelade på så gott som hela den svenska landsbygden. I första hand avsåg förslaget icke nybyggnader utan reparationer och andra förbättringsarbeten å nuvarande bostadslägenheter. Nybyggnad skulle endast äga rum för uppförande av nya bostadslägenheter *i stället för* förut befintliga, bristfälliga bostäder.

För vinnande av nämnda syftemål skulle nya möjligheter till statslån skapas under två olika former, *förbättringslån* och *nybyggnadslån*.

Förbättringslånen skulle vara räntefria, i regel ej fordra säkerhet och anses guldna, då vederbörande byggnadsföretag inom föreskriven tid vederbörligen utförts. De skulle få lämnas för *ur hälsosynpunkt påkallade* reparationer och andra förbättringsarbeten samt nybyggnader, så framt de ifrågavarande bostadslägenheterna ansåges med säkerhet *behövliga* för framtiden samt sökandena — för att inom den närmaste tiden kunna genomföra byggnadsföretaget — vore i *behov av ekonomiskt bistånd* och förbunde sig att enligt fastställd byggnadsplan och inom föreskriven tid, i regel före utgången av år 1934, utföra byggnadsföretaget. Som ytterligare villkor var föreskrivet, att bostadslägenheterna efter byggnadsföretagets genomförande skulle uppfylla de krav, hälsovårdsstadgan föreskriver. Lånebeloppet finge motsvara viss del av de för byggnadsföretaget uppskattade kostnaderna. Denna del skulle i varje särskilt fall bestämmas med hänsyn till sökandens förmåga att själv bidra med penningar, material, transporter och eget arbete samt i regel understiga 50 procent av nyssnämnda kostnader. En högsta gräns var dragen vid ett belopp av 1,000 kronor för bostadslägenhet.

Nybyggnadslånen skulle löpa med 4 procent ränta, fordra godtagbar säkerhet samt amorteras under en tid av 20 år. De voro i första hand avsedda att utgöra komplement till förbättringslån i sådana fall, då icke enbart genom sistnämnda lån förutsättning skapades för byggnadsföretagets utförande. Dessutom skulle emellertid nybyggnadslån kunna beviljas även i fall, då förbättringslån icke kunde förekomma, nämligen till personer, som icke vore i behov av ekonomiskt bistånd för att byggnadsföretaget skulle komma till stånd. Nybyggnadslån skulle få lämnas för samma slags byggnadsföretag som förbättringslån, dock icke för smärre reparationer och förbättringsarbeten, och, med nyssberörda undantag, under samma förutsättningar. Också i fråga om nybyggnadslån förutsattes, att låntagarna själva skulle svara för viss del av kostnaderna vare sig genom att tillskjuta penningar eller bestå material, utföra

transporter eller själva deltaga i arbetet. Lånen skulle därför ej få överstiga 70 eller tillika med förbättringslån 80 procent av byggnadskostnaderna. En högsta gräns var beträffande nybyggnadslån dragen vid ett belopp av 2,000 kronor för bostadslägenhet.

Rätt att tilldelas förbättringslån eller nybyggnadslån skulle tillkomma den, som ägde eller vore underhållsskyldig för den bostadslägenhet, varå reparation eller annat förbättringsarbete skulle utföras eller som skulle ersättas genom nybyggnad.

Som organ för handhavandet av låneverksamhet föreslogos *dels* hälsovårdsnämnderna i de olika kommunerna, *dels* hushållningssällskapens egnahemsnämnder, *dels* ock i viss mån statens egnahemsstyrelse. Vidare skulle för verksamheten inrättas ett nytt tillfälligt organ, nämligen en för hela riket gemensam centralnämnd. Hälsovårdsnämnderna skulle huvudsakligen arbeta för lånemöjligheternas användning, mottaga ansökningar om lån, verkställa utredningar, yttra sig till egnahemsnämnderna om låneansökningarna och kontrollera byggnadsföretagen. Därest i något avseende erforderlig sakkunskap saknades, skulle det åligga hälsovårdsnämnderna att anlita biträde av sakkunniga personer. Egnahemsnämnderna skulle besluta angående lånen, utbetala dessa, förvalta säkerheterna, samt i avseende å inbetalningar av räntor och amorteringar vara mellanhand mellan låntagaren och statskontoret. Egnahemsnämnderna skulle stå under uppsikt och kontroll av statens egnahemsstyrelse. Centralnämnden slutligen skulle medverka vid fastställande av de belopp, som för verksamheten finge disponeras av de olika egnahemsnämnderna, utgöra klagoinstans beträffande egnahemsnämndernas beslut i låneärendena samt i övrigt leda och övervaka verksamheten i dess första skede.

Kostnaderna för organisationen skulle bestridas av statsmedel, dock skulle kostnaderna för hälsovårdsnämnds verksamhet bestridas av vederbörande kommun.

Över bostadsutredningens förslag hava utlåtanden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, statens egnahemsstyrelse, lantbruksstyrelsen, medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i samtliga län, förste provinsialläkarna, de flesta av hushållningssällskapens förvaltningsutskott ävensom de flesta egnahemsnämnderna i riket. Vidare hava fullmäktige i riksgäldskontoret yttrat sig över förslaget liksom styrelserna för vissa enskilda samman slutningar, nämligen svenska landstingsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska lantarbetsgivarnes centralförening och svenska sparbanksföreningen. Beträffande innehållet i yttrandena tillåter sig utskottet att hänvisa till det vid propositionen nr 211 fogade protokollet.

I vissa hänseenden innebär Kungl. Maj:ts förslag avvikelser från det av bostadsutredningen framlagda förslaget i det att nu föreslås *dels* användande av uttrycket förbättringsbidrag i stället för förbättringslån, *dels* uppmjukning av villkoret, att bostadslägenheterna *med säkerhet* skulle anses vara behövlige för framtiden — enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle bidrag och lån kunna erhållas för sådana bostadslägenheter, som, såvitt nu kan bedömas, vore behövlige

för framtiden — och *dels* höjning av maximigränsen för nybyggnadslån till 3,000 kronor per lägenhet i de fall, då enbart nybyggnadslån skulle utgå. Vidare har Kungl. Maj:t funnit den föreslagna särskilda centralnämnden kunna undvaras och i stället förordad, att dennas åligganden skulle påläggas egnahemsstyrelsen, därvid emellertid förutsatts, att styrelsen för att kunna handhava den viktiga ledande uppgiften i verksamhetens första skede temporärt skulle förstärkas med särskild sakkunskap.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle för bostadsbyggnadsverksamhet i städer och stadsliknande samhällen preliminärt avses ett belopp av ungefär 7.5 miljoner kronor och för dylik verksamhet på landsbygden — likaledes preliminärt — 12.5 miljoner kronor. För båda ändamålen skulle sammanlagt få användas högst 20 miljoner kronor. Därvid har förutsatts, att, därest för ettdera ändamålet avsett belopp skulle visa sig icke behöva eller kunna för detsamma helt tagas i anspråk, hinder icke borde möta mot att använda överskottet för den andra verksamheten eller för något annat ändamål, vartill det i propositionen nr 211 äskade anslaget finge begagnas. Det har vidare förutsatts, att administrationskostnaderna skulle bestridas från samma anslag som det, från vilket lånedmedlen ställdes till förfogande.

*Anslags-  
belopp.*

I motionen II: 505 av herr *Carlström* hemställes bland annat, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning om anslag av 20,000,000 kronor till bostadsbyggande. Motionären anför, att åtgärder till främjande av bostadsbyggande överhuvud vore föga välbetänkta med hänsyn till rådande onormala byggnadsarbetarlöner. Först då en absolut nödvändig anpassning av dessa löner till deras nyttovärde jämfört med annat arbete ägt rum, kunde det vara rimligt att staten ytterligare stödde byggnadsproduktionen.

*Motioner.*

I motionen II: 512 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* har bland annat hemställts, att anslagen till de allmänna arbetena måtte ökas med 100 miljoner kronor, som under det kommande budgetåret skulle användas för genomförandet av en bostadsbyggnadsplan för om- och nybyggnad av arbetarbostäder för den fattiga befolkningen på landsbygden, framförallt lantarbetarna, ekonomibyggnader för småbönder och bostäder för arbetare i industrisamhällen och städer.

Enligt utskottets uppfattning är det av stor betydelse, att under rådande krisläge på arbetsmarknaden bostadsbyggnadsverksamheten uppehålls i städer och därmed jämförliga samhällen. Genom dylik verksamhet beredes, förutom direkt arbete, som i stor utsträckning är lämpat att utföras vintertid, även indirekt sysselsättning i betydande omfattning.

*Utskottet.*  
Bostadsbyg-  
gande i stä-  
der och stads-  
liknande  
samhällen.

Det nu förevarande förslaget angående statlig tertiärkredit är givetvis ägnat att stimulera till ökat bostadsbyggande, utan att likväl därmed den anpassning av löneläget inom byggnadsfacket, vilken är önskvärd med hänsyn till löneläget i allmänhet, motverkas. Som därjämte arbetsmarknadseffekten av de för verksamheten ianspråktagna statliga medlen med hänsyn till den i varje särskilt fall begränsade statsinsatsen blir synnerligen hög, är det, om

man endast tager i betraktande förslaget betydelse för arbetslöshetens bekämpande, mycket angeläget att detsamma genomföres.

Emellertid måste enligt utskottets mening beaktas, att en statlig stödaktion på förevarande område blir på så sätt begränsad, att den icke förorsakar överproduktion på bostäder med därav föranledda icke önskvärda konsekvenser. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle garantier för en sådan begränsning skapas dels genom föreskrift att statslånen skulle förmedlas av vederbörande kommun, som därvid skulle ingå på bedömandet av stödaktionens behövlighet och lämplighet för ifrågavarande samhälle, och dels genom att göra statskreditens storlek beroende på storleken av den kredit, som stode att erhålla på öppna marknaden.

Utskottet har funnit de sålunda föreslagna garantierna tillräckliga, därvid utskottet i likhet med föredragande departementschefen utgått från att låneverksamheten knappast kommer att omfatta de största städerna. Som Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke heller i övrigt givit anledning till erinran från utskottets sida, får utskottet alltså förorda detsamma.

De arbeten, till vilka lån lämnas, böra få bedrivas helt i överensstämmelse med den allmänna arbetsmarknadens regler. Utskottet förutsätter dock i överensstämmelse med vad utskottet i annat sammanhang (utlåtande nr 5) utvecklat, att utförandet av genom låneverksamheten finansierade byggnadsföretag icke får begynnas, innan avtalsförhållandena blivit ordnade för ifrågavarande arbetsmarknadsområde. Vidare föreslår utskottet, att, med hänsyn till ärendets sena behandling i riksdagen, i stället för den 1 oktober 1933 såsom tidpunkt, då byggnadsverksamheten skall, såframt ej dispens meddelas, vara påbörjad, fastställs den 1 november 1933. Till frågan om det belopp av statsmedel, som för nästkommande budgetår bör avses till ändamålet, återkommer utskottet i det följande.

Bostadsbyg-  
gande på  
landet.

I fråga härefter om landsbygdsvårslaget, är genom verkställda utredningar känt, att bristfälligheter i stor omfattning vidlåda landsbygdens bostäder, vilka brister under de senare åren snarast torde hava blivit än mera framträdande än tillförne, eftersom den skärpta ekonomiska depressionen inom jordbruksnäringen föranlett, att erforderliga nybyggnads- och underhållsarbeten flerstädes blivit eftersatta. Riktigheten av uppfattningen att behov för närvarande föreligger av en förbättring av bostadsbeståndet på landsbygden är senast bestyrkt av de uttalanden, som i sådant hänseende gjorts i de över bostadsutredningens förslag avgivna yttrandena. Det må härtill särskilt framhållas, att brister förekomma ej blott i avseende å lantarbetarnas bostäder utan även och ofta i lika hög grad beträffande andra bostäder på landsbygden, och det synes därför utskottet riktigt, att det framlagda förslaget icke begränsats till någon viss grupp av landsbygdsvårslagen. Det synes utskottet också vara uppenbart, att genom den ifrågasatta verksamheten en betydelsefull insats skulle kunna göras för avhjälpan av nu rådande missförhållanden.

I förevarande sammanhang träder emellertid verksamhetens beskaffenhet att bereda arbetstillfällen i förgrunden. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle

icke några särskilda villkor gälla beträffande arbetskraftens utväljande, men det förutsättes, att samarbete i erforderlig utsträckning skall äga rum emellan de för verksamheten anlitade organen och de lokala arbetslöshetsorganen, i syfte att de arbetstillfällen, som skulle skapas genom byggnadsföretagen, i så stor utsträckning som möjligt vore med hänsyn till arbetenas ändamålsenliga bedrivande komme de mest behövande till godo. Med hänsyn till ifrågasvarande verksamhets art finner även utskottet övervägande skäl tala för att i förevarande fall icke föreskrivas några särskilda regler för arbetskraftens utväljande. Om också det därför knappast torde kunna förväntas, att verksamheten annat än i begränsad omfattning kommer att återspeglas i siffrorna för de hjälpsökande arbetslösa, är utskottet likväl av den uppfattningen, att verksamheten skulle bliva till ett betydande gagn i kampen mot den på landsbygden rådande arbetslösheten. Förbises må nämligen icke, att på landsbygden även finnes en mycket avsevärd latent arbetslöshet, av vars offer många genom verksamheten skulle beredas välbehövligen arbetstillfällen. Landsbygdens lägre arbetslöner och billigare materialpriser föranleda ock till ökning av effekten i fråga om arbetslöshetens bekämpande av ett för verksamheten använt belopp.

På grund av det anförda har utskottet funnit sig böra i princip biträda Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågasvarande del.

Vad angår de föreslagna formerna för verksamhetens bedrivande, synas dessa i stort sett ändamålsenliga. Utskottet vill emellertid framhålla följande.

Såsom redan antytts utgår utskottet från att de på landsbygden gällande lägre lönerna komma att tillämpas vid ifrågasvarande arbeten, och vill utskottet understryka betydelsen härav.

Utskottet vill också framhålla, hurusom stor makt ligger däruppå, att verksamheten bedrivs på ett enkelt och praktiskt sätt. I regel böra de ifrågasvarande byggnadsarbetena kunna utföras utan medverkan av särskild, mera kvalificerad sakkunskap på byggnadsområdet, och i de fall, då dylik sakkunskap erfordras, lär det oftast vara tillfyllest att anlita byggmästare på orten. Några tekniskt fulländade ritningar böra icke krävas. Överhuvud taget må betonas, att, då här skulle öppnas en möjlighet för de verkligt fattiga på landsbygden att avsevärt förbättra sina bostadsförhållanden, för verksamheten icke böra föreskrivas några dyrbara former.

Förbättringsbidrag och nybyggnadslån skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag kunna tilldelas den, som äger eller är underhållsskyldig för bostadslägenhet, varå reparation eller annat förbättringsarbete skulle utföras eller som skulle ersättas genom byggnad. Utskottet ansluter sig till förslaget även på denna punkt, men vill erinra om att i de fall, då arrendator i enlighet härmed erhåller bidrag eller lån, särskilda problem kunna uppkomma.

I fråga om förbättringsbidrag är det sålunda i många fall uppenbart, att arrendator genom att honom beviljas dylikt bidrag till byggnadsföretag, för vilket han erhållit eller är berättigad att erhålla ersättning av jordägaren, skulle på ett oskäligt sätt kunna gynnas framför andra. I vissa fall erhåller arren-

dator ersättning, när fastigheten avträdes, i andra fall är arrendet med hänsyn till den byggnadsskyldighet, som åligger arrendatorn, bestämt till lägre belopp än eljest skulle varit fallet, och understundom avsättes av erlagt arrende en viss del, som återbetalas till arrendatorn, sedan denne fullgjort på honom ankommande byggnadsskyldighet. Såsom bostadsutredningen förutsatt, bör skälig hänsyn tagas till dylika omständigheter. Det må i samband härmed påpekas, att vid bedömningen av det särskilda fallet tillbörlig hänsyn jämväl måste tagas till jordägarens förmåga att fullgöra sin ersättningsskyldighet. Utskottet förväntar, att anvisningar, avseende bland annat nu berörda spörsmål, komma att utfärdas till de för verksamheten anlitade organens ledning.

Då fråga åter är om nybyggnadslån, kan arrendator, vilken utan att sådan skyldighet åligger honom — i anledning av den lånemöjlighet som den förordade verksamheten skulle bereda — uppför nybyggnad, i fråga om möjligheten att för nybyggnaden erhålla ersättning av jordägaren bliva i hög grad beroende av dennes godtycke, vilket måste befaras komma att giva anledning till tvistigheter i framtiden och varigenom arrendatorn kan komma att tillskyndas betydande förlust. Utskottet förutsätter därför, att vid låneverksamhetens bedrivande aktgives på att i fall, som nu berörts, betryggande överenskommelse träffats mellan jordägaren och arrendatorn.

Utskottet övergår härafter till frågan om organisationen för handhavande av den förordade verksamheten.

Vad då först beträffar lokalorganen har utskottet funnit bärande skäl vara anförda för hälsovårdsnämndernas anlitande härtill, och biträder utskottet således förslaget härutinnan.

Kungl. Maj:ts förslag bygger på egnahemsnämnderna som länsorgan. Till stöd härför åberopas huvudsakligen, att dessa nämnder beträffande spörsmål, likartade med dem det nu gäller, förvärvat stor erfarenhet, varjämte förutsättes, att de förfoga över erforderlig byggnadsteknisk sakkunskap. Vissa skäl, vilka synas värda beaktande, kunna emellertid enligt utskottets mening även förebäras för anlitande av länenämnderna för ackords- och stödlåneärenden. Dylika nämnder finnas inrättade i samtliga län för en tillfällig, för jordbruket avsedd hjälpverksamhet, i vilken icke sällan frågor uppkomma angående särskilda byggnadsarbeten på lantegendomarna. Utskottet har också den uppfattningen, att dessa länenämnders ledamöter i regel torde äga erforderliga kvalifikationer jämväl för nu ifrågavarande verksamhets handhavande. Givetvis måste nämnderna dock noggrant beakta de väsentliga olikheter, som de båda hjälpformerna förete sinsemellan. Därest länenämnderna anlitas, bör det få ankomma på länsstyrelserna att utbetala lånebeloppen, förvalta skuldebrev och säkerhetshandlingar, uppbära förfallna räntor och annuiteter samt att i övrigt övervaka att låntagarna fullgöra sina skyldigheter i avseende å dem beviljade lån m. m. Såsom centralorgan bör i sådant fall anlitas centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden, vilken, i motsats till egnahemsstyrelsen, redan nu fungerar såsom klagoinstans. Utskottet anser, att åt Kungl. Maj:t bör lämnas att träffa avgörande i valet mellan de båda organisationsformerna, därvid utskottet likväl finner sig böra uttala den uppfattningen, att, vilkendera formen

som än väljes, starka skäl dock synas tala för att länsstyrelserna erhålla de uppgifter, som ovan antytts.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ansökningstiden utgå den 15 september innevarande år. Utskottet föreslår, att, med hänsyn till den sena tidpunkten för ärendets behandling i riksdagen, ansökningstidens utgång framflyttas till den 15 oktober 1933. Härav följer även framflyttning av vissa andra i förslaget ifrågasatta tidpunkter.

Vidkommande slutligen de belopp, som bära avses för ifrågavarande ändamål, har utskottet, med hänsyn till den ovisshet, som för närvarande måste råda beträffande medelsbehovet för den nya verksamheten till främjande av bostadsbyggande på landsbygden, funnit sig bära förorda, att det av Kungl. Maj:t härför föreslagna beloppet sänkes till 10 miljoner kronor. Skulle medelsbehovet visa sig uppgå till högre belopp, synes det få ankomma på Kungl. Maj:t att därom göra framställning till nästkommande års riksdag. Till bostadsbyggnadsverksamhet i städer och stadsliknande samhällen har utskottet funnit sig bära föreslå att 5 miljoner kronor anvisas. Därest emellertid för ettdera ändamålet avsett belopp skulle visa sig icke behöva eller kunna för detsamma helt tagas i anspråk, bör hinder icke möta mot att använda överskottet för den andra verksamheten. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle kostnaderna bestri-  
 das från det i propositionen nr 211 äskade anslaget till arbeten till motverkande av arbetslösheten. Utskottet föreslår, att ett särskilt anslag å 15 miljoner kronor till främjande av bostadsbyggande anvisas för nästa budgetår, vilket anslag bör erhålla reservationsanslags natur. Från anslaget bära, såsom förut-  
 satts i Kungl. Maj:ts förslag, även administrationskostnaderna få bestri-  
 das.

Anslags-  
 belopp.

Genom vad utskottet sålunda anfört torde motionerna II:505 och II:512 i ovan särskilt angivna delar få anses besvarade.

Motioner.

### *Lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.*

Av det i propositionen nr 211 äskade anslaget å 75 miljoner kronor har, såsom av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över social-ärenden för den 17 mars 1933 framgår, ett belopp av 10 miljoner kronor preliminärt avsetts till främjande av företagsamhet och industriell verksamhet.

För liknande ändamål har riksdagen tidigare anvisat medel. Sålunda medgav 1932 års riksdag (skrivelse nr 21), att av det till förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten ett belopp av 500,000 kronor ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för att efter Kungl. Maj:ts prövning användas för främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen kunde beredas. Enahanda medgivande lämnades av samma riksdag (skrivelse nr 295) för innevarande budgetår. I sin skrivelse den 18 februari 1933, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1932/1933 har riksdagen av det å tilläggsstaten upptagna anslaget till bekämpande av arbetslösheten till Kungl. Maj:ts

disposition under nämnda budgetår ställt ett belopp av ytterligare 1 miljon kronor för enahanda ändamål.

Beträffande användningen av förenämnda i propositionen nr 211 angivna belopp av 10 miljoner kronor har chefen för socialdepartementet anfört följande:

Den i statsverkspropositionen angivna preliminära planen för användning av anslaget å 75 miljoner kronor upptog två belopp å vardera 5 miljoner kronor, vilka i viss mån hade samma syfte, nämligen dels bidrag till enskilda företag av allmännyttig karaktär och dels lån eller subventioner till främjande av företagsamhet och industriell verksamhet. Enligt departementschefens mening finnes det icke tillräckliga skäl att dela upp de 10 miljonerna på dessa två olika rubriker, då tanken vore att från bägge anslagen kunna lämna antingen lån eller subventioner efter vederbörliga undersökningar om det lämpligaste i olika fall. Till beredskapskommittén hade kommit framställningar om lån från ett eventuellt beredskapsanslag på betydande belopp till företag, vilkas soliditet icke kunde ifrågasättas. Sålunda planerade Sydsvenska kraftaktiebolaget stora nyanläggningar av olika slag. Man kunde med säkerhet påräkna, att de lån, som sålunda skulle beviljas, också skulle komma att förräntas och återbetalas i den ordning, som Kungl. Maj:t bestämde.

Under den gångna vintern hade redan gjorda erfarenheter visat, att staten med jämförelsevis små subventioner kunde hålla i gång betydande industri-företag, som försörjde ett mycket stort antal människor. Självfallet vore, att både då det gällde utlämnandet av lån, och då det gällde subventioner till enskilda företag, all hänsyn måste tagas till att icke dessa företags fortsatta drift försäkrade arbetslöshet på andra håll inom samma industrier, men med en försiktig subventionspolitik, som toge allsidig hänsyn till alla befogade synpunkter, torde det kunna i vissa fall lyckas icke blott att hålla en industri i gång utan också att ernå en arbetslöshetsbekämpande effekt med mycket mindre medel än på något annat sätt, samtidigt som man kunde rädda hela kommuner från en hotande ruin. I en genomtänkt arbetslöshetspolitik borde därför också denna möjlighet stå öppen för statsmakterna.

Sammanfattningsvis har departementschefen meddelat följande huvudregler, som ansåges böra gälla för ifrågavarande medels användning:

1. Vid lån till främjande av enskild företagsamhet skall

- a) utgå ränta efter Kungl. Maj:ts beslut,
- b) amortering ske enligt beslut av Kungl. Maj:t,
- c) ställas säkerhet, som kan av Kungl. Maj:t godtagas.

2. Vid subventioner till främjande av enskild företagsamhet och uppmuntran av industriell verksamhet skola följande synpunkter vara vägledande:

a) Genom subvention åt visst företag bör minskning av produktionen icke få framkallas vid annat företag med därav följande arbetslöshet.

b) Vid subvention bör tillses, att densamma per dagsverke, som beräknas därigenom kunna åstadkommas, understiger eller högst svarar mot statsbidraget till kontant understöd för motsvarande antal hjälpta dagar.

c) Subvention bör vara av tillfällig natur och skapa möjligheter att trygga vederbörande företags framtida existens.

d) Subvention bör skapa lättnader för den eller de kommuner, som äro ekonomiskt beroende av det subventionerade företagens existens.

Det förslag, som Kungl. Maj:t i nu ifrågavarande hänseenden framlagt, synes hava föranletts framför allt därav, att till beredskapssakkunniga inkommit framställningar om lån från ett eventuellt beredskapsanslag på betydande belopp till olika företag, varjämte enligt departementschefen redan gjorda erfarenheter visat, att staten med jämförelsevis små subventioner kan hålla i gång betydande industriföretag, som försörja ett mycket stort antal människor.

Utskottet.

Vid överbägande av här förevarande frågor har utskottet kommit till den uppfattningen, att, då, såsom nu är fallet, ett synnerligen kraftigt ingripande på olika sätt är nödvändigt för att bekämpa arbetslösheten, jämväl de möjligheter, som här avses, böra stå Kungl. Maj:t till buds.

Mot de villkor för lån eller subvention, som Kungl. Maj:t förutsatt skola gälla och som ovan återgivits, har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet vill betona angelägenheten därav, att endast sådana företag komma i åtnjutande av stöd, vilka på grund av konjunkturerna tvingats eller, såvitt kan bedömas, inom en icke avlägsen framtid bliva tvungna, därest hjälp i någon form icke erhålles, att nedlägga sin verksamhet. En ytterligare förutsättning för statligt stöd bör vara, att företagen icke på annan väg kunna erhålla hjälp till sin verksamhet. Att vidare företagen böra hava en verklig betydelse ur arbetslöshetssynpunkt torde vara givet.

Slutligen får utskottet framhålla vikten därav, att den hjälp, som lämnas ett företag, icke blir ägnad att medföra arbetslöshet eller eljest menliga verkningar för ett annat företag.

Utskottet förordar, att ett anslag upptages för lån och ett för subventioner. Låneanslaget föreslår utskottet till 10 miljoner kronor. Beträffande subventioner vill utskottet tillstyrka ett belopp av 3.5 miljoner kronor för ändamålet. Anslagen torde böra givas reservationsanslags karaktär.

### Täckdikning.

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 131, inom första kammaren av herr *E. Trygger m. fl.*, och den andra, nr 294, inom andra kammaren av herr *A. Lindman m. fl.*, har hemställts, bland annat, att av det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till arbetslöshetens bekämpande ett belopp av förslagsvis intill 1,000,000 kronor måtte få disponeras för bidrag till jordbrukare, för utförande av täckdikningar.

Vidare har i en inom andra kammaren av herr *A. de Geer m. fl.* väckt motion, nr 35, hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1933/1934 bevilja ett extra förslagsanslag å två miljoner kronor, att utgå som bidrag till täckdikningsföretag med högst 50 % av verkliga kostnaden, och att utöver nyssnämnda bidrag fortfarande måtte kunna beviljas lån från allmänna täckdikningslånefonden.

I de två förstnämnda motionerna har i ämnet anförts huvudsakligen följande:

Det torde böra ankomma på centralorganet för arbetslöshetshjälpen att bestämma storleken av de allmänna bidrag, som härvid skola utgå; att dessa bidrag torde stanna vid en fjärdedel eller måhända en tredjedel av de sammanlagda kostnaderna finna vi uppenbart. Då vederbörande jordbrukare, som förklara sig villiga att emottaga arbetslösa emot undfående av bidrag till detta grundförbättringsarbete, icke under denna statsfinansiella kris annat än undantagsvis torde utöver bidraget böra erhålla täckdikningslån, ha vi icke ifrågasatt något tillskott till täckdikningslånefonden, helst som en överskjutande marginal enligt departementschefens uppgift tillfälligtvis uppstått i fondens kapitalbehållning, ägnad att kunna tillgodose de mest kvalificerade lånebehoven.

Till stöd för det i motionen II: 35 framförda förslaget har i huvudsak anförts:

Utökade täckdikningsföretag skulle medföra sysselsättning för ett mycket stort antal arbetslösa och skulle samtidigt befordra möjlighet till utökning av bland annat även sådan växtodling, som kunde bidra till minskat behov av kraftfoderimport.

Utökat statligt stöd till täckdikning bör därför kunna anses synnerligen väl motiverat under nu rådande förhållanden.

Tillfölje de tryckta tiderna äro jordbrukarna emellertid i allmänhet icke i stånd att utföra större täckdikningsarbeten, såframt de ej kunna erhålla statsbidrag därtill i betydligt högre grad än som enligt hittills gällande bestämmelser är möjligt.

Både direkt statsbidrag och lån torde vara erforderligt, om täckdikningar skola kunna igångsättas i den utsträckning, som nuvarande förhållanden kunna anses påkalla.

*Utskottet.*

Vid 1913 års riksdag beslöts inrättande av täckdikningslånefonden och antogs därvid allmänna bestämmelser för utlåningen ur fonden. Efter åtskilliga ändringar av desamma gäller numera kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930 och 306/1933 gjorda ändringar. Tillika hava i frågan om lånens återbetalning bestämmelser meddelats i kungörelsen nr 375/1932.

Enligt de i förevarande motioner framställda förslagen skulle nu möjligheter beredas att för ifrågavarande verksamhet erhålla jämväl statsbidrag utan återbetalningsskyldighet. Liksom motionärerna är även utskottet av den uppfattningen, att täckdikningen har en mycket stor betydelse för jordbruket, särskilt enär möjlighet därigenom beredes att snabbt öka jordens avkastningsförmåga. Vidare är täckdikningsverksamheten ägnad att å landsbygden skapa ett nu synnerligen välbehövt tillskott av arbetstillfällen. De lån, som kunna erhållas från ovannämnda fond, fylla helt visst en viktig uppgift i avseende å befrämjandet av täckdikningsverksamheten, men likväl torde även med denna möjlighet till stöd ett stort antal jordbrukare under den nuvarande depressionen icke vara ekonomiskt i stånd att verkställa täckdikning av sin åkerjord. På grund av sistberörda omständighet och då täckdiknings-

verksamheten alltså, i enlighet med vad ovan antytts, är att betrakta som i hög grad produktiv och således befrämjar ett nationalekonomiskt intresse samt dessutom är av ej oväsentlig betydelse för motverkande av arbetslösheten, finner utskottet de nu motionsvis framförda förslagen om statsbidrag till denna verksamhet synnerligen beaktansvärda. Utskottet vill därför förordna, att medel ställas till disposition för ifrågavarande ändamål.

Liksom beträffande täckdikningslån är fallet bör enligt utskottets mening bidrag till täckdikning kunna beviljas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd. Den i fråga om lån meddelade föreskriften, att vid beviljandet därav så vitt möjligt skall tillses, att lån främst tillgodokomma dem, som äro mest i behov därav, torde även böra gälla i fråga om bidrag.

Vidkommande organisationen av bidragsverksamheten får utskottet erinra därom, att i fråga om täckdikningslånefonden för närvarande gäller, att lantbruksstyrelsen har att efter prövning bevilja hushållningssällskap, som där- om göra ansökning, statslån från fonden. Hushållningssällskapen äga där- efter att av dylikt statslånebelopp utlämna täckdikningslån. Enligt utskot- tets mening synes önskvärt och ändamålsenligt, att bidragsverksamheten or- ganiseras i huvudsak enligt samma linjer. Enär det emellertid bör förut- sättas, att vid de företag, som komma till stånd med nu ifrågavarande bi- drag, arbetslösa i största möjliga utsträckning beredas arbete, synes det lämp- ligt, att hushållningssällskapen i syfte att söka tillgodose ett sådant önskemål upprätthålla nödig kontakt med vederbörande arbetslöshetsorgan.

I detta sammanhang får utskottet förordna, att, därest hushållningssällskap för handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet nödgas anlita extra arbetskraft, bidrag till kostnaderna härför må av Kungl. Maj:t kunna tilldelas hushållningssällskapet från här förevarande anslag.

Vad angår storleken av det täckdikningsbidrag, som må kunna utgå, bör enligt den mening, varåt givits uttryck i motionerna I: 131 och II: 294, bidrag icke beviljas med högre belopp än  $\frac{1}{4}$  eller möjligen  $\frac{1}{3}$  av de sammanlagda kost- naderna för företaget. I motionen II: 35 har föreslagits bidrag med högst 50 % av den verkliga kostnaden. Utskottet har för sin del funnit skäligt föreslå, att bidrag må kunna utgå med högst 25 % av kostnaderna för före- taget. För den del av kostnaderna, för vilken bidrag icke beviljas, torde täckdikningslån i vanlig ordning böra kunna erhållas. I anslutning till nu för sådana lån gällande bestämmelser synes emellertid i fråga om bidrag böra meddelas föreskrift av innehåll, att ingen må under något år beviljas bidrag, som tillsammans med under året eventuellt beviljat lån uppgår till högre belopp än 5,000 kronor, samt att ingen må utan Kungl. Maj:ts för sär- skilt fall lämnade tillstånd erhålla bidrag till belopp, som jämte honom tidi- gare beviljade bidrag och täckdikningslån, varför han må häfta i skuld, över- stiger 10,000 kronor.

I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare före- skrifter beträffande den bidragsverksamhet, varom här är fråga.

Såsom av vad ovan anförts framgår har utskottet icke biträtt den i motionerna I: 131 och II: 294 uttalade meningen, att centralorganet för arbetslöshetshjälpen skulle bestämma bidragen. Härav torde följa, att utskottet icke heller kunnat ansluta sig till det i samma motioner framförda förslaget, att medel för här ifrågavarande, enligt ovan angivna grunder ordnade verksamhet skulle utgå från det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till arbetslöshetens bekämpande. Den med en sådan anordning följande tillämpningen av de för reservarbeten gällande reglerna synes, i enlighet med utskottets i annat sammanhang uttalade allmänna uppfattning i dessa frågor, i här förevarande fall ur olika synpunkter icke lämplig. Utskottet förordar alltså, att för nu ifrågavarande ändamål uppföres ett särskilt anslag, vilket enligt utskottets förslag bör bestämmas till 1 miljon kronor, och som torde böra erhålla reservationsanslags karaktär.

### Gödselvårdsanläggningar.

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 330, inom första kammaren av friherre *I. Lagerfelt m. fl.*, och den andra, nr 507, inom andra kammaren av herr *J. Hagman m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte för beredande i stor utsträckning av arbetstillfällen samt för tillvaratagande av värdefulla växtnäringsämnen utav medlen till arbetslöshetens bekämpande *dels* anvisa ett förslagsanslag av 3.6 miljoner kronor att utgå såsom bidrag för utbyggnad av cementerade gödselvårdsanläggningar, *dels ock* avsätta förslagsvis 3.6 miljoner kronor till utlämnande av lån för samma ändamål mot i tillämpliga delar nu gällande villkor för lån från gödselvärdslänefonden.

Till stöd för sin framställning hava motionärerna anført i huvudsak följande:

Sådana förhållandena nu äro förlorar jordbruket årligen mycket stora värden därigenom att kreatursspillningen icke tillvaratages på tillfredsställande sätt. Behovet av rationell gödselvård har länge varit aktuellt och åtgärder ha från riksdagens sida tidigare vidtagits för beredande av möjlighet för jordbrukare att erhålla lån till utförande av gödselvårdsanläggningar. Dylika lån hava utlämnats på villkor, som stadgas i kungl. kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) med ändringar i kungörelsen den 29 maj 1931 (nr 132).

De värden, som genom tidsenliga gödselvårdsanläggningar kunna tillvaratagas, äro mycket betydande. Spillningen från ett fullvuxet nötkreatur, som erhållit normal utfodring, representerar under en stallfodringsperiod med nuvarande pris på artificiella gödselämnen och med beräknad växtnäringsseffekt ett penningvärde av omkring 50 kronor. Vid saknad av gödselvårdsanläggning och därav följande dålig gödselvård nedgår detta värde med omkring hälften, alltså till 25 kronor pr nötkreatur och år, och växtnäringsämnen till ett värde av 25 kronor gå alltså vid frånvaron av rationell gödselvård förlorade. De förluster, som härigenom uppstå för vårt jordbruk, äro av betydande storleksordning. På en 10-korsbesättning rör det sig om 250 kronor, på en 100-korsbesättning 2,500 kronor pr år.

Om hela landets kreatursstock på gängse sätt beräknas i nötkreatursenheter, ger detta omkring 3 miljoner enheter och fördelade på 411,000 brukningsdelar (det antal brukningsdelar, som enligt 1927 års jordbruksräkning hava nötkreatursbesättningar) blir antalet enheter pr ladugård 7.3 st. Den genom-

snittliga besparingen för ladugård skulle alltså bli  $7.3 \times 25 = 182:50$  kronor pr år. Då med ledning av från landets jordbrukskonsulenter insamlade uppgifter gödselstäder för närvarande finnas vid cirka 17 % av ovannämnda brukningsdelar, och då det utan alltför grovt fel kan antagas, att sagda gödselstadsbestånd omfattar såväl större som mindre djurbesättningar i sådan proportion att nämnda 17 % även kan anses gälla djurantalet, skulle det sålunda i landet för närvarande finnas 2,490,000 nötkreatursenheter, på vilka till följe gödselvanvård sammanlagt icke mindre än 62.25 milj. kronor årligen gå förlorade.

Oförtydligt framgår härav betydelsen av att snarast få till stånd en i stort upplagd plan för ladugårdarnas förseende med sådana anordningar, att gödselns värdefulla växtnäringssämnen på ett riktigt sätt tillvaratagas. För detta fordras förutom täta gödselrännor av betong i ladugården gödselstäder med urinbrunn av betong.

Bygget av gödselvårdsanläggningar har under senaste femårsperioden årligen omfattat cirka 1 % av ifrågakvarande brukningsdelar. Om med hänsyn till såväl den sällsamt gynnsamma kapitalplacering, utförandet av gödselvårdsanläggningar innebär, som också de rikliga och över hela landet jämnt fördelade arbetstillfällena, som härigenom skulle skapas, torde ett med statens hjälp igångsatt gödselstadsbyggande i ett tempo, endast fem gånger snabbare än hittills, d. v. s. en utbyggnad pr år av 5 % av behöriga brukningsdelar, få sägas vara ett i bästa mening produktivt och räntegivande arbete.

Av det föregående framgår, att medelantalet djurenheter pr brukningsdel är 7.3. Kostnaden för anläggningen kan med ledning av i ett antal fall gjorda undersökningar beräknas uppgå till i medeltal cirka 60 kronor pr enhet. Anläggningskostnaden blir sålunda cirka 440 kronor pr brukningsdel. Fem % av antalet brukningsdelar utgör cirka 20,500 st. Totala kapitalbehovet för utbyggnad vid detta antal brukningsdelar utgör sålunda cirka 9 miljoner kronor.

För att möjliggöra utförandet av gödselvårdsanläggningar i här nämnda begränsade omfattning torde staten till följd av jordbrukets ekonomiskt synnerligen svåra läge behöva lämna hjälp i form av dels direkt bidrag, uppgående till förslagsvis 40 % av byggnadskostnaderna, dels ock lån till motsvarande % av kostnaderna. Detta skulle för utbyggnad i ovannämnda omfattning betyda ett sammanlagt bidragsbehov av 3.6 miljoner kronor och lånemedel till samma belopp, eller i allt 7.2 miljoner kronor.

Ett genomförande av här skisserade förslag till lämpligt arbetsobjekt torde bäst kunna ske genom hushållningssällskapens medverkan.

Sedan år 1918 är inrättad en fond, benämnd gödselvårds-länefonden, från vilken hushållningssällskapen kunna erhålla statslån för att därav utlämna lån för utförande av ändamålsenliga gödselstäder samt sådana anordningar inom vederbörande djurstallar, som betingas av en rationell gödselvård (gödselvårds-lån). Närmare bestämmelser i ämnet äro meddelade i kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) angående villkoren för lån från gödselvårds-länefonden med däri genom kungörelserna den 6 juni 1925 (nr 186), den 18 juni 1927 (nr 241) och den 29 maj 1931 (nr 132) vidtagna ändringar.

Det nu motionsvis framförda förslaget innebär, att statens befrämjande av anordnandet av gödselvårdsanläggningar skall äga rum icke endast, såsom hittills, genom lån utan även genom utlämnandet av bidrag utan återbetalningsskyldighet.

*Utskottet.*

Såsom framgår av vad motionärerna anfört ägnas för närvarande allt för liten omvårdnad åt tillvaratagandet av kreatursgödseln. Stora värden gå härigenom förlorade, och enligt utskottets mening är det därför av vikt, att från statsmakternas sida om möjligt ytterligare åtgärder vidtagas för åstadkommande av en förbättring av förhållandena å förevarande område. Då motionärernas förslag om statsbidrag för ifrågavarande ändamål är ägnat att bidra till undanröjandet av en av de förnämsta orsakerna till att gödselvården hittills i många fall blivit försummad — nämligen bristen å anläggningsskapital — synes detta förslag enligt utskottets mening värt beaktande.

En utvidgad verksamhet av det slag, varom här är fråga, är även av betydelse med hänsyn till önskvärldheten av att ökade arbetstillfällen i största möjliga utsträckning beredas. Härvid bör beaktas ej blott, att utförandet av anläggningarna i och för sig innebär en arbetstillgång, som är av värde för motverkande av arbetslösheten å landsbygden, utan även att därigenom åstadkommes en ökning i efterfrågan på cement och andra för anläggningarna nödvändiga fabriksvaror.

I anslutning till vad sålunda anförts vill utskottet dels på grund av den betydelse ur jordbrukssynpunkt, som förekomsten av tidsenliga och ändamålsenliga gödselvårdsanläggningar äger, dels ock med hänsyn till det välbehörliga arbetstillskott, vilket genom anordnandet därav tillskapas, förorda, att anslag anvisas för bidrag till ifrågavarande ändamål.

Beträffande frågan om vem som bör äga rätt till sådant bidrag, får utskottet erinra därom, att härutinnan rörande gödselvårdsån gäller, att lån må lämnas ägare eller brukare av åker eller annan odlad jord, oberoende av storleken av den fastighet, där arbetet är avsett att utföras, och, beträffande brukare, av brukningstidens längd; börande såvitt möjligt tillses, att lån främst tillgodokommer den, som är mest i behov därav. Enligt utskottets mening böra i förevarande hänseende gälla enahanda bestämmelser för bidrag.

Vad härefter angår frågan om storleken av det bidrag, som må kunna utgå, hava motionärerna i detta avseende föreslagit ett belopp, motsvarande 40 % av byggnadskostnaderna. Beträffande gödselvårdsån är stadgat, att sådant lån ej må beviljas till högre belopp än 2,000 kronor och icke uppgå till mer än 75 % av den beräknade kostnaden för anläggningen. Utskottet har vid övervägande av denna fråga funnit skäligt föreslå, att bidrag må beviljas till belopp, motsvarande högst 25 % av anläggningsskostnaden, samt att, där lån därjämte lämnats, sammanlagda beloppet av lån och bidrag må uppgå till högst 2,000 kronor och ej motsvara mera än 75 % av kostnaderna för anläggningen.

I övrigt synes beträffande nu ifrågavarande bidrag böra meddelas föreskrifter, i tillämpliga delar huvudsakligen överensstämmande med de för gödselvårdsån gällande bestämmelserna.

Beträffande storleken av det anslag, som för nästa budgetår kan anses böra anvisas till bidrag av här ifrågavarande slag, hava motionärerna föreslagit ett belopp av 3.6 miljoner kronor. Detta belopp har synts utskottet ur olika synpunkter för högt, och vill utskottet för sin del förorda, att ett anslag å

700,000 kronor upptages för ändamålet. Anslaget torde böra givas reservationsanslags karaktär.

Utöver anslag till bidrag har i motionerna föreslagits, att ett belopp av 3.6 miljoner kronor skall avsättas till utlämnande av lån för här förevarande ändamål mot i tillämpliga delar nu gällande villkor för lån från gödselvärdslånefonden. Beträffande denna fråga får utskottet anföra, att någon kapitalökning för sagda fond icke av Kungl. Maj:t ansetts erforderlig för nästa budgetår. Med hänsyn emellertid till den ökade verksamhet å ifrågavarande område, som möjligheterna till bidrag i enlighet med utskottets förslag kan väntas komma att medföra, torde ett stegrat lånebehov för ifrågavarande ändamål vara att emotse. I anledning härav får utskottet efter inhämtande av upplysningar i förevarande hänseende från lantbruksstyrelsen tillstyrka, att för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag å 500,000 kronor, från vilket anslag lån må utgå enligt de för lån från gödselvärdslånefonden gällande villkoren.

#### *Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.*

I likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 315, av herr *Sederholm* och den andra inom andra kammaren, nr 486, av herr *Anderson* i Norrköping, har hemställts, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 till motverkande av arbetslösheten ville anvisa ett anslag av 2 miljoner kronor att användas för understödjande medelst statsbidrag om 50 % av den beräknade kostnaden av väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo samt för täckande av de med verksamhetens handhavande förenade förvaltningskostnaderna.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 372, har herr *de Geer* m. fl. hemställt, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 ville bevilja 500,000 kronor att avsättas till en fond för understödjande av anläggning av enkla skogsvägar å skogar i enskild ägo, att från nyssnämnda fond bidrag måtte utgå med högst 30 % av verkliga kostnaden för vägs anläggning samt dessutom lån å högst 50 % av verkliga kostnaden, vilka lån borde utlämnas med en amorteringstid av 10 år och löpa med högst 4 % ränta, ävensom att skogsvårdsstyrelserna i länen måtte åläggas handhava planläggandet av och kontrollen över byggandet av de föreslagna skogsvägarna.

Beträffande de till stöd för framställningarna åberopade skälen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet vill till en början erinra om att riksdagen under en följd av år anvisat anslag till skogsvårdande åtgärder å enskilda skogar. Utskottet har ock i annat sammanhang tillstyrkt anvisande av särskilda medel till motsvarande åtgärder i syfte att lindra arbetslösheten. *Utskottet.*

I likhet med motionärerna finner utskottet anläggande av skogsvägar och anordnande av flottleder vara arbeten av beskaffenhet att möjliggöra ekonomiskt bärande avverkningar på skogsområden, inom vilka virkets nyttiggörande i brist på lämpliga transportanordningar varit försvårat eller omöjligt. I den

mån så är fallet, torde alltså berörda arbeten kunna hänföras till de produktiva. Den direkt arbetslöshetslindrande effekten av arbetena torde ock bli jämförelsevis hög. Även indirekt, sedan rationella transportmöjligheter på nämnt sätt åstadkommits, lära ytterligare arbetstillfällen beredas vid de genom berörda åtgärder möjliggjorda ökade skogsavverkningarna.

Utskottet har av angivna skäl funnit de föreslagna arbetena i och för sig lämpade att komma till utförande såsom ett led i åtgärder till arbetslöshetens motverkande.

Beträffande frågan om och i vad mån statens stöd bör lämnas till dylika arbetens utförande å enskilda skogar har utskottet hyst viss tvekan med hänsyn till angelägenheten av att undvika, att statsbidrag lämnas till sådana arbeten, som den enskilde skogsägaren avsett att i varje fall låta utföra under ifrågakommande tid. Å andra sidan är läget för närvarande otvivelaktigt sådant, att i många fall dylika arbeten icke kunna komma till stånd, därest icke bidrag från statens sida lämnas. I detta sammanhang måste emellertid även beaktas, att ifrågavarande arbeten — till skillnad från skogsdikningar och andra grundförbättrande åtgärder — bliva till praktiskt taget omedelbar ekonomisk nytta för skogsägaren, ett förhållande som synes utskottet åtminstone motivera ett mindre statligt stöd än det vid vissa skogsvårdsåtgärder vanliga bidraget.

Vid bedömandet av detta spörsmål har utskottet funnit övertvägande skäl tala för medgivande av statsbidrag till förenämnda väg- och flottledsarbeten. Statsbidraget synes dock kunna begränsas till högst 25 procent av arbetets beräknade kostnad, vilken procentsats torde vara lämpligt avvägd såväl med hänsyn till angelägenheten av att arbeten verkligen komma till stånd som från synpunkten av skogsägarens ekonomiska nytta av företaget.

Det närmare utformandet av villkor och bestämmelser för tillgodonjutande av ifrågavarande statsbidrag torde få ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet vill allenast framhålla följande riktlinjer.

Förslag till utförande av ifrågasatt arbete bör uppgöras eller granskas och godkännas av vederbörande skogsvårdsstyrelse, som jämväl bör utöva kontroll över arbetet och avsyna detsamma efter dess färdigställande. Företagen böra utföras ändamålsenligt men på enklaste sätt. Statsbidrag torde böra beviljas av Kungl. Maj:t efter hörande av statens arbetslöshetskommission. Principiellt bör varje skogsägare — enskild person, bolag eller allmänning — och sammanlutning av skogsägare kunna komma i åtnjutande av statsbidrag. Då å ena sidan det är angeläget, att statsbidrag icke lämnas till företag, som även utan bidrag skulle komma till stånd, men å andra sidan anslag för ändamålet är avsett att vara rent tillfälligt, samt då det därjämte är av vikt, att tillgängliga arbetsmöjligheter utnyttjas, synas från statsbidrag böra vara uteslutna endast sådana företag, som kunna väntas även utan statsbidrag komma till utförande på den öppna arbetsmarknaden inom den närmaste framtiden. Vid vägnars planläggning bör beaktas, att sträckningen i möjlig mån väljes även med hänsyn till behovet av vägförbindelse till avsides liggande boningsplatser.

Därest skogsvårdsstyrelsernas befattning med ifrågavarande arbeten skulle

ådraga styrelserna särskilda förvaltningskostnader, torde ett mindre belopp av för nämnda arbeten anvisat anslag få av Kungl. Maj:t disponeras även för dylika kostnader.

Vad slutligen angår det belopp, varmed anslag för berörda ändamål bör anvisas för nästkommande budgetår, har utskottet funnit antagligt, att förefintligt medelsbehov skall kunna tillgodoses med ett anslag av 500,000 kronor. Anslaget torde bära givas reservationsanslags natur.

### *Styckning av vissa egendomar.*

I två motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 327, av herr *Johan August Larsson* och den andra inom andra kammaren, nr 482, av herrar *Olsson* i Ramsta och *Osberg*, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående verk samma åtgärder till arbetslöshetens bekämpande genom framskapandet av cirka 2,500 nya småbruk per år under en tid av fyra år i enlighet med i motionerna angivna planer samt framläggande för riksdagen av det resultat, vartill utredningen kan komma.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 491, hava herr *Petersson* i Dahl m. fl. hemställt, att riksdagen måtte

1) besluta, att åtgärder skola vidtagas i enlighet med sociala jordutredningens förslag av den 7 mars 1933 för en uppdelning av vissa kronoegendomar och från enskilda inköpta egendomar till mindre jordbruk, samt

2) anvisa ett belopp av 8 miljoner kronor, att användas enligt grunder, som Kungl. Maj:t äger att fastställa.

I den uti motionen II: 491 avsedda skrivelsen den 7 mars 1933 har *sociala jordutredningen* framlagt resultaten av en utav utredningen verkställd undersökning, huruvida det vore möjligt och lämpligt dels från ekonomiska synpunkter och dels från synpunkten av arbetslöshetens bekämpande att stycka ett antal större egendomar till mindre jordbruk, vilka skulle utarrenderas i avvaktan på lämplig tidpunkt för försäljning. Härutinnan anför jordutredningen i huvudsak följande:

De egendomar, som i främsta rummet skulle komma i fråga, skulle vara belägna i trakt med goda samfärdsmedel och avsättningsmöjligheter samt äga bördig jord, lämpad för småbruksdrift, och naturliga förutsättningar för styckning i självständiga mindre jordbruk. I främsta rummet skulle sådana egendomar komma i fråga, som vore dåligt eller otillräckligt bebyggda. Vid sidan av styckning av kronojord syntes i behöflig omfattning inköp bära äga rum av jord i enskild ägo i och för dess styckning till arrendegårdar av olika storlek. I sistnämnda avseende hade till utredningen inkommit anbud på försäljning av över 200 egendomar. Verkställda undersökningar gäve alltså vid handen, att tillräcklig jord finnes att tillgå för genomförandet av den avsedda jordstyckningsplanen. Vid uppgörandet av styckningsplaner borde man utgå från att det vore önskvärt, att nya jordbrukslägenheter skapades i så stort antal, som kunde förenas med kravet på deras bärighet, i allmänhet med en åkerareal av 10—20 hektar.

Medel för inköp av enskilda egendomar för ifrågavarande styckningsändamål syntes böra tagas ur domänverkets markinköpsfond. Denna fond, som bildats enligt statsmakternas år 1911 meddelade beslut och vilken utgjordes av inflytande försäljningsmedel från försäljningar av kronans jordbruksdomäner, finge enligt beslut av 1912 års riksdag av Kungl. Maj:t tills vidare, intill dess annorlunda kunde vara bestämt, disponeras för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark ävensom till inlösen av ströängar å kronoparker i Norrland och Dalarna. Den del av statens domäners fond, som sålunda finge användas för inköp av viss mark, hade redovisats under benämningen fonden för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark (markinköpsfonden) och hade i november 1932 uppgått till 10,477,000 kronor kontanta medel.

Den ändring av nyssnämnda regler för fondens användning, som erfordrades för möjliggörande av användning av fondens medel för nu ifrågavarande ändamål, syntes få anses tillräckligt motiverad av rådande jordbrukskris och den stora arbetslösheten.

Av markinköpsfonden borde få disponeras ett belopp av 2 miljoner kronor för inköp som nyss sagts. Härjämte borde av arbetslöshetsmedel ett belopp av 6 miljoner kronor anvisas till hus-, vägbyggnads- och täckdiknings- m. fl. arbeten, i den mån dessa arbeten icke lämpligen kunde utföras av arrendatorerna själva.

En ledamot av utredningen har i särskilt yttrande uttalat, att han icke ansett sig kunna biträda det framlagda förslaget.

Över sociala jordutredningens framställning hava *utlåtanden* avgivits av statens egnahemsstyrelse, domänstyrelsen, riksräkenskapsverket och statskontoret.

*Statens egnahemsstyrelse* har funnit det från såväl ekonomisk som social synpunkt angeläget och välbetänt att i första hand underlätta kronojordens friköpande genom uppdelning i mindre jordbruk av egendomar, som påfordra ombyggnad eller arrondering. På grund av de förhållandevis låga priserna å jord och byggnadsmaterialier syntes det egnahemsstyrelsen tillrådligt, att staten därjämte genom inköp och styckning företrädesvis av vanskötta och förfallna egendomar i enskild ägo medverkade till jordförsörjningen. Verksamheten borde dock fortgå allenast i mån som det i förekommande fall kunde befinnas ekonomiskt fördelaktigt att till mindre jordbruk omvandla större egendomar av omförmäld beskaffenhet. Styckningen och bebyggelsen borde äga rum i samarbete med hushållningssällskapens egnahemsnämnder, och med hänsyn till verksamhetens art syntes det kunna ifrågasättas, om icke statens egnahemsorganisation närmast borde tagas i anspråk för den planerade jordförmedlingsverksamheten. Av angivna skäl ville egnahemsstyrelsen föreslå sådan uppmjukning i frilösningsreglerna, att jordbrukens avyttring måtte understödjas genom kreditgivning i form av egnahemslån enligt för dylika lån gällande bestämmelser. Utarrendering och försäljning syntes böra ske under medverkan av egnahemsnämnderna.

*Domänstyrelsen* har anfört, att ett genomförande av förslaget aldrig kunde bli någon affär för statsverket men att i jämförelse med åtskilliga andra arbeten, som ansetts böra utföras med anlåtande av arbetslöshetsmedel, ifrågavarande åtgärder medförde åtminstone den icke oväsentliga fördelen att genom arbetenas utförande några procent av de nu arbetslösa bereddes varaktig sysselsättning för framtiden. Med hänsyn till att närmare erfarenhet sakna-

des angående det av utredningen framlagda förslaget praktiska genomförande och verkningar ansåge styrelsen, att verksamheten tillsvidare icke borde utsträckas att omfatta annan jord än den redan för staten tillgängliga; åtskilliga för ändamålet lämpliga kronoegendomar funnes. Att överhuvud taget anlita markinköpsfondens medel för inköp av enskilda jordbruksfastigheter måste styrelsen avstyrka. Dessa medel förväntades bliva erforderliga för det med dem bestämda ändamålet. Domänverkets nuvarande organisation kunde väl ombesörja den byggnadsverksamhet, som bleve nödvändig för genomförande av förslaget med avseende å den nu tillgängliga kronojorden, medan däremot en mera omfattande byggnadsverksamhet måste medföra en utökning av de lokala förvaltningsorganen med specialutbildad personal.

*Riksräkenskapsverket* hyste starka tvivel om möjligheterna att på förslaget sätt skapa ekonomiskt bärkraftiga jordbruk. I nuvarande läge borde staten snarare begränsa än utvidga sin medverkan till nybildning av jordbruk och statens stöd åt jordbruksnäringen i stället väsentligen koncentreras till att bereda nödig lättnad åt redan existerande såväl större som mindre jordbruk. Ämbetsverket ville ifrågasätta, att statens nu omhandlade stödåtgärder lämnades i form av direkt medverkan till de existerande jordbrukens rationella bebyggande, täckdikning m. m.

*Statskontoret* funne tveksamt, huruvida man kunde anse de föreslagna åtgärderna vara en lämplig form för inskridande mot arbetslöshetens följder. Berättigade tvivel syntes kunna råda rörande lämpligheten av att under nuvarande brydsamma tider för jordbruket och det betryckta ekonomiska läge, i vilket vårt land för närvarande befunne sig, från statens sida vidtaga anordningar, som skulle föranleda medellösa eller mindre bemedlade personer att kasta sig in på självständig jordbruksverksamhet. Det syntes kunna befaras att man i stället för att nå det åsyftade målet, hjälp till självhjälp, åstadkomme, att vederbörandes personliga självverksamhet och självansvar nedsattes samt att den hjälp, som skulle erhållas, i själva verket komme att medföra ekonomisk ofärd. Under förutsättning att Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av en arbetarsmåbrukslånefond vunne riksdagen bifall, syntes resultatet av de i nämnda proposition föreslagna åtgärderna först böra avvaktas, innan man beslöte sig för de nu föreslagna ytterligare åtgärderna.

Sedan *domänstyrelsen* genom remiss den 24 april 1933 anbefallts att, efter samråd med statens egnahemsstyrelse, skyndsammast avgiva utlåtande rörande fråga om igångsättande försöksvis av sådan verksamhet, som av sociala jordutredningen ifrågasatts, å ett begränsat antal av kronan redan innehavda egendomar, därvid i utlåtandet borde åvägabringas utredning angående vilka egendomar, som företrädesvis ansåges böra ifrågakomma, byggnadsverksamhetens organiserande samt de grunder, enligt vilka de bildade lägenheterna borde för brukande upplåtas, har domänstyrelsen den 17 maj 1933 avgivit sådant utlåtande.

Med ledning av de uppgifter, domänstyrelsen infordrat från domänintendenterna i Stockholms, Södermanlands, Skaraborgs, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Västmanlands län, har domänstyrelsen föreslagit, att ifrågasatt försöksverksamhet måtte få bedrivas å vissa angivna egendomar inom nämnda län utom Göteborgs och Bohus län. Därvid skulle genom styckning åstadkommas ett fyrtiotal lotter med en genomsnittlig åkerareal av 13.5—22 hektar, i allmänhet 15 hektar, och en beräknad byggnadskostnad per obe-

byggd lott av 8,000—19,000 kronor. Ytterligare kunde för verksamheten eventuellt utnyttjas två egendomar i Malmöhus och Kristianstads län; i det senare fallet avsåges 5 lotter med en beräknad byggnadskostnad av 10,000—12,000 kronor per lott. För nyssnämnda 40-tal lotter beräknades en byggnadskostnad av i runt tal 600,000 kronor.

Beträffande byggnadsverksamhetens organiserande har domänstyrelsen meddelat, att åtgärder för närvarande, med biträde av den till styrelsen knutne konsulenten, vidtoges för standardisering av styrelsens byggnadsverksamhet. Härvid kunna erfarenheter borde kunna nyttiggöras vid den ifrågasatta försöksverksamheten. Ombud för egnahemsnämnderna borde beredas tillfälle närvara vid fastställande av byggnadsplaner och kostnadsberäkningar. Styrelsen hyste därför förhoppning, att nyssnämnda kostnadsbelopp skulle kunna medbringas.

Styrelsen föreslår i fortsättningen huru styckning samt försäljning eller utarrendering skulle tillgå samt ingår härefter på grunderna för upplåtelse av lotter till brukande. Styrelsen förordar — med frångående av tanken att lotterna kunde utbjudas på offentlig auktion — att domänstyrelsen, såsom mera i överensstämmelse med åtgärdernas syfte, tillerkännes en viss frihet vid anskaffande av arrendator. I de flesta fall syntes det komma att visa sig ändamålsenligt att under hand infordra anbud och därefter utvälja den lämpligaste, därvid det, i anslutning till ett av egnahemsstyrelsen gjort uttalande, syntes bliva nödvändigt att inskränka sig till sådana personer, som besatte nödig utbildning i och erfarenhet från småbruksdrift samt icke saknade egna medel. Upplåtelse borde icke ske på längre tid än 10 år; härigenom komme vederbörande innehavare att i likhet med övriga arrendatorer kunna tillerkännas hembuds rätt vid lottens framtida försäljning.

Vidkommande för försöksverksamheten använda medel syntes på grund av förhållandena någon återbäringsskyldighet från styrelsens sida icke kunna ifrågakomma; avkastningen av de nybildade jordbruken borde tillföras domänverket som inkomst, och eventuella köpeskillingar, vilkas amortering torde komma att utsträckas under ett trettiotal år, gottgöras verkets markinköpsfond.

#### *Utskottet.*

Det av sociala jordutredningen framlagda förslaget, vilket jämte däröver avgivna yttranden under hand överlämnats till utskottet, synes utskottet innebära ett beaktansvärt försök att åstadkomma ökade, för framtiden bestående försörjningsmöjligheter på landsbygden. I en tid av omfattande och långvarig arbetslöshet måste det givetvis vara av stor social betydelse att, på sätt här skulle ske, produktionsenheter av bestående värde tillskapas. Dessutom skulle den föreslagna jordstyckningen vara ett verksamt medel att mera omedelbart minska den rådande arbetslösheten. Ett icke ringa antal arbetslösa komme att beredas sysselsättning vid småbrukens bebyggande, vägars iordningställande, täckdikning och dylikt. För åtskilliga industrier skulle planens genomförande medföra ökade leveranser och möjligheter att hålla driften i gång.

Att, såsom i motionen II: 491 förutsatts, nu besluta om genomförande av

planen i dess helhet, synes emellertid utskottet, då ännu erfarenhet på området saknas, icke tillrådligt. Däremot torde vara lämpligt, att den försöksverksamhet, vartill domänstyrelsen, på sätt ovan omförmälts, efter Kungl. Maj:ts anmodan avgivit förslag, får äga rum i huvudsaklig överensstämmelse med vad domänstyrelsen angivit. Sedan nödiga erfarenheter vid denna försöksverksamhets genomförande och i avseende å dess verkningar vunnits, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest anledning därtill föreligger, avgiva förslag i ämnet till riksdagen, som då får att taga närmare ståndpunkt till frågan.

Försöksverksamheten skulle alltså avse styckning blott av vissa kronoegendomar. För hus-, vägbyggnads- och täckdiknings- m. fl. arbeten å styckningslotterna skulle enligt sociala jordutredningens förslag arbetslöshetsmedel komma till användning. Domänstyrelsen har anfört, att vidkommande de medel, som kunde komma att för försöksverksamheten ställas till styrelsens förfogande och som kommit till användning för nu avsett ändamål, torde på grund av förhållandena någon återbäringsskyldighet från styrelsens sida icke kunna ifrågakomma. Avkastningen av de nybildade jordbruken borde enligt styrelsen tillföras domänverket som inkomst, och borde eventuella köpeskillingar, vilkas amortering syntes komma att utsträckas under ett trettiotal år, gottgöras verkets markinköpsfond.

Köpeskillingarna för de fastigheter, varå i samband med styckningen byggnader uppförts och andra arbeten utförts samt vilka i anledning därav givetvis stigit i värde, skulle alltså tillföras markinköpsfonden. Enligt utskottets mening torde det emellertid under sådana förhållanden få anses skäligt, att kostnaderna för ifrågavarande byggnads- m. fl. arbeten tills vidare bestridas från fonden. Skulle det vid sedermera skeende försäljning av lotterna visa sig, att förlust härigenom uppstår för fonden, torde böra upptagas till prövning frågan om ersättning härför till fonden från andra medel.

I anslutning till vad sålunda anförts och med ledning av i domänstyrelsens förslag lämnade uppgifter får utskottet föreslå riksdagen medgiva, att för hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å de under försökstiden styckade lotterna medel från markinköpsfonden få tagas i anspråk intill ett belopp av högst 700,000 kronor.

#### *Avstyrkta motioner.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 370, hava herrar *G. Andersson* i Leabo och *M. L. Petersson* i Broaryd hemställt, bland annat, att riksdagen för budgetåret 1933/1934 måtte under benämningen anslaget för arbetslöshetens bekämpande genom vissa tillfälliga beteskultur- och odlingsarbeten å enskildas marker anvisa under utgifter för kapitalökning ett extra reservationsanslag av 1.1 miljoner kronor.

Vidare har i en inom samma kammare av herr *B. Petersson* i Lerbäckaby m. fl. väckt motion, nr 515, hemställts, att riksdagen med anledning av propositionen nr 211 måtte besluta, att av det under socialdepartementets huvudtitel äskade anslaget till arbeten för motverkande av arbetslösheten intill 1

**Beteskultur  
m. m.**

miljon kronor måtte anvisas för utlämnande i huvudsaklig överensstämmelse med i motionen angivna grunder av statsbidrag för anläggande av kulturbeten.

Beträffande de av motionärerna åberopade skälen får utskottet hänvisa till respektive motioner.

*Utskottet.* De av motionärerna föreslagna åtgärderna — i och för sig givetvis av produktiv natur — hava icke synts utskottet innefatta möjligheter till arbetstillfällen i sådan omfattning, att, på sätt i motionerna föreslås, medel till arbetslöshetens bekämpande böra anvisas för ändamålet. Utskottet föreslår därför, att ifrågavarande motioner icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

**Statsbidrag till avlönan-  
de av jord-  
bruks-  
arbetare.** I en inom andra kammaren av herr *G. Andersson* i Rasjön m. fl. väckt motion, nr 493, har hemställts, att riksdagen vid behandling av proposition nr 211 måtte besluta, att av de medel, som på grund av framställningarna i nämnda proposition komme att anvisas till arbeten till motverkande av arbetslösheten, fem miljoner kronor måtte anslås som statsbidrag till avlönan-  
de av jordbruksarbetare enligt grunder, som Kungl. Maj:t ägde närmare bestämma.

Beträffande de av motionärerna till stöd för framställningen åberopade skälen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen hava yttranden avgivits av socialstyrelsen och lantbruksstyrelsen.

*Socialstyrelsen* har framhållit de principiella svårigheterna av närings- och arbetsmarknadspolitisk natur samt av mera personlig art, som uppstode, så snart det gällde att med tillskott av allmänna medel bereda arbetslösa anställning hos enskilda. Bortsåges emellertid från dylika verkningar, måste oförbehållsamt erkännas såsom önskvärt, att de stora mängder av icke blott nyttiga utan verkligt trängande arbetsuppgifter, som funnes inom jordbruket men som icke kunde utföras av brist på medel, verkligen kunde bringas till utförande.

*Lantbruksstyrelsen* har — under betonande av vikten av kontroll över att eventuella åtgärder icke missbrukades — ansett sig under rådande förhållanden, särskilt inom det mindre och medelstora jordbruket, kunna tillstyrka åtgärder i det av motionärerna avsedda syftet.

*Utskottet.* Ehuru det av motionärerna framförda förslaget givetvis innebär en möjlighet såväl att bereda arbetstillfällen för arbetslösa som att främja särskilt det mindre och medelstora jordbrukets effektiva skötsel, har utskottet icke kunnat giva förslaget sin anslutning. Detsammes genomförande innefattar åtskilliga svårlösta spörsmål beträffande handhavandet av medelsdispositionen och erforderlig kontroll över medlens riktiga användning. Härtill kommer, att de konsekvenser, till vilka ett realiserande av förslaget kan leda, svårligen kunna överblickas. Under erinran om de olika åtgärder av annat slag

till jordbrukets fromma, till vilka utskottet tillstyrkt medel, får utskottet hemställa, att nu ifrågavarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I väckta motioner, den ena inom första kammaren, nr 331, av herr *Asplund* och den andra inom andra kammaren, nr 516, av herrar *Hage* och *Lövgren*, vilka motioner hänvisats till särskilda utskottets behandling, har hemställts, att riksdagen ville

**Stödåtgärder för Norrbottens malmfält m. m.**

A) för bestridande av de under 1)—8) i motionerna angivna bidrag och arbetsföretagskostnader i den utsträckning och med den fördelning Kungl. Maj:t kunde pröva och bestämma för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av fyra miljoner kronor att utgå av tillfälliga lånemedel, som förräntas och amorteras av inflytande royalty från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags (L. K. A. B:s) gruvdrift i Norrbottens län;

B) hos Kungl. Maj:t hemställa, att under 9)—13) i motionerna angivna vägföretag måtte få inbegripas bland de arbeten för arbetslöshetens bekämpande, för vilka Kungl. Maj:t hos riksdagen begärt anslag.

De i motionerna föreslagna åtgärderna avse i huvudsak följande:

1) medgivande för de mindre gruvföretagen vid Tuolluvaara och Koskullskulle angående motsvarande beräkningsgrunder och betalningsvillkor, som medgivits L. K. A. B. för under femårsperioden 1932—1936 utgående garanti-tillägg för å malmbanan Svartön—Riksgränsen fraktad malm;

2) för samtliga malmtrafikanter befrielse från eller restitution av de garantitillägg, som belöpa å de malmkvantiteter, som antingen avsänts till svenska verk för förädling inom landet eller som motsvara ökning under respektive år av malmlagren i hamnarna dels vid 1933, dels vid 1934 års slut;

3) försök dels vid brytning av A-malm i Kiirunavaara eller Luossavaara med avskiljande av en fosforren malmkvalitet med under 10, respektive 15 tusendels procent fosfor, dels ock vid anrikningsverket i Malmberget med framställning av fosforren järnmalmsslig och (ur avfallet) av apatitlig samt den utvunna malmens och sligens övertagande av staten för tillhandahållande åt svenska förädlingsverk;

4) anslag för stödande av företag, åsyftande nyttiggörande av järnmalmen åtföljande apatit ävensom i allmänhet en utvidgad, nuvarande import ersättande produktion av konstgödselmedel av inhemska råvaror, såsom, jämte apatiten, de stora svavelkistillgångarna i norra Västerbotten, luftens kväve och våra stora krafttillgångar; även för aluminiumframställning syntes stödåtgärder kunna ifrågasättas;

5) anordnande av särskild upplagsplats å Svartön enligt något av beräknade tre alternativ (kostnaderna resp. 230.000, 65.000 och 130.000 kronor) för i Kiruna brutna, fosforrena malmkvaliteter; om ökat utrymme behövs även för andra malmkvaliteter, kunde alla alternativen utföras;

6) återupptagande av arbete å sänkschakt, avloppstunnel och dammbyggnad vid Harsprånget samt den andra avloppstunneln vid Porjus;

7) undersökningsarbeten genom Sveriges geologiska undersöknings försorg å Svappavaara gamla koppargruvor samt, om anledning därtill gives, försöksbrytning å påträffade malmförekomster samt indrivande av en undersökningsort längs kopparmalmzonen i järnmalmsens liggande;

8) undersökning och iståndsättande av anläggningarna vid Sveagruvan å Spetsbergen för återupptagande av kolbrytningen därstädes;

samt vissa vägarbeten, nämligen

9) inom Jukkasjärvi socken söder om Kiirunavaara malmberg gående väg från Kiruna via Kaalasluspa till Holmajärvi på norra sidan av Kalix älv, 3 mils sträcka, beräknad kostnad 400,000 kronor;

10) den i vid propositionen nr 211 fogad arbetsförteckning upptagna vägen Gällivare—Tjautjasjärvi, norr om Gällivare malmberg; kostnad 75,000 kronor, 4 månaders arbetstid, 400 arbetarmånader;

11) väg mellan Gällivare—Aborrträsk, Gällivare socken, 2 mil, 250,000 kronor kostnad;

12) väg Porjus—Luleluspen, Gällivare socken, 1.5 mil, 200,000 kronor kostnad;

13) iståndsättande till allmän väg av revirvägen Muoskosel—Laver—militärvägen Visträsk med biväg till staten och Bolidens gruvaktiebolag tillhöriga kopparmalmsfyndigheten norr om Storlaversjön, 63 kilometer, kostnad 730,000 kronor.

I fråga om de till stöd för motionärernas förslag anförda skälen får utskottet hänvisa till motionen I: 331.

*Utskottet.*

Vad beträffar de under punkterna 1)—8) här ovan omförmälda åtgärderna synes den av motionärerna förebragta utredningen icke vara av beskaffenhet att kunna läggas till grund för ett riksdagens beslut i ämnet. Utskottet, som icke kunnat verkställa erforderlig kompletterande utredning och som redan på denna grund icke funnit sig kunna taga positiv ståndpunkt till de skilda spörsmålen, förutsätter emellertid, att desamma, i den mån de befinnas innefatta lämpliga åtgärder till motverkande av arbetslösheten, bliva vederbörligen beaktade vid utväljandet av dylika åtgärder. Vad särskilt angår förslaget om en andra avloppstunnel vid Porjus kraftstation, får utskottet dock erinra om att nästlidet års riksdag till utförande av sådan tunnel anvisat ett begynnelseanslag av 150,000 kronor samt att enligt uttalanden i årets statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 2, sid. 84—85) och riksdagens skrivelse, nr 55, punkten 26, statens vattenfallsverks arbeten i Porjus åtminstone tillsvidare skulle fortsättas i samma takt som hittills och nyss omförmälda anslag vid lämplig tidpunkt tagas i anspråk.

De under punkterna 9)—13) ovan angivna vägföretagen upptager utskottet till behandling i annat sammanhang.

**Gråbergs-  
brytning i  
Kiruna.**

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 502, har herr *Eriksson* i Falun hemställt, att riksdagen, vid beviljande av medel till motverkande av arbetslösheten, ville medgiva, att ett belopp av 3.5 miljoner kronor finge lämnas Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag såsom räntefritt lån till bestridande av kostnaderna för gråbergsbrytning under tiden 1 oktober 1933—30 september 1934 utöver vad som svarar mot malmbrytningen under samma tid, med skyldighet för bolaget att återbetala lånet, i den mån de utförda arbetena avskrivs å verkställd malmbrytning. Såsom av motionen framgår, har motionären avsett, att nämnda belopp skulle utgå av de i propositionen nr

211 för bidrag till främjande av företagsamhet och industriell verksamhet avsedda medlen av 10 miljoner kronor. Motionären har uppgivit, att det föreslagna beloppet av 3.5 miljoner kronor skulle kunna bereda sysselsättning åtminstone åt 400 arbetare under ett år.

Beträffande de i övrigt till stöd för motionen åberopade skälen får utskottet hänvisa till motionen.

I jämförelse med den arbetslöshetslindrande effekt, som enligt verkställda beräkningar eljest i allmänhet kan vinnas med de till arbetslöshetens motverkande avsedda medlen, synas de med den här ifrågasatta medelsanvisningen — motsvarande en kostnad per arbetare och år av närmare 9,000 kronor — kunna arbetstillfällena vara alltför ringa för att motivera att särskilda arbetslöshetsmedel anvisas för ändamålet, särskilt som det föreslagna arbetet icke synes ägnat att på indirekt väg bereda ytterligare arbetsmöjligheter. Utskottet, som saknar möjlighet att i sakens nuvarande läge från andra statliga synpunkter bedöma förslaget verkningar i skilda hänseenden, anser sig för övrigt icke böra på framställning av enskild motionär nu tillstyrka ett statligt ingripande av denna såväl principiella som ekonomiska betydelse. Skulle emellertid uppkommande omständigheter — exempelvis möjlighet att åstadkomma högre arbetslöshetslindrande effekt av för ändamålet använda medel — föranleda ett dylikt ingripande inom ramen av de belopp, som av riksdagen anvisas för arbetslöshetens motverkande, läser Kungl. Maj:t upp taga ärendet till förnyad prövning. Utskottet.

I en inom andra kammaren av herr *N. Holmström* m. fl. väckt motion, nr 487, har hemställts, att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att bemyndiga truppförbandscheferna att utöver fastställda stater anställa visst antal kortfristvolontärer för medel ur arbetslöshetsanslagen. Militär anställning.

Beträffande de skäl, motionärerna åberopat för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Det av motionärerna framlagda förslaget syftar till att under vissa tider bereda sysselsättning för ett antal arbetslösa, som — enligt vad utskottet inhämtat — kunna beräknas ifrågakomma inom högst tre årsklasser av värnpliktiga, vilka under de tre senaste åren fullgjort sin värnplikt, samt en del f. d. fast anställda. Inom denna förhållandevis trånga ram torde det icke vara möjligt att på frivillighetens väg åstadkomma någon arbetslöshetslindrande effekt av betydelse genom den föreslagna åtgärden. Enligt utskottets mening torde heller icke ur försvarssynpunkt förslaget genomförande vara av någon avsevärd betydelse. Utskottet.

Då riksdagen i år har beslutat betydande inskränkningar av de värnpliktigas utbildning, och detta beslut bl. a. motiverats med statsfinansiella skäl, finner utskottet anledning ej nu föreligga att införa ett system med frivillig utbildning, vilken skulle bliva mera kostsam än den obligatoriska värnpliktsutbildningen.

Då dessutom sådan utredning, som erfordras för ett närmare övervägande av förevarande förslag och verkningar av dess genomförande, icke i ärendet föreligger, har utskottet ej funnit sig kunna tillstyrka bifall till motionen.

Väganslag  
och väg-  
företag.

I vissa till särskilda utskottets förberedande behandling hänvisade motioner hava framställningar gjorts om anvisande av medel till vägändamål, nämligen

i likalydande motionerna I: 131 av herr *E. Trygger* m. fl. och II: 294 av herr *A. Lindman* m. fl., att riksdagen vid beviljandet under femte huvudtiteln av anslag för nästa budgetår till arbetslöshetens bekämpande ville bestämma, att medel från detta anslag måtte få disponeras för arbeten hos enskilda, åsyftande bland annat enskilda utfartsvägar, i enlighet med i motionen anförda synpunkter och intill där angivna belopp, för enskilda utfartsvägar 2 miljoner kronor;

i motionen II: 509 av herr *Nyblom* m. fl., att riksdagen av de för väg- och broarbeten avsedda medlen måtte anvisa 1,000,000 kronor till byggande av enskilda utfartsvägar, att utgå efter de bestämmelser, som meddelats i kungörelsen den 29 maj 1931 (nr 232);

i motionen II: 517 av herr *E. Lindmark*, att av medel, som komma att av riksdagen anvisas till vissa arbeten under kommunikationsdepartementet för motverkande av arbetslösheten, 1,000,000 kronor måtte ställas till länsstyrelsernas förfogande att användas till utlämnande av bidrag enligt gällande grunder till anläggning av enskilda utfartsvägar i de fall där de, som äro i behov av utfartsväg, själva äro arbetslösa;

i motionen II: 514 av herr *E. Hage* m. fl., att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 angående anslag till arbeten för motverkande av arbetslösheten — utan att giva några bestämda direktiv — likväl måtte uttala den förväntan, att en summa av tillräcklig storlek måtte få användas till statsbidrag för byggande av nybyggesvägar, så att ett sådant byggande kan ske i så stor utsträckning, att föreliggande framställningar om bidrag till byggande av dessa vägar i möjligaste mån måtte kunna tillgodoses;

i motionen II: 371 av herrar *G. Andersson* i Leabo och *M. L. Petersson* i Broaryd, att riksdagen måtte under benämning anslag för arbetslöshetens bekämpande genom vissa vägbyggen (avseende ödebyggs- och utfartsvägar) under utgifter för kapitalökning anvisa ett extra reservationsanslag å 3,000,000 kronor;

i motionerna I: 331 av herr *Asplund* och II: 516 av herrar *Hage* och *Lövgren*, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa, att fem i motionerna närmare angivna vägföretag i Norrbottens län måtte få inbegripas bland de arbeten till arbetslöshetens bekämpande, för vilka Kungl. Maj:t hos riksdagen begärt anslag; samt

i motionen II: 511 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att skyndsamt verkställa utredning om kostnaderna för vissa i motionen närmare angivna vägföretag i Norrbottens län samt därefter igångsätta desamma samt att för ifrågavarande arbeten måtte för budgetåret 1933/1934 anvisas ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Beträffande de av motionärerna till stöd för framställningarna åberopade skälen får utskottet hänvisa till respektive motioner.

I enlighet med utskottets i annat sammanhang angivna principiella uppfattning anser utskottet, att de medel, som kunna avses för vägarbeten till arbetslöshetens motverkande, icke böra anvisas i form av särskilda anslag för vissa vägtyper eller vägar utan att vägföretagen böra komma till utförande inom ramen av de för statliga eller statskommunalare reserverbeten avsedda medlen. I anslutning härtill böra icke heller vissa vägarbeten särskilt anvisas till utförande. Utskottet finner därför de i förenämnda motioner gjorda framställningarna, såvitt här är ifråga, icke böra föranleda någon särskild riksdagens åtgärd. Utskottet förutsätter, att vägföretag av i motionerna ifrågasatt beskaffenhet komma under övervägande vid utväljandet av arbetsobjekt för reserverbetena. Då motionärerna i allmänhet synas hava närmast avsett att bereda arbetstillfällen i Norrland och då särskilt inom vissa trakter av Norrland svårigheter yppat sig att bereda arbete för de arbetslösa, vill utskottet emellertid framhålla vikten av att de arbetsmöjligheter, som må inrymmas uti förevarande vägarbeten, bliva föremål för särskilt beaktande.

*Utskottet.*

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 329, inom första kammaren av herrar *K. G. Westman* och *Fr. Julin*, samt den andra, nr 506, inom andra kammaren av herr *P. T. Gardell* i Gans m. fl., har hemställts, att riksdagen vid anvisandet av anslag till arbeten till motverkande av arbetslösheten måtte bestämma, att 500,000 kronor ställas till förfogande för utlämnande av lån åt hemslöjdsföreningarna på av motionärerna närmare angivna villkor.

**Befrämjande av hemslöjden.**

Rörande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen I: 329.

Från statsmakternas sida har hemslöjden sedan ett antal år tillbaka kommit i åtnjutande av stöd i form av bidrag till ändamål, vars befrämjande ansetts böra äga rum såsom ett led i strävandena till ifrågavarande verksamhets förkovran och utveckling. Bland annat hava utgått statsbidrag till arvode åt instruktör i hemslöjd samt understöd av statsmedel till hushållningssällskap, landsting och hemslöjdsföreningar för anordnande av undervisningskurser i hemslöjd och för anskaffande av stil- och tidsenliga modeller för hemslöjdsalster.

*Utskottet.*

Det nu framlagda förslaget synes främst avse att bereda möjlighet för hemslöjdsföreningarna att genom uppköp erhålla större och rikligare lager, varigenom hemslöjdens utövare skulle erhålla sysselsättning i ökad omfattning. Befrämjandet av en dylik affärsverksamhet i större mått å hemslöjdens område har emellertid hittills varit statsmakterna främmande, och utskottet kan för sin del icke ansluta sig till motionärernas förslag härom. Ett genomförande av förslaget synes utskottet icke heller stå i överensstämmelse med de grunder, efter vilka enligt utskottets mening åtgärder till arbetslöshetens bekämpande böra vidtagas. Utskottet får alltså avstyrka bifall till motionen.

**Vissa bidrag till skattetyngda kommuner.**

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 371, hava herrar *G. Andersson* i Leabo och *M. L. Petersson* i Broaryd hemställt, bland annat, att riksdagen måtte under benämningen anslaget för arbetslöshetens bekämpande genom vissa nödbidrag till svårt skattetyngda kommuner för budgetåret 1933/1934 under utgifter för kapitalökning anvisa ett extra reservationsanslag å 2.8 miljoner kronor.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen II:370 av samma motionärer.

*Utskottet.*

I motionen II:370 hava motionärerna gjort framställningar om anvisande av medel till statsbidrag till vissa arbeten hos enskilda. En del av dessa framställningar hava varit föremål för jordbruksutskottets förberedande behandling i samband med Kungl. Maj:ts i vederbörande ämnen framlagda förslag och av riksdagen avgjorts, under det att de övriga behandlas av särskilda utskottet.

Beträffande den nu till prövning föreliggande motionen II:371 avser det i densamma innefattade, ovan omförmälda förslaget, att kommuner, som bidraga till bestridande av den på den enskilde eljest belöpande andelen i kostnaderna för ovan berörda arbeten, skulle kunna erhålla sina sålunda havda utgifter delvis täckta av statsmedel.

Utskottet har icke kunnat ansluta sig till förslaget om ett på detta sätt för enskilda arbeten i vissa fall utgående extra statsbidrag utöver det eljest från vederbörande anslag utgående bidraget. Statens kostnader för ifrågavarande arbeten synas härigenom komma att bli alltför höga. Utskottet får alltså avstyrka bifall till motionen II:371, såvitt här är i fråga.

**Flottledskanal från Dalälven till Bottenhavet.**

I två likalydande motioner, väckta, den ena, nr 320, inom första kammaren av herr *S. H. Kvarnzelius m. fl.*, och den andra, nr 492, inom andra kammaren av herr *B. Eriksson* i Falun *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 måtte uttala att, under förutsättning av vattendomstolens medgivande till arbetets utförande, av de medel, som i anledning av nämnda proposition komma att anvisas till arbeten till motverkande av arbetslösheten, ett belopp av 1.6 miljoner kronor bör användas till anläggande av en flottledskanal från Dalälven till Bottenhavet.

I fråga om de skäl, motionärerna åberopat till stöd för sin framställning, hänvisas till motionen II:492.

*Utskottet.*

Såsom motionärerna erinrat, har i den vid propositionen nr 211 fogade arbetsförteckningen (sid. 224) såsom enskilt arbete bland större s. k. B-företag upptagits flottledskanal Dalälven—Bottenhavet för en beräknad kostnad av 1.4 miljoner kronor, varav 500,000 kronor skulle motsvara kostnaderna för inhemskt material. Den i motionen uppgivna kostnaden å 1.6 miljoner kronor är beräknad under förutsättning, att kanalen erhåller en något ändrad sträckning i förhållande till vad från början avsetts.

Enligt vad utskottet under hand inhämtat, torde vederbörande vattendomstol komma att meddela utslag i målet rörande anordnandet av berörda flottled först

mot slutet av innevarande år. Osäkert torde vara, om företaget, därest tillstånd till dess utförande lämnas, må påbörjas, förrän vattendomstolens utslag vunnit laga kraft. Eventuella besvär kunna alltså medföra ett avsevärt fördröjande av företagens igångsättande.

Med hänsyn till den ovisshet, som sålunda i angivna hänseende föreligger, och då erforderlig utredning för ett bedömande ur skilda synpunkter av den i motionen gjorda framställningen icke varit för utskottet tillgänglig, har utskottet funnit sig förhindrat att föreslå något uttalande från riksdagens sida i enlighet med motionärernas yrkande. Skulle emellertid under nästa budgetår företagens igångsättande aktualiseras, lärer hos vederbörande i vanlig ordning framställning böra göras för prövning av frågan, huruvida och i vad mån arbetslöshetsmedel böra komma till användning för ändamålet. Utskottet föreslår alltså, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 328, av herr *J. Larsson* i Örbyhus har hemställts, att riksdagen ville besluta, att de stora torrläggningsföretagen i Uppland, som beröras av Fyrisån, Lövstaån, Olandsån och Tämnanen, må utföras som nödhjulsarbete för i huvudsak sådana medel, som beviljas till arbetslöshetens bekämpande, och i övrigt efter de grunder och på det sätt Kungl. Maj:t finner för gott bestämma.

Vissa torrläggningsföretag i Uppland.

I fråga om de skäl, motionären åberopat till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har funnit sig icke kunna på framställning av enskild motionär och på grundval av den i motionen förebragta utredningen, vilken utskottet icke varit i tillfälle att fullständiga, tillstyrka beslut om utförande av ifrågasvarande, synnerligen kapitalkrävande företag.

Utskottet.

Skulle emellertid förhållandena medgiva arbetenas igångsättande under nästa budgetår, lärer framställning hos vederbörande kunna göras för prövning av frågan, huruvida för reserverbeten eller eljest av riksdagen anvisade medel kunna komma i fråga för ändamålet.

I en inom andra kammaren av herr *V. Herou m. fl.* väckt motion, nr 34, har hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa ett anslag av 5 miljoner kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för utdelning av brödspannmål till fattiga jordbrukare.

Utdelning av brödspannmål.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställning anförda skälen hänvisas till motionen.

Över motionen har på anmodan *statens spannmålsnämnd* avgivit utlåtande 3 mars 1933, därvid fogats yttranden av *Svenska spannmålsföreningen u. p. a.*, *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* samt *Föreningen Sveriges spannmålsintressenter*.

*Utskottet.* Enligt motionärernas mening skulle genom den föreslagna utdelningen av brödspannmål avsättning vinnas för det produktionsöverskott, som uppstått å 1932 års veteskörd. Jämligt den uppfattning, varåt såväl spannmålsnämnden som ovan omförmälda sammanslutningar givit uttryck, skulle emellertid den merkonsumention, som ett förverkligande av motionärernas förslag kan antagas medföra, sannolikt icke uppnå en omfattning, ägnad att nämnbart reducera befintligt brödsädesöverskott. Det har i detta hänseende anförts, att förbrukning av livsmedelsvaror, framställda av spannmål, torde oberoende av den föreslagna utdelningen i icke obetydlig utsträckning äga rum inom de befolkningsgrupper, till vilka utdelning skulle komma att ske.

Utan att närmare ingå på denna del av här förevarande ämne får utskottet framhålla, att, om och i den mån åtgärder av i motionen åsyftat slag kunna anses vara av behovet påkallade från det allmännas sida, frågan därom bör ligga inom området för hjälpverksamhet av annat slag, än som bör finansieras av medel för arbetslöshetens bekämpande, varjämte en dylik utdelning av brödsäd måste föregås av en behovsprövning i varje särskilt fall, vartill arbetslöshetsorganen torde vara föga lämpade. På grund härav får utskottet avstyrka bifall till motionen.

### Kontantunderstödsverksamhet.

Gällande författningsbestämmelser angående statsbidrag till arbetslöshets-hjälp äro sammanfattade i en kungörelse av den 7 juli 1922 (nr 419), i viss mån ändrad genom kungörelse den 22 juni 1928 (nr 214). Innehållet av dessa bestämmelser, för vilka, i vad de avse bidrag till kontantunderstödsverksamhet, redogjorts i propositionen nr 216, sid. 2 ff., framgår av den vid detta utlåtande såsom bilaga (bil. N) fogade sammanställningen.

Enligt Kungl. Maj:ts i nyssnämnda proposition framlagda förslag rörande kontantunderstödsverksamhetens anordnande under nästkommande budgetperiod, vilket förslag är grundat på en av de för fortsatt behandling av frågan om arbetslöshetsförsäkring tillkallade sakkunniga verkställd överarbetning av 1922 års ovannämnda kungörelse, skulle vissa förändringar vidtagas i gällande föreskrifter. Huvudsakligen avse dessa ändringar stadgandena angående de personliga kvalifikationerna för erhållande av understöd med statsbidrag, angående avgränsning mot fattigvården samt angående arbetslöshetskommittéernas sammansättning. Vissa föreskrifter i gällande kungörelse hava vidare föreslagits skola utgå. Detta gäller bestämmelserna om statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd från landsting, om länshjälpkommittéer samt om mantalsskrivning inom vederbörande kommun såsom förutsättning för erhållande av understöd. Å andra sidan skulle vissa allmänna diskvalifikationsbestämmelser införas.

Medelsbehovet för kontantunderstödsverksamheten för nästa budgetår uppskattas i propositionen till 20 miljoner kronor, vilket belopp ansetts förslå till bidrag till i genomsnitt 40,000 arbetslösa under hela året. För särskild hyres-

hjälpverksamhet i huvudsaklig enlighet med gällande bestämmelser har avsetts ett belopp av 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> miljon kronor.

Vissa regler för kontantunderstödsverksamhetens bedrivande, avvikande från de nu gällande, hava jämväl föreslagits i motionerna I: 128 och II: 237. Även dessa taga väsentligen sikte på bestämmelserna om de personliga kvalifikationerna för understöds erhållande, om förhållandet till fattigvården samt om de lokala arbetslöshetsorganen och deras sammansättning. Vidare föreslås i motionerna, bland annat, vissa bestämmelser rörande kontantunderstödens belopp och statsbidragens storlek. Hyreshjälpverksamheten föreslås skola upphöra.

I fråga om den närmare innebörden av de i propositionen och ovannämnda motioner föreslagna ändringarna hänvisar utskottet till nyssnämnda sammanställning (bil. N). Såsom propositionens förslag har i denna intagits det av arbetslöshetsförsäkringssakkunniga utarbetade förslaget med de jämkningar, som i propositionen förordats. I sammanställningen har även för jämförelse intagits 1926 års arbetslöshetsförsäkringssakkunnigas förslag till förordning angående anordnande av reservarbeten i händelse frivilligt försäkringssystem skulle genomföras.

Slutligen har i motionen II: 523 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att till alla arbetslösa, som anmäla sig till arbetslöshetskommittéerna och som ej kunna beredas lämpligt arbete med avtalsenliga löner, skall under hela arbetslöshetsperioden per dag utbetalas ett kontant understöd, som motsvarar de dagersättningar, som skulle utgå enligt motionärernas i en med anledning av propositionen nr 209 avgiven motion framlagda förslag till lag till arbetslöshetsförsäkring, samt att för kontant understödsverksamhet för de arbetslösa anvisa ett extra reservationsanslag på 100 miljoner kronor.

I det föregående hava redan behandlats vissa spørsmål jämväl i vad de beröra kontantunderstödsverksamhet med statsbidrag. Så är förhållandet med frågorna angående de personliga kvalifikationer, som böra erfordras för erhållande av dylikt understöd, angående behovsprövningen, angående familjeför-sörjarbegreppet, angående mantalsskrivning inom vederbörande kommun såsom förutsättning för bland annat erhållande av kontantunderstöd, angående avstängning från arbetslöshetshjälp av arbetslösa, som tillhöra vissa yrken, om erbjudet arbetes lämplighet med hänsyn till lörens storlek samt angående centralorgan för hjälpverksamheten. I samband med frågan om behovsprövningen har tillika berörts spørsmålet om viss karenstid. Utskottet hänvisar i dessa delar till vad sålunda i olika sammanhang förut anförts.

I utskottets utlåtande nr 18 behandlas vidare vissa även kontantunderstödsverksamheten berörande ämnen, nämligen frågorna om de s. k. konfliktdirektiven samt om förhållandet mellan olika former av arbetslöshetshjälp och fattigvården. I dessa avseenden hänvisar utskottet till nämnda utlåtande.

Beträffande de regler i övrigt, som för nästa budgetår böra gälla för kontantunderstödsverksamheten med statsbidrag, har utskottet funnit sig kunna

*Utskottet.*

i huvudsak tillstyrka det i propositionen nr 216 förordade förslaget, såsom närmare framgår av den sammanfattande redogörelse, som utskottet senare kommer att lämna. Detta innebär bland annat, att gällande bestämmelser om statsbidragens storlek skulle tillämpas även under nämnda budgetår och att, vad angår samma tidsperiod, de nuvarande kontantunderstödsbeloppen — även om arbetslöshetsförsäkringen nu genomföres — icke skulle nedsättas. Vidkommande sistnämnda belopp har utskottet funnit lämpligt att i berörda sammanfattande redogörelse intaga den i praktiken tillämpade regeln, att dessa högst må motsvara  $\frac{2}{3}$  av den för vederbörande ort fastställda grovarbetarlönen, vilken regel utskottet anser böra godkännas av riksdagen. För närvarande kan arbetslös, som erhåller bidrag av arbetsgivare eller arbetslöshetskassa, tilldelas understöd med högst så stort belopp, att detsamma jämte nämnda bidrag uppgår till  $\frac{2}{3}$  av den i orten vid tiden för lämnandet av understöd vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den arbetslöse. Då knappast bärande skäl föreligga för en mera gynnsam behandling av en dylik arbetslös än av andra arbetslösa, föreslår utskottet den ändringen, att understödet jämte sådant bidrag, som ovan nämnts, icke skall få uppgå till högre sammanlagt belopp än som motsvarar  $\frac{2}{3}$  av den i vederbörlig ordning fastställda grovarbetarlönen.

Vidare följer av utskottets anslutning i huvudsak till Kungl. Maj:ts förslag, att däruti förordade bestämmelser om arbetslöshetskommittéernas sammansättning skulle bli gällande samt att nuvarande föreskrifter om läns-hjälpkommittéer och landstingsbidrag skulle borttagas.

Vad angår hyreshjälpsverksamheten förordar utskottet, att denna i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bibehålles. Utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits, torde emellertid en viss ändring företagas i gällande föreskrifter för denna verksamhet. För närvarande möter författningens icke hinder, att hyreshjälp tilldelas arbetslös, som icke åtnjuter dagligt understöd. Enligt utskottets uppfattning bör hyreshjälpen vara av supplerande natur, och förordar utskottet därför, att dylik hjälp endast må tilldelas sådan arbetslös familjeförsörjare, som åtnjuter understöd per dag.

Kontantunderstödsverksamheten skulle, vid bifall till vad utskottet förordat, även under nästa budgetår komma att bedrivas under två huvudformer, understöd per dag och hyreshjälp. För det dagliga understödet har utskottet i sammanfattningen begagnat uttrycket dagunderstöd.

Vad angår ovannämnda motioner I: 128 och II: 237 vill utskottet redan här framhålla, att utskottet i avseende å vissa däruti berörda spörsmål ansett sig böra föreslå, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om vidtagande av ytterligare utredning. Utskottet återkommer härtill i det följande.

Beträffande slutligen storleken av det för kontantunderstöd erforderliga anslaget har Kungl. Maj:t i propositionen nr 216 utgått från att för dagunderstöd kunde beräknas åtgå 20 miljoner kronor. Mot nämnda belopp har utskottet icke funnit anledning till erinran. På sätt i nyssnämnda proposition förordats anser utskottet vidare, att för hyreshjälpsverksamhet böra beräknas 1.5 miljon kronor. Härtill böra, såsom senare skall närmare angivas, läggas vissa ytter-

ligare belopp, så att det totala medelsbehovet uppgår till, i avrundat tal, 25 miljoner kronor. Å de medel, som anvisats för innevarande budgetår, skulle enligt arbetslöshetskommissionens beräkningar samt med hänsyn till riksdagens beslut angående stöd åt Hellefors Bruks Aktiebolag vid budgetårets slut finnas en disponibel reservation av över 20 miljoner kronor. Nämnda belopp läser böra tagas i anspråk för här ifrågavarande ändamål, varom riksdagen torde böra fatta beslut. Med hänsyn härtill synes anslaget kunna upptagas till 5 miljoner kronor.

I likhet med det tidigare, även för reservarbeten avsedda anslaget till bekämpande av arbetslösheten torde anslaget till kontantunderstöd m. m. böra erhålla reservationsanslags natur. I den mån reservationer å årets anslag komma att uppstå utöver nyssnämnda belopp å 20,000,000 kronor samt vad som avses till stöd åt omförmälda bolag, torde denna del av reservationerna, för närvarande till största delen motsvarad av s. k. medelsreserv, lämpligen böra överföras till det nya anslaget till reservarbeten.

I den mån det av utskottet nu tillstyrkta anslaget, jämte överförda reservationer uppgående till 25 miljoner kronor, icke erfordras för kontant understödsverksamhet, vill utskottet framhålla, att intet synes vara att erinra mot att Kungl. Maj:t ställer medel ur detta anslag till arbetslöshetskommissionens förfogande för utförande av statliga och statskommunala reservarbeten.

## Ungdomsarbetslösheten.

### *Inledning.*

I *Kungl. Maj:ts proposition, nr 216, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten* har (sid. 15 o. f.) ett avsnitt ägnats åt frågan om åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Därvid har till en början erinrats därom att de sakkunniga, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 juni 1931 tillkallades av chefen för ecklesiastikdepartementet för att biträda med utredning dels om utvägar att med hänsyn till förefintlig arbetslöshet bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning, dels ock om möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation (*de s. k. ungdomsarbetslöshetssakkunniga*), avgivit ett den 15 februari 1933 dagtecknat, propositionen bilagt förslag rörande arbetsförmedling för ungdom. Vidare anföres, att framställningar rörande åtgärder till bekämpande av arbetslösheten bland ungdomen gjorts av *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund* den 3 februari 1933, av *teologie doktorn Natanael Beskow m. fl.* den 18 februari 1933 och av *svenska kvinnors vänsterförbunds centralstyrelse* den 14 mars 1933.

Efter att hava lämnat en närmare redogörelse för omförmälda förslag och framställningar jämte däröver avgivna yttranden har *departementschefen* förklarar sig icke beredd att nu taga ståndpunkt till de framkomna uppslagen, utan vore departementschefen av den uppfattningen, att saken endast kunde vinna på att desamma i ett sammanhang med det snaraste upptoges till närmare skärskådande, i syfte att förslag i ämnet kunde föreläggas nästa års

riksdag. Detta uteslöte emellertid efter departementschefens mening icke, att man borde söka att genom intensivt arbete enligt de linjer, som hittills anlåtats, omedelbart nå till så goda resultat som möjligt. Dessa linjer innebure dels inrättande av särskilda anordningar för arbetsförmedling för ungdomen, dels samarbete mellan arbetsförmedlingen och undervisningsväsendet och dels kursverksamhet för arbetslös ungdom. Departementschefen hade för avsikt att hos vederbörande myndigheter verka för att i dessa avseenden allt åtgjordes, som kunde vara möjligt.

De *förslag i fråga om bekämpande av ungdomsarbetslösheten*, till vilka utskottet nu har att taga ställning, äro

dels Kungl. Maj:ts i *propositionen nr 216* framlagda förslag om beräkning av visst anslagsbelopp till kursverksamhet;

dels ock följande *motioner*, nämligen

i *första kammaren*:

nr 161 av *herr von Heland*;

nr 332 av *herr Bagge*;

nr 337 av *herr Bergström*; samt

i *andra kammaren*:

nr 24 av *herr Thorell m. fl.*;

nr 485 av *herr Anderson* i Norrköping;

nr 518 av *herr Linnér*;

nr 522 av *herr Weijne*.

I motionen II: 485 framställes förslag om s. k. frivillig arbetstjänst, motionen I: 337 avser friluftskurser för manlig ungdom, och motionen I: 161 avser, förutom värnpliktsövningar, viss annan utbildning åt manlig ungdom. Motionen II: 522 åsyftar provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen. Dessa fyra motioner, motionen I: 161 i vad den ej rör värnpliktsövningar, komma att av utskottet nedan behandlas i samband med Kungl. Maj:ts förslag angående medel till kursverksamhet.

Härefter kommer utskottet att till behandling särskilt för sig företaga de likalydande motionerna I: 332 och II: 518, vilka avse frivillig pensionering av äldre arbetare såsom medel att bereda arbetstillfällen åt ungdomliga arbetslösa.

Slutligen behandlas motionen I: 161, i vad den rör värnpliktsövningar, samt motionen II: 24, vilken avser användande av arbetslöshetsmedel till kontant avlöning åt yngre arbetare å mindre jordbruk.

Innan utskottet sålunda ingår på behandling av de föreliggande förslagen, vill emellertid utskottet något beröra frågan om arbetsförmedling för ungdom.

#### *Arbetsförmedling för ungdom.*

Såsom förut omnämnts hava ungdomsarbetslöshetsakkunniga avgivit fristående förslag beträffande den del av sakkunniguppdraget, som rör arbetsförmedlingen för ungdom.

De sakkunniga framhålla, att de unga över 18 år tillhöra det vuxna klien-

telet och att bristerna i arbetsförmedlingen för dem i stort sett äro desamma som bristerna i arbetsförmedlingen över huvud. Såsom den mest i ögonen fallande bristen framhålles avsaknaden av stadigvarande organ i en rad ganska betydande orter. De tillfälliga ombud, som under kristiden tillkommit i en mängd kommuner, vore föga effektiva. De sakkunniga uttala, att, därest försäkringssakkunnigas förslag rörande arbetsförmedlingen genomfördes, bristerna i fråga om anstaltsnätets utbredning skulle försvinna. Vare sig försäkringen genomfördes eller ej, vore det emellertid i högsta grad angeläget, att stadigvarande organ för arbetsförmedlingen inrättades på de större bruks- och industriorter, där sådana organ nu saknades. På de flesta håll behövde ej nya kontor inrättas, utan vore det tillräckligt med stadigvarande ombud, som borde kunna erhållas även mot små arvoden. Staten borde uppmuntra utbyggnaden av arbetsförmedlingsorganisationen genom lämnande av högre statsbidrag. Sålunda tillstyrka de sakkunniga, att statsbidrag, även för den händelse förslaget om arbetslöshetsförsäkring ej genomfördes, borde utgå enligt de grunder, som föreslagits av försäkringssakkunniga, dock att i de fall, där enligt dessas förslag statsbidraget skulle utgå med hälften av arbetsförmedlingsanstalternas utgifter, bidraget syntes böra bestämmas till en fjärdedel av nämnda utgifter.

Bland andra åtgärder ägnade att stärka förtroendet för arbetsförmedlingen hava de sakkunniga framhållit upplysningsverksamhet bland yngre vuxna arbetare genom orienterande föredrag för värnpliktiga och genom anlitande av folkliga bildningsorganisationer. Samarbete borde äga rum mellan arbetsförmedlingen å ena sidan samt arbetarnas bildningsförbund, jordbrukarungdomens förbund och liknande organisationer å den andra.

De sakkunniga hava även understrukt betydelsen av att bryta den passivitet, som understundom kännetecknat arbetsförmedlingen. Ambulatorisk förmedlingsverksamhet borde gynnas och uppmuntras. Gällande begränsning av möjligheterna till statsbidrag till resekostnader för tjänstemän vid arbetsförmedlingsanstalter borde upphävas. Dylik verksamhet syntes i vissa fall kunna onödiggöra anställandet av nya ombud.

De sakkunniga hava vidare uttalat sig för en utbyggnad av det samarbete mellan skolan och arbetsförmedlingen, som för några år sedan blivit igångsatt. I detta hänseende hava de sakkunniga föreslagit följande.

Vid sidan av arbetsförmedlingens styrelse borde tillsättas ett rådgivande organ, ett s. k. »ungdomsråd» med uppgift bland annat att ordna samarbetet mellan skola och arbetsförmedling. Ungdomsrådet borde tillhandagå med hjälp i fråga om yrkesval och arbetsanvisning åt ungdom samt i allmänhet vid förmedlingens rådgivande verksamhet såväl beträffande minderåriga som ungdom över 18 år. I rådet borde insättas representanter för skolmyndigheter och näringslivet samt enskilda för ungdomsarbetet intresserade personer.

I kommande författning om den offentliga arbetsförmedlingen borde stadgas, att ungdomsråd skulle finnas vid såväl huvud- som avdelningskontor, att ungdomsrådets sammansättning och uppgifter skulle angivas i anstaltens reglementen, att ungdomsråden skulle utses av de kommunala organen och att beträffande medlemskap borde gälla vad i kommunallagarna vore stadgat om kommunala förtroendeuppdrag.

Socialstyrelsen borde lämna närmare anvisningar rörande ungdomsrådets sammansättning och uppgifter. Om socialstyrelsen saknade tillräcklig personal för de vidgade uppgifterna borde hos styrelsen, åtminstone tillfälligt, anställas en ungdomskonsulent.

Över de sakkunnigas promemoria hava yttranden inhämtats från vederbörande myndigheter. I det av socialstyrelsen avgivna yttrandet ifrågasattes, huruvida det vore lämpligt, att på orter, där intresse för ungdomsrådets uppgift icke givit sig tillkänna, tvångsvis upprätta organ, som sannolikt icke skulle komma att bli verksamma. Styrelsen anser, att man för ungdomsrådets upprättande och utveckling borde lita till en propaganda från tillsynsmyndighetens sida, som anknöte sig till intresset hos andra myndigheter och lämpliga organisationer.

*Utskottet.* Ut i ett tidigare avgivet utlåtande nr 21 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 213 med förslag till lag om offentlig arbetsförmedling har utskottet tillstyrkt förslaget till omorganisation och utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingen. Utskottet har emellertid tillstyrkt förslaget endast under förutsättning, att arbetslöshetsförsäkring genomföres i huvudsaklig överensstämmelse med det av Kungl. Maj:t i propositionen nr 209 därom framlagda förslaget.

Därest den sålunda tillstyrkta omorganisationen av den offentliga arbetsförmedlingen genomföres, torde de väsentligaste bristerna i det nuvarande systemet komma att bli avhjälpta. I samband med att personalens allmänna kvalifikationer höjas, lär jämväl verksamheten komma att bli mera effektiv och ett fruktbarande samarbete med de av ungdomsarbetslöshets-sakkunniga omnämnda myndigheter komma till stånd. En vidare utveckling av särskilda anordningar för arbetsförmedling för ungdom är även, såsom departementschefen anfört, synnerligen önskvärd. Utskottet vill uttala sin förhoppning, att angelägenheten härav måtte i möjligaste mån av Kungl. Maj:t beaktas.

I övrigt anser sig utskottet ej för närvarande kunna förorda ifrågasatta åtgärder, såsom införande av ungdomsråd eller tillsättande av en ungdomskonsulent hos socialstyrelsen. Dessa frågor lära böra upptagas i samband med den allmänna utredningen rörande åtgärder för avhjälpan av ungdomsarbetslösheten.

Därest förslagen om arbetslöshetsförsäkring och därmed sammanhängande omorganisation av arbetsförmedlingen icke nu av riksdagen bifallas, anser sig utskottet icke kunna på den hittillsvarande utredningen tillstyrka, att enbart med hänsyn till behovet av effektivare arbetsförmedling för ungdom omläggning sker av grunderna för statsbidrag för förmedlingen.

#### *Kursverksamhet m. m. S. k. frivillig arbetstjänst.*

Utskottet har funnit lämpligt att till en början här lämna en på arbetslöshetskommissionens »Råd och anvisningar» grundad redogörelse rörande *den hittills av kommunerna med bidrag av statliga arbetslöshetsmedel bedrivna kursverksamheten.*

För erhållande av statsbidrag till ifrågavarande kurser, vilka kunna vara antingen yrkesbetonade eller av allmänbildande karaktär, erfordras — förutom att vederbörande kommun i föreskriven ordning lämnar fullgod rapportering till arbetslöshetskommissionen om den rådande arbetslösheten — att den senare prövas vara av sådan art och omfattning, att hjälpåtgärder överhuvud taget anses böra vidtagas, och att kurser därvid finnas vara ett lämpligt led i hjälpverksamheten.

Vid anordnandet av kurserna är arbetslöshetskommittén å orten ansvarigt organ. Det ankommer på kommittén att göra ansökan om statsbidrag. Sådan ansökan ställes till arbetslöshetskommissionen. Vidare har arbetslöshetskommittén att utse särskild kursledare. Undantagsvis och endast där verksamhetens omfattning påkallar det, utses särskild kursbestyrelse.

Statsbidrag kan utgå med belopp, motsvarande lön till kursledare och lärare. Lärararvoden anses i regel böra utgå med 2 å 5 kronor per timme. Undantagsvis kan dock högre arvode ifrågakomma.

Med avseende å deltagandet i kurserna gäller, att allenast hos arbetslöshetskommittéerna anmälda arbetslösa, som vid prövning befunnits vara i behov av det allmännas hjälp, äga rätt att delta. Där så med hänsyn till lokala förhållanden befinnes lämpligt, föreskriver arbetslöshetskommissionen, att åtnjutande av arbetslöshetsunderstöd beträffande arbetslösa i de yngre åldersklasserna skall göras beroende av att dessa arbetslösa bevista anordnade undervisningskurser.

Statsbidrag kan endast ifrågakomma, så länge deltagarna i en kurs äro att anse som oförvällat arbetslösa. Detta innebär sålunda, att arbetslös person, vilken deltagar i anordnad kurs, är skyldig att emottaga anvisat lämpligt arbete på den öppna marknaden vid risk att eljest omedelbart avstängas från rätten att delta i med statsbidrag anordnad kurs och att gå förlustig det arbetslöshetsunderstöd, som kan hava tillerkänts honom. Deltagare i kurs har att — i likhet med andra arbetslösa, vilka erhålla arbetslöshetshjälp av allmänna medel — regelbundet hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande.

Med hänsyn till den ovisshet, som städse råder beträffande arbetsmarknadens utveckling, anses kurserna ej böra givas en längd av mer än 3 månader. Antalet undervisningstimmar angives böra uppgå till omkring 25 per vecka.

Härefter övergår utskottet till en redogörelse för de i förevarande ämnen till prövning föreliggande förslagen jämte vissa inhämtade yttranden. För vinnande av en närmare kännedom, än som av redogörelsen erhålles, om innehållet i vederbörande handlingar hänvisas till dessa.

I *propositionen nr 216* (sid. 32) har förordats, att av det till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1933/1934 äskade extra reservationsanslaget av 35 miljoner kronor ett belopp av 1.5 miljoner kronor skall avses för kursverksamhet för arbetslösa.

Detta förslag innebär en utvidgning av den nuvarande kursverksamheten. För närvarande delta omkring 8,000 arbetslösa i ifrågavarande kurser. Arbetslöshetskommissionen har meddelat, att om kursverksamheten under nästa

budgetår komme att hava samma omfattning som för närvarande och kurserna anordnades i samma former och under i övrigt de förutsättningar, som nu tillämpades, verksamheten torde draga en kostnad av cirka  $\frac{1}{2}$  miljon kronor. Därest man åter utginge ifrån att kursverksamhet bedrevs enligt nu gällande villkor men för cirka 15,000 deltagare och att varje deltagare åtnjöte undervisning under cirka fem månader, syntes kostnaden härför böra angivas till cirka  $1\frac{1}{2}$  miljon kronor.

I *motionen II: 485* har hemställts, dels att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte såsom ett led i samhällets åtgärder mot ungdomsarbetslösheten skyndsamt utreda möjligheterna att införa ett system med s. k. frivillig arbetstjänst i anslutning till i motionen skisserade riktlinjer samt för nästkommande riksdag framlägga utarbetat förslag härom, dels ock att riksdagen ville medgiva, att försök med frivillig arbetstjänst i den utsträckning, som omständigheterna påkalla, anordnas redan under budgetåret 1933/1934 och kostnaderna härför bestridas ur de medel, som riksdagen för samma tid ställer till Kungl. Maj:ts förfogande för arbetslöshetens bekämpande.

Den i motionen avsedda arbetstjänsten är, såsom framgår, ämnad att bygga på frivilliga anmälningar till densamma från den arbetslösa ungdomen samt innebär som en grundläggande faktor, att deltagarna vid sidan av det arbete, som av dem utföres, meddelas undervisning och bibringas fysisk fostran.

De närmare riktlinjer för den frivilliga arbetstjänsten, vilka i motionen angivas, äro i huvudsak följande.

Om möjligt böra sådana arbeten anordnas, som passa icke endast för kroppsarbetare utan jämväl för medelklassgrupper. Arbetstjänsten bör vara öppen för all arbetslös ungdom, dock huvudsakligen manlig ungdom bland kroppsarbetarna och såväl manlig och kvinnlig inom medelklassen. Övre åldersgränsen för deltagande bör sättas till 25 år, möjligen något högre.

I regel torde deltagarna böra förläggas i slutna arbetsläger. Med hänsyn till att inga för ändamålet tränade ledare finnas, torde deltagarantalet i dessa läger böra begränsas till högst 40 å 50 st.

Samarbete bör etableras mellan arbetsledaren och platsförmedlingar för snabbast möjliga återförande i yrket av deltagarna i arbetstjänsten.

Lämpliga arbetsobjekt kunna vara:

1) vissa skogsvårdsarbeten och andra såsom reservarbeten lämpliga arbetsobjekt; anläggandet av idrottsplatser m. m.; grundläggande utbildning i lantbruk och trädgårdsskötsel för eventuell övergång till dessa yrken; enskilda arbeten, som ur nationalekonomisk synpunkt erbjuda fördelar (exempelvis anläggandet av vissa enskilda vägar, förbättring av jordbrukets byggnader, såväl småbrukarnas ekonomibyggnader som lantarbetarnas bostäder);

2) diverse arbeten inom statliga och kommunala verk, högskolor, museer m. m.; vetenskapliga och tekniska forskningsarbeten.

Arbetslöshetskommissionen bör göras till ledande organ med biträde av de lokala arbetslöshetskommittéerna. Det bör i första hand åligga kommittéerna att godkänna förslag till arbetsobjekt från enskilda personer eller organisationer (uppdragsgivare) eller på eget initiativ anskaffa arbetsobjekt samt att tillsätta ledare för arbetstjänstgrupper och läger. — Samarbete bör ordnas dels mellan olika arbetslöshetskommittéer, dels med arbetslöshetskommissio-

nen i och för fördelning och överflyttning av arbetsdeltagare samt anskaffande av lämpliga ledare. Såsom ledare och instruktörer antagas ungdomsledare (exempelvis scoutledare), lärare, f. d. underbefäl samt sedermera därtill särskilt lämpade arbetstjänstdeltagare. Vid behov kompletteras dessa av specialutbildat folk (av arbetsgivaren).

Det allmännas bidrag, företrädesvis ankommande på staten med eventuellt tillskott från kommunen, bör vid arbeten för enskilda uppdragsgivare avvägas med hänsyn till arbetets samhällsnyttiga karaktär.

Med anledning av anhållan av utskottet hava *ungdomsarbetslöshetsakkunniga* avgivit ett den 10 maj 1933 dagtecknat yttrande över motionen. De sakkunniga hava därvid förklarat sig finna den av dem i yttrandet förebragta utredningen motivera igångsättande av försöksanordningar på sätt motionären föreslagit. På vissa punkter endast kunde sedermera kompletterande utredningar av mindre omfattning bliva erforderliga.

I ett genom de sakkunnigas försorg verkställt sammandrag av yttrandet har beträffande de av de sakkunniga föreslagna grundlinjerna för den frivilliga arbetstjänsten anförts huvudsakligen följande.

Syftet med den frivilliga arbetstjänsten skall vara att bereda arbetslösa unga personer sådan sysselsättning, som kan hos dem stärka och vidmakthålla arbetsvilja och arbetsförmåga och som överhuvud kan göra dem bättre skickade för deras framtida arbetsuppgifter. Med hänsyn härtill bör arbetstjänsten inriktas dels på lämpligt arbete (4 till högst 6 timmar i medeltal per dag), som kan ge fysisk träning och samtidigt en känsla av att fullgöra en produktiv uppgift, dels på god kroppslig och andlig vård genom systematiskt bedrivna gymnastik- och idrottsövningar samt genom undervisning i allmänbildande och yrkesbetonade ämnen (4—2 timmar i medeltal per dag). I huvudsak kan den direkta undervisningen bedrivas efter samma riktlinjer som den hittillsvarande kursverksamheten för arbetslös ungdom.

I anslutning till den frivilliga arbetstjänsten anordnas praktiska yrkeskurser i snickeri och enklare metallarbeten, skomakeri, skradderi o. s. v. I kurserna förfärdigas redskap, tillverkas och lagas arbetskläder och arbetsskodon åt deltagarna i arbetstjänsten samt göras inredningar till lägerhyddor m. m. Det torde även vara lämpligt att ordna kurser för tillverkning av själva lägerhyddorna. De kunskaper i enklare byggnadsarbeten, deltagarna i en dylik kurs förvärva, böra bli av betydelse vid framtida egnahemsbygge o. dyl.

I den mån deltagarna sammanföras i arbetsläger, bör särskild omsorg ägnas åt att lägerlivet organiseras på sådant sätt, att det får en verkligt uppfostrande betydelse. Sålunda bör man i största möjliga utsträckning lita till de ungas egna insatser, såväl då det gäller det arbete (matlagning m. m.), vilket måste utföras i lägret, som även vid uppehållande av ordning m. m. Att fostra de unga till självverksamhet, samarbete och självstyrelse bör vara den ledande principen. Man bör sålunda icke giva arbetstjänsten en militärisk organisation.

Det ligger i sakens natur, att all politisk agitation bör vara förbjuden inom den frivilliga arbetstjänsten.

Deltagandet i arbetstjänsten bör vara frivilligt. I första hand mottages sådan oförvållat arbetslös ungdom i åldern 18—25 år, som hos vederbörande arbetslöshetskommitté anmält sig som hjälpsökande och vid prövning befunnits vara i behov av det allmännas hjälp. Även annan arbetslös ungdom i sagda ålder mottages dock, i den mån arbetsmöjligheter förefinnas och bidrag från ideella organisationer och enskilda personer ställas till förfogande för ändamålet.

I vissa fall torde deltagarna kunna bo i sina hem. I allmänhet torde emellertid förläggning i slutna läger vara att rekommendera. Sammanlagt torde kostnaderna för inkvartering och mathållning icke behöva belöpa sig på större belopp än att de deltagare, som åtnjuta arbetslöshetsunderstöd, utöver naturaförmånerna kunna erhålla en fickpenning.

Deltagarna erhålla således, därest de ej kunna bo i sina hem, kost och logi in natura, en fickpenning av 50 öre per veekodag samt, därest den frivilliga arbetstjänsten fullgöres på annan plats än hemorten, fria resor till och från förläggningen vid början och slutet av densamma. Till de deltagare, som bo i sina hem och som tillerkänts arbetslöshetsunderstöd, utgår detta kontant. Samtliga deltagare erhålla vidare fria arbetskläder. De sakkunniga ifrågasätta dessutom en anordning med arbetspremier i form av visst å sparbanksbok insatt belopp att lyftas vid framtida bosättning, egnahemsbygge o. s. v.

Beträffande sådan deltagare i den frivilliga arbetstjänsten, som åtnjuter arbetslöshetsunderstöd av offentliga medel, skola givetvis enahanda bestämmelser gälla som för övriga personer, vilka åtnjuta dylikt understöd. Han är sålunda bland annat skyldig antaga anvisat lämpligt arbete vid risk att eljest avstängas från rätten till arbetslöshets hjälp. Likaledes bör från dylik hjälp avstängas den, som utan giltig anledning lämnar eller på grund av olämpligt uppförande uteslutes från den frivilliga arbetstjänsten.

Arbetslöshetskommittéerna skola vara lokala organ för den frivilliga arbetstjänsten. I regel torde dock den direkta ledningen av den frivilliga arbetstjänsten böra av arbetslöshetskommittén uppdragas åt en särskild bestyrelse. I denna insättes utom någon eller några ledamöter av kommittén, representanter för skolan samt för sådana ungdoms- och andra ideella organisationer, som äro villiga att medverka i den frivilliga arbetstjänsten.

Tillsyningsmyndigheten för den med bidrag av statsmedel bedrivna understödsverksamheten för arbetslösa bör utöva den centrala ledningen av den frivilliga arbetstjänsten.

Bidrag från stat och kommun böra utgå efter ungefär samma grunder som till den ur arbetslöshetsanslaget understödda kursverksamheten. Dock bör staten — utom lärar- och lägerledarlöner samt bidrag till arbetslöshetsunderstöd åt deltagarna — bekosta arbetskläder och fria resor för de deltagare, som åtnjuta arbetslöshetsunderstöd. Härtill skulle eventuellt — i den mån de statsfinansiella förhållandena kunna anses medgiva detta — komma statsbidrag till arbetspremier av ovan angiven natur. Vidare bör staten betala kostnaderna för eventuellt behövliga kortare instruktionskurser för lägerledare.

Bidrag från ideella organisationer och enskilda personer skulle användas för täckande av kostnaderna för underhåll, fickpenning och arbetskläder åt sådana deltagare, som icke kunde erhålla arbetslöshetsunderstöd.

Ägaren av arbetsobjektet bestrider kostnaderna för behövliga arbetsredskap samt för avlöning till arbetsledare och, därest visst specialutbildat folk därutöver kan anses behövt, avlöningen till detta.

Frågan om lämpliga arbeten anse de sakkunniga behöva ytterligare utredas. För de av motionären ifrågasatta försöksanordningarna synes det dock icke behöva bereda några svårigheter att finna lämpliga arbetsobjekt.

*Arbetslöshetskommissionen* har i yttrande den 10 maj 1933 tillstyrkt bifall till den förevarande motionen. Rörande principerna för de ifrågasatta åtgärderna har kommissionen därvid anfört följande:

Den frivilliga arbetstjänsten borde ovillkorligen infogas såsom ett led i samhällets andra åtgärder mot arbetslösheten, vilket ju måste anses ligga i sakens egen natur och dessutom ytterligare markerades därav, att planens genomförande förutsattes komma att finansieras med arbetslöshetsmedel. Härav

följde, att den frivilliga arbetstjänsten borde ha till uppgift att vara ett medel i kampen mot arbetslösheten, och att den under inga förhållanden finge bliva ett självändamål eller ställas i tjänst hos syften, som vore den statliga hjälpverksamheten ovidkommande. Vidare borde hela anordningen även rent organisatoriskt på lämpligt sätt knytas samman med de statliga och kommunala organ, som för närvarande omhänderhade eller komme att framdeles svara för ledningen av samhällets hjälpåtgärder för de arbetslösa. Detta betingades jämväl därav, att det enligt kommissionens mening icke finge göras något avkall på principen, att den frivilliga arbetstjänsten endast borde omsluta personer, vilka hos de kommunala organen anmält sig såsom hjälpsökande arbetslösa, och att de för den statliga hjälpverksamheten gällande allmänna reglerna i allt väsentligt även skulle tillämpas inom denna planerade nya gren av arbetslöshetspolitiken.

Slutligen har *socialstyrelsen* i infordrat yttrande den 26 maj 1933 anfört bland annat följande:

Såvitt styrelsen kunde finna mötte knappast hinder för att inom den nuvarande arbetslöshetspolitikens ram försöksvis anordna sådana arbetsföretag, som åsyftades i motionen II: 485. Motionären omnämnde beträffande liknande anordning i annat land, att de arbetslösa sysselsattes med 6 à 7 timmars arbete. Medgäve förhållandena, att de arbetslösa sysselsattes med verkligt arbete ända till 7 timmar per dag, syntes de också medgiva, att arbetsprestationen utökades till fulla 48 timmar per vecka. Vid sådant förhållande borde emellertid arbetena enligt styrelsens mening även i lönehänseende och i övrigt lämpligen likställas med andra hjälparbeten för arbetslösa. Detta hindrade givetvis icke, att man vid vissa förläggningar sökte sammanföra ungdom, ävensom att man där träffade en del för sådant klientel avsedda speciella anordningar av olika slag.

I *motionen I: 337* har hemställts, att riksdagen måtte förklara, att av det anslag, som i Kungl. Maj:ts proposition nr 216 åskas till bekämpande av arbetslösheten, medel efter Kungl. Maj:ts beprövande finge användas även till främjande och understödjande av friluftskurser för manlig ungdom i den riktning, som i motionen föreslagits.

I motionen anföres huvudsakligen följande:

I motsats till de hittillsvarande kurserna, vilka i regel pågått under vinterhalvåret, skulle de i förevarande motion åsyftade kurserna, äga rum under den varmare årstiden. Dessa kurser skulle hava ett fysiskt stärkande syfte och i anledning därav till viss del bestå av arbete i det fria.

För ändamålet lämpade arbetsobjekt syntes knappast kunna beredas annat än inom skogen. Deltagarna syntes bära sysselsättas med produktivt arbete såsom skogsrensning och dylikt tre à fyra timmar om dagen. Därvid borde de erhålla så pass förmåner och en sådan omvårdnad, att en dylik arbetsprestation rimligen kunde förekomma utan att dock betraktas såsom lönearbete i vanlig bemärkelse.

Vid sidan av arbetet skulle de unga erhålla lämplig undervisning i anslutning till friluftsovningar och andra sysselsättningar, exempelvis sim- och livräddningsövningar, undervisning i enklare förbandslära och naturkunnighet, orientering i de allmänna grunderna för personlig hygien och vid tillredning av måltiderna information om de elementäraste grunderna för näringsfysiologien m. m.

Då förhållandena skulle kräva förläggning på platsen, kunde ifrågasättas, att nödig material i form av tält, sängutrustningar, kokvagnar jämte övriga an-

ordningar för förplägnad kunde erhållas från de militära förråden. Den sålunde omhändertagna ungdomen borde så långt det vore möjligt själv på eget ansvar ombesörja alla vid förläggningen förekommande göromålen.

I *motionen I: 161* har, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till innevarande års riksdag rörande förläggande av arbetslös manlig ungdom i de tomma kasernbyggnaderna i och för utbildning i gymnastik och idrott samt i rent teoretiska och praktiska ämnen.

Slutligen har i *motionen II: 522* hemställts, dels att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och eventuellt förslag till 1934 års riksdag, huruvida och på vilka villkor såsom ett led i strävandena att begränsa ungdomsarbetslösheten bidrag ur för arbetslöshetens bekämpande anvisat anslag må kunna utgå till provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen i enlighet med vad i motionen angivits, dels ock att riksdagen ville medgiva, att dylika bidrag må kunna av Kungl. Maj:t beviljas under budgetåret 1933/1934 enligt de grunder, Kungl. Maj:t för nämnda tid kan finna gott föreskriva.

Motionären avser, att arbetslöshetsmedel skulle komma till användning *dels* såsom bidrag till lärarlöner etc. i och för en förlängning av den ordinarie skoltiden med åtminstone ett år i städer och industrisamhällen, *dels* vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning såsom bidrag till lärarlöner samt stipendier åt arbetslösa elever, *dels ock* för upprättande av provisoriska folkhögskolor eller extra avdelningar vid nu existerande dylika läroanstalter.

*Utskottet.*

Med hänsyn till avsaknandet hitintills av säkrare hållpunkter för ett bedömande av ungdomsarbetslöshetens art och omfattning under den ekonomiska kris med åtföljande svåra läge på arbetsmarknaden, vari vi för närvarande befinna oss, har arbetslöshetskommissionen numera verkställt en undersökning i detta ämne med anknytning till arbetslöshetsförhållandena den 28 februari 1933. Av hela antalet nämnda dag rapporterade hjälpsökande eller 181,944 personer hava 179,507 berörts av undersökningen. Resultatet av denna har sammanfattats i en promemoria, som utskottet fått till sig överlämnad från socialdepartementet.

Av ifrågavarande utredning framgår bland annat, att av dem, som undersökningen omfattat, de arbetslösa i åldrarna 15—25 år utgjorde 59,317 eller 33 % av hela det undersökta klientelet. De ungdomsarbetslösas antal i städerna utgjorde 17,666 eller 27.9 % och i landskommunerna 41,651 eller 35.8 %.

Omfattningen av arbetslösheten bland nu ifrågavarande åldersgrupper är alltså mycket betydande. Den sysslöshet, som sålunda påtvingas de unga, är starkt ägnad att framkalla synnerligen allvarliga farhågor. I vida högre grad i fråga om de unga än beträffande de äldre gäller sålunda, att sysslösheten såsom sådan lätt medför moraliska vådor i form framför allt av håglöshet och nedsättande av de arbetslösas självtillit. Att härigenom kunna uppstå ur samhällelig synpunkt synnerligen menliga följder torde vara up-

penbart. Vidare medför arbetslösheten, att de unga berövas möjligheten att vinna den praktiska erfarenhet i ett yrke, som kan vara nödvändig för deras försörjning framdeles. De sålunda anförda synpunkterna göra det enligt utskottets mening synnerligen angeläget, att åtgärder, framför allt inriktade på att bereda de arbetslösa unga en nyttig sysselsättning under deras nödtvungna ledighet och att för dem öka möjligheterna till framtida försörjning, vidtagas, i den mån så med hänsyn till omständigheterna befinnes möjligt och lämpligt.

Beträffande till en början *den hittillsvarande kursverksamheten* innebär Kungl. Maj:ts förslag ett fortsättande under nästa budgetår av densamma under oförändrade villkor men i utvidgad omfattning. Härvid synes hava förutsatts såväl en utökning av deltagarantalet som ock en förlängning av kurstiden, där så kan anses erforderligt och lämpligt, utöver den nu tillämpade längsta tiden av i allmänhet tre månader.

Då erfarenheten visat, att kursverksamheten, sådan den hittills bedrivits, med stort intresse omfattats av de yngre arbetslösa samt givit goda resultat, får utskottet ansluta sig till förslaget om en utvidgning av densamma. Därvid vill utskottet som sin mening framhålla, att vid anordnandet av ifrågasvarande kurser hänsyn särskilt synes böra tagas till önskvärdheten av att bereda de arbetslösa en nyttig yrkesundervisning. Beträffande storleken av det belopp, som för nästa budgetår kan anses böra beräknas för bedrivandet av förevarande kursverksamhet ävensom för övriga av utskottet i detta sammanhang i det följande förordade åtgärder till ungdomsarbetslöshetens bekämpande, kommer utskottet att yttra sig nedan.

Vad härefter angår den i motionen II: 485 föreslagna *frivilliga arbetstjänsten* utgör densamma en hjälpform, som hittills icke prövats i vårt land. Systemet har däremot tillämpats bland annat i Tyskland, där den frivilliga arbetstjänsten under det sistförflutna året erhållit mycket stor anslutning. Antalet deltagare i den frivilliga arbetstjänsten i sistnämnda land utgjorde sålunda hösten 1932 närmare 300,000.

Vid övervägande av frågan om införande i Sverige av ett system med frivillig arbetstjänst har utskottet visserligen hyst en viss tveksamhet. Då det emellertid, såsom från olika håll framhållits, hittills i vårt land visat sig synnerligen svårt att på ett effektivt sätt motverka ungdomsarbetslösheten och dess vådor, vill utskottet i anledning att motionen II: 485 förorda, att under nästkommande budgetår försök verkställas med frivillig arbetstjänst i den omfattning, som med hänsyn till olika på frågan inverkan omständigheter befinnes möjligt och lämpligt, samt i huvudsaklig överensstämmelse med de av ungdomsarbetslöshetssakkunniga föreslagna, här ovan återgivna grundlinjerna. Om de erfarenheter, som därvid vinnas, därtill giva anledning, torde sedermera ett på dessa grundat förslag i ämnet vara att emotse från Kungl. Maj:ts sida till nästa års riksdag, då i enlighet med departementschefens uttalande frågan om olika åtgärder till ungdomsarbetslöshetens bekämpande

torde komma att av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen för prövning i ett sammanhang.

Beträffande den sålunda föreslagna försöksverksamheten vill utskottet framhålla några synpunkter, som enligt utskottets mening förtjäna beaktande.

Enligt ungdomsarbetslöshetssakkunnigas förslag skulle arbetslöshetskommittéerna vara lokala organ för den frivilliga arbetstjänsten, ehuru i regel den direkta ledningen därav borde av kommittén uppdragas åt en särskild bestyrelse. I denna skulle insättas någon eller några ledamöter av kommittén samt representanter för skolan och för sådana ungdoms- och andra ideella organisationer, som vore villiga att medverka i den frivilliga arbetstjänsten. Dessutom skulle tillsynsmyndigheten för den med bidrag av statsmedel bedrivna understödsverksamheten för arbetslösa utöva den centrala ledningen av den frivilliga arbetstjänsten.

Initiativet till anordnande av frivillig arbetstjänst förutsattes alltså enligt ungdomsarbetslöshetssakkunnigas förslag regelmässigt skola utgå från de lokala arbetslöshetskommittéerna. Enligt utskottets mening torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida detta, särskilt vad angår mindre lands- och stadskommuner, kommer att i önskvärd omfattning bliva fallet. Vidare torde många gånger, åtminstone beträffande de mindre kommunerna, svårigheter yppa sig för de lokala organen att på ett tillfredsställande sätt organisera och leda frivillig arbetstjänst, särskilt då det gäller att ordna läger för arbetslösa från olika orter. Med hänsyn till dessa omständigheter bör enligt utskottets mening arbetslöshetskommissionen *dels* — vid sidan av arbetslöshetskommittéerna — efter erforderliga undersökningar taga initiativ till anordnande av frivillig arbetstjänst, *dels ock*, om och i den mån så befinnes lämpligt, handhava organisation och ledning därav. Samarbete bör därvid, om så lämpligen kan ske, etableras med intresserade filantropiska sammanslutningar.

Beträffande deltagandet i den frivilliga arbetstjänsten vill utskottet framhålla, att därvid vederbörandes lämplighet givetvis bör vara en av de faktorer, vartill hänsyn bör tagas.

Vad slutligen angår frågan om lämpliga arbetsobjekt, är utskottet i likhet med ungdomsarbetslöshetssakkunniga av den uppfattningen, att densamma utgör ett spørsmål, som i fortsättningen behöver göras till föremål för närmare övervägande. Under försöksåret torde några större svårigheter att finna lämpliga arbeten icke uppstå.

De *friluftskurser för manlig ungdom*, varom förslag framställts i motionen I: 337 och som förutsatts skola med statsbidrag anordnas genom kommunernas försorg, avse att utgöra en ersättning sommartid för de hittills med bidrag av statliga arbetslöshetsmedel anordnade kurserna, vilka pågått i regel blott under vinterhalvåret. Vid förslaget framställande synes motionären främst hava åsyftat, att de större städernas arbetslösa ungdom skulle beredas tillfälle till stärkande friluftsliv under utförande av nyttigt arbete i förening med erhållande av viss utbildning.

Då de nu föreslagna kurserna helt visst torde fylla en uppgift, får i an-

ledning av motionen utskottet tillstyrka, att försök i av motionären angiven riktning i viss utsträckning anordnas under nästa budgetår.

I motionen synes hava avsetts en hänvisning av arbetslösa till dessa kurser. Häremot vill utskottet emellertid erinra, att det torde ligga i sakens natur, att den nu gällande regeln om förlust i allmänhet av rätten till arbetslöshetsunderstöd vid vägran att mottaga hänvisning till de vanliga kurserna icke torde kunna tillämpas i fråga om förevarande friluftskurser.

Beträffande bestridandet av de med ifrågavarande kurser förenade kostnaderna synes under försöksåret enligt utskottets mening i huvudsak böra gälla vad ungdomsarbetslöshetssakkunniga föreslagit i fråga om kostnaderna för den frivilliga arbetstjänsten.

Vad utskottet ovan i fråga om den frivilliga arbetstjänsten anfört rörande förslag av Kungl. Maj:t till nästa års riksdag, handhavande av och deltagandet i arbetstjänsten samt lämpliga arbetsobjekt gäller i allt väsentligt även de nu till försök förordade friluftskurserna.

Motionen I: 161, i vad densamma rör *förläggande av arbetslös manlig ungdom i de tomma kaserubyggnaderna i och för utbildning i gymnastik och idrott samt i rent teoretiska och praktiska ämnen*, torde få anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört i anledning av motionerna II: 485 och I: 337.

Slutligen får utskottet till behandling upptaga det i motionen II: 522 framförda förslaget om *provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen* såsom ett led i strävandena att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

Vad då först angår frågan om förlängning av den ordinarie skoltiden med ett år kan utskottet icke ansluta sig till förslaget därom. Med hänsyn till den ålder av blott 13 å 14 år hos dem, som därigenom skulle erhålla undervisning, torde förslaget icke vara ägnat att medföra någon direkt arbetslöshetslindrande verkan. Synpunkten att på ifrågavarande väg blott och bart bereda ifrågavarande åldersgrupper en sysselsättning har utskottet icke heller ansett kunna utgöra tillräckligt motiv för förslaget. Utskottet får alltså avstyrka motionen i denna del.

Däremot får utskottet i anledning av motionen tillstyrka, att i den omfattning, som är möjligt och lämpligt, arbetslöshetsmedel under nästkommande budgetår försöksvis komma till användning *dels* för möjliggörande för kommunala eller enskilda yrkesundervisningsanstalter — därvid enligt utskottets mening jämväl lantmannaskolor böra ifrågakomma — att anordna kurser för unga arbetslösa, *dels ock* för upprättande och drift av provisoriska folkhögskolor eller extra folkhögskoleavdelningar, där sådana arbetslösa kunna erhålla undervisning. En dylik anknytning till det redan existerande skolväsendet torde ur undervisningssynpunkt erbjuda fördelar, och de arbetslösa torde på ifrågavarande vägar erhålla en utbildning, som ur olika synpunkter kan bliva av stor betydelse för dem för framtiden.

Förutom bidrag till de kostnader, som äro erforderliga för såväl anordnan-

de som upprätthållande av den ifrågavarande, för arbetslösa avsedda undervisningen torde även stipendier till deltagarna kunna ifrågakomma.

Med ledning av de erfarenheter, som i här ifrågavarande hänseende under nästa budgetår kunna komma att vinnas, torde, därest omständigheterna därtill föranleda, ett närmare utarbetat förslag i ämnet av Kungl. Maj:t föreläggas 1934 års riksdag.

Vad angår bestridandet av kostnaderna enligt ovan angivna grunder för de av utskottet nu förordade åtgärderna till motverkande av ungdomsarbetslösheten, nämligen dels kursverksamhet, på sätt denna hittills bedrivits, dels frivillig arbetstjänst, dels friluftskurser för manlig ungdom, dels ock provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen, får utskottet förorda, att av det av utskottet tillstyrkta anslaget å 5 miljoner kronor till bekämpande av arbetslösheten jämte till anslaget överförda reservationer å 20 miljoner kronor ett belopp av 2 miljoner kronor må användas för ändamålet. I detta sammanhang vill utskottet tillstyrka att, för den händelse det vid fortsatt utredning visar sig lämpligt och ändamålsenligt, viss del av sistnämnda belopp jämväl må av Kungl. Maj:t få användas för understöd åt s. k. arbetskolonier.

#### *Pensionering av äldre arbetare.*

I de likalydande motionerna I:332 av herr Bagge och II:518 av herr Linnér yrkas, att riksdagen måtte för budgetåret 1933/1934 anvisa ett extra reservationsanslag av 10 miljoner kronor för att på sätt, som angives i motionerna, underlätta arbetsgivarnas frivilliga pensionering av äldre arbetare, i syfte att därigenom åstadkomma lättnad i ungdomsarbetslösheten.

Motionärerna framhålla, att ungdomsarbetslösheten är av den mest allvarliga beskaffenhet inom så gott som alla näringsgrenar och att det därför är nödvändigt att söka finna ett medel, vilket kan göra sig gällande emot sådan arbetslöshet omedelbart och i tillräcklig omfattning. Ett sådant medel, vilket icke blivit diskuterat i propositionen nr 216, vore möjligheten att genom pensionering av äldre arbetare bereda ungdomen plats inom näringslivet. Det vore visserligen sant, att detta medel alls icke kunde användas såsom en permanent åtgärd mot ungdomsarbetslösheten, men för en enstaka gång och i ett så utomordentligt allvarligt läge som det nuvarande kunde detta medel tillgripas och göras effektivt.

Motionärerna anföra härefter bland annat följande:

»Inom industrisamhällena på landsbygden, där arbetslösheten visar sina kanske mest avskräckande verkningar, kvarhålla arbetsgivarna gamla arbetare i stor utsträckning av humanitära hänsyn, då de icke anse sig, särskilt under nuvarande förhållanden, kunna genom pensionering bereda dem ett ens någorlunda tillfredsställande uppehälle. Det är här i synnerhet som enligt vår mening staten skulle kunna i en situation som den nuvarande ingripa och på ett kraftigt sätt underlätta den frivilliga pensioneringen från företagets sida av deras gamla arbetare. Detta skulle i så fall uppfattas allenast såsom en engångsåtgärd, vidtagen uteslutande i syfte att lätta närvarande ungdomsarbetslöshet.

För underlättandet av en dylik pensionering synas de möjligheter, som pensionsstyrelsens frivilliga försäkring erbjuder, vara värda beaktande.

Enligt 7 § pensionsförsäkringslagen medräknas icke vid fastställandet av den årsinkomst, som lägges till grund för beräkningen av pensionstillägg, mot frivilliga avgifter svarande pension intill ett belopp av högst 300 kronor. Om en arbetsförmögen man åtnjuter en frivillig pension, icke överstigande nämnda belopp, och därutöver ej högre inkomst än 50 kronor, kan han erhålla högsta möjliga pensionstillägg, 225 kronor.

Då en manlig arbetare, vilken nu uppnått en ålder av 65 å 67 år, kan beräknas ha genom erläggandet av obligatoriska pensionsavgifter intjänat en mot dessa avgifter svarande pension å cirka 50 kronor, skulle han, därest arbetsförmåga i pensionsförsäkringslagens mening föreligger, under nyss nämnda förutsättningar kunna komma i åtnjutande av ett pensionsbelopp å ungefärligen 275 kronor utöver den frivilliga pension, som eventuellt beretts honom.

Vid avvägandet av storleken av det totala pensionsbelopp, som härvidlag kan komma i fråga, måste man av naturliga skäl i viss mån bortse från förhållandena i de större städerna och låta levnadsstandarden i mindre samhällen och på landsbygden bliva utslagsgivande. Enligt inhämtade upplysningar, huvudsakligen avseende mellansvenska fabriks- och brukssamhällen, beredas förutvarande arbetare genom arbetsgivarens försorg kontanta pensioner, vilka tillsammans med de jämlikt pensionsförsäkringslagen utgående pensionsförmånerna uppgå till belopp mellan 400 och 500 kronor.

Då en frivillig pension å 200 kronor jämte ovan omförmälda förmåner i form av pension för obligatoriska avgifter och pensionstillägg skulle ge ett sammanlagt pensionsbelopp å 475 kronor, har nämnda belopp för den frivilliga pensionen valts som utgångspunkt vid följande beräkningar.»

Motionärerna beräkna antalet inom industriens olika grenar sysselsatta manliga arbetare, som uppnått 65 års ålder, till 16,170. Av dessa arbetare beräknas 11,190 hava uppnått 67 års ålder. Genomsnittskostnaden för beredande åt dessa arbetare av frivilliga pensioner å 200 kronor beräknas av motionärerna utgöra, för arbetare som uppnått 65 år 1,772 kronor och för arbetare som uppnått 67 år eller högre ålder 1,650 kronor.

Motionärerna fortsätta härefter:

»Skulle man kunna utgå från att staten för det här omhandlade, i hög grad behjärtansvärda ändamålet ville bidraga med en väsentlig del, förslagsvis 1,200 kronor, av det per arbetare erforderliga beloppet, finnes all anledning antaga att i ett stort antal fall det resterande beloppet, enligt beräkningarna genomsnittligt utgörande 572, respektive 450 kronor, skulle kunna tillskjutas av arbetsgivarna.

I dylikt fall kunde en arbetare, för vilken frivillig avgift erlagts med erforderligt belopp, erhålla dels motsvarande pension å 200 kronor, dels, därest han är arbetsförmögen, avgiftspension och pensionstillägg å sammanlagt cirka 275 kronor och sålunda en total pension å cirka 475 kronor.

Är han vid avskedandet ännu icke arbetsförmögen i pensionsförsäkringslagens mening och kan följaktligen ej komma i åtnjutande av den mot obliga-

toriska avgifter svarande pensionen jämte pensionstillägg, bör arbetsgivaren tillförsäkra honom en pension å 275 kronor utgående tills arbetsförmåga inträtt, vilket regelmässigt läser bliva fallet omkring 67 års ålder. Engångskostnaden för en till denna ålder utgående temporär livränta å nämnda belopp utgör enligt den nyligen bildade arbetarpensionskassans grunder för en 65-åring 576 kronor och för en 66-åring 297 kronor.

Det kan i detta sammanhang förtjäna uppmärksammas, att ett sådant bidrag från statens sida på 1,200 kronor per pensionerad arbetare skulle samtidigt minska det allmännas utgifter för underhållet av arbetslösa arbetare, eftersom en ung arbetslös förutsättes komma i den gamle pensionerade arbetarens ställe. Kostnaderna per arbetare och år i reservarbetena torde sålunda i medeltal uppgå till omkring 1,500 kronor.

Att mera bestämt beräkna utgifterna för ett dylikt tillskott från staten till den frivilliga pensioneringen av gamla arbetare är för närvarande fullständigt omöjligt och synes också knappast nödvändigt. Förutsätta vi emellertid att av de omkring 16,000 arbetare, vilka beräknas vara över 64 år inom den svenska industrien, hälften eller omkring 8,000 på detta sätt skulle komma att pensioneras, bleve statens kostnader 9,600,000 kronor eller i avrundat tal 10 miljoner kronor.

Om de ovan gjorda beräkningarna skett med hänsyn till den manliga ungdomen inom industrien på den grund att de av oss föreslagna åtgärderna närmast tagit sikte på denna form av ungdomsarbetslöshet, betyder detta icke, att det föreslagna anslaget ej skulle kunna tagas i anspråk även för andra slag av ungdomsarbetslöshet, i den mån detta kan visa sig lämpligt.

Handhavandet av anslaget bör ske genom den centrala myndigheten för vår arbetslöshetspolitik, för närvarande arbetslöshetskommissionen, och administrationen därav bör ske på samma sätt som den övriga arbetslöshetspolitiken. Arbetslöshetskommissionen bör sålunda på lämpligt sätt, framför allt givetvis genom de lokala arbetslöshetskommittéerna, undersöka i vad mån det kan finnas lämpligt både ur synpunkten av ungdomsarbetslöshetens omfattning och karaktär samt effektiviteten ur arbetslöshetssynpunkt att använda anslaget i fråga för att medverka vid den frivilliga pensioneringen av äldre arbetare. Tillskottet av offentliga medel bör i varje fall icke sättas högre än det belopp av 1,200 kronor per arbetare, varmed ovan räknats, men kan väl i särskilda fall, om så befinnes lämpligt, sättas lägre. Avtal böra givetvis träffas med arbetsgivarna angående villkoren för statsbidraget, varvid bland annat bör tillses, att nödiga garantier givas för att ett motsvarande antal unga arbetare skola få sysselsättning samt i de fall då den pensionerade icke är invalid att den ovan omtalade temporära pensionen på ett betryggande sätt säkerställes. Det närmare utformandet av dessa villkor för det föreslagna statsbidraget torde böra uppdragas åt arbetslöshetskommissionen.»

Över motionerna hava yttranden inhämtats från *pensionsstyrelsen*, *kommerskollegium* och *statens arbetslöshetskommission*. Till utskottet hava vidare med anledning av motionerna inkommit skrivelser från chefmatematikern vid

Livförsäkringsaktiebolaget Framtiden fil. doktor *K. G. Hagström* och aktuarien i Svenska Personal-Pensionskassan *E. Liedstrand*.

*Pensionsstyrelsen* ingår icke i sitt yttrande på frågan, om och i vad mån genomförandet av motionärernas förslag skulle vara ägnat att på ett verkamt sätt tillgodose av dem angivet syfte, liksom icke heller på frågan om lämpligheten av att vidtaga åtgärder i den riktning, motionärerna avse, utan avvaktan å den allsidiga undersökning rörande ungdomsarbetslöshetsfrågan, vilken departementschefen enligt vad som anföres i propositionen nr 216 förklarar sig ämna verkställa.

Styrelsen förklarar, att beräkningen av antalet i industrien sysselsatta manliga arbetare, som överskridit 65 respektive 67 års ålder, torde böra anses relativt osäker. Antalet arbetare i åldern över 65 år torde emellertid kunna uppskattas till minst det i motionerna angivna, måhända ett eller annat tusental däröver.

Styrelsen anför därefter bland annat följande.

Fixerar man i enlighet med motionärerna statsbidraget till högst 1,200 kronor för varje arbetare, som pensioneras, skulle det begärda anslaget vara tillräckligt för pensionering av minst 8,333 arbetare. Hur många arbetare, som därutöver skulle kunna pensioneras, låter sig icke med någon större säkerhet beräkna, då detta antal blir beroende av såväl arbetarnas fördelning å åldrar över 65 år som de närmare grunder, vilka fastställas för statsbidragets utgående. Om man antager, att statsbidraget bestämmes till  $\frac{2}{3}$  av kostnaden för en genast utgående pension å 200 kronor, dock högst 1,200 kronor, och grundar kalkylerna å samma material rörande åldersfördelningen som motionärerna, finner man, att ett anslag å 10 miljoner kronor blir tillräckligt för pensionering av omkring 8,900 manliga arbetare, om åldersgränsen drages vid 65 år, och omkring 9,200 arbetare, om åldersgränsen drages vid 67 år. I medeltal per pensionerad arbetare skulle statens bidrag sålunda komma att uppgå till omkring 1,120, resp. 1,090 kronor.

Under angivna förutsättningar skulle — med bortseende från arbetsgivarernas kostnader i vissa fall för en extra pension å 275 kronor, utgående intill inträdd varaktig oförmåga till arbete — mot statens bidrag å 10 miljoner kronor svara arbetsgivarbidrag till sammanlagt belopp av omkring 5.9 miljoner, resp. 5.3 miljoner kronor, d. v. s. i medeltal per pensionerad arbetare omkring 660, resp. 580 kronor. För de olika arbetsgivarerna skulle emellertid kostnaden per pensionerad arbetare bliva mycket växlande, beroende på olikheten i arbetarnas åldersfördelning inom olika företag.

Slutligen anser sig styrelsen böra påpeka, att ifrågavarande förslags genomförande givetvis kommer att i någon mån medföra ökad belastning av anslaget till pensionstillägg och understöd. Dels bygger ju förslaget därpå, att invalida arbetare icke skola kvarhållas i tjänst, dels måste man räkna med, att utdelandet av rena arbetsgivarpensioner i händelse av bifall till förslaget kan komma att avtaga. Såväl antalet pensionstilläggs- och understödssökande som tilläggens och understödets storlek komma sålunda självfallet att påverka nämnda anslag i angivna riktning. I förhållande till anslagets storlek torde emellertid ökningen av belastningen bliva föga betydande.

*Statens arbetslöshetskommissions* yttrande är av följande lydelse.

För den händelse en arbetarpensionering skulle bliva av något värde med hänsyn till arbetsmarknadens nuvarande förhållanden — vilket med kom-

missionens inställning till arbetslöshetsfrågan måste te sig såsom problemets kärnpunkt — synes uppmärksamheten böra i första hand riktas på spörsmålet, huruvida en pensionering av äldre arbetare i själva verket kan tänkas leda till, att ett motsvarande antal nya arbetare vinna anställning. Det torde icke utan vidare kunna förutsättas, att en arbetsgivare, som låter pensionera en äldre arbetare, därmed också ovillkorligen är villig eller kan med hänsyn till företagets ekonomiska bärkraft bereda anställning åt en yngre person, och i varje fall synes det vara förenat med mycket stora svårigheter att erhålla garantier för att nyintagna yngre arbetare skola vinna sysselsättning under någon längre tid. Ett icke ringa antal arbetsgivare torde av rent humanitära skäl låta äldre arbetare stanna kvar i tjänsten och syssla med sådant mindre ansträngande arbete, vars utförande egentligen icke påkallas ur drifts-ekonomiska synpunkter. Skulle dylika äldre arbetare pensioneras, torde de i stor utsträckning icke komma att få några ersättare och pensioneringens effekt sålunda bliva ur arbetsmarknadssynpunkt illusorisk.

Förbises bör ej heller risken för att den pensionerade arbetaren söker sig över till nya arbetsområden, där han genom att utbjuda sin arbetskraft, i vissa fall kanske mot lägre betalning, i själva verket komme att lägga beslag på arbetstillfällena, som eljest skulle hava stått till de arbetslösas förfogande. Åtskilliga exempel ur det dagliga livets erfarenheter torde redan nu kunna åberopas som stöd för det berättigade i ett dylikt antagande. Framhållas må även, att ett verksamt genomförande av en arbetarpensionering lär kräva en engångsinsättning av betydande kapital såväl av staten som av resp. arbetsgivare. Ett bifall till motionen lär sålunda komma att föra med sig ganska vittgående ekonomiska konsekvenser.

Motionären avser att tillerkänna arbetslöshetskommissionen viktiga funktioner såväl i fråga om utformandet utav pensioneringsbestämmelserna och vad därmed hör samman som också vad angår handhavandet av de för ändamålet anvisade medlen. Enligt kommissionens förmenande bör administrerandet av de tilltänkta anordningarna icke anförtros åt kommissionen utan åt statens sakkunniga organ på förevarande område, Kungl. Pensionsstyrelsen. Givetvis kan dock ett visst samarbete tänkas böra äga rum mellan sagda ämbetsverk och arbetslöshetskommissionen, på det att eventuella pensioneringsåtgärder må komma att inriktas allenast på sådana kommuner och företag, där desamma äro påkallade och kunna förväntas medföra gynnsamt resultat även såsom medel i kampen mot arbetslösheten.

Med hänsyn till förslaget betydelse och svårigheten att för närvarande överblicka dess innebörd och konsekvenser, synes det kommissionen riktigast, att en grundlig utredning verkställes, innan statsmakterna binda sig för den av motionären föreslagna anordningen.

*Kommerskollegium* anför bland annat följande.

I och för sig synes motionärernas tanke tilltalande, men det lär dock vara ganska ovisst, i vilken utsträckning metoden skulle för närvarande kunna finna praktisk tillämpning. Frånsett industriens förmåga, generellt sett, att presteras det ekonomiska bidrag till pensioneringen, som förslaget förutsätter, torde det vara osäkert, om motionernas antagande, att företagen hava möjlighet anställa nya arbetare, i samma mån som äldre och uttjänta entledigas, motsvarar verkligheten. För att fullt bedöma situationen skulle erfordras en detaljinventering av de olika industriernas ställning i sagda avseende. Kollegium har på olika vägar sökt inhämta upplysning om nämnda förhållanden, men funnit, att tillräckligt material ej står att erhålla utan en undersökning, som skulle kräva väsentligt mera tid och omgång, än den korta fristen för remissens besvarande medgiver. Kollegium anser sig därför på

denna punkt icke kunna göra något uttalande. I allt fall finner Kollegium det sannolikt, att en sådan utredning komme att visa rätt stora skiljaktigheter mellan olika industrigrenar såväl som mellan olika företag inom samma eller närbesläktade branscher. Kollegium måste därför för sin del tillsvidare lämna frågan om den föreslagna åtgärdens effektivitet öppen.

Vidare skulle förslaget genomförande innebära ett ekonomiskt stöd åt en avsevärd del av de arbetsgivare, som skulle kunna begagna sig därav. Många av dessa skulle uppenbarligen komma att få kostnader av icke ringa storlek, vilka enligt nuvarande förhållanden skulle hava kommit att helt påvila dem, överflyttade från sig till det allmänna. Enär förslaget omfattar arbetsgivare inom industrien, men icke inom andra näringar, vilka kunna vara i lika starkt behov av stöd som industrien, föreligger uppenbarligen på denna punkt en motsättning, som icke vore lycklig. Likartad vore givetvis motsättningen mellan i tjänst varande arbetare och andra äldre personer, som i många fall skulle önska komma i åtnjutande av den förmån, förslaget avser.

Slutligen lärer man ej kunna bortse från att ett omedelbart genomförande av motionärernas pensioneringsplan kunde få konsekvenser av betydande principiell räckvidd. Visserligen förklara sig motionärerna icke avse en permanent åtgärd utan endast ett inskridande från det allmännas sida för en enstaka gång. Men däri ligger ingen garanti mot att åsiktsbildningen inom de närmast intresserade kretsarna skulle röna inverkan av sagda tillfälliga statsingripande och att åtgärden därmed i viss mån kunde försvåra lösningen av det redan därförutan ur statsfinansiella och socialpolitiska synpunkter mycket komplicerade problemet om arbetarnas ålderspensionering.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, anser sig Kollegium icke kunna tillstyrka ett omedelbart genomförande av det i motionerna framlagda förslaget. Däremot förordar Kollegium, att förslaget göres till föremål för närmare utredning på lämpligt sätt, exempelvis i samband med den fortsatta utredningen rörande ungdomsarbetslösheten.

Visserligen behjartar utskottet livligt det av motionärerna avsedda syftet. *Utskottet.* Vad statens arbetslöshetskommission och kommerskollegium anfört i de avgivna yttrandena synes utskottet emellertid vara av beskaffenhet, att ett bifall till det i motionerna framställda yrkandet nu icke torde kunna ifrågakomma.

Som villkor för statsbidrag skulle enligt motionärerna uppställas, att vederbörande arbetsgivare i stället för den pensionerade arbetaren skulle anställa en ung arbetslös arbetare. Såsom arbetslöshetskommissionen påpekat, torde förhållandena emellertid ofta vara sådana, att de gamla arbetarna utföra ett kanske ej strängt nödvändigt arbete och sålunda i själva verket ej kräva någon ersättare. Även om en ung arbetslös arbetare anställes i stället för den pensionerade, kan för övrigt någon garanti för att den anställde skulle bibehållas vid sin anställning icke erhållas. I de talrikt förekommande fall, då yrkeskunniga arbetare i sina bästa år entledigas på grund av depressionen, måste det för arbetsgivaren vara mindre tilltalande att med förbigående av den tillgängliga yrkesutbildade arbetskraften anställa unga arbetare, vilka först måste skolas, innan de kunna vara till effektiv nytta. Bland de permitterade arbetarna, vilka avvakta möjligheten till förnyad anställning, måste det väcka missnöje att på dylikt sätt bliva förbigångna vid anställning av ny arbetskraft.

Även om man torde kunna utgå ifrån att såväl arbetsgivare som arbetare lojalt komme att medverka till vinnande av det avsedda syftet, kan man således varken undvika svårigheter eller missnöje bland de intresserade parterna.

Härtill komma de olägenheter, som uppstå genom att den föreslagna anordningen allenast skulle vara en engångsåtgärd. De arbetare, som under något av de närmaste åren skulle uppnå 65 års ålder, skulle säkerligen — i synnerhet om depressionen fortsätter — anse sig kunna ställa berättigade krav på att också få bliva delaktiga av samma pensionering. En upprepning av åtgärden måste givetvis, på sätt kommerskollegium påpekat, komma att försvåra lösningen av problemet om folkpensioneringen.

Då utskottet alltså anser sig böra avstyrka bifall till motionerna, vill utskottet emellertid tillstyrka, att frågan göres till föremål för närmare utredning i samband med den allmänna utredning av medlen emot ungdomsarbetslösheten, som departementschefen förebådat i propositionen nr 216.

*Värnpliktsövningar. Bidrag till kontant avlöning åt yngre jordbruksarbetare.*

I *motionen I: 161* har, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till innevarande års riksdag rörande inkallelse till värnpliktsövningar som ett medel för bekämpande av ungdomsarbetslösheten.

Vidare har andra lagutskottet i sitt av innevarande års riksdag godkända utlåtande (nr 4) i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om frikallelse, helt eller delvis, för vissa värnpliktiga från värnpliktens fullgörande under fredstid, dels ock i ämnet väckta motioner anfört, att det enligt utskottets mening syntes förtjäna att tagas i övervägande vid meddelande av föreskrifter om användningen av de anslag, som komma att beviljas för arbetslöshetens bekämpande, i vad mån medel därifrån böra ställas till förfogande för att möjliggöra, att värnpliktiga, som i händelse av bifall till utskottets förslag icke inkallas till tjänstgöring, men som på grund av arbetslöshet önska frivilligt anmäla sig till fullgörande av värnplikt, skola kunna tillåtas göra detta.

*Utskottet.*

De för årets värnpliktiga bestämda tidpunkterna för inryckning till första tjänstgöring vid armén äro vid tiden för riksdagens behandling av förevarande ärende förbi med undantag beträffande en kontingent vid Göta livgarde, vilken är inkallad till den 30 innevarande juni. På grund härav har utskottet icke funnit anledning att närmare ingå på frågan, huruvida och i vad mån för arbetslöshetens bekämpande för nästa budgetår avsedda medel böra komma till användning för värnpliktstjänstgöring. *Motionen I: 161* torde alltså icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I *motionen II: 24* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga arbetslöshetskommissionen eller annan myndighet att i den utsträckning, som kan finnas

lämpligt i fråga om arbetslös ungdom, som annars på annat sätt skulle bli föremål för det allmännas omvårdnad, använda för arbetslöshetsunderstöd anslagna medel till att utbetala måttliga kontanta löner åt bevisligen arbetslösa ynglingar, vilka kunna vara villiga att antaga tjänst å mindre jordbruk, som äro i behov av arbetskraft, men vilkas ägares ekonomiska ställning icke möjliggör utbetalande av kontanta löner utöver kost och logi.

De yttranden av lantbruksstyrelsen och socialstyrelsen, varom ovan omför-  
mälts i samband med utskottets behandling av motionen II: 493, avse även  
motionen II: 24.

Under återopande av vad utskottet anfört såsom skäl för hemställan om *Utskottet.*  
avslag å motionen II: 493 får utskottet avstyrka bifall jämväl till motionen  
II: 24.

### Skrivelseförslag.

Vid behandlingen av vissa detaljfrågor har utskottet funnit förnyad ut-  
redning erforderlig för ernående av en mera definitiv lösning, än som befun-  
nits nu vara möjlig att uppnå. Utskottet har för avsikt att här i ett samman-  
hang behandla de frågor, i vilka utskottet av sådan anledning ansett fram-  
ställning böra göras till Kungl. Maj:t.

En av de sidor av arbetslöshetsproblemet, vilka visat sig mest svårösta,  
avser förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen och den all-  
männa fattigvården. Denna fråga är av betydelse såväl vad avser arbetslös-  
hetsförsäkringen som beträffande reservarbetena och kontantunderstödsverk-  
samheten. Ur olika synpunkter är det i hög grad önskvärt, att en bestämd  
gräns kan uppdragas mellan dessa båda hjälpformer, så att sammanbland-  
ning undvikas och det icke förekommer, att en och samma person samtidigt  
åtnjuter understöd från flera håll för samma hjälpbehov. Den lösning av  
detta problem, som utskottet i det föregående och, vad angår försäkringen, i  
särskilt utlåtande tillstyrkt beträffande nyss avsedda hjälpformer, inne-  
bär i fråga om försäkringen och reservarbetena, att den omständigheten, att  
fattigvård åtnjutes, icke skall inverka på vederbörandes rätt till daghjälp  
från försäkringen eller till hänvisning till reservarbete. Vad angår kontant-  
understöd med statsbidrag har däremot förordats den regeln, att sådant un-  
derstöd icke annat än i vissa undantagsfall skall få utgå samtidigt med fat-  
tigvård.

Då arbetslöshet icke i och för sig grundar rätt till fattigvård utan med-  
delande därav i sådant fall beror på vederbörande kommuns fria prövning  
jämligt fattigvårdslagens 2 §, föreligger häri en anledning till lokal ojämnhet,  
som skulle göra det obilligt att i förevarande hänseende nu uppdraga en  
allmänt gällande gränslinje. Även i andra avseenden möta tills vidare svår-  
igheter vid frågans behandling. En särskild punkt, där den av Kungl. Maj:t

föreslagna och av utskottet tillstyrkta regeln icke kan anses innebära en definitiv lösning, rör förhållandena för dem, som under vistelse på annan ort än den, där de äro mantalsskrivna, på grund av arbetslöshet bliva i behov av hjälp. I vissa motioner (I:128 och II:237) har därutinnan föreslagits en regel avvikande såväl från gällande bestämmelser som från Kungl. Maj:ts förslag (se bilaga N). I samma motioner har vidare, i syfte att erhalla bättre samarbete och därigenom minska antalet fall av dubbelersättning, yrkats, att minst två av arbetslöshetskommitténs ledamöter skola tillhöra eller vara tjänstemän hos fattigvårdsstyrelsen samt att genom ett med fattigvårdsstyrelsen gemensamt register över hjälpsökande eller annan särskild anordning skall i kommun, där offentlig arbetslöshetshjälp utgår, förebyggas, att dubbelunderstöd lämnas. Utskottet anser emellertid icke heller dessa spörsmål lämpligen böra nu mera definitivt avgöras, utan böra samtliga hithörande frågor i ett sammanhang göras till föremål för utredning. Därvid böra de sålunda framkomna uppslagen beaktas. Tillika bör givetvis — såsom i annat sammanhang antytts — beaktas sambandet med motsvarande problem beträffande förhållandet mellan fattigvården och andra socialförsäkringsgrenar, ett spörsmål som ligger under behandling hos särskilda sakkunniga, de s. k. organisationssakkunniga. Enligt utskottets mening är det emellertid med hänsyn till den synnerligen stora aktualitet, som frågan äger med avseende å arbetslöshetshjälpen, i hög grad önskvärdt, att denna del av problemet bringas åtminstone något närmare sin lösning och upptages till förnyad behandling utan att förslag avvaktas beträffande förhållandet mellan socialförsäkringen och fattigvården i allmänhet.

Med stöd av det anförda och med hänvisning till vad utskottet i samma ämne anført i sitt utlåtande angående arbetslöshetsförsäkringen tillstyrker utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former samt den allmänna fattigvården.

I nyssnämnda motioner har även upptagits till behandling en annan viktig fråga, som nära sammanhänger med den nyss berörda. Med utgångspunkt från det förhållandet, att kommunerna för närvarande i stor utsträckning bedriva hjälpverksamhet i anledning av arbetslöshet utan bidrag av statsmedel och utan att från statens sida bestämmelser därför meddelats eller kontroll över verksamheten utövas, hava motionärerna ansett, att en sådan kontroll vore nödvändig för uppnående av en enhetlig och rationell arbetslöshetshjälp. Motionärerna hava därför i det förut omförmälda, av dem framlagda förslaget till lag om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvållat arbetslösa intagit bestämmelser av den innebörd, att kommun, som bereder understöd åt oförvållat arbetslösa, skall vara skyldig underkasta sig reglering enligt lagen. I detta hänseende går lagförslaget ut på att den enbart kommunala hjälpverksamheten skall i allt väsentligt vara underkastad samma bestämmelser beträffande avgränsning av klientelet, reglering av formerna för verksamheten, arbetslönens storlek, förhållandet till arbetskonflikter

o. s. v., som föreslås för den statsunderstödda verksamheten. I sammanhang härmed hava motionärerna också påpekat, att för närvarande ovisshet råder rörande den utsträckning, i vilken kommunerna äro berättigade att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär. I syfte att härutinnan vinna klarhet och på samma gång ernå den önskvärda regleringen av kommunernas självverksamhet är det, som motionärerna förordat, att de av dem föreslagna bestämmelserna skulle av statsmakterna antagas i form av en lag.

Utskottet delar till fullo den uppfattningen, att nuvarande förhållanden med avseende å den kommunala icke statsunderstödda arbetslöshetshjälpen i många avseenden äro otillfredsställande. Detta gäller framför allt frånvaron av enhetlig reglering och kontroll. Av utskottet införskaffad utredning har utvisat att — såsom framgår av bilaga H till detta utlåtande — de arbetslöner, som utgå vid rent kommunala reserverbeten, äro ytterligt skiftande. Även beträffande kommunernas inställning till andra frågor, som i det föregående ansetts tarva en utförlig reglering, torde motsvarande ojämnheter råda. Utskottet ansluter sig tillika till den meningen, att ett klarläggande är önskvärt beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär.

Ehuru utskottet sålunda funnit dessa frågor vara av stor vikt, har utskottet icke funnit det vara möjligt att nu föreslå riksdagen att skrida till definitiva åtgärder. Enligt utskottets uppfattning är en ytterligare utredning nödvändig, innan ståndpunkt tages till de nyss berörda frågorna. Utskottet förordar alltså, att riksdagen hos Kungl. Maj:t gör hemställan om dylik utredning, vilken torde böra företagas med all möjlig skyndsamhet.

Vid sin behandling av förevarande frågor har utskottet icke kunnat undgå att beakta ett gammalt spörsmål rörande kommunernas inställning till mötande av kristidsproblemen. Med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet hava de två senaste riksdagarna beviljat särskilda anslag till s. k. statliga beredskapsarbeten. Dylika åtgärder vila på den uppfattningen, att det måste anses riktigt, att staten koncentrerar sin företagsverksamhet till depressionstider, då det enskilda initiativet i stor utsträckning fattas, och i stället inskränker sin verksamhet på näringslivets områden under högkonjunktur, då god tillgång finnes till arbetstillfällen. Uppenbarligen möter samma problem för kommunernas vidkommande. Såsom redan i skrivelse år 1912, nr 262, av riksdagen framhölls, är det från denna utgångspunkt även önskvärt, att kommunerna äga möjlighet och uppmuntras att på motsvarande sätt planera för framtiden. En dylik planering möter för närvarande hinder i kommunallagarnas regler därom, att inkomst- och utgiftsstaten fastställles för varje år såsom en enhet för sig. En utredning synes utskottet med hänsyn till det anförda böra företagas rörande vad som kan åtgöras för att i dessa hänseenden åstadkomma en jämväl ur statens synpunkt önskvärd förändring. I samband härmed står tydligen motsvarande regel om förbud mot kommunal fondbildning. Jämväl frågan om ändrade bestämmelser härutinnan utgör ett spörsmål, som sedan lång tid tillbaka varit föremål för utredning, utan att ännu någon defini-

tiv lösning uppnått. Då utskottet nu förordar utredning rörande en rationell planläggning av kommunernas arbeten, utgår utskottet från att spørsmålet om den kommunala fondbildningen därvid röner vederbörligt beaktande.

Det återstår ännu en fråga, i vilken utskottet funnit sig böra förorda utredning. Då utskottet i det föregående tillstyrkt bibehållande av statens arbetslöshetskommissionen såsom centralorgan för den statliga och statskommunala reservarbetsverksamheten såväl som för den statsunderstödda kontanta arbetslöshetshjälpen, har utskottet tillika ansett att, då man nu finge räkna med att de statliga arbetslöshetsåtgärderna komma att bliva en under längre tid bestående anordning, man torde böra eftersträva ett mera definitivt ordnande av frågan om centralorganet än som kan anses ligga i bibehållandet av kommissionen i dess nuvarande form och sammansättning. Även i detta avseende anser utskottet således en närmare utredning böra äga rum. Därvid böra beaktas de olika uppslag till frågans lösning, som i skilda sammanhang framkommit, av vilka utskottet vill nämna verksamhetens inflyttande i socialstyrelsen, där en på särskilt sätt sammansatt byrå skulle handhava densamma, samt inrättandet av ett permanent ämbetsverk av den mera traditionella typen. Jämväl må erinras om att Kungl. Maj:t i årets propositioner beträffande de föreslagna beredskapsarbetena förordat en sådan anordning, att den centrala ledningen av beredskapsanordningen skulle omhändervhas av en byrå inom socialdepartementet. Frågan äger således nära sammanhang med spørsmålet om en mer eller mindre genomgripande omorganisation av socialstyrelsen, en fråga om vilken riksdagen vid skilda tillfällen uttalat, att den borde snarast möjligt bringas till sin lösning. Det synes i anslutning till det anförda angeläget att vid den fortsatta behandlingen av sistnämnda fråga noga beaktas vad utskottet sålunda anfört rörande arbetslöshetsverksamhetens definitiva ordnande.

### **Sammanställning rörande arbetseffekt och kapitalinvestering vid genomförande av de tillstyrkta förslagen.**

I fråga om det program till bekämpande av arbetslösheten, som utskottet ansett sig böra tillstyrka, må här framläggas följande sammanställning rörande dels tillstyrkta anslag, dels ock den arbetseffekt samt den totala kapitalinvestering, som man kan vänta sig att uppnå genom dessa anslag (sid. 125).

Rörande denna sammanställning må anföras följande.

Vid uppskattningen av arbetseffekten av de förordade arbetena i öppna marknaden har i alla fall, där så låtit sig göra, tillämpats samma beräkningsgrunder som i propositionerna nr 211 och nr 212. Vad angår anslagen till lån och subvention till enskild företagsamhet har, lika litet som i propositionen beträffande den förstnämnda anslag motsvarande posten till främjande av enskild företagsamhet m. m., räknats med någon direkt arbetseffekt. För de kommunala, respektive statliga beredskapsarbetena har räknats med propositionens siffror för de slag av arbeten, som här närmast kunna beräknas komma

A n s l a g	Anslags- belopp milj. kr.	Kostnad, belöpande på		Summa milj. kr.	Antal årsarbetare (1 år = 10 arbets- månader)
		Kommuner milj. kr.	Andra milj. kr.		
Statliga byggnader . . . . .	12.7	—	—	12.7	1,310
Isbrytare m. m. . . . .	2.1	—	—	2.1	620
Inlandsbanan . . . . .	4.0	—	—	4.0	900
Statsbana Malung—Vansbro	0.8	—	—	0.8	240
Understöd åt enskilda järnvägar . .	1.5	—	—	1.5	—
Arbetsarmåbrukslånefond . . . . .	2.5	—	—	2.5	500
Vedeldning m. m. . . . .	1.075	—	1.425	2.5	1,230
Torrlägningsföretag . . . . .	4.0	—	—	4.0	—
Tillfälliga skogsvårdsåtgärder . . . .	5.0	—	10.2	19.2	12,770
Statsbeställningar . . . . .	10.7	—	—	10.7	2,200
Statliga beredskapsarbeten . . . . .	3.0	—	—	3.0	450
Kommunala beredskapsarbeten . . . .	8.5	2.8	—	11.3	2,310
Skenfria korsningar . . . . .	7.0	—	1.0	8.0	1,500
Broar och hamnar . . . . .	6.0	—	2.2	8.2	1,840
Främjande av bostadsbyggande . . . .	15.0	—	50.0	65.0	9,300
Lån till främjande av enskild före- tagsamhet . . . . .	10.0	—	35.0	45.0	—
Subventioner till främjande av enskild företagsamhet . . . . .	3.5	—	—	3.5	—
Bidrag till täckdikningar . . . . .	1.0	—	3.0	4.0	2,425
Bidrag och lån till gödselvårdsanlägg- ningar . . . . .	1.2	—	0.4	1.6	640
Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo . . . . .	0.5	—	1.5	2.0	1,500
Reservarbeten . . . . .	55.0	25.0	—	80.0	34,280
Summa	155.075	27.8	104.725	287.6	74,015

Tillkommer:

av domänverkets markinköpsfond:  
Byggnads- m. fl. arbeten å vissa styck-  
ningslotter . . . . .

0.7 — — 0.7 200

ifråga. Vad angår reservarbetslinjen har räknats med en väsentlig överflyttning från den statliga till den statskommunala sidan. I fråga om anslaget av domänverkets markinköpsfond har man vid beräkningen av försiktighets-skäl utgått från att hela beloppet skall användas till husbyggnader.

Jämväl vid uppskattningen av den totala kapitalinvesteringen och den kommunala andelen däri har räknats med utgångspunkt från nyssnämnda propositioner.

Till jämförelse må erinras, att den beräknade sammanlagda direkta arbets-effekten enligt propositionerna var 72,500 man (60,500 man i beredskapsar-beten och arbeten på öppna marknaden samt 12,000 man i genomsnitt för åter-stående reservarbeten, allt räknat efter förkortad arbetstid, motsvarande full sysselsättning under tio månader). Den direkta effekten av utskottets program skulle således bli något större än enligt propositionen, oaktat sammanlagda anslagssumman för arbetslinjen är 155 miljoner kronor mot 190 miljoner kronor enligt Kungl. Maj:ts förslag. Förklaringen härtill ligger uppenbarligen till största delen i den av utskottet förordade förskjutningen till förmån för reserv-

arbetena och till de jämförelsevis billiga åtgärderna till båtnad för jordbruk och skogsbruk.

Vid bedömandet av de här återgivna sysselsättningstalen bör givetvis ihågkommas, att större delen av de förordade arbetena äro avsedda att utföras på den öppna arbetsmarknaden och att de alltså icke kunna beräknas annat än till viss del direkt komma de hjälpsökande arbetslösa till godo.

Vidare må nämnas, att i dessa beräkningar hänsyn icke tagits till den sysselsättning, som indirekt blir följden av de arbeten, som enligt utskottets förslag skulle igångsättas.

## **Sammanfattning rörande reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m.**

I fråga om de av utskottet förordade reglerna för den speciella hjälpverksamheten i anledning av arbetslösheten må meddelas följande sammanfattning.

### **Inledning.**

Den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten i anledning av arbetslösheten bedrivs under tre huvudformer, nämligen *dels* genom enligt särskilda regler anordnade arbeten (statliga och statskommunala reservarbeten), *dels* genom bidrag till kontantunderstödsverksamhet (dagunderstöd och hyreshjälp) och *dels* genom understödjande av vissa särskilda åtgärder (kursverksamhet, frivillig arbetstjänst m. m.).

Verksamheten bör, så långt ske kan, inriktas på att inom ramen av tillgängliga anslag bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa, därvid statskommunala reservarbeten företrädesvis böra komma till utförande.

## **Avd. I. Organisationen.**

### **Kap. I. Centralorgan.**

1. Den centrala ledningen av hjälpverksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission, vilken äger att med avseende å verksamheten meddela anvisningar och råd.

2. a) Prövning av klagomål över arbetslöshetskommissionens beslut i frågor, som röra grunderna för bestämmande av arbetslönens storlek, ankommer på en särskild, av Kungl. Maj:t utsedd nämnd.

Klagomål föranleder icke att verkställigheten av beslutet uppskjutes.

Över nämndens beslut får klagan ej föras.

b) Nämnden skall bestå av ordförande och fyra andra ledamöter, samtliga ut-

sedda för en tid av två år. Ordföranden skall äga juridisk utbildning. Av ledamöterna skola två äga särskild insikt och erfarenhet beträffande arbetsförhållandena och i övrigt beträffande ärenden av social natur. De två övriga ledamöterna skola representera kommunal erfarenhet, den ene på landsbygden och den andre i städerna. För samtliga ledamöter skola finnas suppleanter, utsedda i enahanda ordning och med motsvarande kvalifikationer som ledamöterna.

c) För giltighet av nämndens beslut fordras, att tre äro om beslutet ense.

d) Ersättning till ledamöter eller suppleanter utgår med visst, av Kungl. Maj:t bestämt belopp per sammanträdesdag.

e) Instruktion för nämnden fastställas av Kungl. Maj:t.

## Kap. II. Lokalorgan.

1. a) De lokala åtgärderna för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten omhänderhavas inom varje kommun av ett särskilt tillsatt organ (arbetslöshetskommitté); kommun dock obetaget att överlämna handhavandet av ifrågavarande verksamhet åt lämplig ordinarie kommunal myndighet.

b) Där med hänsyn till lokala förhållanden så prövas lämpligt, må arbetslöshetskommitté vara gemensam för två eller flera kommuner.

2. a) Lokalorganet bör verka för och själv vidtaga de åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra.

b) Lokalorganet bör jämväl noga tillse, att hjälpverksamheten begränsas till vad som av verkligt behov påkallas och särskilt att den icke kommer arbetsovilliga eller eljest därtill icke berättigade till godo.

c) Inträffar arbetskonflikt, som berör arbetslösa, vilka äro föremål för lokalorgans verksamhet, åligger det organet att därom omedelbart underrätta arbetslöshetskommissionen.

3. a) Arbetslöshetskommitté består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordföranden och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter.

b) Ordföranden och hans suppleant förordnas, efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet. Anmälan om förordnande och om återkallelse därav skall av länsstyrelsen omedelbart göras till arbetslöshetskommissionen.

c) Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid i stad av stadsfullmäktige samt på landet av kommunalfullmäktige. Om vals förrättande och utgång skall arbetslöshetskommissionen omedelbart underrättas.

d) Kommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen. Finnes inom kommunen offentlig arbetsförmedlingsanstalt, bör en av kom-

mittens medlemmar vara ledamot av styrelsen för eller tjänsteman hos sådan anstalt.

e) Som ledamot eller suppleant må ej den tjänstgöra, som uppbär kontant-understöd eller är hänvisad till reservarbete eller åtnjuter fattigvård.

4. Arbetslöshetskommitté är beslutför, då ordföranden samt minst hälften av övriga ledamöter, eller, om deras antal ej är jämnt, minst hälften av närmast högre tal äro närvarande och deltaga i beslutet. Vid lika röstetal gäller den mening, ordföranden biträder.

5. Revision av kommittés verksamhet verkställas av särskilda revisorer, utsedda för samma tid som kommitténs ledamöter. Minst en av revisorerna utses av länsstyrelsen efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet. Övriga revisorer väljas på samma sätt som kommitténs ledamöter.

6. Där verksamheten omhänderhaves av ordinarie kommunal myndighet, skall i revisionen av denna del av ifrågavarande myndighets verksamhet deltaga minst en revisor, som efter anmälan av myndigheten utses av länsstyrelsen för kalenderår.

7. Om utseende av revisorer, som avses under 5 och 6, skall anmälan omedelbart göras till arbetslöshetskommissionen.

8. Till revisor, som utses av länsstyrelsen, må då så av arbetslöshetskommissionen prövas skäligen med hänsyn till arbetsbördans storlek utgå arvode med belopp, som av kommissionen bestämmes. Sådant arvode bestrides av statsmedel samt utbetalas årsvis i efterskott.

## Avd. II. Reservarbeten.

### Kap. I. Gemensamma bestämmelser.

1. Reservarbeten, som här avses, äro antingen statliga eller statskommunala.

Statliga reservarbeten utföras i arbetslöshetskommissionens regi efter överenskommelser med statliga myndigheter, vägstyrelser, kommuner eller enskilda.

Statskommunalt reservarbete kan bedrivas antingen i kommunens egen eller ock i vederbörande vägstyrelses regi. Som statskommunalt reservarbete kan också förekomma arbete, vilket av kommun eller vägstyrelse utföres efter avtal med enskilda.

2. a) Intet slag av arbete skall principiellt vara uteslutet från att kunna komma till utförande enligt reglerna för reservarbeten; dock med de inskränkingar, som följa av b)—h).

b) Reservarbete skall vara ekonomiskt eller kulturellt berättigat.

c) Reservarbete skall komma staten, kommun eller annat allmänt rättssubjekt till godo.

d) Som reservarbete må även upptagas arbete, som kommer enskild till godo, såvida det utföres genom allmänt rättssubjekt.

e) Arbetet bör vara sådant, att arbetslönen utgör en jämförelsevis stor del av totalkostnaden.

f) Arbetet bör vara sådant, att varje arbetare med normal arbetsförmåga lämpligen kan hänvisas till detsamma.

g) Arbetet bör i regel kunna bedrivas under vintern.

h) Som regel, ehuru icke ovillkorligt, skall iakttagas, att arbete bör kunna upptagas, nedläggas, utökas eller inskränkas allt efter arbetslöshetens växlande omfattning.

3. Det ankommer på lokalorganet att med iakttagande av de i punkterna 4—10 angivna reglerna bestämma vilka arbetslösa, som skola hänvisas till reservarbete.

4. Till reservarbete må endast hänvisas den, som:

a) är svensk medborgare,

b) fyllt 18 år,

c) är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete,

d) hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmält sig såsom arbetsökande, samt

e) på grund av arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar, efter det ansökan om arbetslöshetshjälp gjorts, befunnits vara i behov därav.

5. Vid prövning av den arbetslöses behov skall hänsyn tagas till inkomster och tillgångar hos samtliga hemmavarande familjemedlemmar. Hänsyn bör härvid icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap. Ej heller må den omständigheten, att den arbetslöse har smärre besparingar eller eget hem, utgöra hinder för hänvisning till reservarbete.

6. På arbetslöshetskommissionen ankommer att, där så prövas lämpligt, bestämma, att endast sådana arbetslösa, som tillhöra vissa yrken, skola hänvisas till reservarbete.

7. Såsom familjeförsörjare anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant.

8. Hänvisning till reservarbete må ske, oavsett huruvida den arbetslöse är mantalsskriven inom kommunen eller icke.

Vägras arbetslöshetshjälp åt person, som är mantalsskriven i annan kommun, må vederbörande lokalorgan hänvisa honom att söka dylik hjälp i den kommun, där han är mantalsskriven. I sådant fall kan understöd tilldelas honom till bestridande av kostnaden för hans resa till mantalsskrivningskommunen, och må statsbidrag utgå till halva beloppet av sådant reseunderstöd.

9. a) Den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller avvisat erbjudet lämpligt arbete eller utestängts från kontantunderstöd, må ej hänvisas till reservarbete under viss tid, minst 4 veckor, efter det sådant förhållande inträffat.

b) Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter,

att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete,

att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt

att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till den arbetslöses personliga förhållanden eller arbetets natur.

c) Vad sålunda föreskrivits angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av tillsynsmyndigheten över de erkända arbetslöshetskassorna förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat, dock att inom område, där kollektivavtal gäller, sådan förklaring skall äga giltighet allenast för tid intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten.

10. Under tiden för arbetskonflikt må ej i reservarbete sysselsättas

a) den som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout);

b) den som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av ovan angivna regler meddelas av arbetslöshetskommissionen.

11. Vidkommande lönerna vid reservarbetena skall iakttagas, att arbetslöshetskommissionen skall genom särskilda undersökningar på respektive orter utröna den öppna marknadens gängse grovarbetarlöner. I den mån anledning synes föreligga att antaga, att förändringar av lönenivån inträffat, böra nya sådana undersökningar företagas. Med stöd av sålunda gjorda undersökningar fastställer arbetslöshetskommissionen reservarbetslönen, vilken ej bör överstiga den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk. Vid ackordsprissättningen böra sådana åtgärder, vilka kunna medföra en minskning i arbetsintensiteten, undvikas.

12. Då särskilda omständigheter därtill föranleda, må på vidkommande orter vidtagas lämpliga åtgärder till vinnande av övergång från reservarbetena till arbeten i öppna marknaden, exempelvis inskränkning av arbetets omfång eller av arbetstiden.

13. Då särskilda omständigheter icke till annat föranleda, bör material av inhemsk tillverkning användas vid reservarbetena.

## Kap. II. Särskilda bestämmelser rörande statliga reservarbeten.

1. I överenskommelse angående anordnande av statligt reservarbete skall bestämmas, till vilket belopp eller med vilken andel vederbörande uppdragsgivare skall själv bidra till kostnadernas bestridande. Därvid skall, då fråga är om enskilda, dessas bidrag bestämmas på sådant sätt, att det minst motsvarar det belopp, vartill värdet för dem av arbetet må skattas.

2. a) Kommun, som önskar erhålla sysselsättning för arbetslösa vid stat-

ligt reservarbete, har att därom göra framställning till arbetslöshetskommissionen.

b) Kommissionen bestämmer för varje statligt reservarbete, till vilket antal hänvisning av arbetslösa från olika kommuner må äga rum.

3. Kommun, som hänvisar arbetslös familjeförsörjare till deltagande i reservarbete å ort med lägre reservarbetslön än den, som är gällande inom kommunen, äger, där den arbetslöses familj finnes vara i behov av understöd, bestämma, att ett särskilt ortstillägg till lönen skall genom arbetslöshetskommissionens försorg utbetalas. Sådant ortstillägg får icke överstiga skillnaden mellan reservarbetslönen inom den hänvisande kommunen och reservarbetslönen för den plats, där arbetet utföres.

Av kommissionen utbetalat ortstillägg skall månadsvis återgäldas av den hänvisande kommunen. För hårt skattetyngd kommun med omfattande arbetslöshet äger kommissionen på ansökan helt eller delvis meddela befrielse från återbetalningsskyldighet.

4. Till ogift person, som är underhållspliktig för barn inom eller utom äktenskap under 15 år, kan utgå ett begränsat ortstillägg med högst det belopp, som, därest kontantunderstödsverksamhet med statsbidrag bedreves i den kommun, där fadern har hemortsrätt, skulle hava utbetalats för barnet, dock ej högre än familjeförsörjare från samma kommun tillkommande belopp.

5. Nödig kostnad för den arbetslöses resa till plats, där arbete anvisats honom, ersättes av statsverket.

När särskilda omständigheter därtill föranleda, må ersättning av statsmedel utgå jämväl för den arbetslöses hemresa.

6. Där den arbetslöse med hänsyn till arbetsplatsens belägenhet ej kan bo i sitt hem, skall han kostnadsfritt erhålla logi.

7. Vård för sjukdom åt reservarbetare, som ej med hänsyn till arbetsplatsens belägenhet kan bo i sitt hem, bekostas i den omfattning, som prövas behöflig, av staten.

8. Ersättning vid olycksfall utgår i enlighet med bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

### **Kap. III. Särskilda bestämmelser rörande statskommunala reservarbeten.**

1. a) Statsbidrag till statskommunalt reservarbete utgår för varje kalendermånad med högst hälften av det belopp, som under månaden sammanlagt i arbetslöner utbetalats till de arbetslösa, vilka vid företaget beretts arbete, men må, för varje arbetare och hel arbetsdag räknat, utgöra högst hälften av den för orten fastställda reservarbetslönen, dock högst 3 kronor.

b) Härjämte må statsbidrag beviljas att utgå med högst hälften av det belopp, vartill kostnaderna för material, transporter och arbetsledning skäligen kunna uppskattas vid kostnadsberäkningarna. Om de verkliga kostnaderna finnas lägre än de beräknade, skall statsbidraget nedsättas, så att det motsvarar allenast så stor del av de verkliga kostnaderna, som det beviljade statsbidraget utgjort av de beräknade kostnaderna.

c) Till statskommunalt reservarbete, som avser nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, må statsbidrag beviljas att utgå med tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden för själva vägarbetet. Om den verkliga kostnaden för ett arbetes utförande finnes lägre än den beräknade, skall statsbidrag utgå allenast med så stor del av den verkliga kostnaden, som det beviljade statsbidraget utgjort av den beräknade kostnaden.

d) Då särskilda skäl därtill föranleda, må statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts bestämmande utgå med högre belopp — alltså, då fråga är om statsbidrag beräknat på utbetalade arbetslöner, jämväl överstigande 3 kronor per arbetare och arbetsdag — än under a) — c) angivits; då fråga är om under c) avsett företag må Kungl. Maj:t jämväl bevilja bidrag till marklösen m. m. enligt de grunder, som angivas i § 3 mom. 3 av nu gällande kungörelse angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m.

2. Kommun eller vägstyrelse, som ämnar anordna statskommunalt reservarbete, har att, innan arbetet påbörjas, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vid dylik framställning skola fogas dels fullständig redogörelse angående företagets beskaffenhet och omfattning (ritningar och kostnadsberäkningar), angående planen för dess bedrivande samt dess betydelse för orten, dels uppgift om det antal arbetslösa, som beräknas erhålla anställning vid företaget, och den beräknade tiden för deras anställning, dels redogörelse för ekonomin inom den eller de kommuner, varifrån hänvisning av arbetslösa till arbetsföretaget är avsedd att äga rum, samt plan för företagets finansierande, dels ock yttranden från vederbörande arbetslöshetskommitté eller arbetslöshetskommittéer rörande företagets ändamålsenlighet och betydelse för arbetslöshetens bekämpande. Då fråga är om reservarbete, som avser nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, skola därjämte vid framställningen fogas *dels* utdrag av vägstämmans protokoll innefattande stämmans beslut angående företaget, *dels ock* länsstyrelsens beslut rörande företagets utförande, där sådant beslut är erforderligt.

3. Arbetslöshetskommissionen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning statsbidrag skall utgå till visst kommunalt arbetsföretag. Då detta avser nyanläggning, omläggning eller förbättring av allmän väg, skall före ärendets avgörande yttrande inhämtas från vederbörande länsstyrelse.

Vid prövning av fråga om statsbidrag har kommissionen att taga hänsyn ej mindre till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen eller kommunerna, till de övriga åtgärder, som inom desamma må vara vidtagna för arbetslöshetens bekämpande, samt till företagets lämplighet för detta syfte, än även till kommunernas ekonomiska bärkraft.

4. Det ankommer på kommissionen att bestämma det högsta antal arbetslösa, som vid varje tillfälle får vara anställt vid statskommunalt reservarbete. Kommissionen har jämväl i övrigt att meddela närmare bestämmelser och villkor för arbetets anordnande och bedrivande samt för arbetslösas hänvisande till detsamma.

5. Det åligger kommissionen att övervaka verksamheten vid de statskom-

munala reservarbetena, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver. Kommissionen må, om kommun underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kommissionen meddelat, eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i mindre omfattning än tidigare skall utgå.

### **Avd. III. Kontantunderstödsverksamhet med statsbidrag.**

#### **Kap. I. Dagunderstöd.**

1. a) Föreskrifterna under avd. II kap. I punkterna 4—8 samt 10 skola i tillämpliga delar gälla jämväl vid verksamhet för beredande av dagunderstöd vid arbetslöshet, dock må dagunderstöd utgå till person, som fyllt 16 år.

b) Dagunderstöd må icke utgå till person, som i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § andra momentet i lagen om fattigvården eller som, då fråga är om fattigvård för någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, utgöres av vård å sjukvårdsanstalt; dock skall vad sålunda föreskrivits icke utgöra hinder för understöds utgivande åt den, som i synnerligen trängande fall för sig eller sin familj tillfälligt åtnjuter fattigvård av annat slag än nyss sagts.

2. Kommun, som anvisat medel till beredande av dagunderstöd vid arbetslöshet och önskar för sådant ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan verksamheten begynnes, hos arbetslöshetskommissionen göra ansökan om statsbidrag. Kommissionen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning sådant understöd skall utgå. Vid prövning av fråga härom har kommissionen att taga hänsyn till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen samt till utsträckningen och ändamålsenligheten av där vidtagna åtgärder till arbetslöshetens bekämpande.

Då anledning därtill förekommer, äger kommissionen besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i mindre omfattning än tidigare skall utgå.

3. Ansökan om dagunderstöd göres enligt härför av arbetslöshetskommissionen fastställt formulär hos lokalorganet i den kommun, där sökanden uppehåller sig. Vid ingivande av ansökan skall, där så finnes erforderligt, företes prästbetyg samt intyg om yrke och om den senast innehavda anställningens art och varaktighet jämte arbetsgivarens namn. Sistnämnda intyg skall vara utfärdat antingen av vederbörande arbetsgivare, fackförening eller därmed jämförlig organisation eller ock av två i orten välkända personer.

4. a) Lokalorganet skall i första hand eftersträva att bereda sökanden tillfälle till utkomst genom eget arbete. Kan arbete icke lämpligen beredas å öppna marknaden eller i reservarbete, skall lokalorganet efter inhämtande av de ytterligare upplysningar, som må finnas erforderliga, och efter omsorgsfull prövning av sökandens och hans hemmavarande familjemedlemmars större

eller mindre behov skyndsamt meddela beslut, huruvida samt i så fall med vilket belopp, från vilken tidpunkt och på vilket sätt dagunderstöd skall utgå.

b) Dagunderstöd må icke utgå med högre belopp, än som svarar mot två tredjedelar av den fastställda grovarbetarlönen i orten.

5. Under tid, då arbetslös åtnjuter understöd från erkänd arbetslöshetskassa, må dagunderstöd enligt nu ifrågavarande bestämmelser icke till honom utgå.

Under tid, då arbetslös åtnjuter bidrag från annan arbetslöshetskassa eller av arbetsgivare eller eljest i anledning av arbetslösheten är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, må dagunderstöd enligt förevarande bestämmelser till honom utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte nämnda bidrag eller understöd uppgår till två tredjedelar av den fastställda grovarbetarlönen i orten.

6. Dagunderstöd utdelas genom lokalorganets försorg och må efter omständigheterna utgå i penningar eller, helt eller delvis, i naturaförmåner, exempelvis livsmedel, arbetsredskap eller beklädnadspersedlar.

7. Befinnes den, som åtnjuter dagunderstöd, icke föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, skall vederbörande lokalorgan indraga dagunderstödet.

Arbetslös, som åtnjuter dagunderstöd, är pliktig att å för honom av arbetsförmedlingsanstalten bestämda tider, minst en gång i veckan, anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten, att mottaga erbjudet arbete, för så vitt det enligt de under avd. II kap. I 9 b) angivna grunderna skall anses såsom lämpligt, ävensom att, där kommunen såsom villkor för åtnjutande av dagunderstöd så föreskrivit, under tid ej överstigande två dagars arbetstid per vecka utan särskild ersättning utföra lämpligt kommunalt arbete.

Den arbetslöse har även att efter anvisning av lokalorganet samvetsgrant deltaga i kurs, som anordnas för att bereda arbetslösa utbildning.

Försummar den arbetslöse att iakttaga vad sålunda föreskrivits, äger lokalorganet efter omständigheterna helt eller delvis samt tillsvidare eller för viss tid indraga dagunderstöd. Består försummelsen däri, att den arbetslöse avvisat erbjudet lämpligt arbete, må under minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat, dagunderstöd icke till honom utgå.

8. Statsbidrag till dagunderstöd utgår, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, för en var arbetslös med enahanda belopp, som i sådant hänseende tilldelats honom av kommunala medel, dock högst med:

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa;

1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år;

60 öre per dag för ensam person, som fyllt 15 men ej 18 år; samt

30 öre per dag för varje inom eller utom äktenskapet fött barn.

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t medgiva, att statsbidraget må utgå med större andel av dagunderstödet än nyss sagts.

9. Statsbidrag utgår allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende av kommunala medel utgivits förklarats icke vara att anse såsom fattigvårdsunderstöd.

10. Statsbidrag må ej utgå för mera än sex dagar i veckan och ej heller för

tid före sjunde dagen, räknat från och med den dag då ansökan om arbetslöshets-hjälp blivit gjord.

11. Dagunderstöd utbetalas av lokalorganet, som sedermera månadsvis i efterskott erhåller ersättning av statsmedel.

## Kap. II. Hyreshjälp.

1. I särskilt ömmande fall må hyreshjälp tilldelas sådan arbetslös familjeförsörjare, som erhåller dagunderstöd. Såsom hyreshjälp anses även bidrag till betalning av ränta å skuld för eget hem ävensom till bestridande av därmed jämförliga oundgängliga utgifter för hemmets och familjens sammanhållande.

Hyreshjälp må ej utgå i sådana fall, då antagas må, att hjälpens utdelande skulle föranleda den arbetslöse att avstå från att söka på annan ort erhålla arbete.

2. Statsbidrag till beredande av hyreshjälp beviljas av arbetslöshetskommissionen för ett kalenderkvartal i sänder av medel, vilka för sådant ändamål av Kungl. Maj:t ställas till kommissionens förfogande.

Kommun, som ämnar bereda arbetslösa hyreshjälp och önskar för dylikt ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan sådan verksamhet begynnes, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vid ansökningen, som bör vara inkommen till kommissionen senast sex veckor före ingången av det kalenderkvartal, ansökningen avser, skall fogas beräkning över för ändamålet under nämnda kvartal erforderliga medel.

3. Vad under 3—5 och 7 i kap. I av denna avdelning föreskrivits skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om hyreshjälp.

4. Statsbidrag till hyreshjälp utgår för en var understödstagare med högst enahanda belopp som i sådant hänseende beviljats av kommunen, dock att, då särskilda skäl därtill föreligga, Kungl. Maj:t äger medgiva, att statsbidrag må utgå med större andel än sålunda sagts.

5. Statsbidrag utgår allenast under förutsättning, att vad i berörda hänseende av kommunala medel till arbetslös utgivits förklaras icke vara att anse såsom fattigvårdsunderstöd.

6. Hyreshjälp utbetalas av vederbörande lokalorgan, som sedermera kvartalsvis i efterskott erhåller ersättning av statsmedel.

## Avd. IV. Kursverksamhet m. m.

1. Till kurser, som, på sätt hittills ägt rum, anordnas för arbetslösa, må statsbidrag av medel, vilka för sådant ändamål av Kungl. Maj:t ställas till arbetslöshetskommissionens förfogande, utgå med belopp, motsvarande lön till kursledare och lärare.

2. Dessutom må till försöksverksamhet avseende frivillig arbetstjänst, friluftskurser för manlig ungdom och provisorisk utvidgning i arbetslöshetslind-

rande syfte av den ordinarie skolorganisationen, beviljas statsbidrag i överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna grunder.

#### Avd. V. Särskilda bestämmelser.

Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, ingå överenskommelse med främmande makt, att de här ovan angivna bestämmelserna skola äga tillämpning å medborgare i den främmande staten.

#### Övergångsbestämmelser.

De nya bestämmelserna rörande vid reservarbeten utgående avlöningsförmåner skola gälla från och med den dag, Kungl. Maj:t bestämmer. I övrigt skola bestämmelserna tillämpas från och med den 1 juli 1933, dock att föreskrifterna angående statsbidrag till statskommunala reservarbeten icke skola tillämpas i fråga om sådana företag, till vilka statsbidrag beviljats före nämnda dag.

#### Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet — som i särskilt utlåtande avgiver förslag beträffande sättet för täckande av de utav utskottet i dess här förevarande utlåtande tillstyrkta anslagen —

I. att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 211, 212 och 216 ävensom de i ämnet väckta motionerna —

A. *beträffande statliga och statskommunala reservarbeten*  
till statliga och statskommunala reservarbeten (sid. 34—55) för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 55,000,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i den förestående sammanfattningen med därtill hörande motivering;

B. *beträffande särskilda slag av åtgärder*

a) för budgetåret 1933/1934 anvisa följande anslag, att med beteckning reservationsanslag utgå i överensstämmelse med vad utskottet i det föregående förordat:

1. till statsbeställningar (sid. 55—59) ett anslag av 10,700,000 kronor;

2. till statliga beredskapsarbeten (sid. 59—62) ett anslag av 3,000,000 kronor;

3. till kommunala beredskapsarbeten (sid. 62—63) ett anslag av 8,500,000 kronor;

4. till skenfria korsningar (sid. 63—66) ett anslag av 7,000,000 kronor;

5. till broar och hamnar (sid. 66—67) ett anslag av 6,000,000 kronor;
6. till främjande av bostadsbyggande (sid. 67—75) ett anslag av 15,000,000 kronor;
7. till lån till främjande av enskild företagsamhet (sid. 75—77) ett anslag av 10,000,000 kronor;
8. till subventioner till främjande av enskild företagsamhet (sid. 75—77) ett anslag av 3,500,000 kronor;
9. till bidrag till täckdikningar (sid. 77—80) ett anslag av 1,000,000 kronor;
10. till bidrag till gödselvårdsanläggningar (sid. 80—83) ett anslag av 700,000 kronor;
11. till lån till gödselvårdsanläggningar (sid. 80—83) ett anslag av 500,000 kronor;
12. till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo (sid. 83—85) ett anslag av 500,000 kronor;
  - b) medgiva, att av den i statens domäners fond ingående fonden för inköp av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark (markinköpsfonden) ett belopp av högst 700,000 kronor må, i överensstämmelse med vad utskottet i det föregående förordat, användas till hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å vissa styckningslotter (sid. 85—89).

### *C. beträffande kontantunderstödsverksamhet m. m.*

- a) till bekämpande av arbetslösheten (sid. 98—121) för budgetåret 1933/1934 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i den förestående sammanfattningen med därtill hörande motivering;
- b) förklara, att den del av den å det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till samma ändamål uppkommande reservation, som överstiger 20,000,000 kronor, skall, med undantag av vad som erfordras i anledning av riksdagens beslut om disposition av medel för Hellefors Bruks Aktiebolag, överföras till reservationsanslaget till statliga och statskommunala reservarbeten;

**II.** att riksdagen må — i anledning av Kungl. Maj:ts ovanberörda propositioner och i ämnet väckta motioner — i skrivelser till Kungl. Maj:t anhålla

1. om skyndsamt utredning rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former samt den allmänna fattigvården;
2. om skyndsamt utredning beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär samt om behovet och lämpligheten av

laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande;

3. om utredning rörande en rationell planläggning av kommunernas arbeten;

4. om utredning rörande en definitiv lösning av frågan om centralorgan för den statliga och statskommunala reservarbetsverksamheten samt för den statsunderstödda kontanta arbetslöshetshjälpen.

**III.** att följande motioner — i vad de avse i detta utlåtande behandlade frågor — nämligen:

väckta inom första kammaren:

- nr 128 av herr *Trygger* m. fl.,
- nr 129 av herr *Trygger* m. fl.,
- nr 130 av herr *Trygger* m. fl.,
- nr 131 av herr *Trygger* m. fl.,
- nr 160 av herr *von Heland*,
- nr 161 av herr *von Heland*,
- nr 315 av herr *Sederholm*,
- nr 320 av herr *Kvarnzelius* m. fl.,
- nr 324 av herr *Johan Johansson* m. fl.,
- nr 325 av herr *Wohlin* m. fl.,
- nr 326 av herrar *Anton Pettersson* och *Johan Johansson*,
- nr 327 av herr *Johan August Larsson*,
- nr 328 av herr *Johan Larsson*,
- nr 329 av herrar *Westman* och *Julin*,
- nr 330 av friherre *Lagerfelt* m. fl.,
- nr 331 av herr *Asplund*,
- nr 332 av herr *Bagge*,
- nr 333 av herr *Löfgren* m. fl., och
- nr 337 av herr *Bergström*;

samt väckta inom andra kammaren:

- nr 24 av herr *Thorell* m. fl.,
- nr 34 av herr *Herou* m. fl.,
- nr 35 av friherre *De Geer* m. fl.,
- nr 137 av herr *Holmgren* m. fl.,
- nr 144 av herr *Andersson* i Stockholm m. fl.,
- nr 237 av herr *Lindman* m. fl.,
- nr 238 av herr *Lindman* m. fl.,
- nr 239 av herr *Lindman* m. fl.,
- nr 294 av herr *Lindman* m. fl.,
- nr 313 av herr *Ossbahr*,
- nr 370 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd,
- nr 371 av herrar *Andersson* i Leabo och *Petersson* i Broaryd,

- nr 372 av friherre *De Geer* m. fl.,  
nr 482 av herrar *Olsson* i Ramsta och *Osberg*,  
nr 485 av herr *Anderson* i Norrköping,  
nr 486 av herr *Anderson* i Norrköping,  
nr 487 av herr *Holmström* m. fl.,  
nr 491 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.,  
nr 492 av herr *Eriksson* i Falun m. fl.,  
nr 493 av herr *Andersson* i Rasjön m. fl.,  
nr 494 av herr *Sandberg* m. fl.,  
nr 501 av herr *Carleson* m. fl.,  
nr 502 av herr *Eriksson* i Falun,  
nr 503 av herr *Ossbahr*,  
nr 504 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl.,  
nr 505 av herr *Carlström*,  
nr 506 av herr *Gardell* i Gans m. fl.,  
nr 507 av herr *Hagman* m. fl.,  
nr 508 av herr *Holmgren* m. fl.,  
nr 509 av herr *Nyblom* m. fl.,  
nr 510 av herrar *Nyblom* och *Johansson* i Tväråselet,  
nr 511 av herrar *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå,  
nr 512 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*,  
nr 514 av herr *Hage* m. fl.,  
nr 515 av herr *Petersson* i Lerbäcksbyn m. fl.,  
nr 516 av herrar *Hage* och *Lövgren*,  
nr 517 av herr *Lindmark*,  
nr 518 av herr *Linnér*,  
nr 522 av herr *Weijne* och  
nr 523 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors*,

må, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet hemställt här ovan under I och II, icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 juni 1933.

På särskilda utskottets vägnar:

FELIX HAMRIN.

---

Vid slutbehandlingen av förestående ärende — vilken företagits i den ordning, att först behandlats »Sammanfattning rörande reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m.» utom »Avd. IV. Kursverksamhet m. m.», därefter i följd utlåtandets föregående delar, därvid i samband med kapitlet »Ungdomsarbetslösheten» behandlades »Avd. IV. Kursverksamhet m. m.», samt slutligen »Utskottets hemställan» — hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Bärge, Johansson* i Fredrikslund, *von Stockenström, Björnsson, Westman, Sederholm, Wohlin, Sam Larsson, Lindström, Bagge, Västberg* samt

från andra kammaren: herrar *Hamrin, Jansson* i Falun, *Lindman, Lindqvist, Olsson* i Kullenbergstorp, *Fast, Olsson* i Gävle, *Linnér, Pehrsson* i Bramstorp, *Andersson* i Tungelsta, *Anderson* i Norrköping och *Norling*, dock

att vid behandlingen av punkten 2 d) av Avd. I kap. I av sammanfattningen inträdde herr *Andersson* i Löbbo i stället för herr *Andersson* i Tungelsta,

att vid behandlingen av Avd. II kap. I av sammanfattningen vid punkten 4 c) inträdde herr *Andersson* i Tungelsta i stället för herr *Andersson* i Löbbo., vid punkten 10 herr *Hagman* i stället för herr *Västberg* och herr *Löfgren* i stället för herr *von Stockenström* samt vid punkten 11 herr *Västberg* i stället för herr *Hagman*,

att vid behandlingen av anslaget till statsbeställningar inträdde herr *Bergman* i stället för herr *Löfgren*, herr *Pauli* i stället för herr *Björnsson*, herr *Nilsson* i Landeryd i stället för herr *Linnér* och herr *Berg* i stället för herr *Norling*,

att vid behandlingen av anslaget till statliga beredskapsarbeten inträdde herr *Linnér* i stället för herr *Anderson* i Norrköping,

att vid behandlingen av anslaget till kommunala beredskapsarbeten inträdde herr *von Stockenström* i stället för herr *Bergman*,

att vid behandlingen av anslaget till främjande av bostadsbyggande inträdde herr *Anderson* i Norrköping i stället för herr *Lindman*,

att vid behandlingen av anslaget till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo inträdde herr *Forslund* i stället för herr *Bärge*, herr *Björnsson* i stället för herr *Pauli*, herr *Sandén* i stället för herr *Lindström*, herr *Lindman* i stället för herr *Anderson* i Norrköping och herr *Andersson* i Löbbo i stället för herr *Berg*,

att vid behandlingen av frågan om styckning av vissa egendomar inträdde herr *Berg* i stället för herr *Andersson* i Löbbo,

att vid behandlingen av anslaget till kontantunderstödsverksamhet inträdde herr *Hagman* i stället för herr *Västberg*, herr *Andersson* i Malmö i stället för herr *Fast*, herr *Anderson* i Norrköping i stället för herr *Nilsson* i Landeryd och herr *Andersson* i Löbbo i stället för herr *Berg*,

att vid behandlingen av frågan om pensionering av äldre arbetare inträdde friherre *Lagerfelt* i stället för herr *Wohlin*, herr *Petersson* i Lerbäcksbyn i stället för herr *Lindman* och herr *Persson* i Tidaholm i stället för herr *Andersson* i Tungelsta, samt

att vid behandlingen av frågan om värnpliktsövningar m. m. inträdde herr *Wohlin* i stället för friherre *Lagerfelt*, herr *Nilsson* i Landeryd i stället för herr *Petersson* i Lerbäcksbyn och herr *Andersson* i Tungelsta i stället för herr *Persson* i Tidaholm.

## Reservationer:

### A. Beträffande utskottets utlåtande i dess helhet:

1:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka beträffande utlåtandets principiella delar anfört följande:

»De förslag till åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, som utskottet framlagt i anledning av till detsamma hänvisade propositioner och motioner, kunna vi på viktiga punkter icke biträda. Vi anse visserligen, i likhet med utskottets majoritet, att en avsevärd utvidgning av den statliga arbetslöshetshjälpen under nuvarande förhållanden är ofrånkomlig. Även om man icke torde kunna tillmäta den siffermässiga beräkningen av arbetslöshetens omfattning lika stor betydelse som departementschefen synes göra i propositionen nr 211, enär med nuvarande former för anmälan av arbetslösa ingen som helst möjlighet finnes att beräkna antalet *verkligt hjälpbehövande*, så vittnar dock läget på arbetsmarknaden oförtydligt om att det svenska näringslivet icke är i stånd att i tillnärmelsevis samma omfattning som under mera normala förhållanden bereda arbete åt vårt folk. Ett särskilt anmärkningsvärt och från olika synpunkter betänkligt förhållande är arbetslöshetens starkt ökade utbredning inom jordbruksbefolkningens led. Med oro måste man också konstatera, att den säsongmässiga förbättringen under denna vår hittills varit svagare än vanligt. Under sådana förhållanden måste staten vara beredd, att under den närmaste tiden i ökad utsträckning träda in för att genom hjälpåtgärder av olika slag lindra arbetslöshetens verkningar. Vid planerandet av denna vidgade hjälpverksamhet måste emellertid noga beaktas, dels att samhällets ingripande icke får givas sådana former, att näringslivets egen förmåga av självläkning och återhämtning försvagas, dels att åtgärderna måste stå i rimligt förhållande till våra ekonomiska resurser, varvid hänsyn måste tagas till att krisens sannolika långvarighet kan komma att medföra att liknande krav även under kommande år ställas på det svenska samhället.

I det föreliggande förslaget ha enligt vår mening dessa synpunkter icke blivit tillräckligt beaktade. Trots de starka och enligt vår mening välbefogade erinringar, som riktats mot huvudlinjerna i den av regeringen föreslagna arbetslöshetspolitiken, har utskottets majoritet åt sitt förslag givit en utformning, som på viktiga punkter godtager regeringens förslag och därmed underminerar den hittills förda arbetslöshetspolitiken. Detta är så mycket mera anmärkningsvärt, som under utskottets behandling av förevarande fråga den framförda kritiken mot det under mer än ett decennium utbyggda svenska systemet för åtgärder mot arbetslösheten i väsentliga avseenden visat sig vara svagt motiverad eller helt förfelad. Utskottets förslag, som i princip föga avviker från Kungl. Maj:ts proposition, innebär, att den s. k. arbetslinjen

i den svenska arbetslöshetspolitiken icke längre i främsta rummet skall bygga på reservarbeten, utan på s. k. beredskapsarbeten. Utskottet vill, i likhet med Kungl. Maj:t, lägga huvudvikten vid arbeten på den öppna marknaden inom olika yrkesfack. För dylika arbeten, vid vilka avtalsenliga löner skola utgå, har utskottet tillstyrkt anslag på sammanlagt omkring 100 miljoner kronor. Beträffande reservarbetena, som utskottet i motsats till Kungl. Maj:t anser böra fortfarande i viss utsträckning bibehållas och för vilka utskottet vill anvisa ett belopp av 55 miljoner kronor, föreslår utskottet en lönesättning efter nya principer, vilka innebära en betydelsefull avvikelse från hittills gällande lönedirektiv. Utskottsförslaget förutsätter tillika, att nu utgående naturaförmåner och ortstillägg åt reservarbetare fortfarande skola utgå, trots de föreslagna höjningarna av reservarbetslönen. Slutligen innebär utskottets förslag en sådan ändring i nu gällande konfliktdirektiv, d. v. s. reglerna för den statliga arbetslöshetshjälpens förhållande till uppkomna arbetskonflikter, att den hittills fasthållna principen om statens neutralitet vid dylika konflikter på viktiga punkter frånträdes.

I samtliga dessa hänseenden innebära utskottets förslag avsteg från den hittills följda arbetslöshetspolitiken. Verkningarna komma att snart framträda på olika områden. Ett omedelbart resultat blir en väsentlig fördyring av statens utgifter för arbetslöshets hjälpen, en fördyring, som hänför sig till dels den föreslagna förskjutningen från reservarbeten till de långt mera kostsamma beredskapsarbetena, vid vilka skola betalas den öppna marknads löner, dels till de av utskottet förordade nya lönedirektiven för reservarbetena, varigenom dessa i praktiken komma att avlönas som grovarbeten i allmänhet på den öppna marknaden. Av den till utskottets utlåtande fogade promemorian från Statens arbetslöshetskommission (bil. M) framgår, att lönekostnaderna vid de statliga reservarbetena beräknas stiga med 10.4 % på grund av den av utskottet föreslagna ändringen av lönedirektiven. Den genomsnittliga ökningen av lönekostnaderna vid statskommunala reservarbeten beräknas av samma anledning till icke mindre än 17.6 %. Det säger sig självt, att sysselsättningseffekten av den anslagssumma, som riksdagen ställer till förfogande, under sådana förhållanden måste väsentligt nedgå. Härtill kommer ökningen i kommunernas och vägdistriktens utgifter för deras andel i kostnaderna för såsom reservarbeten bedrivna arbetsföretag. De av utskottet föreslagna restriktiva åtgärderna, såsom tillsättandet av en nämnd, som äger att pröva lönesättningen, torde icke kunna förhindra, att effekten av ett riksdagens bifall till de nu föreslagna nya lönedirektiven för reservarbetena kommer att bli en allmän höjning av lönenivån vid de statliga och statskommunala reservarbetena. Även för kommunerna komma verkningarna av ifrågakvarande lönepolitik att i olika hänseenden medföra ökade kostnader.

Det är ofrånkomligt, att verkningarna av den av utskottet föreslagna ändringen i de hittills gällande lönedirektiven måste bli i hög grad hämmande och försvårande för det enskilda näringslivets strävanden att anpassa sig till det genom krisen framkallade, försämrade läget för den svenska produk-

tionen, och att dessa svårigheter komma att hårdast träffa dels jordbruket och skogsbruket samt i samband därmed stående träförädlingsindustrier, dels överhuvud taget den svenska exportindustrien. Det synes oss vara föga sannolikt, att näringslivet kan räkna med att dessa svårigheter skola neutraliseras genom en av statens åtgärder understödd prisstegring för våra viktigaste produktionsgrenar. Så framt icke en internationell prisstegring inträder, torde förutsättningarna för en mera avsevärd prisåterhämtning inom Sverige vara mycket små. Under sådana förhållanden synes det vara en ur nationalekonomisk synpunkt betänklig åtgärd att genom en statlig lönepolitik fördyra näringslivets produktionskostnader. Jämväl de nya konfliktdirektiven, som innebära att en fackföreningarnas lönepolitik försvårande faktor avlägsnas, torde komma att verka i samma riktning.

Vi kunna, såsom framgår av det anförda, icke ansluta oss till de av utskottet sålunda föreslagna nya riktlinjerna för arbetslöshetspolitiken. Ej heller ha vi kunnat följa utskottets majoritet i tillstyrkandet av anslag på upp till 100 miljoner kronor för arbeten i den öppna marknaden till avtalsenliga löner. Såsom framgår av de särskilda utlåtanden, vari utskottet behandlat dessa anslagsfrågor, ha vi dock beträffande åtskilliga av dessa anslag till allmänna arbeten funnit sakliga skäl tala för ett bifall till de framställda förslagen och därför tillstyrkt desamma. Att en viss utökning av det allmännas verksamhet i nuvarande arbetslöshetssituation kan vara motiverad har av ingen förnekats. Den i Kungl. Maj:ts proposition beräknade s. k. indirekta effekten av dessa arbeten, d. v. s. deras förmåga att bereda sysselsättning jämväl åt andra än de av dem direkt berörda arbetarna, är emellertid synnerligen oviss och torde lika litet som den beräknade gynnsamma inverkan på konjunkturen av dessa arbetens igångsättande böra tillmätas större betydelse vid bedömandet av föreliggande problem. Det bör ock bemärkas, att det är förenat med betydande svårigheter å ena sidan att inom en kort tidrymd igångsätta dylika arbeten i sådan omfattning att de kunna få någon större betydelse för den allmänna arbetsmarknaden, och å andra sidan att avveckla de allmänna arbetena, då samhället ej längre har möjlighet att med arbeten underhålla den kår av arbetare, som skulle beredas sysselsättning vid dessa företag. I detta sammanhang vilja vi erinra om den pågående konflikten inom byggnadsfacket, vilken av allt att döma torde bli långvarig och utgöra ett hinder för arbetenas igångsättande inom beräknad tid.

Frånsett dessa betänkligheter är det emellertid ur både ekonomiska och socialpolitiska synpunkter felaktigt att bygga arbetslöshetshjälpen i huvudsak på dylika mycket kapitalkrävande arbeten, där endast ett mindre antal arbetslösa kunna beredas sysselsättning i jämförelse med det antal, som kan sysselsättas vid ett för samma kostnadssumma anordnat reservarbete. Under en krisarbetslöshet av sådan omfattning som den nu rådande måste en av de avgörande synpunkterna på arbetslöshetspolitiken vara, att hjälp, och i främsta rummet *arbete*, bör beredas åt *så många arbetslösa som möjligt*. Då det av ekonomiska skäl är omöjligt att med statens bistånd bereda arbete åt alla, måste i viss utsträckning även en kontantunderstödsverksamhet bedrivas. Vägledande

för denna liksom för de samhälleliga hjälpåtgärderna över huvud taget måste vara en sträng *behovsprövning*.

Från dessa utgångspunkter och i anslutning till de av herrar Trygger m. fl. och Lindman m. fl. väckta motionerna om arbetslöshetspolitiken (I: 128 och II: 237) ha vi ansett en väsentlig begränsning av arbetena i den fria marknaden vara icke blott försvarlig utan från angivna synpunkter nödvändig.

Vi kunna sålunda icke biträda förslaget om ett särskilt anslag för utförande i fria marknaden av broar och hamnar. Än mindre hava vi kunnat ansluta oss till förslagen att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande betydande belopp för statliga och kommunala beredskapsarbeten, varvid kommunerna skulle stödjas såväl genom fördelaktiga lån som genom bidrag. De direktiv som utskottet angivit för särskilt det sistnämnda anslaget äro så svävande, att det måste bliva synnerligen svårt för de låne- eller bidragssökande kommunerna att bilda sig en mening om förutsättningarna att kunna bliva delaktiga av detta stöd. Än större måste svårigheterna bliva för Kungl. Maj:t att rätt pröva, till vilka kommuner och på vilka villkor dessa medel skola fördelas i den säkerligen skarpa konkurrensen. Genom nu av utskottet föreslagna gynnsammare bestämmelser för de statskommunala arbetena torde ock behovet av denna nya form för stöd till kommunerna vara väsentligt minskat.

Samma erinringar gälla i ej mindre grad med avseende på de av utskottet föreslagna anslagen till lån och subventioner till enskild företagsamhet. Det må vara sant, att fall kunna tänkas, då medel härför, rätt använda, kunna vara av ej ringa värde i arbetslöshetsbekämpande syfte, men svårigheten att bedöma behövligheten av ett sådant ingripande och de ofta vidsträckta, skadliga biverkningar och oberäkneliga följder, som kunna framkallas härav, hava tidigare under denna riksdag med styrka framhållits och mana till den största återhållsamhet med avseende på detta slag av hjälpverksamhet.

De förslag till allmänna arbeten utanför arbetslöshetskommissionens regi, som vi ansett oss kunna tillstyrka, stanna vid en slutsumma på 57 miljoner kronor. Den av oss sålunda föreslagna begränsningen av arbetena i den öppna marknaden innebär emellertid icke någon egentlig minskning i förhållande till den i regeringspropositionen föreslagna hjälpeffekten. Genom att lägga tyngdpunkten på reservarbetena samt arbeten inom jordbruk och skogsbruk, där sysselsättningseffekten är ända till sex gånger större än vid ett husbyggnadsarbete, kan ett betydligt större antal arbetare sysselsättas för avsevärt mindre kostnader. Redan av detta skäl synes oss det vara nödvändigt att i nuvarande läge, med en arbetslöshet som av allt att döma blir långvarig och kommer att kräva stora ansträngningar av samhället även under kommande år, bygga arbetslöshetshjälpen väsentligen på reservarbeten, rent statliga och med statsunderstöd bedrivna kommunala reservarbeten. Jämväl andra skäl, utförligt utvecklade i nyss nämnda motioner, tala härför.

Beträffande principerna för dessa reservarbetens anordnande måste stor vikt läggas vid att lönesättningen blir sådan, att den icke i stegrande riktning påverkar den fria arbetsmarknadens lönenivå och icke heller motverkar arbetarnas övergång från reservarbete till arbete i öppna marknaden.

De statliga reservarbetena och de statsbidrag, vilka lämnas till statskommunala arbeten, ha inriktats på att bereda arbete åt största möjliga antal arbetslösa inom ramen av de anslag, vilka kunnat göras tillgängliga. Att skaffa arbete åt alla är redan av ekonomiska skäl en oöverkomlig uppgift. Antalet är således direkt beroende av kostnaden per arbetare.

Det är tillika nödvändigt, att arbetskraftens rörlighet och förmåga av anpassning efter den fria arbetsmarknadens löneförändringar bevaras, och detta måste gälla även då rörelsen går mot lägre löner. För att arbetarna vid reservarbeten skola bibehålla intresset av att så snart möjlighet därtill föreligger övergå till arbete i öppna marknaden, har den principen av riksdagen fastställts, att lönerna vid reservarbete skola understiga de lägsta grovarbetarlönerna i öppna marknaden, till vilka arbete i avsevärd omfattning kan beredas. Härvid skall hänsyn tagas även till skogs- och lantarbetarnas löner. Å andra sidan skall skälig hänsyn tagas till arbetarnas möjlighet att bereda sig uppehälle genom reservarbetslönerna.

De sålunda av statsmakterna angivna grunderna ha med deras godkännande i tillämpningen utformats på det sätt, att statens arbetslöshetskommission för varje plats, där reservarbete bedrives, fastställt en lägsta grovarbetarlön samt en densamma understigande reservarbetslön. Avståndet mellan grovarbetarlönen och reservarbetslönen är i de högre lönelägena avsevärd, men i de lägsta obetydlig.

Emellertid bedrives praktiskt taget allt reservarbete i arbetslöshetskommissionens egen regi eller med statsbidrag på ackord. Den fastställda reservarbetslönen kommer därför att verka som en riktpunkt vid ackordssättningen för den arbetsförtjänst, vilken genom ackorden bör kunna uppnås av en genomsnittsarbetare.

Det system, som utformats under den hittills av arbetslöshetskommissionen bedrivna verksamheten och rörande vilket en betydande erfarenhet under årens lopp vunnits, synes oss i stort sett ha fungerat tillfredsställande. Något skäl att överge detsamma föreligger icke. En genomgående förhöjning av reservarbetslönerna just nu, då de arbetslösas antal är större än någonsin, måste oundvikligen medföra återverkningar på den allmänna arbetsmarknaden. Denna direkta och indirekta ökning av produktionskostnaderna utsätter samhällets ekonomi för alltför hård påfrestning. En sådan genomgående förhöjning är så mycket mindre erforderlig, som redan med nuvarande system ackordsförtjänsterna på vissa platser icke obetydligt överstigit exempelvis lant- och skogsarbetarnas löner. Farhågor ha redan yppats från särskilt jordbrukarna, att reservarbetslönerna skulle visa sig lockande i jämförelse med jordbrukets fria löneemarknad. Det är därför nödvändigt att ånyo framhålla, att principen om reservarbetslönernas anpassning efter den fria marknaden måste upprätthållas. Erfarenheten har visat att detta kan ske, utan att man därigenom motverkar arbetsintensiteten.

Vid reservarbetena kan det inträffa, att arbetare som äro hårt betungade av försörjningsplikt, sjukdom eller dylika omständigheter, icke kunna reda sig med sin arbetsinkomst. I dylika fall bör möjlighet finnas att stödja fa-

miljeförsörjaren genom särskilda familjetillägg, såsom i ovannämnda motioner föreslagits.

Samma svårighet skulle kunna uppstå även för ogifta arbetare vid de lägsta lönelägena. Detta har emellertid undvikits genom att vid dessa lönelägen reducera skillnaden mellan den fastställda grovarbetarlönen och reservarbetslönen till ett rent nominellt belopp av fem öre per dag, en skillnad som saknar praktisk betydelse vid ackordssättningen och som kan borttagas, utan att detta kommer att medföra något avsteg från hittillsvarande principer för arbetslöshetspolitiken.

Någon anledning att höja lönenivån vid reservarbetena i dess helhet eller i större omfattning föreligger således icke.

Även med de principer för arbetslinjen, som av oss förordas, är det uppenbart, att kontantunderstöd ej kan undvaras såsom en form för hjälp åt de arbetslösa. I den mån reservarbetena genom löneförhöjningen fördyras för stat och kommuner, uppstår risk att hjälpverksamheten förskjutes från arbeten till kontantunderstöd i motsats till det önskemål, som från alla sidor hävdats, och det ligger härvid nära till hands att kontantunderstöden — liksom arbetslöshetshjälpen i övrigt — skola utöva en fördyrande inverkan på understödsverksamheten genom fattigvården och även på detta sätt öka kommunernas utgifter.

Totalkostnaden för de av oss tillstyrkta anslagen för allmänna arbeten, för reservarbeten och för kontantunderstöd m. m. uppgår till 137 miljoner kronor. För denna summa skulle enligt vårt förslag ett antal av omkring 110,000 arbetslösa kunna beredas hjälp, därav inemot 70,000 genom arbetstillfällen i direkt väg, ett antal, som ligger nära den i regeringsförslaget nämnda siffran. De av utskottsmajoriteten tillstyrkta anslagen uppgå till något över 180 miljoner kronor. Finansierandet av detta för våra förhållanden oerhört stora belopp sker, i enlighet med statsverkspropositionens anvisningar, till väsentlig grad med länemedel. Detta innebär ett avsteg från grundsatser, som länge betraktats såsom fundamentala för svensk statlig finanspolitik och som otvivelaktigt bidragit till att skapa ett starkt förtroende för Sveriges statsfinanser. Utan att här närmare ingå på de möjliga och sannolika verkningarna i olika hänseenden av denna betydande upplåning, till vilken ytterligare bör läggas den kommunala upplåning, som hjälpprogrammets genomförande förutsätter, vilja vi endast framhålla, att starka skäl tala för att kostnaderna för arbetslöshetshjälpen böra begränsas så långt som möjligt utan att nödvändiga hjälpbehov åsidosättas. Icke minst tanken på att ett kommande år de svenska statsmakterna måhända stå i samma situation som nu och länemöjligheterna då med all sannolikhet bli väsentligt mera begränsade än i år, manar till att nu iakttaga den största varsamhet vid anlåtandet av lånevägen för finansierandet av kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande. Å andra sidan vore det utan tvivel förenat med allvarliga risker i andra hänseenden, om staten nu sökte att på skattebudgeten finansiera en mera avsevärd del av kostnaderna för arbetslöshetshjälpen. Detta förutsatte nämligen så betydande skärpnin-  
gar av såväl den direkta som den indirekta beskattningen att verkningarna

härav icke kunde undgå att utöva ett starkt deprimerande inflytande på det ekonomiska livet. Den efterlängtade ekonomiska återhämtningen skulle härigenom fördröjas.

Det är därför ägnat att väcka tillfredsställelse, att såväl den av Kungl. Maj:ts föreslagna kvarlåtenskapsskatten som ock planerna på andra nya former av förmögenhetsbeskattning fått falla. Utskottet har stannat för att föreslå en viss höjning av den nuvarande arvslottsskatten såsom inkomstkälla för amorteringen av det lånebelopp, som föreslås skola på kort tid amorteras. Även denna skatteskärpning kommer att medföra en avsevärd belastning av förmögenheten vid arvsfall, men under förhandenvarande omständigheter och under den av majoriteten givna förutsättningen att anslagsbeloppet uppgår till den ovan angivna summan 180 miljoner kronor anse vi, att denna form för finansieringen är att föredraga framför annan form av förmögenhetsbeskattning. Då slutsumman av de av oss tillstyrkta anslagen ligger cirka 43 miljoner kronor under de av utskottet förordade anslagsbeloppen, kan emellertid enligt vårt förslag lånebehovet — med tillämpande av samma princip för lånebeloppens fördelning på längre och kortare upplåningstid, som av utskottet föreslagits — begränsas till 82 miljoner kronor. Såsom framgår av den till utskottets betänkande nr 23 fogade reservationen föreslå vi, att för amortering på kort tid anlitas inkomsterna av den nuvarande arvslottsbeskattningen, utbyggd i överensstämmelse med det i herrar Borells och Andersons i Norrköping motioner (I: 223 och II: 391) framlagda förslaget. Med försiktig beräkning torde inkomsten av denna något skärpta arvslottsbeskattning kunna upptagas till cirka 19 miljoner kronor årligen. Med denna summa kan ovan nämnda lånebelopp amorteras på 4 å 5 år. Därest de motionsvis väckta förslagen om höjning av kaffetullen samt om införande av viss lyxbeskattning ävensom tullförhöjning å vissa umbärliga varor vunnit bifall, skulle lånebeloppet kunnat högst avsevärt begränsas, vilket med tanke på de nu rådande statsfinansiella svårigheterna och de ovissa framtidsutsikterna säkerligen hade varit lyckligt.

Framför allt borde dock, enligt vår mening, under dessa förhållanden en större försiktighet och återhållsamhet vid bestämmandet av anslagsbeloppen och uppdragandet av riktlinjerna för arbetslöshetspolitiken ha iakttagits. Detta hade, såsom vi ovan framhållit, kunnat ske utan att hjälpbehovet hade behövt åsidosättas.»

2:o) av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka anför:

»Ehuru vi skulle kunna hava mycket att erinra mot hela den principiella delen av utskottets förevarande utlåtande, nödgas vi inskränka oss till att beröra allenast vissa viktiga punkter.

Vi konstatera därvid först, att Kungl. Maj:ts förslag om en arbetslinje med beredskapsarbeten till den öppna marknadens löner men med hänvisningsförfarande och förkortad arbetstid helt övergivits. Anmärkningsvärt är, att utskottet icke ansett det erforderligt att ens antyda orsakerna till att Kungl. Maj:ts stort anlagda »nya arbetslöshetspolitik» icke kunnat påräkna någon anslutning inom utskottet.

Vidare påpeka vi, att statens arbetslöshetskommission bibehållits såsom centralorgan för arbetslöshetshjälpen och att den arbetslinje, som får till uppgift att giva sysselsättning åt arbetslösa, utformats i viss anslutning till de hittillsvarande reservarbetena.

Det enligt vår mening väsentligaste misstaget i utskottets ställningstagande till arbetslinjens utformning ligger emellertid i lönebestämmelserna för reservarbetena.

Därvid må först anmärkas, att en ytterst betänklig oklarhet vidlåder ifrågasvarande lönebestämmelser. I sammanfattningens bestämmelser om reservarbeten, vilka bestämmelser äro avsedda att ingå i en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse, heter det, att arbetslöshetskommissionen fastställer »reservarbetslönen, vilken ej bör överstiga den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete i orten kan i avsevärd omfattning beredas, med beaktande jämväl av löneförhållandena inom jord- och skogsbruk». Efter ordalagen måste denna bestämmelse innebära, att reservarbetslönen kan både över- och understiga ifrågasvarande grovarbetarlön. Den »bör» icke överstiga densamma, men den kan — utan angivande av någon undre procentuell eller annan gräns — understiga lägsta grovarbetarlönen. Med stöd av detta stadgande skulle arbetslöshetskommissionen kunna fastställa precis samma reservarbetslöner som de nu tillämpade. Går man emellertid till utskottets motivering, finner man att utskottet alls icke avsett, att bestämmelsen skall tolkas efter sin lydelse. Utskottet förklarar sig nämligen icke kunna »vidbliva de nuvarande reglerna». »En sådan förbättring i reservarbetarnas villkor synes nämligen utskottet berättigad, att de komma i åtnjutande av en på visst sätt bestämd grovarbetarlön utan någon procentuell reduktion». Om detta betyder, att ingen reduktion alls skall kunna verkställas, står detta i bestämd strid med bestämmelsens uttryckliga ordalag. Betyder uttalandet däremot, att reduktion väl skall kunna äga rum men att den icke får ske procentuellt, innebär detta, att det rena godtycket blir rådande vid reservarbetslönens fastställelse. Det sannolika synes emellertid vara, att utskottet avsett, att reservarbetslönen icke skall få understiga den lägsta grovarbetarlönen, ehuru utskottet av okänd anledning icke velat utsäga detta. Den vaga formuleringen medger till och med, att reservarbetslönen kan få överstiga grovarbetarlönen, även i detta fall utan någon angiven begränsning. Utskottet har alltså på ett ytterst betänkligt sätt uraktlåtit att formulera klara och distinkta regler för reservarbetslönens fastställande, men däremot givit bestämmelserna och deras motivering en sådan utformning, att regler och motiv motsäga varandra.

Vi hava inom utskottet förordat, att reservarbetslönen skulle fastställas med utgående från den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete å respektive orter kan i avsevärd omfattning beredas, och med särskilt beaktande i förekommande fall av löneförhållandena inom jord- och skogsbruket. Reservarbetslönen skulle enligt vårt förslag konstrueras så, att den sammanfaller med ovan angivna grovarbetarlön, så snart denna icke överstiger fyra kronor per dag, varemot högre grovarbetarlöner reduceras enligt en fallande skala, som upptager nedsättning med 20 procent vid grovarbetarlöner om 9 kronor

per dag och allenast 2 procent, då grovarbetarlönen uppgår till 4 kronor 50 öre per dag.

Om utskottets uttalande — vilket synes sannolikt — får anses innebära, att reservarbetslönen kommer att sammanfalla med den angivna grovarbetarlönen, kommer skillnaden mellan utskottets och vårt förslag väsentligast att bli den, att reservarbetslönen enligt utskottets förslag blir högre än enligt våra regler på alla orter, där lägsta grovarbetarlönen överstiger 4 kronor per dag. Utskottets förslag kommer därför att innebära en särskild fördel för de bäst ställda arbetargrupperna, i all synnerhet i de större städerna. Eftersom det i industriorter icke kan tagas hänsyn till jord- och skogsbrukets löneförhållanden, kommer på alla sådana orter reservarbetslönen att i realiteten bli densamma som den avtalsenliga grovarbetarlönen. I den mån statskommunala reservarbeten enligt utskottets anvisningar komma att erhålla ökad utbredning och komma till användning i de större städerna, komma också de ekonomiska verkningarna av utskottets lönebestämmelser att i ökad utsträckning framträda.

Den allra mest vägande anmärkningen mot utskottets lönebestämmelser är dock den, att dessa icke synas vara ägnade att befrämja arbetskraftens rörlighet och förmåga av anpassning efter förändringarna på arbetsmarknaden utan tvärtom måste bidra till att fastlåsa en hög lönenivå vid fallande konjunkturer samt beröva reservarbetarna eggelsen att snarast möjligt söka sig ut till den öppna arbetsmarknaden. Utskottets förslag om att sistnämnda syfte skall befordras genom nedläggande av arbeten och förkortning av arbetstiden, anse vi icke vara tillfyllest.

De yrkanden vi på särskilda punkter framställt om avslag eller minskning av de anslagsbelopp utskottet förordat, innebära en minskning av slutsumman för arbeten å öppna marknaden med sammanlagt 16 miljoner kronor. Med anledning härav hemställa vi, att anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten höjes från 55 miljoner kronor till 70 miljoner kronor.»

3:o) av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, vilken anfört:

»Vid denna riksdags början uttalade sig statsministern för en samförståndslösning av arbetslöshetsfrågan. Det inses nog, att en sådan lösning varit i detta prekära läge för vårt land den utan jämförelse lyckligaste. Själv har jag i särskilda utskottet och vid alla underhandlingar gått fram på denna linje. Enligt min mening hava ej alla möjligheter fullt utnyttjats för att uppnå en samförståndslösning. Ej heller hava alla underhandlingar och dylikt förts på bästa sätt, vilket jag beklagar. Följden har blivit, att det hela brustit och man framgår å skilda linjer. Då jag fortfarande är av den mening, att en verklig samförståndslösning varit för landet lyckligast, kan jag ej ansluta mig till någon av de i utskottet representerade huvudlinjerna. Ty då kunde med fullt fog om mig fällas det omdömet, att mitt tal om samförståndslösning endast varit fraser och ej något vidare allvar.»

**B. Beträffande statliga och statskommunala reservarbeten:***a) Sammanfattning rörande reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. (sid. 126 o. f.):*

4:o) av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka ansett, att *punkten 2 a) under avd. I kap. I* bort i nedan angivna del hava följande innehåll:

Prövning av klagomål över arbetslöshetskommissionens beslut i frågor rörande fastställande av grovarbetar- och reservarbetslön ankommer på en särskild, av Kungl. Maj:t utsedd nämnd.

Klagomål — — — — föras.

samt till stöd för denna uppfattning anfört följande:

»Vi anse icke, att hos ifrågavarande nämnd klagomål bort kunna föras över själva ackordssättningen — dylika frågor böra förbehållas arbetslöshetskommissionen — utan under nämndens prövning böra enbart falla frågor rörande fastställande av grovarbetar- och reservarbetslönerna.»

5:o) av herrar *Sigfrid Hansson, Bärge, Björnsson, Lindström, Västberg, Jansson* i Falun, *Lindqvist, Fast, Olsson* i Gävle, *Norling* och *Andersson* i Lööbo, vilka ansett, att *punkten 2 d) under avd. II kap. I* bort hava följande innehåll:

Som reservarbete må även upptagas arbete, som kommer enskild till godo, såvida det utföres genom allmänt rättssubjekt samt är sådant, att det icke kan väntas inom den närmaste framtiden komma till utförande på den öppna arbetsmarknaden.

samt till stöd för denna uppfattning anfört följande:

»Vad angår arbeten till förmån för enskilda synas övervägande skäl tala för att den nuvarande begränsningen till arbeten, som icke inom den närmaste framtiden kunna beräknas komma till utförande på den allmänna arbetsmarknaden, upprätthålles. Det bör nämligen tydligen icke ifrågakomma, att sådana företag, som även utan ingripande från det allmännas sida skulle kunnat komma till stånd, nu komma i åtnjutande av de fördelar, som utförande som statskommunalt arbete innebär.»

6:o) av herrar *Bärge, Lindqvist* och *Linnér*, vilka i fråga om *punkten 4 b) under avd. II kap. I* ansett, att jämväl den, som fyllt 16 men icke 18 år, borde kunna hänvisas till reservarbete, dock endast i sådana fall, där arbetets art icke kan vara ägnad att medföra menliga verkningar för honom,

samt till stöd för denna uppfattning anfört följande:

»För närvarande gäller enligt praxis, att arbetslös under 18 år ej må hänvisas till sådant arbete. Vi anse detta lämpligt för flertalet fall men vilja i anslutning till motionerna I: 128 och II: 237 tillstyrka, att arbetslös mellan 16 och 18 års ålder må kunna hänvisas till reservarbete i de fall, då arbetets art icke kan vara ägnad att medföra menliga verkningar för honom.»

7:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett, att under *punkten 4 under avd. II kap. I* jämväl bort upptagas en särskild föreskrift av följande innehåll:

Till reservarbete må endast hänvisas den, som icke i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § andra momentet i lagen om fattigvården eller som, då fråga är om fattigvård för någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, utgöres av vård å sjukvårdsanstalt; dock skall vad sålunda föreskrivits icke utgöra hinder för hänvisning till reservarbete av den, som i synnerligen trängande fall för sig eller sin familj tillfälligt åtnjuter fattigvård av annat slag än nyss sagts.

samt till stöd för denna uppfattning framhållit, att beträffande arbetslös, som åtnjuter arbetslöshetshjälp i form av reservarbete, bör i avseende å förhållandet till fattigvården gälla detsamma som i avseende å kontantunderstöd.

8:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka, under hänvisning till vad som beträffande frågan om arbetslöshetsförsäkringens anknytning till reservarbetslinjen anförts i den av herr *Trygger* m. fl. vid utskottets utlåtande nr 18 fogade reservationen, ansett, att *efter punkten 5 under avd. II kap. I* bort införas en bestämmelse av följande innehåll:

Arbetslös, som är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, må, även om behov av arbetslöshetshjälp icke föreligger, hänvisas till reservarbete.

9:o) av herrar *Hamrin*, *von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka, under hänvisning till vad som beträffande frågan om arbetslöshetsförsäkringens anknytning till reservarbetslinjen anförts i den av herr *Hamrin* m. fl. vid utskottets utlåtande nr 18 fogade reservationen, ansett, att *efter punkten 5 under avd. II kap. I* bort införas en bestämmelse av följande innehåll:

Därest tillsynsmyndigheten för de erkända arbetslöshetskassorna med stöd av bestämmelserna i 15 § tredje stycket i förordningen om erkända arbetslöshetskassor meddelat sådan föreskrift, som där avses, för riket eller viss del därav eller för visst yrke, må arbetslös, som är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa och som beröres av den meddelade föreskriften, även om behov av arbetslöshetshjälp icke föreligger, hänvisas till reservarbete.

10:o) av herrar *Sigfrid Hansson*, *Bärg*, *Björnsson*, *Lindström*, *Västberg*, *Jansson* i Falun, *Lindqvist*, *Fast*, *Olsson* i Gävle, *Andersson* i Tungelsta och *Norling*, vilka ansett, att *punkten 7 under avd. II kap. I* bort hava följande innehåll:

Såsom familjeförsörjare anses den, som har försörjningsskyldighet mot make eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt

bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant, så ock ogift man gentemot kvinna, vilken såsom hustru med honom sammanbor.

samt till stöd för denna uppfattning anfört följande:

»Bestämmelserna om vem som skall anses som familjeförsörjare böra gälla väsentligen likartade för alla former av arbetslöshetshjälp. Vi tillstyrka därför, att de beträffande arbetslöshetsförsäkringen föreslagna bestämmelserna tillämpas jämväl vid de statliga och statskommunala reservarbetena och för kontantunderstöd med statsbidrag, dock med det tillägg, som överensstämmer med vad för närvarande gäller, att ogift man skall anses som familjeförsörjare mot kvinna, vilken såsom hustru med honom sammanbor, även om de icke hava barn tillsammans.»

11:o) av herrar *Sigfrid Hansson, Bärq, Björnsson, Lindström, Västberg, Jansson* i Falun, *Lindqvist, Fast, Olsson* i Gävle, *Andersson* i Tungelsta och *Norling*, vilka ansett, att *punkten 9 b) under avd. II kap. I* bort i nedan angivna del hava följande innehåll:

Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning

att det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete,

beträffande *punkten 10 under avd. II kap. I:*

12:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm, Wohlin, Bagge, Lindman, Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett, att *punkten* bort hava följande innehåll:

Det ankommer på arbetslöshetskommissionen att avgöra, huruvida arbetslös må sysselsättas i reservarbete under tiden för arbetskonflikt. Vid kommissionens prövning skall särskilt iakttagas

att i reservarbete icke må sysselsättas den, som är indragen i arbetskonflikt (strejk eller lockout) eller som eljest blivit arbetslös på grund av konflikten, dock att i sistnämnda fall kommissionen äger rätt att, då särskilda skäl därtill föreligga, medgiva undantag;

att vid allmän konflikt inom ett yrke eller en industri i reservarbete icke må sysselsättas arbetare, som tillhöra yrket eller industrien inom landet eller på den ort, där konflikten råder, och som icke blivit överförda till det lokala arbetskraftsoverskottet enligt vad nedan sägs; samt

att på enahanda sätt, som nyss sagts i fråga om allmän konflikt, skall förfaras vid sådan partiell konflikt, om vilken det gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom området i fråga.

Har arbetare en längre tid saknat anställning i det yrke eller den industri han tillhört eller har han därinom icke i nämnvärd omfattning haft arbete och kan det antagas, att han icke under en närmare framtid åter kan erhålla anställning inom yrket eller industrien, må han överföras till det lokala arbets-

kraftsöverskottet. Dit överförd arbetare skall icke till följd av konflikt inom det yrke eller den industri han tillhört vara betagen möjligheten att hänvisas till reservarbete.

samt till stöd för denna uppfattning åberopat vad som beträffande motive-  
ringen till 16 § i förslaget till förordning om erkända arbetslöshetskassor an-  
förts i den av herr Trygger m. fl. vid utskottets utlåtande nr 18 fogade re-  
servationen.

13:o) av herr *Löfgren*, vilken anført:

»Vid överläggning i särskilda utskottet har jag anslutit mig till de huvud-  
sakliga grunder, varå utskottets förslag till åtgärder för arbetslöshetens be-  
kämpande vilar. Sålunda biträder jag dessa både i fråga om arbetslöshets-  
försäkringen och i det stora hela beträffande anslagsbeloppen till statliga och  
statskommunala arbeten, den s. k. arbetslinjens jämte kontantunderstödens an-  
ordnande samt fördelningen mellan anslagen till olika ändamål.

Det innebär ett i och för sig tillfredsställande resultat av utskottets arbete,  
att »reservarbeten» under arbetslöshetskommissionens ledning bibehållas så-  
som en grundläggande del av hjälpverksamheten. Det är ock erkännansvärt,  
att den majoritet, som står bakom en med regeringen träffad uppgörelse i hit-  
hörande frågor, förklarar sig anse, att berörda arbeten böra anordnas så, att  
största antal arbetslösa bliva hjälpta och att anstalter tillika vidtagas för att  
befrämja en återgång snarast möjligt till arbeten i den fria marknaden.

Men i likhet med åtskilliga andra inom utskottet har jag icke ansett detta  
syfte kunna effektivt vinnas annat än genom en sådan *lönesättning* inom re-  
servarbetena, som kan sägas stå i huvudsaklig överensstämmelse med f. n.  
tillämpade grunder, låt vara med vissa jämkningar. Att över hela linjen  
uppåt i skalan av skilda lönenivåer likställa reservarbetslöner med den på or-  
ten vanliga, lägsta grovarbetarlönen, i stället för att den förra numera över-  
allt är lägre, torde icke kunna motiveras ur synpunkten av de krav, som skä-  
ligen kunna ställas på statens hjälpverksamhet, och måste befaras medföra en  
betydande kostnadsfördyring och därmed också arbete för ett mindre antal  
arbetslösa. Vad kostnadsfrågan angår, får man härvidlag icke allenast räkna  
med de statliga reservarbetena utan även med det förhållandet att, jämlikt ut-  
skottets förord för de statskommunala arbetena, dessa och därmed statens bi-  
drag till desamma kunna väntas få en väsentligt större omfattning.

I sistberörda hänseende torde det vara ogörligt att nu komma till en något  
så när säker uppskattning av det ökade penningbehovet även om detta i viss  
grad kunnat beräknas för de statliga reservarbetena. Men en annan sak, som  
det är ännu svårare att på förhand veta något om är, vad merkostnaden kan  
bliva genom de ändrade s. k. *konfliktdirektiv*, som utskottsmajoriteten före-  
slagit.

Enligt dessa skola från arbetslöshetshjälp vare sig i form av arbete eller  
kontantunderstöd avstängas, förutom i en konflikt direkt indragna arbetare,  
allenast de personer, vilka *blivit* arbetslösa genom en viss konflikt och vilkas  
löne- och anställningsvillkor därav kunna beröras (sekundärt arbetslösa). Ge-

nom denna regel äro bland annat de som inom ett visst yrke *redan äro* arbetslösa *icke drabbade* av avstängningspåföljd, *även om* de genom utövande av rösträtt eller på annat sätt direkt kunna påverka konflikten och tilläventyrs hindra dess lösning oberoende av deras intresse, som haft arbete vid konfliktens utgång. Åtskilliga exempel skulle kunna anföras på de orimliga konsekvenser, till vilka en dylik regel skulle kunna leda.

En så långt gående »uppmjukning» av de nuvarande konfliktdirektiven har man väl rimligen icke kunnat påräkna. Ett önskemål har varit att få bort det irritationsmoment, som legat i de speciella »Stripa»-direktiven; och dessa skola ju enligt allmän överenskommelse nu avföras. Ett annat billigt krav är att de som så länge varit arbetslösa, att de förlorat kontakten med sitt yrke, skola trots allmän konflikt inom yrket kunna få arbetslöshetshjälp. Även detta önskemål torde tillgodoses genom det av 1923 års riksdag anvisade sättet att till det s. k. »lokala arbetskraftsoverskottet» överföra arbetslösa, som sedan längre tid saknat arbete och icke inom nära liggande tid kunna beräkna återanställning inom sitt yrkesområde. Dessa skulle alltså oberoende av konflikt inom det yrke eller inom den industri de tillhört kunna erhålla statlig arbetslöshetshjälp. För min del tror jag att, därest en dylik regel upptages bland direktiven och tillämpas med tillräcklig generositet, berättigad anledning till missnöje i denna del icke längre skall finnas.

Vad åter angår den *sekundära* arbetslöshet, som kan vållas genom en uppkommande konflikt, kunna de nuvarande konfliktdirektiven otvivelaktigt, om de strängt formellt tillämpas, i särskilda fall medföra alltför stor stränghet gentemot enskilda. Konflikt inom ett företag bör i varje fall icke föranleda avstängning annat än gentemot anställda inom andra industrier och företag, vilka stå i *direkt* produktions samband med det av konflikten berörda företaget.

Det är emellertid av formuleringen icke rätt klart, i vilken omfattning de av utskottsmajoriteten föreslagna konfliktdirektiven skulle medföra avstängning av sekundärt arbetslösa. Det synes också erbjuda viss svårighet att i detta hänseende träffa en allmängiltig regel, vilken samtidigt iakttog det allmännas intresse och toge rättvis hänsyn till de enskildas intresse. Jag har därför här stannat vid att ansluta mig till de nuvarande direktiven med rätt för tillsynsmyndigheten att för särskilda fall giva dispens från avstängningsregelns tillämpning vid s. k. sekundär arbetslöshet. En sådan möjlighet till undantag torde, även ur den enskilde arbetslöses intresse, i vissa fall te sig t. o. m. fördelaktigare än utskottsmajoritetens regel *utan* undantag.

Huru har det nu kommit till en sådan långt gående uppluckring av de tidigare direktiven? Svaret är, att de nu föreslagna bestämmelserna, efter föregående, mångårig utredning, lagts till grund för den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen och där avse att i vissa fall av konflikter avstänga *försäkrade* personer från rätten att åtnjuta de med försäkringen förenade förmåner. Sedan ha dessa bestämmelser transporterats över till det område, som gäller statens *direkta hjälpverksamhet* utan hänsyn till, huruvida den principiella och sakliga grunden för likalydande regler förefunnes.

För min del anser jag detta ingalunda vara fallet. Herr Sam Larssons m. fl. motioner, vilka förslag här accepterats av majoriteten, gällde uttryckligen endast arbetslöshetsförsäkringen. En inom utskottet gjord antydan, att likformighet i hithörande bestämmelser vore påkallad med hänsyn till hela hjälpverksamhetens gilla gång, har icke på något sätt styrkts. Icke heller har någon fordran på likformighet avhållit utskottsmajoriteten från att — enligt min mening med mycket mindre fog — antaga olika grunder för skyldigheten att antaga erbjudet arbete — 'vanlig' lön enligt förslaget om frivillig arbetslöshetsförsäkring och 'skälig' sådan enligt nu förevarande förslag.

I själva verket synas mig starka skäl tala för att göra åtskillnad mellan å ena sidan villkoren för åtnjutande av den rätt, som de arbetslöshetsförsäkrade själva obestriddligen förvärvat genom att fullgöra betalnings- och andra skyldigheter mot sin kassa, och å andra sidan de betingelser, vilka staten finner sig böra uppställa för att på egen kostnad lämna arbetslöshets hjälp.

Det tyckes mig endast riktigt och naturligt att göra avstängningsreglerna mera stringenta för det senare fallet än för det förstnämnda. Särskilt förefaller det vara opåkallat strängt att utestänga de försäkrade, som vid konflikts utbrott redan äro arbetslösa från arbetslöshetsförsäkringens förmåner, bara därför att konflikt uppkommer inom deras yrkesområde.

Jag har därför funnit det vara väl förenligt med den ståndpunkt, jag intagit i fråga om konfliktdirektiven vid den direkta statshjälpen (i form av reservarbete eller kontantunderstöd), att på motsvarande punkt i arbetslöshetsförsäkringen ansluta mig till utskottsmajoritetens förslag. Det kan icke heller annat än förstärka den frivilliga försäkringens ställning i det allmänna medvetandet och stimulera tillslutningen till densamma, därest de försäkrade betraktas såsom en kategori för sig, med vissa förmåner jämväl vid konfliktfall gentemot andra arbetslösa.

Några svårigheter för tillämpningen av skilda regler för de olika områdena torde knappast kunna påvisas. De i en konflikt direkt indragna och de sekundärt arbetslösa, som falla under den av utskottsmajoriteten föreslagna nya regeln, bli avstängda från all arbetslöshets hjälp, vare sig de äro försäkrade eller icke. En annan kategori, särskilt bestående av personer, som redan före en konflikts utbrott äro arbetslösa, erhålla, om de äro försäkrade, daghjälp enligt sina försäkringsvillkor under den begränsade tid ersättningen utgår. Därefter träda även för dem, som varit försäkrade, de allmänna reglerna i verkställighet.

Med hänvisning till nu anförda motivering ansluter jag mig i denna del till den uppfattning, som uttalats av herr Johansson i Fredrikslund m. fl.»

beträffande punkten 11 under avd. II kap. I:

14:o) av herrar Johansson i Fredrikslund, Sederholm, Bagge, Lindman, Linnér och Anderson i Norrköping, vilka ansett, att punkten bort hava följande innehåll:

Arbetslönen vid statligt eller statskommunalt reservarbete skall för varje plats, dit sådant arbetsföretag är förlagt, understiga den lägsta lön, för vilken arbetare utan yrkesutbildning kan i avsevärd omfattning erhålla arbete i

öppna arbetsmarknaden på orten. Därvid skola jämväl beaktas löneförhållandena inom jord- och skogsbruket.

Arbetslönens belopp fastställas av arbetslöshetskommissionen.

samt till stöd för denna uppfattning åberopat vad som anförts i reservationen nr 1.

15:o) av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka ansett, att punkten bort hava följande innehåll:

Arbetslöshetskommissionen skall, utgående från den lägsta grovarbetarlön, för vilken arbete å respektive orter kan i avsevärd omfattning beredas, och med särskilt beaktande i förekommande fall av löneförhållandena inom jord- och skogsbruket, fastställa lönen vid statliga och statskommunala reservarbeten. Reservarbetslönen skall konstrueras så, att den sammanfaller med ovan angivna grovarbetarlön, så snart denna icke överstiger fyra kronor per dag, varemot högre grovarbetarlöner reduceras enligt en fallande skala, som upptager nedsättning med 20 procent vid grovarbetarlöner om 9 kronor per dag och allenast 2 procent, då grovarbetarlönen uppgår till 4 kronor 50 öre per dag,

samt till stöd för denna uppfattning åberopat vad som anförts i reservationen nr 2.

16:o) av herr *Wohlin*, vilken inom utskottet i första hand röstat för det av herr *Hamrin* m. fl. framlagda förslaget i lönefrågan, men som, sedan detta förslag utslagits, röstat för utskottets förslag på denna punkt.

17:o) av herrar *Bärg, Lindqvist* och *Linnér*, vilka — med hänvisning till reservation nr 6 — ansett, att *punkten 1 a) under avd. III kap. I* bort hava följande innehåll:

Föreskrifterna under avd. II kap. I punkterna 4—8 samt 10 skola i tillämpliga delar gälla jämväl vid verksamhet för beredande av dagunderstöd vid arbetslöshet.

18:o) av herrar *Sigfrid Hansson, Bärg, Björnsson, Lindström, Västberg, Jansson* i Falun, *Lindqvist, Fast, Olsson* i Gävle, *Andersson* i Tungelsta och *Norling*, vilka ansett, att *punkten 10 under avd. III kap. I* bort hava följande innehåll:

Statsbidrag må ej utgå för mera än sex dagar i veckan och ej heller för tid, innan ansökan om arbetslöshetshjälp blivit gjord.

samt till stöd för denna uppfattning anført, att ändring ej borde vidtagas i nu med avseende å karenstid gällande föreskrifter.

19:o) av herrar *Bärg, Olsson* i Gävle och *Andersson* i Tungelsta, vilka ansett, att övergångsbestämmelserna bort hava följande innehåll:

De nya föreskrifterna rörande vid reservarbeten utgående avlöningsförmåner skola gälla från och med den dag, Kungl. Maj:t bestämmer. I övrigt skola

bestämmelserna tillämpas från och med den 1 juli 1933, dock att föreskrifterna angående statsbidrag till material, arbetsledning och transporter vid statskommunala reservarbeten må i särskilt ömmande fall tillämpas jämväl i fråga om sådana företag, till vilka statsbidrag beviljats före nämnda dag.

*b) anslaget till statliga och statskommunala reservarbeten:*

20:o) av herrar *Hamrin, von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka under åberopande av vad som anförts i reservationen nr 2 ansett, att till statliga och statskommunala reservarbeten bort tillstyrkas ett reservationsanslag av 70,000,000 kronor.

**C. Beträffande särskilda slag av åtgärder:**

*a) anslaget till statsbeställningar:*

21:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm, Wohlin, Sam Larsson, Bagge, Lindman, Nilsson* i Landeryd och *Anderson* i Norrköping, vilka dels — herrar *Johansson, Sederholm, Bagge, Lindman, Nilsson* och *Andersson* under hänvisning till vad de i det föregående anført — förordat, att ett belopp av 10,000,000 kronor ställas till Kungl. Maj:ts förfogande till statsbeställningar för budgetåret 1933/1934, dels ock ansett, att vad utskottet å sid. 56—59 anført beträffande dispositionen av anslaget till statsbeställningar bort hava följande lydelse:

»Beträffande den — — — framhålla följande.  
 I åtskilliga — — — militära ändamål.  
 Beträffande de — — — det föregående.  
 Frågan om — — — pågående riksdag.  
 I sitt — — — förberörda anslag.  
 Utskottet anförde — — — av arbetslösheten.  
 Under punkt — — — förevarande anslag.  
 Utskottet framhöll — — — av arbetslösheten.  
 Slutligen har — — — förevarande anslag.  
 Statsutskottet erinrade — — — riksdagens åtgärd.

Till en — — — flottans ersättningsbyggnad.

Såsom framgår — — — skulle påbörjas.

På förslag — — — 5,282,000 kronor.

Såsom närmare — — — 59,400,000 kronor.

I sin — — — skedets program.

Kungl. Maj:ts — — — ingående jagare.

Med det — — — ävensom vedettbåtarna.

Det i — — — 11,620,000 kronor.

Utskottet har — — — samverkande industrier.

Utskottet tillstyrker — — — göra framställning.

*Utskottet.*

Ovanberörda av utskottet tillstyrkta anslag å 7,000,000 kronor bör utgå av det av utskottet tillstyrkta beloppet till statsbeställningar å 10 miljoner kronor.

Beträffande användningen av återstående 3,000,000 kronor av nyssberörda anslag vill utskottet framhålla följande.

I motionen II: 503 har yrkats, bland annat, att riksdagen i samband med beviljande av anslag till lindrande av arbetslösheten skulle bestämma, att av för nämnda ändamål beviljade medel ett belopp av 5,000,000 kronor skulle avse tillverkning för fältartilleriet av 150 lavetter.

Utskottet har funnit de skäl, som i motionen anförts till förmån för att här ifrågavarande lavetter med det snaraste komma till utförande, övertygande. Härtill kommer vidare, att — enligt vad utskottet inhämtat — dessa arbeten, vid vilka utländskt material endast i ringa utsträckning behöver komma till användning och där av de beräknade totalkostnaderna bortåt 80 procent komma att utgå i direkta arbetslöner, kunna utföras hos den vanliga järnbruchs- och mekaniska industrin, varigenom för denna industri välbehöfliga arbetstillfällen erhållas.

Med hänsyn härtill har utskottet funnit sig böra förorda, att medel för ändamålet ställas till förfogande för budgetåret 1933/1934. I fråga om det belopp, som bör anvisas, har utskottet — med hänsyn till mängden av andra angelägna anslagskrav — funnit sig böra förorda en nedsättning av det motionsvis äskade anslaget till 2,000,000 kronor.

I motionen II: 503 har vidare yrkats, att riksdagen i samband med beviljande av anslag till lindrande av arbetslösheten skulle bestämma, att av de för nämnda ändamål beviljade medlen ett belopp av 800,000 kronor skulle avse anskaffande för artilleriets behov av 50 stycken s. k. bandtraktorer.

Utskottet vill erinra, att i enlighet med 1925 års försvarsbeslut vissa artilleritruppförband skola motoriseras samt att i planen för anskaffande av erforderliga motorfordon bland annat ingår ett betydande antal s. k. bandtraktorer. Fördelarna ur såväl organisations- som utbildningssynpunkt av att artilleriets motorisering i den utsträckning, densamma beslutats vid 1925 års riksdag, med det snaraste genomföres, ligga enligt utskottets förmenande i öppen dag. Härtill kommer vidare, dels att genom ett utförande av dessa traktorer betydande arbetstillfällen beredas — 225 man beräknas härigenom kunna erhålla sysselsättning under ett år — dels ock att dessa arbetstillfällen, enligt vad utskottet inhämtat, i ganska stor utsträckning kunna bliva fördelade på olika platser i landet.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att medel för här ifrågavarande ändamål ställas till förfogande för budgetåret 1933/1934. Mot det i motionen II: 503 beräknade beloppet, 800,000 kronor eller samma belopp som angivits i en av arméförvaltningen den 3 mars 1933 till Kungl. Maj:t ingiven framställning i ämnet, har utskottet icke funnit något att erinra.

Härefter vill utskottet till behandling upptaga de i motionerna II: 137 och II: 503 framställda yrkandena om anslag till byggande av oljecisterner för flottan, till permanent flygfältsbelysning å flygtruppförbandens förläggningssorter, till tillverkning av gasmasker samt till underhållsarbeten rörande

lantförsvarets byggnader m. m. Utskottet finner de skäl, som anförts till förmån för dessa yrkanden, beaktansvärda. Emellertid har det icke varit möjligt för utskottet att verkställa den avvägning av angelägenhetsgraden beträffande här förevarande anslagskrav, som med hänsyn till den begränsade medelstillgången blir nödvändig. En dylik avvägning torde lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t. Härtill kommer vidare att, enligt vad utskottet erfarit, åtskilliga förslag föreligga rörande anslag till skilda ändamål inom försvarsväsendets olika grenar, vilkas tillgodoseende kan betecknas som synnerligen önskvärt men som icke i nu förevarande sammanhang blivit underställda riksdagens prövning. Utskottet har i detta hänseende särskilt ansett sig böra fästa uppmärksamheten på det angelägna — såväl ur försvarets synpunkt som med hänsyn till de arbetstillfällena, som härigenom komma att beredas — av en ökad flygmotortillverkning. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t — när fråga blir om användningen dels av anslaget till statsbeställningar i den del detsamma ej tages i anspråk för de av utskottet i det föregående angivna ändamålen, dels ock av de övriga anslag till motverkande av arbetslösheten, som kunna komma att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande — kommer att taga jämväl nu angivna frågor under omprövning. Med vad sålunda anförts torde motionen II:137, i vad densamma är hänvisad till utskottets prövning, ävensom motionen II:503 i nu förevarande delar få anses besvarade.

Jämväl motionerna I:160 och II:313, vilka avse dels utredning angående militär materielanskaffnings inverkan på arbetslösheten, dels ock ianspråktagande i viss utsträckning av anslagen till arbetslöshetens bekämpande för lämpliga arbeten inom försvarsväsendet, torde få anses besvarade med vad utskottet i det föregående anförte.»

22:o) av herr *Hamrin*, som ansett, att utskottet, i stället för vad i dess här ifrågavarande utlåtande anförts och hemställts rörande statsbeställningar, bort anföra och hemställa:

»I här förevarande sammanhang har utskottet till behandling företagit vissa till utskottet hänvisade motioner eller delar av motioner, avseende anslag till olika ändamål inom försvarsväsendet.

Beträffande de — — — det föregående.

Frågan om — — — pågående riksdag.

I sitt — — — förberörda anslag.

Utskottet anförde — — — av arbetslösheten.

Under punkt — — — förevarande anslag.

Utskottet framhöll — — — av arbetslösheten.

Slutligen har — — — förevarande anslag.

Statsutskottet erinrade — — — riksdagens åtgärd.

Till en — — — flottans ersättningsbyggnad.

Såsom framgår — — — skulle påbörjas.

På förslag — — — 5,282,000 kronor.

*Utskottet.*

Såsom närmare — — — 59,400,000 kronor.

I sin — — — skedets program.

Kungl. Maj:ts — — — ingående jagare.

Med det — — — ävensom vedettbåtarna.

Det i — — — 11,620,000 kronor.

Utskottet har — — — samverkande industrier.

Vid bedömandet av det belopp, som för ändamålet lämpligen bör ställas till förfogande, har utskottet ansett sig böra ansluta sig till den plan, som återfinnes i marinförvaltningens ovanberörda framställning om sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1933/1934, enligt vilken medel skulle anvisas för påbörjandet av två jagare och en undervattensbåt. Då genom Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda, redan av riksdagen godtagna förslag medel för påbörjandet av den ena jagaren stå till förfogande, böra alltså nu medel beräknas för den återstående jagaren ävensom för en undervattensbåt av B-typ. Kostnaderna för dessa fartyg uppgå enligt marinmyndigheternas beräkningar till (6,800,000 + 3,780,000) 10,580,000 kronor. Med hänsyn till att byggnadstiden för dessa fartyg, enligt vad utskottet inhämtat, uppgår till minst två år, torde för budgetåret 1933/1934 böra beräknas hälften av nyssberörda belopp, d. v. s. 5,290,000 kronor.

Härefter vill utskottet till behandling upptaga de i motionerna II: 137 och II: 503 framställda yrkandena om anslag till byggande av oljecisterner för flottan, till permanent flygfältsbelysning å flygtruppförbandens förläggningsorter, till tillverkning av lavetter för fältartilleriet, till anskaffande av bandtraktorer för artilleriets behov, till tillverkning av gasmasker samt till underhållsarbeten rörande lantförsvarets byggnader m. m. Utskottet finner här förevarande frågor vara av den art, att de icke lämpligen torde böra bli föremål för beslut av riksdagen i nu förevarande sammanhang. Utskottet avstyrker på grund härav motionerna i nu angivna delar.

I motionerna I: 160 och II: 313 har yrkats dels utredning angående militär materielanskaffnings inverkan på arbetslösheten, dels ock ianspråktagande i viss utsträckning av anslagen till arbetslöshetens bekämpande för lämpliga arbeten inom försvarsväsendet.

I viss utsträckning torde dessa yrkanden få anses besvarade med vad utskottet i det föregående tillstyrkt. I övrigt torde motionerna icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må till ökade medel till flottans ersättningsbyggnad för budgetåret 1933/1934 — utöver tidigare av riksdagen för ändamålet anvisade medel — anvisa ett reservationsanslag av 5,290,000 kronor.»

#### b) anslaget till statliga beredskapsarbeten:

23:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka med hänvisning till vad som anförts i reservationen nr 1 ansett, att medel till statliga beredskapsarbeten icke böra beviljas.

c) *anslaget till kommunala beredskapsarbeten:*

24:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka med hänvisning till vad som anförts i reservationen nr 1 ansett, att medel till kommunala beredskapsarbeten icke böra beviljas.

25:o) av herrar *Hamrin*, *von Stockenström*, *Wohlin* och *Sam Larsson*, vilka anført, att de under utskottets förhandlingar yrkat, att tredje stycket å sid. 63 i utskottets utlåtande skulle erhålla följande lydelse:

»Beträffande frågan om den form, i vilken statens stöd för utförande av nu ifrågavarande arbeten bör lämnas, anser utskottet, att endast låneformen bör användas, då det synes utskottet oegentligt att, såsom föreslagits, genom direkta statliga bidrag understödja rent kommunala företag av de slag, som här ifrågasatts. Vid avgörandet av frågan, huruvida lån böra lämnas och med vilka belopp dessa skola utgå, bör hänsyn tagas till skattebördan inom kommunen, den senares tillgångar och skulder, kommunens utgifter i allmänhet för arbetslöshetens bekämpande och dylikt. Givetvis bör härvid jämväl beaktas omfattningen i och för sig av arbetslösheten inom kommunen.»

samt att de, sedan detta yrkande utslagits, röstat för avslag å anslaget till kommunala beredskapsarbeten.

d) *anslaget till skenfria korsningar:*

26:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka ansett, att till skenfria korsningar bör beviljas ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor.

e) *anslaget till broar och hamnar:*

27:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman*, *Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka med hänvisning till vad i reservationen nr 1 anförts ansett, att särskilt anslag till broar och hamnar icke bör beviljas.

f) *anslaget till främjande av bostadsbyggande:*

28:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka ansett,

*dels* att utskottet icke bort förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i vad rör främjande av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, samt att utskottet till stöd för denna uppfattning bort anföra följande:

»Varken socialhygieniska eller andra, rent bostadspolitiska synpunkter kunna enligt utskottets uppfattning för närvarande åberopas som stöd för vidtagande av åtgärder från statens sida till främjande av bostadsproduktionen i städer och stadsliknande samhällen. I den mån sådana åtgärder påkallas, böra de, såsom även bostadsproduktionsakkunniga förutsatt, utgå från kommunalt håll.

Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag angående statlig tertiärkredit till främjande av bostadsbyggandet i städerna och därmed jämförliga samhällen har också uteslutande till syftemål att stimulera arbetsmarknaden. I avseende härå vill utskottet framhålla, att enligt utskottets förmenande, oberoende av särskilda åtgärder från statens sida, sådana byggnadsföretag med säkerhet för närvarande komma till stånd, som erfordras för att möta det numera starkt förminskade nybyggnadsbehovet. I den mån denna normala byggnadsproduktion till följd av den särskilda, av staten främjade byggnadsverksamheten minskas — och utskottet förmenar, att så i viss utsträckning skulle bliva fallet — eller statskrediten direkt tages i anspråk för densamma, vilket knappast torde kunna helt förhindras, uteblir helt och hållet den avsedda gynnsamma inverkan på arbetsmarknaden. Allenast i den utsträckning de statliga åtgärderna föranleda till en byggnadsverksamhet utöver den normala, äro de alltså ägnade att motverka arbetslösheten. Såsom i de över bostadsproduktionssakkunnigas förslag avgivna yttrandena klart kommit till uttryck, kunna allvarliga betänkligheter hysas mot en sålunda utvidgad byggnadsverksamhet, vilken givetvis måste öka den redan nu på sina håll överhängande faran för en fastighetskris. Härtill må framhållas, att det i och för sig synes mindre lämpligt att i arbetslöshetsbekämpande syfte använda bostadsbyggnadsarbeten i städerna, enär vid dessa arbeten i stor utsträckning förekomma specialarbeten, för vilka arbetskostnaderna äro särskilt höga. Det är också att befara, att till följd av det föreslagna statsingripandet den anpassning av lönenivån vid nämnda arbeten, som för uppnående av sunda ekonomiska förhållanden synes vara nödvändig, försvåras eller äventyras. På grund av det anförda finner sig utskottet icke kunna förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag i nu ifrågavarande del.»

*dels ock* att utskottet bort tillstyrka, i stället för ett anslag till främjande av bostadsbyggande, ett reservationsanslag å 8 miljoner kronor till främjande av bostadsbyggande å landsbygden.

29:o) av herrar *Hamrin, von Stockenström, Wohlin* och *Sam Larsson*, vilka anført, att de inom utskottet yrkat, att ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor skulle beviljas till främjande av bostadsbyggande i städerna men förenas med villkor om kommunal garanti, samt att de, sedan detta yrkande utslagits, röstat för avslag å ifrågavarande anslag men däremot för bifall till ett anslag å 10,000,000 kronor för främjande av bostadsbyggande på landet.

*g) anslaget till lån till främjande av enskild företagsamhet:*

30:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm, Bagge, Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka med hänvisning till vad som anförts i reservationen nr 1 ansett, att medel för här ifrågavarande ändamål icke böra beviljas.

31:o) av herr *Wohlin*, som ansett, att medel för här ifrågavarande ändamål icke böra beviljas.

## h) anslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

32:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Nilsson* i Landeryd, *Linnér* och *Anderson* i Norrköping, vilka med hänvisning till vad som anförts i reservationen nr 1 ansett, att medel för här ifrågavarande ändamål icke böra beviljas.

33:o) av herrar *Hamrin*, *von Stockenström* och *Sam Larsson*, vilka ansett, att utskottet icke bort förorda ifrågavarande anslag, men i stället yrkat, att utskottet måtte föreslå ett anslag å 1,000,000 kronor att, i likhet med vad som ägt rum under innevarande och nästföregående budgetår, ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till främjande av företagsverksamhet, varigenom i största möjliga utsträckning ökade arbetstillfällen må kunna beredas.

34:o) av herr *Wohlin*, som ansett, att medel för ifrågavarande ändamål icke böra beviljas.

## i) visst belopp till hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å vissa styckningslotter:

35:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Sederholm*, *Bagge*, *Lindman* och *Linnér*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå, att de i ärendet väckta motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt att utskottet till motivering för denna uppfattning bort anföra följande:

»Sociala jordutredningens här förevarande förslag, vilket jämte däröver avgivna yttranden under hand överlämnats till utskottet, avser att tillskapa ett större antal småbruk, varigenom skulle åstadkommas ökade, för framtiden bestående försörjningsmöjligheter på landsbygden. Den arbetseffekt åter, som skulle åstadkommas genom de till utförande å styckningslotterna föreslagna byggnads- och andra arbeten, torde icke kunna bliva av större betydelse för ett omedelbart lindrande av den nuvarande arbetslösheten. Arbetena torde nämligen icke i större utsträckning kunna sättas igång inom den närmaste tiden. Härtill kommer, att vid styckningsförfarandet hänsyn givetvis främst måste tagas till olika egendomars lämplighet för detta ändamål och icke direkt till de lokala behoven inom landet av en erforderlig hjälpverksamhet för arbetslösa.

Då således förevarande spørsmål främst bör bedömas med hänsyn till sin sociala betydelse, men utskottet vid sitt ståndpunktstagande i olika frågor främst har att tillgodose arbetslöshetssynpunkter, har utskottet i det läge, ifrågavarande ärende nu befinner sig, icke funnit sig böra närmare ingå i prövning av detsamma. De ovannämnda motionerna torde därför enligt utskottets mening icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Därest emellertid Kungl. Maj:t framdeles finner medel böra äskas för ändamålet, kommer givetvis framställning härom att göras hos riksdagen.»

36:o) av herrar *Hamrin*, *von Stockenström*, *Wohlin*, *Sam Larsson* och *Nilsson* i Landeryd, vilka ansett, att utskottet icke bort tillstyrka medgivande att

disponera visst belopp ur markinköpsfonden men att för budgetåret 1933/1934 borde anvisas ett reservationsanslag å 700,000 kronor till hus-, vägbyggnads-, täckdiknings- m. fl. arbeten å vissa styckningslotter, samt att i anslutning härtill utskottets motivering i detta ämne bort hava följande lydelse:

»Det av — — — — i gång.

Att, såsom — — — — till frågan.

Försöksverksamheten skulle alltså avse styckning blott av vissa kronoegen-  
domar. För hus-, vägbyggnads- och täckdiknings- m. fl. arbeten å styck-  
ningslotterna torde i enlighet med sociala jordutredningens förslag för arbets-  
löshetens lindrande avsedda medel böra komma till användning. Utskottet till-  
styrker, att för ändamålet under nästa budgetår upptages ett särskilt anslag,  
vilket med ledning av de av domänstyrelsen lämnade uppgifterna synes böra  
bestämmas till 700,000 kronor. Anslaget torde böra erhålla reservationsanslags  
karaktär.»

*j) väckt motion i fråga rörande militär anställning:*

37:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Westman*, *Sederholm*, *Wohlin*,  
*Bagge*, *Lindman*, *Nilsson* i Landeryd och *Linnér*, vilka ansett, att utskottet  
bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning  
och framläggande för nästa års riksdag av det förslag i förevarande ämne, var-  
till utredningen kunde giva anledning, samt att utskottet till stöd härför bort  
anföra följande:

»Motionärernas förslag innebär, att arbetslösa, vilka fullgjort obligatorisk  
värnpliktstjänst eller varit fast anställda vid krigsmakten, skulle efter frivil-  
lig anmälan beredas tillfällig anställning, i förra fallet såsom volontärer och i  
senare fallet såsom underbefäl. Denna frivilliga anställning, som skulle pågå  
förslagsvis minst 6 månader, skulle för volontärernas del äsyfta deras utbild-  
ning till underbefäl. Statens kostnader för envar av volontärerna hava i mo-  
tionen beräknats till 110 kronor i månaden eller 660 kronor för hela anställ-  
ningstiden, under det att kostnaderna för var och en av dem, vilka erhöle an-  
ställning som underbefäl, hava uppskattats till respektive 160 och 960 kronor.

Enligt vad utskottet under hand från militärt håll inhämtat, skulle anställ-  
ning, som i motionen avses, kunna beredas för intill 5,000 man utan att några  
andra kostnader än som framgår av vad ovan angivits skulle behöva uppstå.

Vid övervägande av förevarande fråga har utskottet kommit till den upp-  
fattningen, att motionärernas framställning måste anses innefatta ett ur flera  
synpunkter beaktansvärt uppslag i en tid, då svår arbetslöshet råder. Sam-  
tidigt som en dylik utbildning — förutom att armén därigenom erhåller ett  
välbehövligt tillskott av underbefäl — i arbetslöshetslindrande hänseende er-  
bjuder den fördelen, att densamma lätteligen kan förläggas till orter, fördela-  
de över olika delar av landet, torde den därmed förenade undervisningen i all-  
mänbildande ämnen liksom den kroppsliga träningen bliva av icke obe-  
tydligt värde för de i utbildningen deltagande arbetslösa.

Utskottet finner alltså motionärernas förslag förtjänt av att tagas i närma-  
re övervägande men anser, att dess genomförande måste göras beroende av

ytterligare utredning, så att olika med spörsmålet sammanhängande frågor kunna bedömas bättre, än som på nuvarande stadium av ärendet är möjligt. Utskottet får därför tillstyrka, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en dylik utredning och framläggande för nästa års riksdag av det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.»

*k) väckt motion om befrämjande av hemslöjden:*

38:o) av herr *Westman*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 329 och II: 506.

**D. Beträffande kontantunderstödsverksamhet m. m.:**

*a) frivillig arbetstjänst m. m.*

39:o) av herrar *von Stockenström*, *Sandén*, *Pehrsson* i Bramstorp, *Andersson* i Tungelsta, *Andersson* i Löbbo och *Andersson* i Malmö, vilka ansett, att näst sista meningen i tredje stycket å sid. 112 i utskottets förevarande utlåtande bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till dessa omständigheter bör enligt utskottets mening den avdelning inom arbetslöshetskommissionen, som handlägger frågorna om ungdomsarbetslösheten — eventuellt ett på lämpligt sätt sammansatt särskilt centralt organ i samråd med denna avdelning — *dels* — vid sidan av arbetslöshetskommittéerna — efter erforderliga undersökningar taga initiativ till anordnande av frivillig arbetstjänst, *dels ock*, om och i den mån så befinnes lämpligt, handhava organisation och ledning därav.»

*b) pensionering av äldre arbetare.*

40:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Bagge*, *Linnér*, *Anderson* i Norrköping och *Petersson* i Lerbäcksbym, vilka ansett, att utskottet i anledning av motionerna I: 332 och II: 518 bort föreslå riksdagen att för budgetåret 1933/1934 bevilja ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att i enlighet med de i motionerna uppdragna riktlinjerna användas till statsbidrag för pensionering av arbetare inom industrien, vilka uppnått 65 års ålder, samt att utskottet som motivering härför bort anföra följande:

»Det genom motionerna framkomna uppslaget synes utskottet i hög grad behjärtansvärt. Bland alla de förslag, som framkommit till lindrande av den stora ungdomsarbetslösheten, är detta det enda, som omedelbart giver vad ungdomen främst behöver, nämligen arbete i den öppna arbetsmarknaden. Även med beaktande av de svårigheter, som sammanhänga med förslaget och som framhållits i de avgivna yttrandena, anser utskottet det vara lämpligt, att under nuvarande svåra arbetslöshet ett försök göres med den föreslagna pensioneringen. Enligt utskottets förmenande torde man kunna räkna med en

sådan förståelse från arbetsgivarnas och arbetarnas sida för saken, att de i yttrandena anförda betänkligheterna till stor del komme att hävas.

Utskottet tillstyrker sålunda, att ett mindre belopp, förslagsvis 5 miljoner kronor, ställes till Kungl. Maj:ts förfogande såsom reservationsanslag att i enlighet med de i motionerna uppdragna riktlinjerna användas till statsbidrag för pensionering av arbetare inom industrien, vilka uppnått 65 års ålder.»

41:o) av herr *Sigfrid Hansson*, beträffande motionerna I: 332 och II: 518.

#### **E. Beträffande utskottets förslag angående skrivelser till Kungl. Maj:t:**

##### 2)

42:o) av herr *Andersson* i Malmö, vilken ansett, att utskottet icke bort föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär samt om behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

**BILAGOR.**

## Arbetsmarknadens utveckling och läge samt de från och med år 1914 tillämpade principerna beträffande hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa personer.

Föredrag i särskilda utskottet den 14 mars 1933 av kanslichefen hos statens arbetslöshetskommission *O. Hagman*.

När det gäller att lämna en kortfattad framställning av utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden, närmast med hänsyn till de svårigheter, som för närvarande föreligga beträffande oförvällad arbetslöshet och hjälpbehov icke allenast för enskilda personer utan för hela näringsområden, bör man kasta en blick tillbaka jämväl på tiden före det senaste sekelskiftet, därför att de bekymmer, som i ifrågavarande avseende nu äro för handen, ingalunda voro okända under praktiskt taget hela det föregående århundradet. Den depression, som sedan slutet av år 1931 ånyo kännetecknar vårt lands arbetsmarknad, efter de relativt gynnsamma åren 1924—1930, har haft föregångare bl. a. under åren 1907—1910, men liknande svårigheter förekommo även under hela 1800-talet, vid många tillfällen kanske i relativt större omfattning än nu, särskilt om dessa frågor bedömas med hänsyn till dåvarande befolkningsantal och landets ekonomiska förhållanden. Här skall emellertid endast lämnas några spridda uppgifter, hämtade ur arbetslöshetsutredningens betänkande, del I, och vari erinras, hurusom arbetslöshetsbegreppet i modern mening först började att göra sig gällande under tiden 1830—1840. Vid denna tidpunkt uppfattades emellertid dessa svårigheter på ett helt annat sätt än vad fallet är för närvarande. En efter våra dagars sätt att se ytterst rigorös lagstiftning var gällande, uppbyggd på den tankegången, att varje person, som ville och kunde arbeta, jämväl hade möjlighet att erhålla arbetsanställning. Sysslolöshet framstod under sådana förhållanden närmast såsom en straffbar företeelse, och de sysslolösa tvingades under hot om frihetens förlust att ställa sin arbetskraft till förfogande. Den då gällande lagstiftningens princip om s. k. »laga försvar» möjliggjorde, att personer, som saknade arbetsanställning, kunde av polismyndigheterna infångas och förpassas till sin hemortskommun för sökande av arbete, därest de sysslolösa påträffades inom andra kommuner. Om man tar del av skildringar rörande förhållandena på arbetsmarknaden från dessa tidigare år, finner man, att hela problemet om den oförvällade arbetslösheten närmast behandlades som en kriminell fråga och som ett fattigvårdsproblem, och i den mån de till sin hemortskommun förpassade icke kunde erhålla arbetsanställning i någon form blev det i sista hand fattigvårdens sak att nödortfikt draga försorg om dessa. Detta »laga försvars»-begrepp kvarstod i svensk lagstiftning ända till 1885, då den nuvarande lösdrivarlagen tillkom. I det betänkande med förslag angående fattigvården, som avlämnades 1870, kvarstår den uppfattningen, att upprepat bettleri, även om det ej skett under kringstrykande, måste tyda på motvilja mot arbete, »ty ytterst sällan torde det inträffa», heter det i angivna betänkande, »att den som allvarligen söker arbetsförtjänst ej skall finna sådan, åtminstone så mycken, att han därmed kan förskaffa sig vad till livets uppehållande oundgängligen erfordras». Man torde därför kunna göra gällande, att personer, som enligt nuvarande uppfattning anses såsom oförvällat arbetslösa, enligt den tidens tänkesätt rubricerades såsom

lösdrivare, varför det torde förhålla sig på det sättet, att i dessa års lösdrivar-siffror säkerligen förekommer arbetslöshet i modern mening i ganska stor omfattning.

År 1804 inrättades i vårt land s. k. allmänna arbetsställen, vid vilka sysslösa och vanartade personer skulle beredas sysselsättning »emot ett därför avpassat och till deras nödtorftiga utkomst erforderligt underhåll». Från den synpunkt, som i våra dagar lägges på hithörande problem, kan det vara av intresse att angiva, vilka kategorier, som kunde ifrågakomma till utförande av arbete vid dessa allmänna arbetsställen. Konungens befallningshavande i länen ägde nämligen rätt att på obestämd tid döma icke blott uppenbart vanartade personer utan även individer, hemmahörande under någon av nedan-angivna kategorier:

ur tjänst skild eller uppsagd betjänt eller dräng samt uttjänt soldat, vilka icke inom viss tid gittat uppgiva för sig någon säker tillgänglig tjänst eller annat lovligt näringsfång,

svensk hantverksgesäll, som, utan att äga laga försvar eller bevisligt förhinder, icke inom viss tid efter ankomst till stad inställt sig till arbete hos mästare,

hantverksgesäll, som oaktat föregående tvenne varningar, antingen visat sådan ostadighet och sturskhet, att någon mästare icke velat antaga dem till arbete, eller av lättja eller liderlig levnad avhållit sig från arbete,

utrikes ifrån inkomna överlöpare, som icke borde utlevereras,

extra ordinarie vaktbetjante vid allmänt eller stadens verk samt betjante och beslagskarlar, vilka icke hade annat näringsfång men utan laga försvar eller erhållet tillstånd under sex veckor undanhållit sig från tjänstgöring, samt även

andra personer, som med de nu uppräknade kunde jämföras.

Man kan med ledning av dessa bestämmelser på goda grunder antaga, att de allmänna arbetsställena kommo att rekryteras även av personer, vilka enligt vårt sätt att bedöma dessa problem voro att betrakta såsom oförvällat arbetslösa. Dessa stadganden giva en tydlig bild av läget på arbetsmarknaden i vårt land för något mer än hundra år sedan. För att i någon mån förhindra den överbeläggning av arbetsställen och fängelser, som blev en följd av en sådan utsträckning av det egentliga lösdrivarbegreppet, erhöles Konungens befallningshavande anmaning om att söka inom resp. län bereda arbetsmöjligheter, varjämte direkt förbud utfärdades att i arbetsinrättningar och fängelser insätta andra än dem, som icke själva begagnade varje tillfälle att erhålla arbete. Emellertid visade det sig, att dessa åtgärder icke nämnvärt lättade de svårigheter vilka förelågo. Under vissa år saknade man t. o. m. möjlighet att till allmänt arbete mottaga alla dem, som dömts till utförande av dylikt. Av tillgängliga statistiska uppgifter framgår, att redan år 1815 betecknades i vårt land icke mindre än 62,527 personer såsom fattighjon. Vid samma tidpunkt voro av staten såsom lösdrivare omhändertagna cirka 1,200 personer. Till sammans utgjorde dessa kategorier sålunda omkring 64,000 personer, vilket motsvarar 2.6 % av den samma år till 2,465,066 uppgående totala befolkningen inom landet.

Under de närmast följande åren tillväxte svårigheterna i nu berörda avseende i en betydande omfattning och vållade det allmänna ytterligare ökade bekymmer. Dessa svårigheter sattes vid denna tidpunkt i samband med den då pågående kraftiga folkökningen. De två första decennierna av 1800-talet hade vårt land ett årligt födelseöverskott av 5 promille, men detta steg på 1820-talet till ej mindre än 11 promille. Landets näringsliv kunde icke hålla jämna steg med denna starka folkökning, och det var vid denna tidpunkt en allmänt rådande uppfattning, att landet led av överbefolkning. Många olika förslag

framställdes under detta tidsskede till lösning av de föreliggande svårigheterna. Då den jordbruksidkande befolkningen under lång tid oförändrat utgjorde omkring  $\frac{1}{5}$  av den totala befolkningsnumerären, gällde dessa framkomna förslag i allmänhet åtgärder för åstadkommande av ytterligare jordbrukslägenheter. Nu angivna svårigheter på den svenska arbetsmarknaden stegrades tidvis genom missväxt på grund av klimatiska orsaker. Staten måste i mån av förmåga träda hjälpande till men saknade möjligheter att förhindra att verklig nöd rådde i en betydande omfattning i olika delar av vårt land.

År 1839 avlämnades ett betänkande angående ordnandet av fattigvården inom landet, och i detta föreslogs, att särskilda arbetskompanier skulle upprättas. Dessa skulle bestå av personer, vilka voro dömda till minst ett års tvångsarbete. Dylika arbetskompanier hade funnits redan förut i form av en s. k. pionierkår, men fr. o. m. 1842 organiserades en speciell »kronoarbeitskår». Denna kronoarbeitskår skulle i första hand användas för byggandet av fängelser och fästningsbyggen men användes dessutom för större arbetsföretag av annat slag av allmän eller enskild natur. Bland de större arbetsföretag, som utfördes av denna kronoarbeitskår, förtjänar särskilt att nämnas Trollhätte och Strömsholms kanaler. När man i våra dagars diskussioner om arbetslöshetsproblemet och dess behandling ibland finner farhågor uttalade för att arbetslösa personer, vilka av staten beredas arbetstillfällen, kunna tänkas bilda en kronoarbeitskår, torde detta uttryck vara hämtat från den nu nämnda, år 1842 organiserade, speciella kronoarbeitskåren. Enligt föreliggande uppgifter skulle denna kår i mitten av det föregående århundradet rekryteras av personer, som häktats för försvarslöshet och olovligt kringstrykande, men samhället medgav emellertid även vissa frivilliga att erhålla arbete vid kåren. Härigenom kom kronoarbeitskåren att bliva en slags barometer för förhållandena på arbetsmarknaden i vårt land under de år kåren ägde bestånd. Ett växlande antal personer begagnade sig av denna möjlighet att frivilligt begära arbete genom intagande i kåren, då konjunkturerna inom näringslivet voro särskilt dåliga, och då lämpliga arbetsobjekt förelågo för dessa kronoarbetare. Det har sagts — kanske med ett visst fog — att i denna kronoarbeitskår, likaväl som uti de under 1880-talet och senare i åtskilliga städer anordnade speciella arbetsföretagen för nödlidande arbetslösa personer, möter man en viss motsvarighet till de statliga nödhjälps- eller reservarbeten, som efter 1918 bedrivits i vårt land. Det visade sig emellertid, att de personer, som en gång varit intagna i denna kår såsom frivilliga, återkommo gång efter annan, och då arbetsuppgifterna samtidigt minskades beslöts, att efter år 1871 dylikt frivilligt inträde i denna kår endast undantagsvis finge medgivas. Till sist beslöt man 1873 att upplösa kronoarbeitskåren, varvid de personer, som intagits som tvångsarbetare, överfördes till den ordinarie fångvården.

Det kan ha sitt intresse att nämna, huru många personer, som sysselsattes vid denna speciellt organiserade kronoarbeitskår. Under senare hälften av 1860-talet, då upprepade missväxt inom landet gjort förhållandena på arbetsmarknaden synnerligen dåliga, uppgick antalet frivilliga till mellan 1,200 och 1,300 personer. Överhuvud taget finner man vid ett studium av föreliggande handlingar, som beröra läget på arbetsmarknaden i vårt land under 1800-talet, hurusom såväl staten som kommunerna hade stora svårigheter att bekämpa. Vid riksdagarna ställdes särskilda medel till förfogande »till förekommande av brist och hungersnöd», vilka medel skulle användas till spannmålsinköp för undsättning av kommuner och enskilda mot återbetalningsskyldighet. Sålunda utlämnades under åren 1812—1839 12,000,000 riksdaler till dylika spannmålsundsättningar. Viss tvekan synes ha gjort sig gällande beträffande lämpligheten av dessa försträckningar, och då 1840—41 års riksdag beviljade ett nytt dylikt undsättningskreditiv, knöt riksdagen till detta ett

särskilt villkor: att därest allmän nöd i en landsdel förekom, borde tillfälle beredas de behövande att förskaffa sig försörjning genom arbete vid allmänna arbeten, vilka borde på förhand vara planlagda. Som lämpliga dylika arbeten nämndes speciellt lands- och sjökommunikationers förbättrande jämte odlingar genom sjöars sänkning och mossars urtappning m. m. Jämväl 1844—45 års riksdag gjorde liknande uttalanden, och vid följande riksdagar beslöts fastställa det s. k. lilla kreditivet, som till viss del skulle tjäna som undsättningskreditiv. Det tidigare beviljade undsättningsanslaget fanns dock kvar. Detta erhöll årligen tillskott, bl. a. genom tullavgifter å spannmål. Vid 1853—54 års riksdag beviljades ytterligare medel, och av dessa samt genom besparingar och återbetalningar å äldre anslag bildades en undsättningsfond, som skulle användas till utförande av allmänna arbetsföretag, särskilt vid tider av missväxt och nöd i olika landsändar. Sålunda uppgives, att medlen från denna fond kommo till mycket livlig användning under missväxtåren 1866—1868. Medlen användes till räntefria lån med återbetalningsskyldighet för kommunerna. Undantagsvis lämnades även rena understöd för anordnande av allmänna arbeten, vilka direkt angävos vara avsedda att bereda fattiga och arbetslösa tillfälle att genom eget arbete förtjäna sitt uppehälle.

Under åren omkring 1850 börjar en utveckling av den egentliga industrien i vårt land. De allmänna diskussionsämnena gällde skråförordningarnas avskaffande och införandet av fullständig näringsfrihet. Sedan dylik näringsfrihet införts genom beslut 1846 och 1863 skapades ytterligare förutsättningar för en utveckling av näringarna i mera industribetonad riktning. Nu började en säsongbetonad arbetslöshet att uppträda, och de ökade krav på hjälp, som framfördes från arbetslösa, speciellt i städerna, tillgodosågos i allmänhet genom fattigvårdens mellankomst. I viss omfattning anordnade även de kommunala myndigheterna speciella arbeten för arbetslösa under vinterhalvåret, och särskilt var detta fallet i landets största städer, där svårigheterna voro mest framträdande. Med industriens och handelns expansion inom landet ökades beroendet av de internationella konjunkturerna. Från mitten av 1870-talet till mitten av 1890-talet var sålunda vårt land utsatt för en allmän pris-sänkingsperiod, vars arbetslöshetsskapande verkningar dock väsentligen motverkades av den starka emigrationen. Från mitten av 1890-talet börjar emellertid arbetsmarknaden i vårt land att utveckla sig i förbättrande riktning. Den industriella utvecklingen har nu nått fram till sådan betydelse, att konkurrens om arbetskraften kan konstateras mellan industrien och jordbruket. Nu framföras klagomål över knappheten på arbetskraft för jordbruksnäringens behov, och vid sekelskiftet torde man obetingat kunna göra gällande, att arbetsmarknaden i vårt land var bättre än någon gång tidigare under det förlutna århundradet, och föregående svårigheter glömdes bort inför den starka expansion, som den industriella utvecklingen medförde — en utveckling, som absorberade arbetskraft i sådan omfattning, att behov tidtals gjorde sig gällande att för vissa speciella ändamål importera dylik från utlandet.

Dessa gynnsamma förhållanden på den svenska arbetsmarknaden efter sekelskiftet räckte emellertid endast fram till senhösten 1907. Vid sistnämnda tidpunkt gjorde sig en mycket starkt kännbar försämring gällande. Bristen på arbetskraft, speciellt för jordbrukets vidkommande, och den rikliga tillgången på arbetstillfällen inom industrien förbyttes i sin motsats. Några statistiska siffror beträffande dessa förhållanden föreligga icke från dessa år, då vårt land ännu icke förfogade över något tillförlitligt instrument för mätandet av dessa förhållanden på arbetsmarknaden. Visserligen hade fr. o. m. år 1902 den offentliga arbetsförmedlingen introducerats även i vårt land, men denna hade ännu icke erhållit sådan omfattning och betydelse, att man på ett mera tillförlitligt sätt kunde bedöma dessa förhållanden av det material, som den

offentliga arbetsförmedlingen kunde ställa till förfogande. Den i slutet av år 1907 inträdda försämringen på arbetsmarknaden medförde ett inställande av verksamheten vid olika arbetsföretag eller också en stark begränsning av densamma. Orsakerna härtill voro närmast att söka i internationella förhållanden, som påverkade arbetsförhållandena även i vårt land. Bland de särskilda arbetsområden, som drabbades av denna inskränkning, kom under dessa år byggnadsverksamheten i främsta rummet. Då denna verksamhet måste be-tecknas såsom en nyckelindustri för många andra arbetsområden, drog försämringen för denna industri med sig försämringar jämväl inom andra, sär-skilt inom järn- och träindustrierna. Under år 1908 försämrades läget på arbetsmarknaden från månad till månad, och utbrottet av omfattande arbetskonflikter skärpte ytterligare svårigheterna. De offentliga arbetsförmedlingsanstalternas rapporter från denna tid utvisa, att inom de industriella yrkena och transportväsendet antalet arbetsökande män per 100 lediga platser under oktober 1908 utgjorde 227 eller ungefär dubbelt så många som vid samma tid-punkt året förut. Detta medförde, att de kommunala myndigheterna och spe-ciellt kommunernas fattigvård ånyo fingo taga befattning med de svårigheter, som den försämrade arbetsmarknaden i form av arbetslöshet medförde, och det ansågs från det allmännas sida nödvändigt att undersöka, huruvida åtgär-der kunde vidtagas för att söka begränsa arbetslöshetens omfattning och mildra dess följder.

För att erhålla en överblick över det faktiska läget inom landet uppdrog då-varande statsrådet och chefen för civildepartementet den 30 oktober 1908 åt kungl. kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik att skyndsamt utarbeta en promemoria om arbetslösheten i Sverige samt om kommunala åtgärder i an-ledning av föreliggande arbetslöshet, en promemoria, som skyndsamt färdig-ställdes och avlämnades till Kungl. Maj:t den 30 november samma år. I sagda promemoria återgivas orsakerna till och omfattningen av den pågående försäm-ringen å arbetsmarknaden i Sverige, varjämte återgivas en del anordningar, som av olika kommuner, speciellt de större städerna, vidtagits för att bringa hjälp till oförvällat arbetslösa personer. Olika uppslag angåvos dessutom för mö-tandet av de svårigheter, som förväntades komma att göra sig gällande i ökad omfattning under den närmaste tiden. Sälunda påpekades behovet av att man inom olika av arbetslöshet drabbade kommuner sökte skaffa en ingående känne-dom om arbetslöshetens verkliga omfattning. För vinnandet av sådan känne-dom rekommenderades anordnandet av speciella arbetslöshetsräkningar. Kom-munerna uppmanades vidare att anordna extra arbeten, varmed man avsåg så-dana arbetsföretag, som i alla händelser skulle utföras, ehuru kanske icke just vid då föreliggande tidpunkt. De arbeten, vilka ansågos lämpa sig för igång-sättande, voro särskilt rivnings-, planerings-, bergsprängnings-, schaktnings- och pålningsarbeten, vilka utan större svårighet ansågos kunna utföras även under vintern, anordnandet av gaturegleringar, parkanläggningar samt gatu-, spårvägs- och kajarbeten för städerna, liksom landsvägs- och kanalbyggnader, strömrensningar, sjö- och myrutdikningar o. s. v. för landsbygden. Därjämte erinrades kommunerna om betydelsen av att för de arbetslösa upprätta s. k. folkök, varmed försök tidigare hade gjorts i Stockholm, eller skolkök för att till billigaste pris kunna tillhandahålla måltider. Arbetskolonier å landsbyg-den — efter mönster från Tyskland — ansågos jämväl vara värda att tagas un-der överbäggande. Vidare ansågos det önskvärt, att en uppmaning riktades till landsting, hushållningssällskap och kommuner, att de skankte uppmärksamhet åt de offentliga arbetsförmedlingsanstalternas gagnande verksamhet. Dessa hade vid denna tid möjligheter att återbörda i städerna lediggående arbets-kraft till arbetstillfällen å landsbygden. En dylik återflyttning genom den of-fentliga arbetsförmedlingens försorg ansågos särskilt kunna underlättas, därest

i vårt land genomfördes en anordning av samma slag som kommit till användning i utlandet, nämligen att arbetsförmedlingsanstalterna finge disponera särskilda medel att använda såsom reselån eller resebidrag åt arbetare, som genom anstalternas försorg erhållit anställning å landsbygden, samt vidare att en väsentlig nedsättning i biljettprisen genomfördes på järnvägarna, anordningar, vilka även sedermera genomfördes genom att statsbidrag från och med år 1914 ställdes till förfogande. Vidare framhölls, att under alla förhållanden borde den fordran kunna ställas på kommunerna, att de icke ökade arbetslösheten genom att avskeda egna arbetare utan sörjde för att dessa kunde beredas fortsatt sysselsättning, eventuellt genom minskning av arbetstiden eller ock genom anordnande av extra eller nödhjulsarbeten.

De synpunkter och förslag, som framställdes i den av kungl. kommerskollegium utarbetade promemorian, medförde, att Kungl. Maj:t den 4 december 1908 utfärdade ett cirkulär till länsstyrelserna i samtliga län med föreskrift, att för utrönandet av arbetslöshetens omfattning inom landet skulle en arbetslöshetsräkning verkställas för att om möjligt erhålla en fullständig kännedom om arbetslöshetens verkliga omfattning samt orsakerna härtill. Denna räkning skulle äga rum på samma dag inom alla de orter, som i en sådan räkning ville delta, och den 12 januari 1909 fastställdes som räkningsdag. Denna första arbetslöshetsräkning i vårt land var som förut angivits av frivillig karaktär. Länsstyrelserna skulle meddela samtliga kommuner inom resp. län om att en sådan arbetslöshetsräkning var påbjuden, och kommunerna finge själva avgöra, huruvida behov ur deras synpunkt förelåg att i räkningen delta. Det visade sig sedermera, att i denna första räkning hade deltagit 90 städer och 195 landskommuner med en sammanlagd befolkning omfattande 40.5 % av rikets totala folkmängd vid denna tidpunkt. En närmare översikt av arbetslöshetsräkningens resultat framgår av efterföljande tabell.

L ä n	Antal anmälda arbetslösa					
	i stad	å lands- bygd	Tillsammans		Därav	
			Antal	%	Män	Kvinnor
Stockholms stad . . . . .	2,221	—	2,221	11.0	2,082	139
Stockholms län . . . . .	258	386	644	3.2	634	10
Uppsala » . . . . .	317	171	488	2.4	485	3
Södermanlands » . . . . .	337	70	407	2.0	405	2
Östergötlands » . . . . .	873	252	1,125	5.6	1,117	8
Jönköpings » . . . . .	108	80	188	0.9	186	2
Kronobergs » . . . . .	65	—	65	0.3	65	—
Kalmar » . . . . .	210	—	210	1.0	208	2
Gotlands » . . . . .	108	—	108	0.5	108	—
Blekinge » . . . . .	285	207	492	2.4	485	7
Kristianstads » . . . . .	132	—	132	0.7	126	6
Malmöhus » . . . . .	2,664	420	3,084	15.3	2,948	136
Hallands » . . . . .	349	11	360	1.8	353	7
Göteborgs o. Bohus » . . . . .	1,740	264	2,004	10.0	1,954	50
Älvsborgs » . . . . .	290	38	328	1.6	326	2
Skaraborgs » . . . . .	106	11	117	0.6	116	1
Värmlands » . . . . .	501	452	953	4.8	943	10
Örebro » . . . . .	263	392	655	3.3	645	10
Västmanlands » . . . . .	439	24	463	2.3	460	3
Kopparbergs » . . . . .	117	751	868	4.3	868	—
Gävleborgs » . . . . .	809	628	1,437	7.2	1,426	11
Västernorrlands » . . . . .	358	359	717	3.6	713	4
Jämtlands » . . . . .	36	—	36	0.2	36	—
Västerbottens » . . . . .	124	194	318	1.6	318	—
Norrbottens » . . . . .	203	2,483	2,686	13.4	2,538	148
Hela riket	12,913	7,193	20,106	100.0	19,545	561

Av förestående sammanfattning framgår, att i de uti räkningen deltagande städerna hade anmält sig 12,913 samt å landsbygden 7,193 personer eller sammanlagt 20,106 personer. Som en egendomlighet förtjänar noteras, att av dessa anmälda 20,106 arbetslösa endast 561 voro kvinnor. Då denna första hela riket omfattande arbetslöshetsräkning i vårt land tillgick på det sättet, att varje person, som anmälde sig arbetslös i de av varje i räkningen deltagande kommun tillhandahållna lokalerna, bereddes tillfälle att ifylla ett speciellt frågeformulär eller arbetslöshetskort, erhöles härigenom möjligheter till en statistisk bearbetning av det föreliggande materialet, som är av mycket stort intresse. Materialet har bearbetats och föreligger i en publikation, »Arbetslösheten i Sverige 1908—1909», utgiven av kungl. kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik, Stockholm 1910, men här skall endast angivas, huru de anmälda arbetslösa fördelade sig på olika yrkesgrupper, då härigenom möjligheter föreligga för ett närmare bedömande av vilka speciella arbetsområden, som vid denna tidpunkt i vårt land voro drabbade av arbetslöshet. Fördelningen av de arbetslösa å olika yrkesgrupper vid denna tidpunkt framgår av nedanstående tablå.

Y r k e s g r u p p e r	Män	Kvinnor	Tillsammans	
			Antal	%
Jordbruk och skogshushållning . . . . .	1,340	33	1,373	6.8
Gruvdrift och malmförädling . . . . .	655	2	657	3.3
Jord-, sten- och glasindustri . . . . .	747	11	758	3.7
Metall- och maskinindustri . . . . .	1,788	6	1,794	8.9
Trävaruindustri . . . . .	2,288	7	2,295	11.4
Byggnadsverksamhet . . . . .	7,682	11	7,693	38.3
Läder-, hår-, gummiindustri o. dyl. . . . .	121	10	131	0.7
Textilindustri . . . . .	122	54	176	0.9
Beklädnadsindustri . . . . .	158	99	257	1.3
Närings- och njutningsämnesindustri . . . . .	648	102	750	3.7
Kemisk-teknisk och belysningsindustri . . . . .	222	3	225	1.1
Trämasse- och pappersindustri . . . . .	180	19	199	1.0
Grafisk industri . . . . .	65	4	69	0.3
Övriga industrier och hantverk ej spec. . . . .	229	—	229	1.1
Handelsarbetare och kontorspersonal . . . . .	382	12	394	2.0
Hotell-, kafé- och restaurantrörelse . . . . .	20	16	36	0.2
Lanttransport . . . . .	530	2	532	2.6
Vattentransport . . . . .	1,622	2	1,624	8.1
Husligt arbete . . . . .	—	168	168	0.8
Annat arbete . . . . .	746	—	746	3.7
Inalles	19,545	561	20,106	100.0

Såsom förut angivits var det vid denna tidpunkt framför allt byggnadsverksamheten, som drabbades av arbetslöshet. Av de 20,106 personer, som anmälde sig arbetslösa, voro icke mindre än 7,693 tillhörande yrkesgruppen byggnadsverksamhet eller 38.3 % av samtliga i räkningen deltagande. Därnäst kommo grupperna trävaruindustri med 2,295 anmälda eller 11.4 %, metall- och maskinindustri med 1,794 motsvarande 8.9 % samt vattentransport med 1,624 eller 8.1 %; övriga arbetslösa fördela sig med ett mindre antal på en hel mängd olika yrkesgrupper, såsom framgår av ovanstående tablå.

Denna första arbetslöshetsräkning i vårt land medförde icke från statens sida några ytterligare åtgärder. Arbetslösheten fortsatte emellertid jämväl under hela år 1909. De oroliga förhållandena på den svenska arbetsmarknaden erhöles även sitt uttryck i den stora arbetsnedläggelse, som ägde rum under tiden 4 augusti—4 september 1909, i allmänhet känd under namn av »storstrejken

1909». I början av år 1910 föreskrev Kungl. Maj:t, att en ny arbetslöshetsräkning skulle äga rum den 31 januari 1910. Även denna andra arbetslöshetsräkning i vårt land erhöll en frivillig karaktär. I densamma deltog, efter samma grunder och riktlinjer som föregående år, 88 städer och 222 landskommuner, tillsammans 310 orter i landet, berörande 44 % av rikets totala folkmängd vid denna tidpunkt. Resultatet av denna förnyade arbetslöshetsräkning framgår av den efterföljande tablån.

L ä n	A n t a l a n m ä l d a a r b e t s l ö s a					
	i stad	å landsbygd	Tillsammans		Därav	
			Antal	%	Män	Kvinnor
Stockholms stad . . . . .	2,216	—	2,216	15.4	2,056	160
Stockholms län . . . . .	203	426	629	4.4	605	24
Uppsala > . . . . .	105	48	153	1.1	152	1
Södermanlands > . . . . .	135	27	162	1.1	161	1
Östergötlands > . . . . .	542	271	813	5.6	811	2
Jönköpings > . . . . .	131	107	238	1.7	233	5
Kronobergs > . . . . .	16	29	45	0.3	45	—
Kalmar > . . . . .	150	33	183	1.3	181	2
Gotlands > . . . . .	99	—	99	0.7	99	—
Blekinge > . . . . .	132	129	261	1.8	259	2
Kristianstads > . . . . .	103	88	191	1.3	186	5
Malmöhus > . . . . .	1,908	487	2,395	16.6	2,343	52
Hallands > . . . . .	256	77	333	2.3	327	6
Göteborgs o. Bohus > . . . . .	861	109	970	6.7	921	49
Älvsborgs > . . . . .	220	166	386	2.7	374	12
Skaraborgs > . . . . .	157	—	157	1.1	151	6
Värmlands > . . . . .	148	322	470	3.3	463	7
Örebro > . . . . .	100	293	393	2.7	388	5
Västmanlands > . . . . .	168	92	260	1.8	258	2
Kopparbergs > . . . . .	70	657	727	5.0	726	1
Gävleborgs > . . . . .	438	412	850	5.9	842	8
Västernorrlands > . . . . .	199	477	676	4.7	668	8
Jämtlands > . . . . .	11	92	103	0.7	101	2
Västerbottens > . . . . .	44	510	554	3.8	548	6
Norrbottens > . . . . .	93	1,055	1,148	8.0	1,118	30
Hela riket år 1910	8,505	5,907	14,412	100.0	14,016	396
> > > 1909	12,913	7,193	20,106	100.0	19,545	561

Av tablån framgår, att i städerna hade anmält sig 8,505 och på landsbygden 5,907 personer eller tillsammans 14,412. Av dessa voro endast 396 kvinnor, och samma förhållande, som förelåg vid föregående års arbetslöshetsräkning, nämligen att arbetslösheten vid denna tidpunkt i huvudsak synes ha omfattat männen, bekräftande således även av denna andra arbetslöshetsräkning. Beträffande de arbetslösas fördelning på olika yrkesgrupper framgår detta av nedanstående tablå.

Även vid denna andra arbetslöshetsräkning visade det sig, att gruppen byggnadsverksamhet ingick med det största antalet arbetslösa eller 4,598 personer, motsvarande 31.9 % av de i räkningen deltagande. Närmast kommo grupperna trävaruindustri med 1,474 motsvarande 10.2 %, metall- och maskinindustri med 1,269 motsvarande 8.8 %, vattentransport med 1,025 motsvarande 7.1 % samt gruvdrift och malmförädling med 1,022 motsvarande 7.1 %. Övriga i räkningen anmälda arbetslösa fördela sig med ett mindre antal på en mängd olika yrkesgrupper, och i stort sett gav denna arbetslöshetsräkning en likartad bild av arbetslöshetens fördelning på olika yrkesgrupper som räkningen 1909. An-

Yrkesgrupper	Män	Kvinnor	Tillsammans			
			1910		1909	
			Antal	%	Antal	%
Jordbruk och skogshushållning . . . . .	896	17	913	6.8	1,373	6.8
Gruvdrift och malmförädling . . . . .	1,019	3	1,022	7.1	657	3.3
Jord-, sten- och glasindustri . . . . .	690	2	692	4.8	758	3.7
Metall- och maskinindustri . . . . .	1,261	8	1,269	8.8	1,794	8.9
Trävaruindustri . . . . .	1,471	3	1,474	10.2	2,295	11.4
Byggnadsverksamhet . . . . .	4,582	16	4,598	31.9	7,693	38.3
Läder-, hår-, gummiindustri o. dyl. . . . .	121	2	123	0.9	131	0.7
Textilindustri . . . . .	204	48	252	1.7	176	0.9
Beklädnadsindustri . . . . .	88	60	148	1.0	257	1.3
Närings- och njutningsämnesindustri . . . . .	490	56	546	3.8	750	3.7
Kemisk-teknisk och belysningsindustri . . . . .	316	32	348	2.4	225	1.1
Trämasse- och pappersindustri . . . . .	356	18	374	2.6	199	1.0
Grafisk industri . . . . .	255	9	264	1.8	69	0.3
Övriga industrier o. hantverk, ej spec. . . . .	156	—	156	1.1	229	1.1
Handelsarbetare o. kontorspersonal . . . . .	279	5	284	2.0	394	2.0
Hotell-, kafé- o. restaurangpersonal . . . . .	51	7	58	0.4	36	0.2
Landtransport . . . . .	480	17	497	3.4	532	2.6
Vattentransport . . . . .	1,024	1	1,025	7.1	1,624	8.1
Husligt arbete . . . . .	1	92	93	0.7	168	0.8
Allmän eller litterär verksamhet . . . . .	3	—	3	0.1	—	—
Annat arbete . . . . .	273	—	273	1.9	746	3.7
Inalles	<b>14,016</b>	<b>396</b>	<b>14,412</b>	<b>100.0</b>	<b>20,106</b>	<b>100.0</b>

talet anmälda hade emellertid, trots att räkningen omfattade ett större antal orter, endast uppvisat en total arbetslöshetssiffra, som motsvarade ungefär  $\frac{2}{3}$  av dem, som anmälde sig året förut, 1909. Bearbetningen av det föreliggande materialet öfvermålar emellertid, att det minskade antalet anmälda arbetslösa knappast berodde därpå, att en förbättring av läget på arbetsmarknaden inträtt sedan föregående år. I de kortfattade redogörelser för räkningens anordnande och förlopp, vilka räknepöytärdere eller kommitterade samtidigt med räkne-materialet insände till kommerskollegium, framhölls sålunda uttryckligen, att med undantag av vissa orter, där antalet anmälda ungefär ansågs motsvara arbetslöshetens verkliga omfattning, var den faktiska arbetslösheten större, än räkningens resultat angav, och detta angavs bero på de arbetslösas egen ur-aktlåtenhet att på föreskrivet sätt anmäla sig. Anledningen härtill ansågs nästan enstämmigt vara den, att bland de arbetslösa vid föregående års räkning härskat några obestämda men allmänt utbredda föreställningar, att räkningen skulle på något sätt förbereda eller komma att förknippas med en hjälpverksamhet från det allmännas sida. Från något håll uppgavs, att de arbetslösa hade väntat, att de genom att infinna sig vid räkningen skulle komma i åtnjutande av kontant understöd från stat och kommun, andra återigen uppgavs ha väntat sig skattelindringar eller nödhjälpsarbeten. Då dessa förhoppningar grusats, hade de arbetslösas självintresse för räkningen försvunnit, och de uppgavs allmänt ha mött den förnyade räkningen 1910 med liknöjda och besvikna känslor. Särskilt från de skånska städerna meddelade kommitterade, att många arbetslösa i missmod över sin belägenhet och nedtryckta av ett långvarigt nödtillstånd, i vilket de icke tyckte sig skönja någon ljusning, blivit så förslöade och hopplösa, att de utan vidare uraktlåtit att anmäla sig. I en del ömmande fall uppgavs även fattigdomen ha varit så stor, att det antogs, att de arbetslösa i brist på tidningar eller beröring med yttervärlden svävat i okunnighet om räkningen. På grund av dessa synpunkter torde det kunna

göras gällande, att arbetslösheten i vårt land vid den sista räkningens genomförande i själva verket varit av större omfattning än siffrorna utvisade.

För båda årens räkningar gäller, att då dessa voro av frivillig karaktär torde jämväl i en del andra kommuner än de i räkningen deltagande ha funnits arbetslösa, vilka emellertid, då kommunerna icke deltog i räkningen, icke bereddes tillfälle att anmäla sig. Siffrorna måste därför betecknas såsom minimisiffror, men de äro under alla förhållanden av stort intresse, särskilt vid jämförelse med de arbetslöshetssiffror, som senare arbetslöshetsperioder på arbetsmarknaden i vårt land uppvisat, närmast under perioden 1921—1923 samt den nuvarande. Dessa båda av staten påbjudna arbetslöshetsräkningar föranledde under 1907—1910 års kris på den svenska arbetsmarknaden ingen ytterligare åtgärd från statens sida.

Under senare delen av år 1910 men framför allt under åren 1911 och 1912 förtonade så småningom svårigheterna, och under år 1913 och det första halvåret 1914 hade den svenska arbetsmarknaden på nytt utvecklat sig i sådan förbättrande riktning, att praktiskt taget knappt någon arbetslöshet längre förekom, om man undantager den säsongarbetslöshet, som varje vinter i viss omfattning gjorde sig gällande på grund av klimatiska orsaker.

Med världskrigets utbrott i augusti 1914 inträdde en våldsam rubbning av hela näringslivet även i vårt land med ty åtföljande försämring av arbetsmarknaden. Inför ovissheten om på vilket sätt och i vilken omfattning krigshändelserna under den närmaste tiden skulle komma att påverka förhållandena jämväl i vårt eget land samt på grund av svårigheter att upprätthålla sina utländska förbindelser och handelsvägar inställde en hel mängd företag sin verksamhet, helt eller delvis. Trots den samtidigt verkställda mobiliseringen för krigsmaktens behov — såväl av linjetrupper som landstorm — utbredde sig snabbt en mycket omfattande arbetslöshet. På grund av den osäkerhet och oro för arbete och utkomst, som till följd härav utbredde sig inom vida kretsar av samhället och som i hög grad irriterade stämningen, vidtog Kungl. Maj:ts vissa åtgärder av förebyggande natur. En av dessa första åtgärder från Kungl. Maj:ts sida var att tillsätta ett antal kommissioner för trygghandet av vissa viktiga samhällsuppgifter. Sålunda tillsattes Statens Arbetslöshetskommission den 10 augusti 1914 med uppgift att i samråd med socialstyrelsen utarbeta och inkomma med förslag till åtgärder, ägnade att motverka den stora arbetslöshet, som dels redan inträtt och dels kunde väntas komma att göra sig gällande, samt för mildrandet av dess verkningar. Kommissionen bestod av 8 ledamöter, varjämte chefen för dåvarande civildepartementet erhöll Kungl. Maj:ts uppdrag att vara ordförande i kommissionen.

I avsikt att närmare undersöka läget på den svenska arbetsmarknaden samman kallade kommissionen den 25 augusti 1914 representanter för såväl de stora arbetsgivar- som arbetarorganisationerna. Under den överläggning, som ägde rum vid detta sammanträde, betonades från Svenska arbetsgivarreföreningens sida, att arbetsgivarorganisationerna bestämt hävdade då gällande kollektivavtals rättsliga kraft även under dåvarande komplicerade situation. Skulle med hänsyn till blivande svårigheter på arbetsmarknaden några modifikationer ifråga om kollektivavtalens tillämpning ifrågakomma, skulle detta endast ske, därest båda parterna därtill gävo sitt samtycke. Det ansågs möjligen bliva nödvändigt, att någon del av arbetslönerna med hänsyn till befarade ekonomiska svårigheter finge inestå till en senare tidpunkt än den, som eljest vore föreskriven för dessas utbetalning. Från arbetarsidan hävdades genom ombud för Landsorganisationen i Sverige, att även arbetarsidan gav sin anslutning till den från arbetsgivarsidan framförda uppfattningen. Man ifrågasatte dock, att det möjligen kunde bliva nödvändigt att vidtaga vissa förändringar i gällande lagstiftning för att trygga förmånsrätten för sådana avlöningsbelopp,

vilka på grund av befarade svårigheter på arbetsmarknaden icke kunde av företagen utbetalas. Dessa uttalande önskemål ledde till att en provisorisk utsträckning av tiden för åtnjutande av förmånsrätt vid konkurs genomfördes, och den principiella enighet, som rådde vid ifrågavarande sammanträde mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas representanter beträffande de vid sammanträdet behandlade spörsmålen, medverkade i mycket hög grad till att främja och underlätta möjligheterna att hålla driften i gång vid de olika arbetsföretagen inom landet. Det torde därför obestriddligen kunna göras gällande, att denna åtgärd blev av stor betydelse för den svenska arbetsmarknadens gestaltning under den närmast kommande vintern 1914—15 och bidrog till att minska arbetslöshetens omfattning.

För utrönande av i vilken omfattning förhållandena på landets arbetsmarknad försämrats under dessa skickensediga dagar verkställdes av socialstyrelsen en undersökning avseende tidpunkterna den 15 och 23 augusti samt den 1 september 1914 genom att förfrågningar framställdes till ett antal större arbetsgivare inom landet beträffande sysselsättningsgraden inom resp. företag. Av denna undersökning framgick, att den  $\frac{15}{8}$  hade av 1,971 arbetsgivare med 257,000 anställda arbetare den 30 juni 1914 9.7 % entledigats, den  $\frac{23}{8}$  av 1,770 arbetsgivare med 224,544 anställda den  $\frac{30}{6}$  1914 8.3 % entledigats samt den  $\frac{1}{9}$  av 1,694 arbetsgivare sysselsättande 221,057 arbetare den 30 juni 1914 6.4 % av arbetsstyrkan entledigats. Men härutöver hade i en betydande omfattning genomförts inskränkt arbetstid. Härav voro den  $\frac{15}{8}$ ,  $\frac{23}{8}$  och  $\frac{1}{9}$  berörda resp. 32.2 %, 29.3 % och 26.5 % av de totala arbetsstyrkorna.

I övrigt vidtog arbetslöshetskommissionen den åtgärden att försöka utröna, i vilken omfattning offentliga företag skulle komma att bedrivas. För detta ändamål riktade kommissionen en förfrågan dels till samtliga statliga verk och myndigheter och dels till samtliga länsstyrelser beträffande landstingens och kommunernas möjligheter i berörda avseende, liksom även huruvida enskilda företag av större omfattning planerades inom resp. län.

Vidare utarbetade kommissionen förslag till cirkulär angående tillsättande av speciella hjälporgan, dels i form av länshjälpkommittéer inom vederbörande län och dels i form av kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéer i vederbörande kommuner.

Till Kungl. Maj:t ingav kommissionen vidare det förslag, som lades till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 279 till 1914 års andra riksdag. I denna proposition anfördes, att arbetslöshetskommissionen funnit, att de arbetslösa antal under de första dagarna av augusti 1914 uppgick till cirka 35,000—40,000 personer, samt vidare att antalet under tiden september 1914—31 januari 1915 troligen icke torde komma att understiga 50,000 personer men knappast att överstiga 75,000. Beträffande de åtgärder, som i en dylik situation borde vidtagas, anförde kommissionen, att dessa arbetslösa framför allt borde beredas tillfälle till försörjning genom eget produktivt arbete. Med den omfattning, som arbetslösheten beräknades komma att få, ansågs det icke vara möjligt att bereda samtliga arbetslösa arbete. För att bringa de arbetslösa den erforderliga hjälpen ansåg kommissionen, att understöd i penningar måste utbetalas och att en dylik understödsverksamhet borde lämpligen så anordnas, att staten och vederbörande kommuner betalade hälften vardera av de kostnader, som en dylik understödsverksamhet för ofövällat arbetslösa och hjälpbehövande medförde. Samtidigt uttalades, att det borde betraktas som självfallet, att den inträffade krisens offer icke borde hänvisas till fattigvården och underkastas därmed förknippade påföljder, utan att annan och lämpligare form för deras hjälpande måste sökas. Beträffande storleken av de bidragsbelopp, som vid en dylik understödsverksamhet borde utbetalas av statsmedel, anfördes i propositionen, att dessa borde fastställas

till för man och hustru 60 öre per dag, ensamstående person, som fyllt 18 år, 40 öre per dag, ensamstående person, som fyllt 15 men ej 18 år, 25 öre per dag samt för inom eller utom äktenskap fött barn 12.5 öre per dag. Kungl. Maj:t hemställde vidare, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t att mot framtida anmälan om ersättning förskjuta ett belopp av 5,000,000 kronor till gäldande av dessa understödskostnader för statsverkets vidkommande.

Under vintern 1914—15 gjorde sig arbetslösheten på vårt lands arbetsmarknad mycket starkt gällande, och en omfattande understödsverksamhet, lokaliserad till de större städerna och industriorterna på landsbygden, igångsattes. Redan i medio av 1915 visade det sig emellertid, att farhågorna för en fortsatt omfattande arbetslöshet icke besannades. Utvecklingen på arbetsmarknaden fick ett helt annat förlopp än man hade tänkt sig på hösten 1914. En förändring till det bättre gjorde sig gällande, som medförde, att företagen så småningom anpassade sig efter de nya förhållanden, som världskriget medförde, och i viss — på sina håll i betydande — omfattning ingingo ånyo beställningar på olika varor även från utlandet, varigenom arbetskraften på nytt absorberades och arbetslösheten minskades. Den tidigare bedrivna hjälpverksamheten kunde begränsas, och först vid 1916 års riksdag begärde Kungl. Maj:t anvisning av medel att utgå av de 5 miljoner kronor, som anslagits år 1914. Av föreliggande uppgifter i sjuätte huvudtiteln vid 1916 års riksdag sid. 294 framgår, att under år 1914 utbetalats understöd i 58 städer och köpingar samt i 38 landskommuner men att totalbeloppet av dessa understöd (kommun- och statsbidrag) endast uppgick till 182,659 kronor. Under år 1915 hade dylik verksamhet bedrivits av 213 städer och köpingar samt av 220 landskommuner, men understödets totalbelopp uppgick endast till 671,361 kronor. Av detta belopp hade icke mindre än 357,871 kronor utbetalts in natura. Kungl. Maj:t åskade och riksdagen biföll, att ett belopp av 425,000 kronor utanordnades för ifrågavarande ändamål.

Under år 1916 förbättrades arbetsmarknaden ytterligare, som framgår bland annat av de relativt små belopp, som vid 1917 års riksdag redovisades hava utbetalats som understöd till oförvällat arbetslösa personer inom landet. Sålunda hade under december 1915 utbetalts ytterligare 3,773 kronor samt under år 1916 (januari—november) i 77 städer och köpingar samt 73 landskommuner sammanlagt 113,211 kronor, varav 41,695 kronor utbetalts in natura. Till täckande av kostnader för arbetslöshetens bekämpande anvisade 1917 års riksdag på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 918,500 kronor.

Med undantag för vissa speciella områden hade sålunda konjunkturerna från sommaren 1915 befunnit sig i en alltjämt fortskridande förbättring. Bland de industrier, som emellertid mycket hårt drabbats av svårigheterna, var framför allt gatstensindustrien, vilken i huvudsak bedrivs inom Göteborgs och Bohus, Hallands och Blekinge län. Cirka 95 procent av denna industris totalproduktion avsattes genom export, och världskrigets verkningar medförde, att exporten helt och hållet stoppades och så gott som samtliga personer inom detta arbetsområde blevo arbetslösa. Dessa måste också från det allmännas sida bliva föremål för en mycket omfattande hjälpverksamhet under alla åren fram till och med 1922.

Men även på andra områden voro utsikterna på den svenska arbetsmarknaden i slutet av 1916 och början av 1917 mycket mörka. Stora svårigheter gjorde sig gällande att från utlandet få in erforderliga kvantiteter kolbränsle, och det blev nödvändigt att organisera en mycket omfattande vedavverkning i de svenska skogarna genom en annan tillsatt kommission,

bränslekommissionen. Dessa stora bränsleavverkningar absorberade mycken arbetskraft och bidrogo på detta sätt att minska arbetslöshetens omfattning.

Svårigheterna beräknades under dessa år komma att utveckla sig i ännu starkare försämrande riktning, vilket bl. a. medförde, att förslag framställdes om införande av allmän tjänsteplikt samt lag om arbetsnämnder. Enligt detta förslag skulle de uppgifter, som dittills tillkommit arbetslöshetskommissionen, länshjälpkommittéerna och de lokala arbetslöshetskommittéerna, övertagas av ovan nämnda arbetsnämnder. Dessa förslag vunno emellertid icke riksdagens bifall. Vid 1917 års riksdag begärdes av Kungl. Maj:t ytterligare ett belopp av 7,500,000 kronor för arbetslöshetens bekämpande, men ställningen försämrades under riksdagens förlopp på ett sådant sätt, att riksdagen vid frågans prövning ansåg sig böra höja beloppet och anvisa 11,500,000 kronor till ifrågavarande ändamål.

Förutom den förutnämnda stenindustrin voro under åren 1917 och 1918 trenne andra arbetsområden särskilt hårt drabbade av de verkningar, som världskriget medförde och vilka verkningar bland annat yttrade sig i en mycket omfattande arbetslöshet. Dessa arbetsområden voro först och främst textilindustrin, för vilken från och med det oinskränkta u-båtskrigets införande vid 1917 års början mycket stora svårigheter inställde sig att kunna importera för denna industris drift nödvändiga råvaror, samt måleriyrket, emedan den för detta yrkes bedrivande nödvändiga linoljan, vartill jämväl råmaterial i en betydande omfattning behöfve importeras till landet, icke kunde erhållas i tillräcklig omfattning, vidare bageriindustrin, där vissa främmande länders ransonering av importbehovet medförde en mycket stark minskning av arbetstillgången. För dessa trenne speciella arbetsområden uppkom härigenom en betydande arbetslöshet.

Den understödsverksamhet med bidrag av statsmedel, som igångsattes på hösten 1914 och som i växlande omfattning användes för bringande av hjälp åt oförvällat arbetslösa personer under åren närmast efter världskrigets utbrott — till en början genom en allmän understödsverksamhet och sedermera för speciella yrkesgrupper — ansågs emellertid då arbetslösheten nådde en större omfattning ur många synpunkter icke vara tillfredsställande. Särskilt sedan arbetslösheten berört jämväl vissa kvinnliga arbetsområden, såsom skoindustrin och textilindustrin, uppkom tanken på att genom anordnande av arbetsföretag under olika former möjliggöra, att de oförvällat arbetslösa bereddes arbetstillfällen. Sålunda tillstyrkte kommissionen under år 1916 Kungl. Maj:t att av arbetslöshetsanslaget medgiva utanordnande av medel till olika arbetsföretag. Till 13 dylika anvisade Kungl. Maj:t under år 1916 427,100 kronor; av detta belopp anvisades 306,200 kronor av arbetslöshetsanslaget. I maj 1916 anvisade Kungl. Maj:t till arbetslöner för utförande av skogsodlingsarbeten inom Göteborgs och Bohus län ett belopp av högst 600,000 kronor. I dessa arbetsföretag skulle företrädesvis sysselsättas arbetslösa stenhuggare. På framställning av Skogssällskapet i Göteborg — en sammanlutning, som satt som sin uppgift att verka för skogsplantering av förekommande kalmarsområden och med landsting, kommuner och enskilda som medlemmar — beviljade Kungl. Maj:t den 2 maj 1916 24,000 kronor till arbetslöner för skogsodlingsarbeten på under sällskapets ledning stående allmänningsområden i Kronobergs, Hallands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län, samt sedermera ytterligare ett belopp av 13,000 kronor för dikningsarbeten, båda beloppen avsedda för beredande av arbetsuppgifter för arbetslösa stenhuggare. Senare under samma år erhöll skogssällskapet för reglering av Krokån 211,000 kronor. Kungl. Maj:t föreskrev, att beträffande utförandet av dessa arbetsföretag skulle arbetslöshetskommissionen meddela anvisningar

och råd, vilka skogssällskapet förpliktades att ställa sig till efterrättelse. Dessa första trevande försök att åstadkomma en arbetslinje inom hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa personer i vårt land ansågos medföra så stora praktiska fördelar, att arbetslöshetskommissionen i en till Kungl. Maj:ts ingiven framställning den 28 februari 1918 framlade en utförligt motiverad plan till anordnande av sysselsättning för ett större antal arbetslösa under den instundande sommaren. Som stöd för vad kommissionen härutinnan ansåg böra åtgöras anförde kommissionen åtskilliga synpunkter. Då denna framställning från arbetslöshetskommissionen kan sägas vara det grundläggande dokumentet för den arbetslöshetspolitik i vårt land, som benämnes arbetslinjen, synas de synpunkter, som av kommissionen anfördes, böra mera utförligt återgivas. Kommissionen anförde sålunda bl. a. följande:

»Jämlikt sin uppgift har arbetslöshetskommissionen sökt bilda sig en uppfattning om, huruvida det ekonomiska läget i landet nu ger anledning till särskilda åtgärder, utöver de redan vidtagna, för mötande av arbetslöshet. De i detta syfte inhämtade upplysningarna giva vid handen, att inom näringslivet i stort sett arbetstillgången fortfarande är god, ehuruval vissa särskilda industrier på grund av varubrist nödgats nästan helt inställa eller starkt begränsa driften. Hithörande arbetare hava emellertid till stor del funnit användning å andra områden, som behövt öka sin arbetarstyrka. Till följd härav har arbetslösheten hittills under vintern varit jämförelsevis mindre omfattande, om undantag göres för huvudsakligen sten- och textilindustrierna. Beträffande stenindustriens arbetare har kommissionen i underdånig skrivelse den 28 november 1917 erinrat, att det alldeles övervägande antalet, d. v. s. de flesta som överhuvud kunde anlitas för annat arbete, redan lämnat industrien, varför hjälpåtgärderna här begränsats till allenast äldre familjeförsörjande arbetare. Till frågan om de arbetslösa textilarbetarnas bispringande återkommer kommissionen i det följande.

Om sålunda läget för tillfället icke är mera oroande ur arbetslöshetssynpunkt, synas däremot utsikterna för framtiden vara ägnade att väcka farhågor. Trots den framgång, med vilken så väl det allmänna som enskilda företagare numera sökt bereda ersättningsmedel för eljest importerade råvaror och förnödenheter, blir bristen å vissa sådana allt mer kännbar. Samtidigt har den långvariga stockningen i exporten icke kunnat undgå att verka återhållande på en mängd företag, som se sina lager alltmer överfyllas. Dessa och andra omständigheter lära, därest icke ändrade förhållanden snart inträda, komma att betydligt dämpa den hittillsvarande livaktigheten inom industrien och af-färsväsendet. Härav måste enligt kommissionens uppfattning följa allvarlig risk för uppkomsten inom vårt land, liksom i våra grannländer, av betydande arbetslöshet. En gynnsam omständighet härvid är emellertid, att denna utveckling sannolikt icke torde bliva mer märkbar förrän mot inträdet av den varmare årstiden, då arbetstillgången inom andra näringsområden alltid plägar ökas. Kommissionen tänker härvid närmast på jordbruket, som otvivelaktigt är i behov av ökad arbetskraft såväl för sin normala drift som för den under nuvarande förhållanden särskilt angelägna utvidgningen av densamma. Det ligger därför i sakens natur, att alla arbetslösa, som kunna vara användbara för arbete inom jordbruket, i första hand skola hänvisas dit.

Vid inträffande större arbetslöshet kommer emellertid otvivelaktigt att återstå en mängd personer, för vilka annat lättare arbete om möjligt bör beredas. Kommissionen är fullt medveten om att stora svårigheter härvid möta, särskilt under nuvarande förhållanden, då varu- och livsmedelsbrist lägga större hinder än vanligt i vägen för anordnandet av eljest ändamålsenliga arbetsföretag. Härtill kommer därjämte, att den här ifrågavarande arbetskraftens användbarhet är mycket begränsad.

Att kommissionen icke desto mindre ansett sig böra redan nu upptaga dessa spörsmål till närmare behandling beror på det bekymmersamma läge, i vilket en stor del av textilindustriens kvinnor råkat och sannolikt under längre tid komma att befinna sig.

I underdånig framställning den 4 december 1917 har sålunda kommissionen framhållit, hurusom inom textilindustrien uppkommit stor arbetslöshet, som efter hand torde komma att ytterligare ökas. Kommissionen påpekade vidare, att under vintermånaderna ringa utsikter förefunnes för att bereda de arbetslösa kvinnorna och minderåriga, vilka inom ifrågavarande industri utgjorde det övervägande flertalet, annat produktivt arbete, varför de för sin utkomst vore nästan uteslutande hänvisade till direkt understöd. Med hänsyn till sysslöshetens särskilda vådor för unga kvinnor och minderåriga såg sig kommissionen därför nödsakad närmast inrikta sina strävanden på åtgärder att förskaffa dessa arbetare sådan sysselsättning, som kunde vara ägnad att motverka arbetslöshetens demoraliserande verkningar och samtidigt bereda dem möjlighet att förvärva för deras nuvarande läge och framtid nyttiga kunskaper och färdigheter. I detta syfte hemställde kommissionen om anvisande av statsmedel såsom bidrag till anordnande genom vederbörande kommuners försorg av utbildningskurser i husligt arbete, sömnad, allmänt medborgerlig kunskap, hemmets och yrkets hygien m. m. Sedan Kungl. Maj:t den 31 i samma månad bifallit denna kommissionens hemställan och uppdragit åt kommissionen att närmare planlägga sådana kurser samt besluta om bidrag till och öva kontroll över dem, vidtog kommissionen omedelbart förberedande åtgärder. Dessa hava redan givit det resultat, att inom 7 kommuner fattats beslut om dylika kurser, redan omfattande omkring 1,500 unga kvinnor och minderåriga inom textilindustrien, varjämte inom ytterligare några kommuner beslut i enahanda syfte inom den närmaste tiden torde komma att fattas.

Såsom kommissionen i sin ovanberörda framställning erinrade, hade vederbörande arbetsgivare, som dittills i allmänhet själva lämnat understöd åt sina arbetslösa arbetare, förklarar sig icke i fortsättningen förmå att fullfölja denna understödsverksamhet, varför kommissionen ansåg sig böra förutsätta, att det allmänna skulle nödgas snart övertaga det huvudsakliga ansvaret för de arbetslösas uppehälle.

Enligt sedermera ingångna upplysningar har så redan skett på åtskilliga orter. Vissa kommuner hava under hänvisning till det svåra ekonomiska läge, i vilket de råkat genom den omfattande arbetslösheten bland textilarbetarna, hemställt om större bidrag från statens sida än det i regel till understödsverksamheten utgående. Med den kännedom, kommissionen har om förhållandena, har det ock synts, som om skäl skulle föreligga för sådant medgivande i vissa fall. Det kan sålunda förutses, att staten skall bliva nödsakad åtaga sig avsevärda kostnader för nödtorftigt underhåll åt ett större antal av företrädesvis kvinnor och minderåriga inom textilindustrien.

Så länge åtminstone flertalet av de yngre samtidigt bevista de anordnade utbildningskurserna, behöva de demoraliserande verkningarna av arbetslösheten icke bliva framträdande. Emellertid komma dessa kurser i allmänhet att avslutas under loppet av april, och blir det då redan ur nyssberörda synpunkt angeläget att bereda dem någon lämplig sysselsättning.

I enlighet med sin vid upprepade tillfällen uttalade och av statsmakterna biträdda uppfattning om att hjälpåtgärder för de arbetslösa så vitt möjligt böra vara av förebyggande natur och åsyfta försörjning genom eget arbete, har kommissionen därför övervägt möjligheterna för att vid den varmare årstidens inträde — då utbildningskurserna avslutats — kunna bereda närmast dessa arbeterskor, men i mån av behov även andra mindre kraftiga arbetslösa sysselsättning av direkt produktiv beskaffenhet. Kommissionen har därvid utgått

ifrån, att i främsta rummet sådana arbeten böra komma ifråga, som äro ägnade att i någon mån säkerställa jordbruksproduktionen samt såvitt möjligt öka densamma. För detta ändamål vore naturligen principiellt förmånligast, om de arbetslösa kunde genom lämpliga åtgärder fördelas bland jordbrukare, som behöva ökad arbetskraft. Realiserandet av detta önskemål — till vilket kommissionen torde senare återkomma — får emellertid i detta fall som regel anses uteslutet, då den här ifrågavarande arbetskraften endast undantagsvis lämpar sig för egentligt jordbruksarbete och därför vid sådant varken kan göra sig förtjänt av erforderlig lön eller överhuvud mottagas av arbetsgivarna. Det gäller sålunda nu att uppsöka vissa speciellt lätta jordbruksproduktiva arbeten samt att för deras bedrivande skapa särskilda former, genom vilka staten åtager sig att bekosta skillnaden mellan å ena sidan värdet av det verkligen utförda arbetet och å andra sidan den löneinkomst, de arbetslösa behöva och böra få.

I båda dessa avseenden hava under de senaste åren vunnits värdefulla erfarenheter, av vilka ledning nu kan hämtas. Det har sålunda visat sig, att kvinnlig eller eljest för utarbeten mindre duglig arbetskraft från industrien mycket väl lämpar sig att användas till insamling av hjälpfoder, såsom ljung, löv och lavar, samt av medicinalväxter, skogsbär, ris och kottar. För att erhålla auktoritativa uttalanden rörande behovet ur folkhushållningssynpunkt att ordna sådan insamling har kommissionen hänvänt sig till folkhushållningskommissionen samt produktionskommittén, vilka förklarat sig anse högeligen önskvärt, att intet underlåtes för beredandet av tillgång till dylika för vår självförsörjning viktiga varor. Beträffande särskilt hjälpfodermedlen har framhållits, att de för innevarande fodersäsong tillgängliga förråden äro så otillräckliga, att under vårmånaderna — intill dess boskapen kan utfodras å betesmarker — verklig brist kommer att uppstå. Av största vikt vore därför att redan vid denna tidpunkt kunna anskaffa hjälpfoder till omedelbar användning. För detta ändamål lämpar sig ljungen i hög grad, då den är ett gott hjälpfodermedel och kan med fördel inbärgas tidigt på våren.

Nyss berörda insamlingsarbeten, vilka kunna försiggå under olika delar av den varma årstiden, torde emellertid icke under hela dess lopp erbjuda full sysselsättning för större antal till vissa platser samlade arbetarstyrkor. Det är därför önskvärt att med dem kombinera ytterligare något slag av lämpligt arbete, som kan upptagas och bedrivs såsom utfyllnad i arbetsplanen. Här-till ägna sig skogsplanteringsarbeten, vid vilka under somrarna 1916 och 1917 äldre män, kvinnor och minderåriga inom stenindustrien samt under den sistberörda sommaren även textilarbeterskor med gott resultat användes genom kommissionens försorg. Genom att i en sammanhängande serie anordna de olika nu berörda slagen av arbeten skulle oavbruten sysselsättning vid produktivt arbete av stor betydelse för landets självförsörjning och för framtiden kunna beredas under hela den varmare årstiden och därmed en förutsättning givas för mera omfattande organisativa anordningar.

Man får emellertid icke förbise de mycket stora vanskligheter, som möta när det gäller att till kroppsarbete i fria luften överföra en så ömtålig och i vissa avseenden mindre lämplig arbetskraft som bland andra textilindustriens kvinnor. Härför kräves uppenbarligen en omfattande organisation, som är på samma gång tekniskt och praktiskt kompetent samt erbjuder garantier för social omvårdnad och hänsynstagande till allmänt intresse.

Då kommissionen ansett sig böra preliminärt undersöka, huruvida någon redan förefintlig organisation kunde övertaga ifrågavarande organisativa upp-gift, har kommissionen i främsta rummet tänkt på skogssällskapet, som ur nyss omnämnda olika synpunkter syns särskilt lämpligt och av vars verksamhet för bispringande av stenarbetarna kommissionen haft goda erfarenheter. Skogs-

sällskapet, som med erkännansvärt intresse och framgång ägnat sig åt sin allmännyttiga uppgift att vårda och höja skogskulturen särskilt å försummad och eftersatt skogsmark, har redan utsträckt sin verksamhet till 13 län i södra och mellersta Sverige, där ett stort antal allmänningar nu stå under dess vård. Det har under sin ur offentlig synpunkt fullt betryggande ledning redan utfört omfattande skogsvårdande arbeten samt, såsom nyss antydde, även ställt sin erfarenhet till förfogande till förebyggande åtgärder gentemot kristidens arbetslöshet.

Å de under skogssällskapets förvaltning ställda allmänningarna finnas snart sagt obegränsade tillfällen till arbete av här ifrågavarande slag, där arbetsresultaten direkt eller indirekt skulle komma det allmänna till godo. Kommissionen har därför till sällskapets ledning riktat en preliminär hemställan, huruvida detsamma vore villigt att ställa sig till förfogande för realiserandet i större eller mindre omfattning av den här ovan skisserade planen samt närmare angiva, på vad sätt och under vilka villkor den syntes kunna genomföras genom dess medverkan. Från skogssällskapet har i anledning härav meddelats, att, ehuru denna uppgift väsentligen faller utanför dess arbetsprogram, sällskapet likväl icke vill undandraga sig att lämna sin medverkan till de planerade åtgärderna, då de — ehuru huvudsakligen åsyftande arbetslöshetens bekämpande och folkförsörjningens tryggnad — samtidigt kunna bli av betydelse för främjandet av sällskapets syften. På samma gång har emellertid betonats, att sällskapets ekonomiska resurser icke äro tillräckliga eller överhuvud kunna tagas i anspråk för ifrågavarande uppgift, varför det måste ankomma på det allmänna att åtaga sig kostnaderna för densamma.

Kommissionen har funnit denna ståndpunkt naturlig och anser, att från sällskapets sida några direkta uppoffringar icke böra ifrågasättas i annan mån än att dess ledning ställer sin vid anordnandet av likartade företag förvärvade erfarenhet till förfogande, så att det hela må ordnas på bästa möjliga sätt.

Av denna kommissionens uppfattning följer, att det allmänna och närmast staten åtager sig hela kostnaden för såväl organisation som arbetslöner. I dessa senare ingå då självkostnaderna för logi, mat och särskilt anskaffad beklädnad m. m. Å andra sidan skulle givetvis insamlade hjälpfodermedel, bär, medicinalväxter och dylikt tillfalla staten. Utgifterna för frön, plantor och arbetsverktyg till skogsodlingsändamål påföras emellertid vederbörande allmänningar, vilka genom skogsodlingsarbetena vinna ökat värde.

De sannolika kostnaderna för arbetena bli givetvis beroende av den omfattning, i vilken arbetsplanen kan och behöver genomföras. Härom är för närvarande omöjligt att med bestämdhet yttra sig, men synas alla omständigheter tala för, att de förefintliga möjligheterna måste helt utnyttjas. Då därjämte förberedelserna måste verkställas med stor omsorg och kräva avsevärd tid, har kommissionen icke ansett sig kunna längre ställa sig avvaktande, enär risk därigenom skulle uppkomma icke blott ur arbetslöshetssynpunkt utan även för hjälpfoderinsamlingens önskvärda bedrivande under de första vårmånaderna, då foderbristen blir överhängande. Med hänsyn dels till den stora arbetslösheten inom textilindustrin, dels till de oroväckande utsikterna inom andra industrigrenar har kommissionen därför beräknat, att planen skulle behöva och kunna realiseras i en omfattning, som kräver anvisandet av 2 miljoner kronor. Självfallet böra emellertid förberedelserna, tills vidare och intill dess fastare utgångspunkter föreligga, planeras i en begränsad skala och utvidgning i arbetsprogrammet endast ske i den mån verkligt behov därav påtagligen framträder.

Kommissionen räknar visserligen med sannolikheten av att statens verkliga kostnader för ifrågavarande arbetsföretag komma att ställa sig avsevärt högre än om arbetslöshetsunderstöd lämnades de arbetslösa. Enligt kommissionens

mening bör emellertid icke någon tvekan föreligga om fördelen ur alla synpunkter av att söka förverkliga den här skisserade planen, så långt det finnes vara möjligt och lämpligt.

Med avseende å det allmännas kostnad bör därjämte erinras, att densamma i väsentlig mån direkt uppväges av värdet å de för statens räkning insamlade varorna samt indirekt av värdestegringen å allmänningssområdena.

För att inhämta de närmast intresserade mening om den nu angivna planen har kommissionen rörande densamma haft överläggningar med representanter för — förutom skogssällskapet — jämväl textilindustriförbundet samt textilarbetarförbundets ledning och textilarbeterskor i Stockholm, Norrköping, Malmö, Göteborg och Borås. Från såväl arbetsgivarnas som arbetarnas sida har därvid uttalats full anslutning till planen samt beredvillighet att medverka till dess genomförande. Sådan medverkan synes även i fortsättningen böra på lämpligt sätt tagas i anspråk.

Såsom i det föregående omnämnts, är skogssällskapet berett att ställa till förfogande lämpliga allmänningssmarker samt att i övrigt tillhandagå med råd och dåd. Det har emellertid förutsatts, att åt en av Kungl. Maj:t utsedd, med skogssällskapet nära samverkande särskild arbetsdirektion skulle anförtros att närmast organisera och leda företaget samt bestämma om dess detaljer i anslutning till här ovan angivna riktlinjer. Åt arbetslöshetskommissionen torde dock böra givas uppdrag att meddela erforderliga anvisningar och öva kontroll beträffande såväl arbetenas omfattning, urvalet av arbetskraft och deras löneförmåner som ock viktigare anordningar i övrigt.

Med hänsyn till företagens omfattning och beskaffenhet torde därutöver vara lämpligt att bestämma om granskning av dess förvaltning genom särskilda av Kungl. Maj:t utsedda revisorer.

Med åberopande av vad sålunda anförts får arbetslöshetskommissionen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte för anordnandet av hjälpfoderinsamling, skogsodling och dylika arbeten för arbetslösa av arbetslöshetsanslaget anvisa ett belopp av högst 2 miljoner kronor.»

Kungl. Maj:t godkände genom beslut den 8 mars 1918 av kommissionen framställda förslag, samt vidare, att för åtnjutande av de använda medlen skulle följande villkor och bestämmelser gälla:

»Skogsodlingsarbeten skola endast utföras i allmänningssområden, stående under skogssällskapets förvaltning, i den mån icke arbetslöshetens omfattning, arbetenas ändamålsenliga anordnande eller andra särskilda skäl påkalla deras förläggande till viss annan mark. Övriga arbeten må bedrivas å allmänningssområde eller annan mark, som för ändamålet ställes till förfogande.

Arbetena skola stå under ledning av en särskild, med skogssällskapet samverkande arbetsdirektion, bestående av fem, av chefen för civildepartementet utsedda personer, med rätt för direktionen att med sig, i mån av behov, adjungera representanter för arbetsgivare och arbetare inom yrkesgrenar, från vilka arbetslösa i större antal komma att deltaga i arbetena.

Arbetsdirektionen skall med statens arbetslöshetskommission rådföra sig angående arbetenas beskaffenhet, plats för desamma och den omfattning, i vilken de skola bedrivas, angående urvalet av de arbetslösa, som skola användas, angående storleken av de arbetslöner, som skola utbetalas, och sättet för deras beräkning, samt ställa sig till efterrättelse de anvisningar arbetslöshetskommissionen i såväl berörda som andra avseenden meddelar, ävensom till arbetslöshetskommissionen lämna alla de upplysningar, som av arbetslöshetskommissionen infordras. Det tillkommer arbetslöshetskommissionen att jämväl i övrigt utöva den kontroll å arbetena, vartill kommissionen kan finna anledning.

Alla för skogsodling och dylika arbeten uppkommande kostnader för frön, plantor och arbetsverktyg skola bestridas av vederbörande jordägare.

Arbetena må ej anordnas eller bedrivas på sådant sätt, att någon skadeståndsskyldighet därigenom åsamkas kronan.

Önskar jordbrukare i grannskapet av plats, där arbetena bedrivas, hjälp till inbärgning av foder, spannmål eller rotfrukter eller till annat brådskande jordbruksarbete, har arbetsdirektionen att söka tillhandahålla sådan arbets hjälp, i den mån så lämpligen ske kan medelst den på platsen till dess förfogande stående arbetsstyrkan, och åligger det arbetsdirektionen att även i detta fall sörja för arbetarnas inkvartering, bespising och kontanta avlöning mot det vederlag från jordbrukares sida, som med hänsyn till det utförda arbetets värde enligt ortens pris finnes skäligt och med dem överenskommes.

För arbetenas utförande må användas endast sådana arbetslösa, för vilka icke anställning kunnat beredas direkt i jordbrukares tjänst eller i annat arbete i hemorten.

Arbetsdirektionen skall vidtaga anordningar för att viss del av arbetsinkomsten inbesparas för underhåll av arbetarens familj eller för utbetalning till dem vid avgång från arbetet.

Efter arbetenas avslutande skall redovisning för de anvisade medlens användning för granskning överlämnas till två av chefen för civildepartementet utsedda revisorer samt därefter, åtföljd av deras redogörelse för granskningens resultat, ingivas till civildepartementet.»

I samråd med vederbörande arbetar- och arbetsgivarsammanslutningar utarbetades sedermera organisationen i detalj. Arbetsvillkoren fastställdes så att daglönen för manliga och kvinnliga arbetare skulle utgöra resp. kr. 2:25 och 2:— med tillägg av kr. 1:— för manliga (självförsörjare) samt fri förplägnad och inkvartering, vilka naturaförmåner uppskattades till ett värde av tillhoppa kr. 2:75 per dag och arbetare. De kvinnliga arbetarna försågos dessutom med kläder och skodon, vilka de fingo tillösa sig genom ett mindre avdrag å lönen. Den del av skogssällskapets organisation, som handhade dessa arbetsuppgifter med beredande av arbetstillfällen för oförvällat arbetslösa personer och som hade sin centralledning förlagd till Göteborg, antog namnet »Skogssällskapets statsarbeten» och kunde redan i april 1918 utsända de första kolonierna av arbetslösa textilarbetare från Malmö till arbete på några under skogssällskapets förvaltning stående allrännigar i mellersta Skåne. Under sommaren 1918 igångsattes åtskilliga nya arbetsföretag av skogsodlings- och skogsförbättringskaraktär, av vilka flertalet voro förlagda till västra Sverige. Hela den sysselsatta arbetsstyrkan uppgick under sommaren 1918 till sammanlagt 4,300 personer, varav 2,500 kvinnor, och under vintern 1918—1919 bereddes 600 arbetslösa män sysselsättning på ett mindre antal kolonier, huvudsakligen för utdikning av mossar.

Omedelbart efter vapenstilleståndet den 11 november 1918 drabbades såväl konfektions- som skoindustrierna av en förlamande stagnation. En dylik gjorde sig under 1919 gällande jämväl inom läderindustrien, järnmalsgruvorna, de mekaniska verkstäderna och pappersbruken. På grund av svårigheterna för textilindustrien måste en ganska omfattande understödsverksamhet igångsättas under år 1918, varvid de kommuner, i vilka textilfabrikerna voro belägna, för första gången i större utsträckning hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om att erhålla högre statsbidrag än normalt medgivna 50 % av understödsbeloppen; dessa framställningar beviljades i regel av Kungl. Maj:t. Även inom åtskilliga andra kommuner måste understödsverksamhet igångsättas. Under december 1918 pågick sålunda dylik understödsverksamhet i 22 städer och 26 landsbygdskommuner för en kostnad av 313,812 kronor, varav statens andel beräknades till 196,510 kronor. För hela år 1918 uppgick understödskostnaden till det betydande totalbeloppet av 3,158,543 kronor. Stegringen av kostnaderna för kontantunderstödsverksamheten förorsakades i huvudsak av depressionen inom textilindustrien.

Emellertid förbättrades konjunkturerna på nytt under våren och sommaren 1920 för att i slutet av sistnämnda år ånyo försämras i en mycket kraftigare omfattning än någon gång tidigare. Denna försämring fortsatte under vintern 1920—1921, och de arbetslösas antal växte för varje månad under sommaren 1921. Arbetslöshetskommissionen, som icke vid något tillfälle efter 1914 behövt förhyra egna lokaler för sin verksamhet eller anställa egen kanslipersonal utan bedrivit sin verksamhet i socialstyrelsens lokaler och med tillhjälp av socialstyrelsens personal, måste under sommaren 1921 gå i författning om förhyrandet av speciella lokaler för sin verksamhet samt anställa egen kanslipersonal.

Stenindustriens arbetare hade under alla åren efter 1914 utan avbrott lidit av en omfattande arbetslöshet. För att bereda denna industris arbetare arbetstillfällen hade redan under år 1916 inrättats ett provisoriskt organ, statens stenleveranscentral, som förmedlade lån till kommuner för inköp av gatsten, varjämte under åren 1917—1922 gjordes direkta statsbeställningar av gatsten på samma sätt som nyss skett under åren 1931—1932. Dessa statsbeställningar uppgingo till ett belopp av 9,175,000 kronor, av vilket belopp dock endast 7,617,282 kronor togos i anspråk. Stenen försålles till självkostnadspris eller ställdes till olika statliga organs förfogande, varjämte kvarvarande partier under åren efter 1922 gratis utlämnades till kommuner och vägdistrikt.

På grund av den starka depressionen hade skogsavverkning under vintern 1920—1921 i vårt land bedrivits endast i obetydlig omfattning. Den härigenom uppkomna arbetslösheten drabbade framför allt landets nordliga delar, och svårigheterna för skogskommunerna blevo härigenom mycket stora. Då det icke gärna var möjligt för skogssällskapets statsarbeten med säte i Göteborg att anordna arbetsföretag i dessa delar av landet, organiserades från och med den 1 juli 1921 för Norrlands vidkommande ett nytt verkställande organ för arbetslöshetskommissionen, som erhöll namnet »Norrlands statsarbeten», med säte i Umeå.

Arbetsmarknadens försämring fortsatte även under första halvåret 1922, och under perioden 1921—1923 måste hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa personer i vårt land erhålla en större omfattning än någon gång tidigare. Under våren 1922 steg siffran över anmälda arbetslösa till 163,000 personer, och i slutet av februari 1922 voro 65,400 personer understödda med statsbidrag. I slutet av mars uppgick antalet i statliga nödhjulsarbeten placerade personer till 31,583. Den 31 januari voro i kommunala nödhjulsarbeten placerade 13,151 personer. Högsta antalet statliga arbetsföretag utgjorde (den 30 april samma år) 669.

Under år 1923 inträdde ånyo en förbättring av läget på arbetsmarknaden, och på våren 1924 kunde såväl skogssällskapets statsarbeten — sedan oktober 1921 benämnda »södra Sveriges statsarbeten» — som Norrlands statsarbeten avveckla sin verksamhet. I samband med denna avveckling beviljade Kungl. Maj:t på framställning av kommissionen ett belopp av 3,100,000 kronor för färdigställandet på den öppna arbetsmarknaden av ett hundratal ofullbordade arbetsföretag. Verksamheten förlades i sin helhet till kommissionens centralkontor i Stockholm, och kommissionen övertog teknisk personal i lämplig omfattning från de båda verkställighetsorganen i Göteborg och Umeå samt gjorde sig beredd att under år 1924 slutföra återstående kontraherade arbetsföretag samt avveckla hela hjälpverksamheten. Understödsverksamheten, som helt inställts fr. o. m. augusti 1923, återupptogs icke under 1924. I september sistnämnda år sysselsatte kommissionen vid trenne ofullbordade företag en arbetsstyrka på 373 man. Någon avveckling av statens arbetslöshetskommission kom emellertid icke till stånd under hösten 1924. Redan i oktober månad inträdde näm-

ligen på nytt en stark ökning av arbetslösheten, och de anmälda arbetslösa antal uppgick i slutet av februari 1925 till 21,600 personer.

Under åren 1925—1930 rådde på vårt lands arbetsmarknad förhållandevis goda konjunkturer. Arbetslösheten steg under vinterhalvåret till högst mellan 20- och 30,000 personer under påverkan av säsongarbetslösheten och sjönk i allmänhet under sommarmånaderna ned till mellan 5- och 10,000 personer.

Till belysande av arbetsmarknadens läge under år 1927 företogs i vårt land en tredje arbetslöshetsräkning, som ägde rum den 5 maj 1927. Denna räkning verkställdes närmast för att bilda underlaget till det utredningsarbete beträffande arbetslöshetens omfattning, karaktär och orsaker, som skulle verkställas av den jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 11 mars 1927 tillsatta arbetslöshetsutredningen. Denna tredje arbetslöshetsräkning genomfördes under något olika betingelser än dem, som gällde vid tidigare räkningar 1909 och 1910. Under det att dessa sistnämnda hade varit av frivillig karaktär, var arbetslöshetsräkningen den 5 maj 1927 tvingande för de orter, som genom Kungl. Maj:ts beslut ålagts att i räkningen deltaga. I densamma deltog 873 kommuner, vilka utgjordes av 113 städer, 39 köpingar och 721 landskommuner med en sammanlagd befolkning av 4,000,000 eller  $\frac{2}{3}$  av rikets totala folkmängd. Vid denna räkning anmälde sig sammanlagt 64,675 personer, varav 1,900 voro kvinnor.

Genom dessa verkställda trenne arbetslöshetsräkningar kan man bedöma arbetslöshetens omfattning vid skilda tidpunkter. Under det att man vid de tvenne första räkningarna 1909 och 1910 icke hade några andra möjligheter att erhålla en sammanfattande bild av läget på arbetsmarknaden, så föreligga numera icke mindre än trenne olika statistiska system för att bedöma arbetsmarknadens utveckling och läge. Först och främst kan man med den omfattning, som den offentliga arbetsförmedlingen numera har i vårt land, i dess varje månad publicerade statistik över antalet arbetslösa personer på 100 ledig-anmälda platser se, huru detta relationstal gestaltar sig. Vidare har man sedan 1911 för varje månad statistisk över huru *arbetslöshetsprocenten* gestaltar sig inom de fackförbund, som tillhöra landsorganisationen i Sverige. Detta siffermaterial, som bearbetas av socialstyrelsen och varje månad publiceras i dess tidskrift »Sociala meddelanden», torde i regel giva en rättvisande bild av läget på den svenska arbetsmarknaden, då ifrågavarande procent numera uträknas på ett medlemsantal av mellan 350- och 450,000. Vidare kan man ur de absoluta tal, som publiceras i arbetslöshetskommissionens månadsrapporter till socialdepartementet över hos de lokala arbetslöshetsorganen anmälda hjälpbehövande arbetslösa, jämväl avläsa läget på arbetsmarknaden. Medelst dessa trenne olika metoder för bedömning av arbetsmarknadens läge kan man visserligen icke konstatera det absoluta antalet arbetslösa inom landet, men man kan alltid se, huruvida arbetslösheten vid jämförelse mellan tvenne tidpunkter befinner sig i stigande eller fallande, och de olika metoderna utvisa i allmänhet en bestämd lagbundenhet, som måste anses innebära ett bevis för att desamma var för sig markera en riktig tendens beträffande arbetsmarknadens utveckling. I särskilda bilagor till denna redogörelse meddelas dels en förteckning över antalet anmälda arbetslösa och under vilka former och i vilken omfattning hjälp kunnat beredas, dels ock förteckningar över de siffror över arbetsmarknadens utveckling och läge, som arbetsförmedlingsanstaltens och fackförningarnas statistik uppvisat under olika år (Bil. 1—4<sup>1</sup>).

De relativt goda konjunkturer, som under åren 1924—1930 präglade den svenska arbetsmarknaden, började i slutet av år 1930 att förete en vikande tendens. I december sistnämnda år anmälde sig hos de kommunala hjälporganen sammanlagt 31,901 personer arbetslösa, och denna på nytt konstaterade för-

<sup>1</sup> Bil. 2—4 här uteslutna.

sämring av arbetsmarknadens läge har sedan dess praktiskt taget oavbrutet fortsatt. Under år 1931 utgjorde siffrorna lägst 30,520 i juli och högst 88,761 i december. Under 1932 stego siffrorna ytterligare till lägst 94,687 i juli och högst 161,155 i december. Under innevarande år utvisar januari en arbetslöshets-siffra av 189,225 och februari 181,944.

Hjälperksamheten har även starkt ökat under tiden efter 1930. Vid februari månads slut innevarande år voro 17,275 personer placerade i statliga reservarbeten, 9,684 i statskommunala reservarbeten och 52,909 uppbyggda understöd med statsbidrag, varjämte kommunerna i egna kommunala reservarbeten sysselsatte 18,597 och av egna medel utbetalade understöd utan statsbidrag till 21,385 personer. Hela antalet av stat och kommun hjälpta arbetslösa utgjorde sålunda tillsammans 119,850 personer, motsvarande 65.9 % av vid samma tidpunkt anmälda arbetslösa.

Under alla åren efter 1914 hava de svenska statsmakterna hävdad den principen, att de oförvällat arbetslösa i första hand borde beredas arbetstillfällen. Då den öppna arbetsmarknaden icke kunde erbjuda dylika i tillräcklig omfattning, organiserades här omnämnda statliga arbetsföretag, vilka från och med sommaren 1929 benämnas reservarbeten. Vid dessa skola, jämlikt statsmakternas beslut, gälla speciella arbetsvillkor, som framgår av följande.

Lönerna vid av arbetslöshetskommissionen i egen regi bedrivna statliga arbetsföretag — vilka till en början utfördes genom resp. verkställighetsorgan i Göteborg och Umeå — fastställdes under åren 1918—1921 på sådant sätt, att med ledning av vissa uppgifter från orter, vari arbetsföretagen voro belägna, beräknades för varje arbetsföretag en viss dagsförtjänst, i regel något understigande de löner, som tillämpades vid likartade arbetsföretag på den öppna arbetsmarknaden inom vederbörande ort. Sedan emellertid i början av 1922 bl. a. i riksdagen gjorts gällande, att lönerna vid de statliga arbetsplatserna på sina håll överstego lönerna på den öppna arbetsmarknaden, upptogs löneproblemet till behandling vid 1922 års riksdag. Riksdagen gjorde sistnämnda år beträffande lönesättningen vid de statliga nödhjälpsarbetena på förslag av statsutskottet följande principuttalande:

»Vidkommande lönerna vid de statliga nödhjälpsarbetena synes det utskottet, som om dessa löner på de särskilda orterna borde mera smidigt anpassas efter nu rådande lönenivå än som på sina håll hittills torde hava varit fallet, samt håller utskottet vidare före, att kommissionen för varje särskilt fall torde böra fastställa, med huru mycket en nödhjälpsarbetares löneförmåner skola understiga de löner, som äro gällande för grovarbetare på den öppna arbetsmarknaden, med skälig hänsyn därvid tagen till vederbörandes möjligheter att bereda sig uppehälle på den sålunda fastställda nödhjälpslönen.»

Sedan arbetslöshetskommissionen delgivits detta riksdagens beslut, verkställde kommissionen en undersökning av de löner, som utgingo till grovarbetare på olika arbetsområden i de orter, där kommissionens arbetsföretag voro belägna. Med ledning av sålunda erhållna löneuppgifter placerade kommissionen de olika kommunerna i en särskilt utarbetad löneskala, som från början kom att innehålla 12 olika lönegrupper, uppdelade i 50-öres-intervaller med belopp lig-gande mellan kronor 3: — och kronor 8: 50. Nödhjälpslönerna återigen erhöles genom att de fastställda grovarbetarlönerna minskades med vissa procent, som i denna första löneskala ursprungligen fastställdes till lägst 15 % i 3-kronorsgruppen och högst 25 % i 8: 50-gruppen. På grund av anförda besvär beslöt Kungl. Maj:t, att de trenne lägsta reduktionsprocentsatserna, 15, 16 och 17, skulle utgöra 2, 9 och 14. Med ledning av de grovarbetarlöner, som på detta sätt fastställdes för varje kommun, vilken erhöles statsbidrag till pågående hjälperksamhet för oförvällat arbetslösa personer, fastställde kommissionen

härefter jämväl en skala för de understödsbelopp, som fingo tillämpas för kommuner, vilka erhöles kommissionens medgivande att bedriva understödsverksamhet med bidrag av statsmedel. Jämlikt redan i första understödskungörelsen 1914 fastställda grunder utgingo understödsbeloppen med visst belopp för man och hustru, ensam person över 18 år, ensam person mellan 15 och 18 år samt med visst belopp för varje barn under 15 år. Fr. o. m. den 1 maj 1922 maximerade kommissionen understödsbeloppen per vecka, och dessas maximibelopp utgjorde under tiden 1 maj—30 november 1922 två tredjedelar av kommuns fastställda grovarbetarlön per dag men nedsattes fr. o. m. den 1 december 1922 till hälften av för vederbörande kommun fastställd grovarbetarlön. Dessa maximerade understödssatser hava i den mån understödsverksamhet av kommissionen medgivits bibehållits oförändrade intill utgången av år 1931. På grund av arbetslöshetens långvarighet, som medförde svårigheter, särskilt för familjeförsörjare med barnrika familjer, medgav kommissionen från och med 1932 års början, att maximibeloppet av understöd per vecka ånyo finge uppgå till  $\frac{2}{3}$  av grovarbetarlönen inom vederbörande kommuner. Då understödsbeloppen för de olika kategorierna bibehölls oförändrade, kom emellertid denna ökning av understödets maximibelopp endast att få betydelse för barnrika familjer.

Beträffande understödsverksamheten gällde under åren 1914—1920, att kommunerna själva fingo avgöra, huruvida understödsverksamhet med statsbidrag skulle igångsättas eller icke. Med hänsyn till den starkt växande arbetslösheten i början av år 1921 beslöts emellertid av 1921 års riksdag, att kommun eller landsting, som efter den 15 juli angivna år ämnade börja verksamhet för beredande av arbetslöshetsunderstöd och önskade för sådant ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, hade att innan verksamheten påbörjades inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om erhållande av statsbidrag.

Undersökningar angående grovarbetarlönerna på den öppna marknaden ha av kommissionen verkställts under åren 1922, 1923, 1926, 1930 och 1932.

Den för närvarande gällande löneskalan har följande utseende:

Fastställd grovarbetarlön per dag	Reservarbetslön		Arbetslöshetsunderstöd							
			Understödsbelopp per dag för				Maximum <sup>1</sup>			
	Per dag vid ackordsarbete (ej garanterad)	Per timme vid tidlönsarbete	Man och hustru	Ensam person över 18 år	Ensam person 15—18 år	Barn	Skala I		Skala II	
							Per vecka	Per dag	Per vecka	Per dag
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
9.—	7.—	0.65	3.—	2.—	1.20	0.60	27.—	4.50	36.—	6.—
8.50	6.75	0.63	3.—	2.—	1.20	0.60	25.50	4.25	34.—	5.67
8.—	6.40	0.60	2.—	2.—	1.20	0.60	24.—	4.—	32.—	5.33
7.50	6.10	0.57	2.85	1.90	1.15	0.55	22.50	3.75	30.—	5.—
7.—	5.75	0.54	2.70	1.80	1.10	0.55	21.—	3.50	28.—	4.67
6.50	5.40	0.50	2.55	1.70	1.—	0.50	19.50	3.25	26.—	4.33
6.—	5.05	0.47	2.40	1.60	0.95	0.50	18.—	3.—	24.—	4.—
5.50	4.70	0.44	2.20	1.45	0.90	0.45	16.50	2.75	22.—	3.67
5.—	4.30	0.40	2.05	1.35	0.80	0.40	15.—	2.50	20.—	3.33
4.50	4.—	0.37	1.85	1.25	0.75	0.35	13.50	2.25	18.—	3.—
4.—	3.70	0.35	1.75	1.15	0.70	0.35	12.—	2.—	16.—	2.67
3.50	3.45	0.32	1.60	1.05	0.65	0.30	10.50	1.75	14.—	2.33
3.—	2.95	0.27	1.50	1.—	0.60	0.30	9.—	1.50	12.—	2.—

<sup>1</sup> På grund av det svåra arbetslöshetsläge, som varit för handen i vissa kommuner år 1932 och för att kunna lämna effektivare hjälp åt mera barnrika familjer har kommissionen beslutat att högsta understödsbeloppet må från och med den 1 jan. 1932 tillsvidare utgå på sådant sätt, att detta belopp motsvarar  $\frac{2}{3}$  av den för kommunen fastställda grovarbetarlönen.

Utöver lönen kunna emellertid familjeförsörjare efter hemortskommunens beslut därom och under härneda angivna förutsättningar komma i åtnjutande av ett s. k. ortstillägg. Det inträffar nämligen ofta, att en försörjningspliktig arbetslös person placeras vid ett reservarbete, som bedrivs på en ort med lägre reservarbetslön än den, som gäller i hans hemort. Enär den grundregeln likväl måste fasthållas, att alla arbetare på en och samma arbetsplats skola utfå en efter enahanda grunder beräknad lön, d. v. s. den för arbetsplatsen bestämda reservarbetslönen, har föreskrivits, att försörjningspliktig person i dylika fall må kunna efter hemortskommunens prövning av det större eller mindre hjälpbehovet uppbära ett ortstillägg. Detta ortstillägg, som direkt tillställs den, för vilken arbetaren är försörjningspliktig, utgår fr. o. m. sommaren 1922 med ett belopp, som högst uppgår till skillnaden mellan den fastställda reservarbetslönen i hemorten och reservarbetslönen å arbetsplatsen.

Ortstilläggens belopp fastställas och utgå efter följande skala:

Grov- arbetar- lön i hemorten	Grovarbetarlön på arbetsplatsen (reservarbetslön)												
	9:— (7:—)	8:50 (6:75)	8:— (6:40)	7:50 (6:10)	7:— (5:75)	6:50 (5:40)	6:— (5:05)	5:50 (4:70)	5:— (4:30)	4:50 (4:—)	4:— (3:70)	3:50 (3:45)	3:— (2:95)
9:— . . .	—	0:25	0:60	0:90	1:25	1:60	1:95	2:30	2:70	3:—	3:30	3:55	4:05
8:50 . . .	—	—	0:35	0:65	1:—	1:35	1:70	2:05	2:45	2:75	3:05	3:30	3:80
8:— . . .	—	—	—	0:30	0:65	1:—	1:35	1:70	2:10	2:40	2:70	2:95	3:45
7:50 . . .	—	—	—	—	0:35	0:70	1:05	1:40	1:80	2:10	2:40	2:65	3:15
7:— . . .	—	—	—	—	—	0:35	0:70	1:05	1:45	1:75	2:05	2:30	2:80
6:50 . . .	—	—	—	—	—	—	0:35	0:70	1:10	1:40	1:70	1:95	2:45
6:— . . .	—	—	—	—	—	—	—	0:35	0:75	1:05	1:35	1:60	2:10
5:50 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	0:40	0:70	1:—	1:25	1:75
5:— . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0:30	0:60	0:85	1:35
4:50 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0:30	0:55	1:05
4:— . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0:25	0:75
3:50 . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0:50
3:— . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Beträffande vilka, som skola anses vara familjeförsörjare, gälla särskilda bestämmelser.

Om kommun beslutar, att ortstillägg skall utgå, delgives detta beslut arbetslöshetskommissionen, som förskotterar ortstillägget genom utbetalningar till familjeförsörjarens familj två gånger i månaden. Kommissionen utställer sedermera räkning på vederbörande hemkommun å det sålunda förskotterade beloppet. Kommuner med svag ekonomi äro emellertid berättigade att hos kommissionen göra framställning om att dylikt ortstillägg helt eller delvis måtte utgå av statsmedel, och i åtskilliga fall har arbetslöshetskommissionen åtagit sig att med statsmedel gälda förekommande ortstillägg.

Beträffande hjälpverksamhetens förhållande till arbetskonflikter, såväl på den öppna arbetsmarknaden som vid olika slag av reservarbeten, gälla särskilda av riksdagen fastställda bestämmelser av 1922, 1923 och 1926. Dessa bestämmelser torde numera vara allmänt kända, varför någon mera ingående redogörelse om dessa här ej synes påkallad.

Rörande de principer, som gälla för den hjälpverksamhet för oförvållat arbetslösa personer, till vilken statsbidrag kan utgå, gäller först och främst, att denna är grundad på en behovsprövning av varje person, som hos de kommunala organen gör framställning om hjälp på grund av oförvållad arbetslöshet.

Någon i lag eller författning föreskriven rätt till dylik hjälp föreligger sålunda icke. Beträffande de olika förekommande hjälpformerna har redan förut angivits, att såsom en grundläggande bestämmelse gäller, att arbete i första hand skall beredas hjälpsökande arbetslös person. Kan arbete icke beredas på den öppna marknaden, kan kommunalt hjälporgan hos statens arbetslöshetskommission göra framställning om erhållande av platser vid av kommissionen bedrivna statliga arbetsföretag. Erhållas dylika platser, åligger det kommun att ansvara för att de arbetslösa, som beretts anställning, äro lämpligt utrustade för arbetet samt att förskottera resekostnader till anvisad arbetsplats. Dylika resekostnader ersättas av kommissionen, därest vederbörande arbetare ankomma till arbetsplatsen, upptaga arbetet samt kvarstanna och utföra arbete under minst 6 dagar på anvisad arbetsplats. Arbetet skall enligt gällande bestämmelser i huvudsak utföras på ackord, varvid gäller, att ackordsprisen skola fastställas på sådant sätt, att vederbörande arbetsledare kan beräkna, att vid normal arbetsintensitet under 8 timmars arbete per dag en viss reservarbetslön skall kunna uppnås, beräknad efter de grunder, som tidigare angivits.

Vidare förefinnes möjlighet för en kommun, som drabats av arbetslöshet, att igångsätta s. k. statskommunala arbetsföretag. Dessa arbetsföretag äro sådana, som av en kommun bedrivs i egen regi, med egen arbetsledning och till vilkas utförande visst statsbidrag kan erhållas. Dylikt statsbidrag utgick under tiden fr. o. m. 1922, då riksdagen första gången medgav denna hjälpform, och intill utgången av juni månad 1928 med samma belopp, som skulle tillkommit vederbörande vid företaget sysselsatta personer, därest dessa uppburit kontantunderstöd med bidrag av statsmedel. Fr. o. m. den 1 juli 1928 utgår statsbidrag till statskommunala arbetsföretag med viss procent av den lön, som kommissionen bestämt skall tillämpas inom kommun, som erhållit rätt att bedriva dylikt arbetsföretag och att erhålla statsbidrag härtill. Principiellt gäller, att lönerna vid de statskommunala arbetsföretagen skola fastställas och utgå efter samma grunder, som gälla för rent statliga arbetsföretag för arbetslösa. Vid statskommunalt arbetsföretag skall kommissionen fastställa det högsta antal personer, som vid varje givet tillfälle får sysselsättas i dylikt arbetsföretag inom vederbörande kommun.

Beträffande understödsverksamhet med bidrag av statsmedel gäller först och främst, att kommun, som önskar bedriva dylik verksamhet, har att innan verksamheten begynnes hos kommissionen begära tillstånd till igångsättande av sådan verksamhet. Under det att kommissionen vid föregående stora arbetslöshetskris 1921—1923 vid medgivandet av rätt till understödsverksamhet medgav kommun att själv fastställa omfattningen av den medgivna understödsverksamheten, tillämpas fr. o. m. 1925, att kommissionen alltid fastställer det högsta antal personer, som vid varje tidpunkt får uppbära understöd med bidrag av statsmedel, samt jämväl den tidsperiod, varunder dylik rätt till understödsverksamhet gäller. Skulle antalet medgivna understödsrum befinnas vara för litet, kan kommun hos kommissionen göra framställning om utökad rätt till statsbidrag, liksom kommun, som anser sig behöva fortsätta med dylik understödsverksamhet utöver den tid, som kommissionen fastställt, måste hos kommissionen göra framställning om förlängning. Kommissionen fastställer vidare de understödsskalor, som skola tillämpas — kommun obetaget att fastställa lägre belopp, men ej högre. Kommun, som bedriver understödsverksamhet, äger jämlikt stadgande i gällande understödskungörelse att såsom villkor för åtnjutande av understöd föreskriva, att understödstagare skall utföra visst lämpligt kommunalt arbete, ej överstigande 2 dagar per vecka. Understöds-tagare är vidare pliktig att å därför utsatta tider anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten. Kan arbete erbjudas, är understödstagare skyldig att emottaga dylikt. Därest understödstagare vägrar att emot-

taga erbjudet arbete eller därest han icke för ett ordentligt och nyktert levnadssätt, kan vederbörande understödsorgan besluta om understödets indragande. För att överhuvud taget vara berättigad att uppbära arbetslöshetsunderstöd med bidrag av statsmedel erfordras att vara inom landet bosatt svensk medborgare, att ha fyllt 15 år, att vara arbetsför inom sitt yrke samt att icke under de senaste 6 månaderna innan ansökan om understöd gjorts ha åtnjutit understöd av fattigvården, försåvitt icke särskilda förhållanden för beviljandet av dylikt understöd förelegat. Vidare skall, som förut anförts, understödstagare hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen ha sökt men icke kunnat erhålla arbete samt på grund av oförvållad arbetslöshet, som varat minst 6 arbetsdagar efter det att ansökan om understöd gjorts, befunnits vara i behov av dylik hjälp. Arbetslöshetsunderstöd får ej utgå för mer än 6 dagar i veckan. Statsbidraget till kommun, som medgivits rätt att bedriva understödsverksamhet med statsbidrag, utgår normalt med 50 % av de för vederbörande kommun fastställda understödsbeloppen. Denna procentsats kan emellertid ökas, där synnerligen vägande omständigheter så påkalla. Därest kommun önskar erhålla statsbidrag till mer än 50 % av understödskostnaderna skall framställning härom ingivas hos Kungl. Maj:t, varvid kommissionen beredes tillfälle att avgiva yttrande.

I särskilt ömmande fall kan hyreshjälp med statsbidrag tilldelas sådan arbetslös familjeförsörjare, som enligt förut angivna principer kan erhålla arbetslöshetsunderstöd. Såsom hyreshjälp anses även bidrag till betalning av ränta å skuld för eget hem samt bestridande av oundgängliga utgifter för hemmets och familjens sammanhållande. Tillstånd att bedriva hyreshjälpverksamhet med statsbidrag skall ingivas till arbetslöshetskommissionen, som jämväl för varje kommun fastställer de belopp, som kunna ifrågakomma. Statsbidrag till hyreshjälp utgår med högst 50 % av det belopp, som kommissionen med ledning av för vederbörande orter fastställda grovarbetarlöner och reservarbetslöner för envar understödstagare fastställer.

Kommunerna kunna vidare anordna kurser för arbetslösa personer mellan 15 och 25 år samt efter framställning hos kommissionen medgivnas statsbidrag till kursledare- och lärarelöner, beräknade efter vissa grunder. För dylik kursverksamhet gäller, att kurserna skola anordnas och stå under överinseende av kommunernas hjälporgan för oförvållat arbetslösa personer och att sagda organ äga fastställa, vilka personer bland de arbetslösa, som skola deltaga i kurserna. Kurser av detta slag äro att betrakta såsom hjälpåtgärder för oförvållat arbetslösa, och därest arbete kan beredas person, som deltagar i dylik kurs, är vederbörande skyldig att mottaga sålunda erbjudet arbete. För denna kursverksamhet föreligga sålunda icke utslutande utbildningssynpunkter, utan dessa kurser äro att betrakta såsom en speciellt för ungdomar lämpad hjälpform och sysselsättning. I regel erhålla kursdeltagarna understöd med statsbidrag.

De principer, vilka här i största korthet angivits för den inom vårt land bedrivna hjälpverksamheten för oförvållat arbetslösa personer, hava i sina grundläggande bestämmelser oförändrade varit gällande sedan 1914. Beträffande hjälpverksamhetens organisation gäller, att inom kommuner, som drabbats av större arbetslöshet än de själva kunna bemästra, kan antingen tillsättas ett särskilt hjälporgan, arbetslöshetskommitté, som kan vara gemensam för två eller flera kommuner, eller också kan kommun uppdraga åt annan kommunal myndighet att handhava ifrågavarande verksamhet. Arbetslöshetskommitté skall bestå av ordförande samt minst 4 och högst 10 ledamöter; för ordförande och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter. Ordförande och hans suppleanter förordnas av länsstyrelsen för viss tid; ledamöter och

deras suppleanter utses också för viss tid, i stad av stadsfullmäktige eller — där sådana ej finnas — av allmänna rådstugan, samt på landet av kommunalfullmäktige eller — där sådana ej finnas — av kommunalstämma. Revision av arbetslöshetskommittés verksamhet skall verkställas av särskilda revisorer. Minst en av revisorerna utses av länsstyrelsen, övriga revisorer väljas på samma sätt som kommitténs ledamöter. Till revisor, som utsetts av länsstyrelsen, kan utgå arvode av statsmedel med belopp, som av arbetslöshetskommissionen prövas skäligen med hänsyn till vederbörande revisor åliggande arbetsbörda. Gällande kungörelse angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp den 7 juli 1922 (419/1922) angiver därjämte, att länsstyrelse kan utse en läns hjälpkommitté, som har att i samråd med länsstyrelsen verka för samarbete mellan de olika kommunala understödsorganen. Vidare stadgas i kungörelsens sjätte paragraf, att den centrala ledningen av understödsverksamheten skall utövas av statens arbetslöshetskommission, vilken äger att med avseende å verksamheten meddela anvisningar och råd.

Av riksdagen har under åren 1914—1933 anvisats ett sammanlagt belopp av i runt tal 300 miljoner kronor till hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa personer, vartill komma 16 miljoner till de affärsdrivande verken och 6 miljoner till s. k. beredskapsarbeten.

I efterföljande framställningar komma mera detaljerade upplysningar att lämnas om den praktiska tillämpningen av de för hjälpverksamheten gällande principerna, vilka här endast i sina grundläggande delar ha kunnat angivas.

Stockholm den 14 mars 1933.

*Oskar Hagman.*

Bil. till bilaga A.

## Förteckning

över det antal personer som sammanlagt vid utgången av varje månad under åren 1921—31 mars 1933 anmält sig arbetslösa hos vederbörande kommunala hjälporgan.

Å r	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Genomsnitts- antal per år
1921 . . .	45,000	<i>approximativt beräknade</i>				—	70,000	—	—	96,000	117,000	140,883	—
1922 . . .	163,000	156,000	149,300	124,700	83,000	49,300	38,300	36,000	35,100	37,300	43,500	45,900	80,117
1923 . . .	55,500	49,200	43,400	35,200	24,100	20,700	19,100	15,800	12,700	11,900	13,800	16,100	26,458
1924* . . .	16,600	15,900	13,700	10,300	7,000	5,600	4,750	4,200	4,500	6,500	9,300	12,600	9,246
1925 . . .	20,600	21,600	18,600	14,800	12,100	10,300	9,400	9,450	10,150	13,150	18,000	20,300	14,871
1926 . . .	22,700	22,300	20,500	16,600	13,900	11,750	10,850	11,200	12,000	15,550	20,050	24,700	16,842
1927 . . .	27,400	25,400	22,400	22,200	18,100	15,200	12,200	12,700	12,900	16,450	21,400	24,200	19,213
1928 . . .	26,650	26,300	24,600	19,600	14,100	11,150	9,500	9,850	10,000	12,950	16,450	18,675	16,653
1929 . . .	18,519	17,695	15,692	12,256	8,449	5,865	5,055	4,849	5,036	7,301	9,791	12,041	10,212
1930 . . .	16,647	15,384	13,572	11,368	9,013	6,634	5,824	6,314	8,589	14,611	24,824	31,901	13,724
1931 . . .	40,245	41,595	41,885	39,396	34,550	31,057	30,520	35,701	40,377	57,143	77,254	88,761	46,540
1932 . . .	103,742	108,032	109,674	111,333	104,094	97,370	94,687	99,826	106,404	123,584	146,981	261,155	113,907
1933 . . .	189,225	181,944	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

\* Från och med den 1 januari 1924 beteckna dessa siffror antalet hjälpsökande personer.

## Bilaga B.

**Statliga och statskommunala reservarbeten.**

*Arbetsobjektens erhållande, kontraktsbestämmelser, arbetsplatsernas organisation och ledning m. m. samt allmänna tekniska synpunkter.*

(Föredrag inför särskilda utskottet den 16 mars 1933 av arbetschefen hos statens arbetslöshetskommission *G. Jonsson.*)

Den s. k. arbetslinjen i den hjälpverksamhet, som är anordnad i Sverige för att bereda hjälp åt arbetslösa, följer tre väsentligt olika banor och omfattar följande tre grupper arbeten:

statliga reservarbeten,  
statskommunala reservarbeten, och  
rent kommunala reservarbeten.

Den sista av dessa grupper — de rent kommunala reservarbetena — lämnas här ur räkningen, alldenstund statsbidrag icke utgår till desamma och villkoren vid dem bestämmas av resp. kommuner själva. Detta gör bl. a., att några ensartade linjer icke följas, och de ha därför i detta sammanhang mindre intresse.

De statliga och statskommunala reservarbetena återigen ha sina huvudvillkor reglerade genom statsmakternas beslut och drivas alltså i viss omfattning efter fullt likartade bestämmelser. Skillnaden dem emellan är emellertid, att vid de statliga reservarbetena den direkta arbetsledningen ligger hos det statliga organet — Arbetslöshetskommissionen — under det att vid de statskommunala reservarbetena ledningen helt och hållet ombesörjes av kommunerna själva; Kommissionen endast granskar och i viss mån kontrollerar dem samt utbetalar statsbidrag efter på förhand för varje arbete meddelade bestämmelser. Vid de statliga arbetena äger dessutom Kommissionen att disponera vid arbetsföretagen tillgängliga platser helt efter eget gottfinnande, varigenom möjlighet finnes att på dessa placera arbetslösa från vitt skilda orter med hänsyn till det behov, som på varje ställe och vid varje särskild tidpunkt kan göra sig gällande. Vid de statskommunala reservarbetena däremot äro platserna avsedda enbart för arbetare från den kommun, inom vilken resp. arbeten äro belägna. Detta innebär givetvis en fördel för kommunen. Emellertid erhålles däremot i regel icke så stort statsbidrag som vid rent statliga arbeten.

Den viktigaste bestämmelsen vid båda dessa kategorier arbeten gäller lönerna. Sålunda skall vid såväl statliga som statskommunala reservarbeten lönen ligga lägre än i öppna marknaden. För den skull skall i båda fallen s. k. reservarbetslön tillämpas. Härom närmare längre fram.

**A. Statliga reservarbeten.**

Gällande författning innehåller icke direkt några föreskrifter om de statliga reservarbetena. Statsmakterna hava emellertid godkänt verksamhetens allmänna grundsatser, liksom också den anordningen, enligt vilken det särskilda organet för deras utförande — arbetslöshetskommissionen — anförtratts uppgiften att med ledning av vissa principer och efter erfarenhetens anvisningar i praxis själv utgestalta regler för dessa arbetens utförande.

För att ett arbete skall lämpa sig som statligt reservarbete bör det i stort sett uppfylla nedanstående fordringar:

1. Arbetet skall komma stat, kommun eller allmän institution till godo samt vara ekonomiskt eller kulturellt berättigat, dock ej av den art, att det inom närmaste framtiden kan väntas komma till utförande på den öppna marknaden. Reservarbetena få med andra ord icke rycka undan arbetstillfällena av så att säga ordinarie karaktär;

2. Arbetet bör vara av den beskaffenhet, att arbetslönen utgör en jämförelsevis stor kvot av totalkostnaden. Arbeten, som förutsätta relativt stora kostnader för materialier och förbrukningsartiklar, äro sålunda icke lämpliga;

3. Arbetet bör vara av sådan art, att varje arbetare med normal arbetsförmåga lämpligen kan utföra detsamma;

4. Av särskilt värde äro arbeten, som kunna bedrivas även på vintern;

5. Arbetet bör kunna upptagas, nedläggas, inskränkas och helst även utökas i mån av arbetslöshetens omfattning.

Under en viss tidsperiod voro de statliga reservarbetena huvudsakligen förlagda till statens skogar och Domänstyrelsen stod sålunda som uppdragsgivare. Detta har emellertid under senare år förskjutits så, att Domänstyrelsens arbeten nu intaga endast ett mindre rum; för närvarande är endast c:a  $\frac{1}{10}$  av totala arbetsstyrkan placerad å dessa. Detta beror på olika omständigheter:

*dels* vill nämligen Domänstyrelsen reservera visst slag av arbeten för de å kronoparkerna boende kronotorparna eller befolkningen i trakten. (Särskilt gäller detta skogsdikningar och smärre väganläggningar.)

*dels* har under åren 1921—1927 avarbetats ganska mycket av tillgängliga arbetstillfällen å kronoparkerna, särskilt i södra och mellersta Sverige, vilket gör att tillgången på lämpliga arbetsobjekt väsentligt minskats.

I Norrland finnes naturligtvis ännu mycket att göra på kronoparkerna, men av vissa skäl, bl. a. arbetenas olämplighet som vinterarbeten, kunna dessa därför icke givas sådan omfattning, att de komma att intaga en dominerande plats.

Nu mera bedriver Kommissionen därför arbeten å en mångfald olika uppdragsgivare. Sålunda, förutom å Domänstyrelsen, jämväl å flera andra statliga myndigheter, å vägstyrelser och kommuner (arbetena å vägstyrelser intaga för närvarande det största rummet), å flottningföreningar, å hushållningssällskap, i några fall jämväl å bolag, i vilka staten till stor del är intresserad, å idrottsförbund eller å idrottsföreningar m. fl.

Anskaffandet av arbetstillfällen tillgår i regel på följande sätt:

1. Genom Arbetslöshetskommissionens eget initiativ och åtgöranden.
2. Genom ansökan från intressenterna direkt till Kommissionen.
3. Genom Kungl. Maj:ts beslut.

Då anskaffandet sker genom Kommissionens egna åtgöranden, är det vanligt, särskilt beträffande vägarbeten, att ett intimt samarbete äger rum med resp. länsstyrelse och vägingenjör, varigenom Kommissionen får en god överblick över de arbetstillfällen, som finnas, deras läge i tiden med hänsyn till arbetenas vikt och betydelse och möjligheten att på annat sätt kunna erhålla statsbidrag. Genom konferenser med Domänstyrelsen, med vilken i regel årligen hålles ett eller ett par gemensamma sammanträden i och för diskuterande av de möjligheter till arbete, som för kommande år kunna beredas på kronoparkerna, erhåller man klarhet om de objekt, som stå till buds på statens skogar.

I många fall vända sig intressenterna direkt till Arbetslöshetskommissionen med sina förslag. Kommissionen genomgår och granskar då de föreslagna

arbetsobjekten ur olika synpunkter och inhämtar, om så anses behöfligt eller önskvärt, andra myndigheters yttrande. Så t. ex. begäres Lantbruksstyrelsens uttalande i vad det gäller dikningsarbeten, Sv. Gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbunds idrottsplatskommittés granskning och godkännande, då fråga är om idrottsplatser o. s. v.

Vissa arbeten slutligen har Kommissionen erhållit direkt genom Riksdagens eller Kungl. Maj:ts beslut. Sådana arbeten äro: Sotenkanalen, Ulricehamnsbanan och hjälpländningsfälten för lufttrafiken.

Som regel gäller dessutom, att då ett arbete är av den ekonomiska vikt och betydelse eller storleksordning, att Kommissionen icke anser sig böra själv fatta beslut om dess utförande, detsamma underställes Kungl. Maj:ts prövning.

Sedan de förberedande underhandlingarna om ett arbetes utförande slutförts och Arbetslöshetskommissionen fattat principiell ställning till detsamma, gäller det att reglera villkoren mellan den blivande uppdragsgivaren och Kommissionen. De allmänna villkoren, i huvudsak betalningsvillkoren och rättsförhållandena i övrigt samt vissa detaljer ifråga om arbetet, regleras genom upprättande av särskilt kontrakt. Dylika finnas numera för alla arbeten utom för Sotenkanalen och flygfälten, där de särskilda kungl. breven innehålla de för arbetena i fråga gällande bestämmelserna.

Kontrakten ha under åren allt mer och mer utvecklats och detaljerats med ledning av de erfarenheter, som gjorts under de 15 år nuvarande hjälpsystem fungerat och de svårigheter av ena eller andra slaget, som härvid framkommit. En god erfarenhet vanns vid avvecklingen efter den förra stora krisperioden 1921—1923. Vid utarbetandet av nu gällande standardtyper för kontrakt ha sålunda dessa gångna års erfarenheter lagts till grund. Standardtyper av kontrakt finnas utarbetade och tryckta för dels Domänstyrelsens arbeten och dels vägdistriktens arbeten. I övrigt utskrivs särskilda kontrakt i varje fall, dock med tillämpande av vissa numera rätt standardiserade normer. Som huvudprincip kan sägas, att i de fall arbetet skulle åtnjuta statsbidrag på annat sätt än genom Kommissionen, följer Kommissionen i stort sett samma regler vid bidragets utmätande, naturligtvis dock med vissa jämkningar. Som bilagor 1—4 finnas här intagna några olika typkontrakt.

Fördelningen mellan Kommissionens och Domänstyrelsens åtaganden är, att Kommissionen bekostar i stort sett allt som kan utföras med reservarbetare, under det att Domänstyrelsen tillhandahåller och bekostar bostäder, vissa körningar för själva arbetet, virke och ingående materialier. Allt detta kan i regel Domänstyrelsen erhålla förmånligare än om Kommissionen skulle uppträda som anskaffare. Kostnaden för arbetsledningen halveras vanligtvis.

Beträffande allmänna vägar återigen åtager sig Kommissionen dessa arbeten mot en viss kontant ersättning, som inbetalas med viss del då halva arbetet är utfört och resten då arbetet avsynats.

Vid arbeten för flottningsföreningarna, vilka arbeten särskilt i Norrland ha en ganska stor omfattning, är fördelningen av kostnaderna i sina huvuddrag densamma som beträffande Domänstyrelsens arbeten. Här gäller emellertid att flottningsföreningen ställer all arbetsledning kostnadsfritt till förfogande. Detta senare är fastställt med hänsyn till arbetenas säregna karaktär, vilket gör att det måste vara på speciellt detta område vant folk, som skola tjänstgöra som arbetsledare. Då dessa i regel under de tider, då Kommissionen mest har behov av arbetena i fråga, dessutom ha ganska litet att göra för flottningsföreningarna, kan en god växelverkan åstadkommas.

Beträffande idrottsplatsanläggningar och liknande arbeten är huvudregeln, att Kommissionen utför allt arbete, som kan utföras med reservarbetare, och även ofta bekostar körningar, under det att de ingående materialerna be-

kostas av uppdragsgivaren. Vid dessa arbeten erfordras vanligtvis inga förläggningar. Kommissionen åtager sig nämligen sällan andra dylika arbeten än som ligga å platser, där arbetslösheten har en sådan omfattning, att Kommissionen anser sig behöva lokalt ingripa.

Som sammanfattning av vad här ovan sagts gäller, att Kommissionen alltid strävar efter att för sina nedlagda medel få mesta möjliga arbete, d. v. s. största antal dagsverken, under det att uppdragsgivaren får taga på sig de »döda» kostnaderna. Beträffande vägarna kan man säga, att dessa döda kostnader i viss utsträckning ligga i det kontanta bidrag, som av vägdistriktet inbetalas till Kommissionen.

Antalet statliga igång varande reservarbetsplatser lördagen den 4 mars utgjorde sammanlagt 247 st. och äro fördelade på följande sätt:

Domänstyrelsen	.....	24 st.	
Andra statliga myndigheter	5 »		vilka utgöras av Sotenkanalen, 3 hjälpländningsfält och vissa arbeten å Bodens skjutfält.
Vägstyrelser	.....	184 »	
Kommuner	.....	8 »	vari då ingå 3 st. idrottsplatser.
Diverse uppdragsgivare	....	26 »	vari inräknas Ulricehamnsbanan, ett par skidbackar, arbete åt Bromska stiftelsen vid Keräsjoiki och Norrbottens läns hushålln.sällsk. vid Saltmyran samt 18 flottningsförningsarbeten.

Arbetsstyrkan å dessa 247 platser var fördelad på följande sätt:

Å de 24 platserna	åt Domänstyrelsen	.....	1,567
» » 5	» Andra statliga myndigheter	.....	380
» » 192	» Vägstyrelser och kommuner	.....	13,824
» » 26	» Diverse uppdragsgivare	.....	1,930

Sammanlagt sålunda 17,701 man

I denna summa ingå 753 specialarbetare, vadan antalet hänvisade reservarbetare utgjorde 16,948.

Dessa fördela sig

på familjeförsörjare	.....	6,567
» ungarlar	.....	10,381

Av intresse torde vara att följa arbetslöshetens utveckling från 1920 år från år och i relation därtill antalet i statliga arbeten sysselsatta. För den skull finnes här som bilaga 5<sup>1</sup> fogad en grafisk framställning häröver. Som av denna framgår följer arbetsstyrkan smidigt arbetslöshetskurvan. Så måste även vara fallet i en hjälpverksamhet av det slag, som Kommissionen företräder. Det gäller nämligen att under vintermånaderna försöka inpressa å tillgängliga arbetsobjekt så mycket folk som rimligtvis kan göras, under det att under sommarmånaderna arbetsstyrkan måste minskas för att arbetarna skola tvingas ut i öppna marknaden. Som synes av kurvorna över antalet anställda arbetare under åren 1925 t. o. m. 1932 (se bilaga 6<sup>1</sup>) har konstant under åren 1925—1930 en minskning skett från höjdpunkten under mars månad till fram i början av oktober månad, varefter återigen en ökning av antalet arbetsanställda skett. En dylik minskning under våren och sommaren innebär givetvis stora olägenheter med hänsyn till arbetenas ekonomiska skötsel. Om desamma finge,

<sup>1</sup> Bilagan här utesluten.

med hänsyn till verksamhetens principer i övrigt, bedrivs på fullt rationellt sätt, vore det i stället under denna period som arbetsstyrkan skulle hållas uppe och givetvis skulle det ekonomiska resultatet av Kommissionens arbeten då ställa sig avsevärt gynnsammare än vad nu är fallet. De fördelar, som uppnås med denna åtstrypning av hjälpverksamheten under sommarhalvåret, har Kommissionen emellertid ansett vara av sådan vital social betydelse, att de fullt uppväga nackdelarna av ökade kostnader. Det gäller emellertid att icke bortse från detta, då man skall jämföra Kommissionens arbeten med arbeten, som bedrivs på annat sätt.

De arbetare, som äro anställda å Kommissionens arbetsplatser, kunna, med hänsyn till sättet för deras anställande, indelas i två grupper:

a. *Reservarbetare*, d. v. s. sådana oförvällat arbetslösa, som av kommuner efter Arbetslöshetskommissionens bestämmande eller medgivande få utsändas, och

b. *Specialarbetare*, d. v. s. arbetare av viss yrkesgrupp, som oundgängligen erfordras å en arbetsplats för arbetets bedrivande på ett tekniskt ändamålsenligt sätt men som icke hänvisats i vanlig ordning.

Reservarbetarna hänföras till tvenne kategorier, nämligen *dagkolonister*, d. v. s. arbetare, som bo i sina resp. hem, och *fast förlagda*, d. v. s. arbetare, som bo i genom Kommissionens försorg eller på annat sätt vid arbetsplatsen tillhandahållna bostäder.

En undersökning har visat att för närvarande nästan  $\frac{1}{3}$  av sysselsatta arbetare äro s. k. dagkolonister och  $\frac{2}{3}$  äro fast förlagda. Att proportionen mellan dagkolonister och fast förlagda icke är jämnare beror på, att det icke är möjligt att alltid eller tillräckligt hastigt kunna anskaffa och igångsätta arbeten så belägna, att arbetarna kunna bo i sina hem. Detta vore naturligtvis för Kommissionen det allra bästa, då man härigenom komme ifrån de problem och de kostnader, som medfölja inkvarteringen. Arbetslösheten kan å en plats också vara tillfällig och av endast kort varaktighet. Under sådana omständigheter skulle igångsättandet av ett arbetsföretag endast för detta lokala behov kunna verka i viss mån konserverande å arbetslösheten, vilket naturligtvis med alla medel bör undvikas.

Specialarbetarna intagas å arbetsplatsen efter särskilt tillstånd och får ske endast i oundgängligen nödvändiga fall, då för arbetets lämpliga bedrivande erforderlig arbetskraft icke står att uppbringa bland till arbetsplatsen hänvisade arbetslösa. Dessa specialarbetare kunna sålunda betraktas såsom anställda i öppna marknaden, då deras avlöning icke utgår efter samma normer som de hänvisade reservarbetarnas. Härtill återkommer jag längre fram under lönefrågan.

Som förut sagts får intagandet av arbetskraft icke ske genom resp. arbetsplatsers försorg annat än ifråga om specialarbetare. I alla andra fall sker hänvisning genom Arbetslöshetskommissionen. Vid denna hänvisning, som i regel sker varje vecka, föreligga dels på veckostyrkebeskeden från arbetsplatserna grundade uppgifter över tillgången på lediga platser och dels sammanställning av de rekvisitioner av platser, som de olika kommunerna gjort hos Kommissionen. Vid sammanträdet tilldelas kommunerna i mån av tillgång ett större eller mindre antal platser, så att det antal, som enligt styrkebeskeden finnes disponibelt, i regel blir fyllt. Vederbörande kommun underrättas genom ett hänvisningsbrev, lydande å visst antal man, och i vilket dessutom finnes angivet bestämmelser om resroute, tid för platsernas besättande m. m. Detta hänvisningsbrev går samtidigt i avskrift till resp. arbetsplatser. Med hänvisningsbrevet till kommunen följa s. k. hänvisningskort till samma antal som

de tilldelade platserna. Dessa kort skola av vederbörande hemkommitté ifyllas och sedan med posten sändas resp. arbetsplats. På så sätt får arbetsplatsen omedelbart en kontroll över om de hänvisade arbetarna framkomma och dessutom erforderliga uppgifter om namn, födelseår, mantalsskrivningsort, event. ortstillägg m. m., allt nödvändigt *dels* för den lokala »rullan», *dels* för det centrala register, vilket föres i Arbetslöshetskommissionen och som baseras på arbetsplatsernas uppgifter. Vid hänvisningen skall, i enlighet med Kommissionens beslut, till varje arbetare lämnas en P. M., som angiver vissa bestämmelser gällande för platsen, såsom arbetets art, reservarbetslönen, ordningsbestämmelser m. m.

Ovan nämnda »hänvisningsapparat», som den populärt inom Kommissionen kallas, är en av de viktigaste hörnpelarna i nuvarande hjälpsystem. Den har mer och mer under årens lopp utvecklats och fullkomnats och fungerar numera på ett praktiskt taget fullkomligt sätt. Genom densamma har Kommissionen omedelbart i sin hand den regulator, som är ovillkorligen nödvändig för att på effektivaste sätt kunna bemästra de problem, som föreligga.

För arbetarna å resp. arbetsplatser måste med avseende å bostads- och utspisningsförhållanden vissa särskilda anordningar vidtagas. Särskilt gäller detta för de *fast förlagda*, under det att för *dagkolonisterna*, vilka, enligt vad förut sagts, bo och erhålla mat i sina hem, detta icke är fallet. För de fast förlagda ordnas sålunda förläggningar och vidtagas vissa åtgärder för att möjliggöra deras mathållning.

Förläggningarna äro av skilda slag:

a. Övervägande antalet utgöres av förhyrda rum. Kostnaden för bostäder belöper sig i regel till 2: — å 2:50 kr. per man och månad, varvid kringliggande gårdar så mycket som möjligt utnyttjas. Härvid kan erhållas 1 rum här och 1 rum där eller ett flertal rum i samma hus. Man får ordna på lämpligaste sätt efter tillgången på bostäder, och de åtgärder, som vidtagas före ibruktagandet, inskränka sig i regel till reparationer och insättandet av spisar, så att matlagningen kan äga rum.

b. I den mån tillräckligt antal bostäder för direkt förhyrning icke kan anskaffas inom lämpligt avstånd, måste särskilda baracker uppföras. Kommissionen har härvid numera kommit fram till en viss standardtyp — en liten koja med plats för 6 man — vilken visat sig vara till full belåtenhet. Densamma kostar fullt färdig och uppförd 1,000: — å 1,200: — kr. och är flyttbar.

c. Slutligen förekomma sådana förläggningar, som uppdragsgivaren själv, enligt bestämmelser i kontraktet, ordnar och som närmast motsvara den första gruppen, nämligen de förhyrda bostäderna.

De huvudfordringar, Kommissionen numera uppställer på bostäderna, äro att utrymmet kall vara så stort att för varje arbetare beräknas c:a 7 å 10 kbm. luftutrymme och att aldrig två arbetare skola behöva dela sängplats. Dessutom ordnas i regel med klädskep och, där det gäller större förläggningar, särskilt kök och i vissa fall även torkrum. Det har emellertid visat sig att torkrummen utnyttjas obetydligt och sällan för sitt egentliga ändamål, varför numera dylika inrättas mycket sparsamt. I vissa trakter av landet, speciellt i Norrland, råda särskilda förhållanden och andra vanor än i södra Sverige, varför vissa avvikelser ifråga om förläggningarna här förekomma. Det är nämligen ur bl. a. kostnadssynpunkt nödvändigt att utnyttja de förläggningssmöjligheter, som erbjuda sig i skogs- och flottningskojorna. Många gånger är det därför också här svårt att strängt tillämpa de vanliga bestämmelserna. Sålunda flytta arbetarna ofta ihop två och två på samma brits, ty detta äro

de vana vid under skogs- och flottningsarbetet. Jag har vid mina inspektioner vid flera tillfällen iakttagit detta förhållande. Det går icke att ifråga om förläggningar uppdraga alltför schematiska linjer, utan man måste jämka efter förhållandena. Det torde utan överdrift kunna sägas, att Kommissionen numera i regel håller en mycket hög standard på förläggningar, och i fråga om utrymme och »luftkubik» mera än som är erforderligt enligt gällande lagbestämmelser för motsvarande förhållanden. Att så sker äger emellertid sin förklaring och beror på vissa särskilda omständigheter. Dels måste arbetarna ofta ligga en längre tid i förläggningarna än vad som i öppna marknaden är fallet och bära därför beredas större fördelar än om vistelsen vore kortvarig, dels äro en stor del av arbetarna från städer och ha svårt att finna sig i samma enkla förhållanden som t. ex. skogsarbetare äro vana vid, då de äro ute på sitt arbete.

Mathållningen å arbetsplatserna ombesörjes numera alltid av arbetarna själva. Under den föregående krisperioden — för mer än 10 år sedan — ordnades mathållningen till största delen genom »statsarbetenas» försorg. Det visade sig emellertid, att kostnaderna blevo stora och att hur bra det än var ständiga klagomål förekommo. Dessutom kunde icke undvikas att ett oerhört slöseri med matvaror ägde rum. Under åren 1923—1925 borttogs därför successivt all direkt mathållning och Kommissionen övergick till det systemet att arbetarna själva fingo bilda större eller mindre kooperativa matlag eller ordna med individuell tillagning och utspisning. Detta har också gått att genomföra utan minsta svårighet. Härigenom har en avsevärd besparing åstadkommit i förhållande till vad tidigare varit fallet, varjämte många friktionsanledningar borteliminerats. Genom att Kommissionen i bostäderna alltid ordnar så att kokspis finnes, vanligtvis en sådan för 4 å 6 man, finnes nu alltid möjlighet för arbetarna att själva ordna matfrågan efter behag.

Vid de kooperativa matlagen är det ofta någon från orten, som engageras för matlagningen, men lika ofta förekommer det att någon av arbetarna i matlaget sköter om densamma. Även här ordnas alltså efter läglighet. Kommissionen biträder emellertid med vissa hjälpåtgärder, i den mån så erfordras. Dessa äro följande:

1. Överenskommelse med i trakten boende handlande träffas om vissa priser — där detta visar sig nödvändigt för att hindra en uppskörtning av arbetarna — och om utkörning av maten till de olika förläggningarna.

2. Servis, kokkärl, handdukar m. m. tillhandahållas, samt

3. En särskild »handledning i matlagning» har utarbetats. Detta lilla häfte, som innehåller förslag till matsedlar jämte kort anvisning om födoämnenas behandling och tillredning, har utarbetats av en skolkökslärarinna i samråd med Kommissionens intendent och har visat sig vara till god ledning och stor nytta.

Kostnaden för arbetarnas mathållning håller sig i regel mellan 1:— kr. å 1:50 pr dag och arbetare och som medeltal torde man nog kunna sätta 1:20 å 1:30 kr. I en del fall och på billiga orter ligger emellertid mathållningskostnaden under 1:— kr., något varom jag kunnat förvissa mig vid inspektionsresor.

Under tidigare period var Arbetslöshetskommissionen endast det rådgivande och vägledande organet i stort sett, under vilket, för den direkta ledningen av arbetena, närmast sorterade arbetsdirektionerna för Norrlands och Södra Sveriges Statsarbeten. I slutet av 1923 vidtogs emellertid den ändringen, att ett sammanförande av alla Kommissionens uppgifter, såväl de sociala som de arbetsledande, skedde till det centrala organet i Stockholm, som sålunda undan

för undan jämväl övertog de förut arbetsdirektionerna åliggande uppgifterna. Kommissionen är sålunda nu såväl det centrala rådgivande organet som det direkt arbetsledande. För den centrala organisationen har förut redogjorts av kanslichefen Hagman i hans anförande, varför jag här icke närmare går in på densamma.

Ledningen av samtliga arbetsplatser och inspektionen över desamma sker genom en särskild teknisk avdelning inom Kommissionen. Förutom arbetschefen och arbetschefsassistenten samt 5 st. inspekterande ingenjörer finnes inom denna teknisk och kameral personal. De inspekterande ingenjörernas verksamhetsområden äro i mesta möjliga mån lagda så, att platser inom en viss del av landet sortera under samma ingenjör. Sålunda har en av dem huvudsakligen platser belägna inom Småland och Blekinge, en annan platserna inom i huvudsak Värmlands, Göteborgs och Bohus län och en del av Älvsborgs län o. s. v. Den geografiska indelningen går dock icke att bibehålla fullständigt bl. a. på grund av att platserna och arbetsstyrkorna måste fördelas på vederbörande ingenjörer någorlunda jämt. Genom att somliga platser sluta och andra tillkomma och detta på vitt skilda platser, kan det icke undvikas att vissa oregelbundenheter inträffa. I mesta möjliga mån strävas emellertid efter att hålla den geografiska indelningen. Detta såväl med hänsyn till önskvärdenheten av att få likformighet i fråga om priser och ackordsättning inom likartade områden som för att begränsa resekostnaderna och hindra förbrukande av tid på långa resor.

Närmast under inspektörerna sortera alltså de olika arbetsplatserna. Dessa återigen stå under direkt ledning av en platsledare, som till sin hjälp har underlydande personal. Platsledaren svarar således för den omedelbara skötseln av en arbetsplats samt har dessutom högsta uppsikten över allmän ordning. Han är sålunda ansvarig för att arbetet, i enlighet med gällande handlingar, bestämmelser och direktiv, utföres på för Arbetslöshetskommissionen förmånligaste sätt.

Den platsledaren underställda personalen består allt efter arbetets omfattning och vikt av en redogörare och eventuellt biträdande arbetsledare. Redogöraren handhar med redovisningsskyldighet och under tjänstemannaansvar de till kassaväsendet vid arbetsplatserna hörande göromålen samt förvaltar och redovisar all till arbetsplatsen utlämnad materiel. Vidare skall han i mån av behov med råd tillhandagå arbetarna vid ordnandet av deras utspisning och svara för att ordning och snygghet råder uti och omkring de av Kommissionen disponerade lokalerna. De biträdande arbetsledarna hjälpa till vid själva arbetet, t. ex. med utsättningar, uppmätningar o. d. I genomsnitt finns på en i full gång varande plats ungefär en arbetsledare (varvid då inräknas platsledare, redogörare, biträdande redogörare och biträdande arbetsledare) på 35 å 50 man.

Ledningspersonalen utgjorde den 4 mars 528 st., fördelade på 130 platsledare och 83 redogörare samt 315 biträdande redogörare eller biträdande arbetsledare.

Till hjälp för ledningspersonalen har utarbetats en liten bok: »Bestämmelser för ledningspersonalen vid Statens Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser». Denna innehåller ett koncentrat av vad den lokala ledningen å arbetsplatserna skall känna till för att kunna tillfredsställande sköta sina befattningar. I densamma finnas även intagna de formulär och utfärdade föreskrifter, som skola tillämpas. Dessa »bestämmelser» äro sålunda ledningspersonalens uppslagsbok och få omedelbart vid anställningen utkvitteras av vederbörande personal. Först lämnas en »allmän orientering över Kommissionens och reservarbetenas organisation», därefter kommer ett kapitel »kassareglemente», ett kapitel »materielreglemente» samt slutligen ett kapitel »förläggnings- och

utspisningsförhållanden vid Kommissionens arbetsplatser». Som bilagor ingå, som ovan nämnts, formulär för blanketter, P. M., olika föreskrifter m. m.

Beträffande ledningspersonalens löneförhållanden må framhållas, att dessa så nära som möjligt ansluta sig till vad förhållandet är för liknande befattningar vid arbeten i öppna marknaden. Kommissionen kan givetvis icke för dessa ansvarsfulla poster tillämpa »reservarbetslöner». Stora anspråk ställas på arbetsledarna, och dessa måste icke blott vara hemma i det rent fackmässiga arbetet utan böra även, för att kunna på ett i allo fullt tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter, besitta psykologisk blick och om möjligt även pedagogiska egenskaper. Naturligtvis kan man icke begära, att samtliga arbetsledare skola vara utrustade med alla dessa egenskaper på en gång, men det ligger dock stor vikt vid att försöka finna personal, som i stort sett fyller dessa fordringar. Det bör bemärkas att bland den arbetsstyrka, som kommer till en plats, finnas många som sakna vana vid grovarbete. Många hänvisade äro kanske för första gången ute på t. ex. ett vägarbete och ha knappast förut tagit i en spade eller ett spett. Det gäller då för ledningen att på lämpligaste sätt länka in dessa på riktiga banor och att icke förtröttnas, om de första månadernas arbete icke blir så gott. Dessutom bör man heller icke förglömma, att många hänvisade komma uppfyllda av förutfattade meningar om arbetets omöjlighet.

Lönerna för befålet variera naturligtvis ganska betydligt beroende på deras ställning och kompetens. För platsledare betalas från 225:— kr. upp till högst 600:— kr. per månad. Högsta lönegrupperna tillämpas endast i ett fåtal fall och då för platsledare, som sköta de allra största och viktigaste arbetena. Biträdande arbetsledares löner ligga mellan 125:— och 275:— kr. samt redogörare i regel från 175:— och upp till 325:— kr., allt per månad. Förutom kontant lön åtnjuter ledningspersonalen i regel antingen fri bostad eller en viss hyresättning, i den mån detta senare visar sig ur Kommissionens synpunkt lämpligast. Vid fri bostad räknas i regel 2 rum och kök för platsledare, 1 rum och kök för redogörare, om han är gift, samt 1 rum för övrig personal. Ledningskostnaden per 8 timmars dagsverke och dess växlingar från och med 1922 framgår av kurvan i bil. 7.<sup>1</sup>

Efter denna redogörelse kan det möjligen vara av intresse att följa gången av ett arbetes tillblivelse.

Sedan de förberedande underhandlingarna om ett arbete slutförts i enlighet med de riktlinjer, som av Kommissionen bestämts vid principbeslutets fattande, vidtagas åtgärder för upprättande av kontrakt mellan vederbörande uppdragsgivare och Kommissionen. Dessa kontrakt baseras i regel och såvitt möjligt på renstakningshandlingar, men det finns tillfällen, då desamma måste grundas på ett första förslag för att icke tiden för arbetets igångsättande skall bliva alltför uppskjuten. Sedan kontraktet är klart eller till och med ofta jämsides med underhandlingarna härom, anskaffas arbetsledning — enligt vad förut sagts platsledare och om det behöves även redogörare och biträdande arbetsledare. Denna sändes till platsen så snart det är möjligt för att med ledning av tillgängliga ritningar påbörja erforderliga utsättningar. Det gäller nämligen alltid vid Kommissionens arbeten att, då ett arbete är bestämt, snarast möjligt få detsamma i gång. Samtidigt med anskaffande av platsledning påbörjas anskaffande av redskap, vilken anskaffning sker centralt genom Kommissionens intendenturavdelning. I regel går det ju icke att utrusta platsen med all erforderlig redskap på en gång, utan detta får ske successivt, sedan platsledaren kunnat bedöma vilket behov av de olika redskapen han har. Då emellertid inköp och distribution av ny redskap eller översändande av redskap

<sup>1</sup> Bilagan här utesluten.

från en annan arbetsplats alltid tager en viss tid, har upprättats en särskild standardutrustning, innehållande ett visst slag av verktyg, som alltid åtgår på de vanligast förekommande platserna. Denna standardutrustning kan då omedelbart expedieras och sedermera kompletteras i mån av behov. Så fort platsledaren eller redogöraren kommit till platsen gäller för denne att även undersöka inkvarteringsförhållandena, för den händelse platsen icke är enbart dagkoloni. När förläggningarna äro i ordning och de första redskapen komna, har platsen att rapportera detta till Arbetslöshetskommissionen, då omedelbart hänvisning av arbetskraft äger rum i enlighet med vad som tidigare omnämnts.

Som förut angivits expedieras till arbetsplatsen, samtidigt som till vederbörande arbetslöshetskommitté, som erhållit platser, avskrift av hänvisningsbrevet. Av detta ser sålunda ledningspersonalen den tidpunkt, vid vilken arbetarna skola anlända till platsen, och har att därefter rätta sina åtgärder. Då arbetarna på bestämd tid anlända, skall platsledningen ha ordnat för dem, så att införandet i arbetsplatsens rullor och distributionen ut till resp. förläggningar kan ske omedelbart. I regel mötes den anländande kontingenten av någon av ledningspersonalen vid stationen, som vanligtvis redan där, med ledning av de erhållna hänvisningskortet, kontrollerar den anlända arbetsstyrkan. Om resp. kontor eller förläggningar ligga på något större avstånd, över c:a 5 km, bli arbetarna, dock med vissa undantag, hämtade med buss eller bil, i den mån framkomliga vägar finnas. För arbetarnas effekter ställes alltid skjuts till förfogande.

Det gäller därefter för ledningspersonalen att snarast möjligt uppdelat arbetarna i arbetslag och sätta dem i arbete och torde icke förflyta mer än högst en dag från det arbetarna anlönt till dess desamma kunna vara i arbete. Då det gäller att endast komplettera befintlig arbetsstyrka med ett visst mindre antal nyanlända, går det givetvis på kortare tid. Gäller det återigen start av ny plats, tager det längre tid, ty det skall betänkas att arbetarna skola hopsättas i olika lag (här spelar platsledarens psykologiska blick en ofantligt stor roll!), som vart och ett skall utplanteras på särskilda ställen och erhålla sina instruktioner. Då arbetarna komma till platsen, äro också vanligtvis alla förläggningar iordningställda och uppeldade samt madrasser stoppade. Detta senare kan emellertid icke alltid ske, då ju här, liksom på flera andra ställen, gäller att jämka efter förhållandena. Ej heller kunna alltid arbetarna hämtas på sätt förut sagts, särskilt i Norrland, där ofta icke framkomliga bilvägar finnas, speciellt i skogstrakter eller utefter älvar.

Om en arbetare önskar sluta äger arbetsledningen icke att motsätta sig hans avgång. Denna kan ske antingen frivilligt eller påfordras av vederbörande kommitté genom t. ex. utbyte mot annan person. I vissa fall bestämmer Kommissionen om hemsändning t. ex. vid konflikter eller då en kommuns antal uthänvisade bör minskas. Då en arbetare sålunda lämnar sin anställning som reservarbetare, skall ett avgångskort ifyllas och översändas till vederbörande hjälporgan i den kommun, som hänvisat honom. På avgångskortet skall noggrant såväl orsaken till som datum för avgången angivas. Formuleringen av orsaken till avgången skall ske på samma sätt som angives å de här nedan omnämnda styrkebeskeden. En viss nomenklatur finnes härvid utarbetad för olika anledningar och det är av vikt att den alltid följes av arbetsledningen. I somliga fall måste hemsändning ske på grund av sjukdom och i så fall antecknas å avgångskortet att arbetaren är skyldig att före återhänvisning förete läkarintyg. Det är nämligen många gånger nödvändigt att få en kontroll på att arbetaren verkligen är frisk, innan han åter utsändes till ett arbete.

Skulle minskning av arbetsstyrkan ske genom Kommissionens egen order,

såsom vid konflikter eller då begränsning av arbetslöshetshjälpen måste ske, lämnas alltid särskilda direktiv från Kommissionen till platsen.

Över all personal, som finnes å arbetsplatsen, skall alltid föras en särskild personalrulla, som skall förvaras å platsen. För upprätthållande av det nödvändiga sambandet mellan platsen och Kommissionen skall varje lördag insändas till Kommissionen ett särskilt styrkebesked, varom förut talats. Detta skall vara Kommissionen tillhanda senast påföljande måndag. Styrkebeskedet, som anger antal ledningspersonal, förläggingspersonal, reservarbetare och specialarbetare samt dessutom det antal reservarbetare, som max. kan sysselsättas med hänsyn till tekniska och förläggingsmöjligheter, utgör grundvalen för den centrala hänvisningen. Detsamma ligger nämligen till grund för den sammanställning över disponibla platser, som vid varje hänvisningssammanträde skall föreligga.

Förutom ovanstående uppgifter lämnas å styrkebeskedet uppgift om reservarbetarnas fördelning å resp. kommuner och förläggingsformer, förteckning över arbetare som börjat, slutat eller överflyttats till annan arbetsplats under veckan m. m.

I detta sammanhang kan nämnas hur stor avgången ungefär i regel är å Kommissionens arbetsplatser. Enligt sista styrkebeskedet, då totalarbetsstyrkan var 17,701 man, var avgången 395 st. under närmast föregående vecka, d. v. s. ungefär 2 %. Härei voro då inräknade 200 man, som måste hemsändas genom vissa arbetens färdigställande. Vanligtvis utgör avgången under en sådan krisperiod som nu c:a 1½ %, under det att densamma under bättre förhållanden i öppna marknaden — då sålunda Kommissionen har relativt obetydligt antal arbetare anställda — uppgår till 8 å 10 % per vecka. I jägmästare Wikanders föredrag har närmare berörts omsättningen av arbetsstyrkan, varför jag överhoppas denna detalj.

En viktig punkt i det nuvarande hjälpsystemet är iakttagandet av arbetsmarknadens utveckling i kommunerna. Hemsändning av arbetare från arbetsplatserna skall ovillkorligen ske i den mån tillfälle till arbete erbjudes i hemkommunen. Det visar sig nämligen många gånger att en viss »tröghet» gör sig gällande bland de arbetare, som kommit ut till reservarbetena, och att en benägenhet finnes att kvarstanna även om arbetsmarknaden i hemkommunen förbättrats. För att motverka en dylik utveckling vidtager Kommissionen ofta åtgärden med tvångshemsändning av arbetarna. Detta har ägt rum under åren 1927—1928—1929, då Kommissionen kunde minska arbetsstyrkan under sommarmånaderna till det minimum, som var oundgängligen erforderligt för att kunna klara de viktigaste arbetena. Sålunda var styrkan i oktober 1929 endast sammanlagt 873 man.

Som av kurvorna i bil. 5 och 6<sup>1</sup> framgår har Kommissionen regelbundet haft en mindre arbetsstyrka under sommarmånaderna än under vintermånaderna, bortsett från krisåren 1921—1923 och nu 1931—1933. En dylik tillfällig åtstrypning av verksamheten med åtföljande hemsändning av arbetare, måste givetvis, något som redan förut påpekats, i hög grad menligt inverka på arbetenas ekonomi. Förhållandet är diametralt motsatt mot det som äger rum vid ett arbete i öppna marknaden. Här ökar entreprenören eller arbetsledaren sin arbetsstyrka under den bästa årstiden och minskar densamma under vintern till ett minimum, såvitt icke rent av arbetsplatserna då helt nedläggas, vilket är det allra vanligaste. De kostnader, som emellertid drabba Kommissionens arbeten genom ovan skildrade åtgärder, torde väl uppvägas av de besparingar, som göras genom att icke oundgängligen erforderliga hjälpbehov alltför kraftigt tillgodoses.

Då de av Kommissionen utförda arbetena i stort sett äro sådana, som förr eller senare skulle komma till utförande, ehuru tidpunkten härför i många

<sup>1</sup> Bilagorna här uteslutna.

fall ligger långt fram i tiden, kan man säga, att den fördyring av arbetena, som beror på och sammanhänger med Kommissionens sociala verksamhet och som hänför sig till kostnader för sociala anordningar, ortstillägg, resor m. m. samt ovannämnda arbetsförhållanden, utgör själva den direkta kostnaden för hjälpverksamheten. Arbetet som sådant hade i och för sig självt ändock förr eller senare kommit att fordra ett visst kapitalutlägg.

Jag övergår härefter till en närmare redogörelse för själva arbetenas utförande och därmed sammanhängande förhållanden.

Som förut nämnts utgöres arbetsstyrkan på arbetsplatserna av dels hänvisade reservarbetare, dels s. k. specialarbetare. Dessa senares antal uppgick lördagen den 4 mars till endast c:a 4.5 % av totala arbetsstyrkan. Löneförhållandena för dessa båda kategorier äro något olika, beroende på att specialarbetarna kunna betraktas såsom öppna marknadens arbetare. Vid Kommissionens medelförtjänstberäkningar medräknas sålunda icke specialarbetarna, utan avse medelförtjänsterna endast de hänvisade reservarbetarna.

Lönesystemets utveckling är i korthet följande:

Från början — år 1918 — var fastställd *daglön*, vilken skulle utgöra 5:— kr. för familjeförsörjare och 4:— kr. för annan arbetare över 18 år. Denna löneprincip innebar sålunda icke något ackordssystem. I slutet av 1918 ansågs denna lön för familjeförsörjare icke vara tillräcklig för jämväl familjens uppehälle, varför den 1 november infördes s. k. familjeunderstöd, vilka utgingo direkt till arbetarnas hemmavarande familjer. Redan under det första året visade det sig emellertid önskvärt att övergå till ett ackordssystem, och dylikt började också tillämpas redan från hösten 1919. Ackorden sattes i början så, att en arbetare med normal arbetsprestation borde komma upp till c:a 7:— kr. per 8-timmars arbetsdag. Naturligtvis gav tillämpningen av ackordssystemet under denna dess första tid mycket övrigt att önska och det kunde icke undvikas att en stor del arbete gick efter daglön. Ojämnheten i den å arbetsplatsen befintliga arbetsstyrkan jämte ovana hos befälet medverkade härtill. Under årens lopp har man emellertid mer och mer praktiserat sig fram till lämpliga former för ackordssättningen och numera drives praktiskt taget allt arbete på ackord. Jag vill särskilt kraftigt framhålla detta, då man ännu i dag allt som oftast får höra personer, som tro, att arbetena överallt drivas efter daglön.

Vid fastställande av ackorden måste arbetsledningen givetvis ha en viss utgångspunkt eller utgångslön, mot vilken den har att sikta. Denna lön, den s. k. reservarbetslönen, fastställas på ett särskilt sätt, vartill jag senare återkommer.

Reservarbetslönen representerar sålunda det inkomstbelopp, som envar vid statligt reservarbete anställd arbetslös person beräknas kunna i medeltal uppnå.

Arbetsledningen skall sätta ackorden så, att en arbetare med normal arbetsprestation skall kunna komma upp till den för arbetsplatsen bestämda lönen. Vid ackordsarbete är icke någon som helst tidlön garanterad. Ackordet skall som ovan nämnts avvägas på det sättet, att den för platsen fastställda reservarbetslönen skall kunna uppnås, om arbetaren presterar en normal arbetsintensitet och är utrustad med normala krafter och sålunda icke är behäftad med något lyte, som kan inverka nedsättande på hans arbetsförmåga. Till reservarbetsplatserna få endast, enligt gällande bestämmelser, hänvisas fullt arbetsföra personer och åligger det kommittéerna att vid uttagningen och utsändningen övervaka, att så verkligen sker. Arbetslinjen bör nämligen icke under några förhållanden göras till en maskerad understödslinje, vilket skulle bli fal-

let, om på arbetena skulle mottagas icke fullt arbetsföra personer. Skulle därför t. ex. en kommitté skicka ut dylika, hemsändas desamma omedelbart på vederbörande kommittés bekostnad.

De arbeten, som förekomma, äro ju till sin övervägande del rena grovarbeten och av så enkel beskaffenhet, att de allra flesta arbetarna efter någon liten tids träning kunna komma upp till normala förtjänster. Det är emellertid alldeles klart att en arbetare, vilken kanske tidigare icke sysslat med detta slag av arbete, som är ute i grovarbete, under första tiden har mycket svårt att kunna uppnå beräknad förtjänst. Muskulerna äro otränade och det värker de första dagarna i armar och ben. Detta kan i många fall göra honom missmodig och han »tappar lätt sugen» så att säga, och häri har man nog att finna orsaken till en ganska stor del av den kritik, som framkommer mot de statliga reservarbetena. Det brukar emellertid i regel icke dröja länge, förrän arbetaren har tränat upp sig och sedan går det utmärkt. Det mesta hänger på den goda viljan, i de flesta fall mera på denna än på själva förmågan, vågar jag tryggat påstå. Mycket hänger naturligtvis också på arbetsledarens psykologiska blick och hans förmåga att ta arbetarna. Det gäller för ledningen att på ett förståndigt sätt få arbetaren intresserad för arbetet trots den lägre lönen, och jag skulle kunna framdraga otaliga exempel på, hur detta lyckats och förunderligt goda resultat uppnåtts. Naturligtvis finnas också motsatta fall, då det med en sådan utvidgning av hjälpverksamheten, som nu ägt rum, stöter på mycket stora svårigheter att anskaffa tillräckligt många i alla avseenden lämpliga arbetsledare. Även för dessa fordras en viss träning i de särskilda principer, som Kommissionen har att tillämpa. Verksamheten har under de senaste 5 å 6 åren mer och mer lagts så, att förhållandena vid densamma skola ansluta sig till och likna motsvarande i den öppna marknaden. Skillnaden skall i stort sett endast vara löneprincipen och bostadsanordningarna. Genom att icke få förhållandena alltför olika borttager man många av de friktionsanledningar, som annars uppstå såväl för arbetarna som arbetsledarna.

Som jag förut nämnde är den s. k. reservarbetslönen fastställd efter vissa särskilda grunder. Densamma står i en viss relation till den för orten av Kommissionen fastställda grovarbetarelönen. Då enligt riksdagens direktiv densamma skall understiga grovarbetarelönen, har Kommissionen utarbetat en särskild lönetabell, vilken finnes intagen i »Råd och Anvisningar».

Denna är uppgjord så, att vid den lägsta grovarbetarlönen, för närvarande av Kommissionen fastställd till 3:— kr., beräknas reservarbetslönen endast ligga c:a 2 % under, d. v. s. reservarbetslönen vid ackordsarbete skall vara kr. 2:95. För de högre lönerna ökas spänningen mellan grovarbetarlön och reservarbetslön, så att vid t. ex. en grovarbetarlön av 6:— kr. reservarbetslönen blir 5:05 kr. och vid den högsta grovarbetarlönen, 9:— kr., skall reservarbetslönen vara 7:— kr. Denna reservarbetslön är alltså den lön, som bör uppnås vid ackordsarbete och utgör alltså den riktpunkt, mot vilken arbetsledningen skall sikta vid fastställande av sina ackordspriser. Det kan emellertid förekomma tillfällen, då det är omöjligt att sätta ett ackord för vissa små arbeten, t. ex. landgångsflyttningar, vissa lastningar och lossningar, viss länshållning o. dyl. I så fall må timlön användas, men är denna satt ganska lågt i förhållande till reservarbetslönen. För den lägsta lönen, kr. 2:95, uppgår timlönen till endast 27 öre, för den andra nämnda gruppen, kr. 5:05, är timlönen fastställd till 47 öre och för den högsta reservarbetslönen, kr. 7:—, är timlönen fastställd till 65 öre.

Att timlönen satts så lågt i förhållande till förtjänsten vid ackordsarbete sammanhänger bl. a. med, att man vill undvika frestelsen att alltför ofta tillämpa densamma. Detta skulle utan tvivel många gånger bli fallet, om densamma låge högre och sålunda lätt gäve möjlighet till en förtjänst, som

närmade sig reservarbetslönen. Den sporre, som ligger i ackordssystemet, är ytterligt värdefull.

Det finnes emellertid vissa slag av arbeten å Kommissionens arbetsplatser, där en viss modifikation i fråga om lönerna av rent praktiska skäl måste göras och vilken jag här icke vill underlåta att omnämna.

Arbetsplatserna få många gånger hänvisade arbetare lämpliga för ett visst specialarbete. Så t. ex. kunna anlända personer kunniga i skötseln av motorer och sålunda lämpade att utföra t. ex. vältningsarbeten. Vidare kan det finnas personer lämpliga att handhava skötseln av t. ex. elektriska maskiner. Med andra ord, det finnes vissa ytterligt känsliga arbeten, vid vilka arbetares anställning mera kan rubriceras som förtroendeposter. I dessa fall, där det i regel icke är möjligt att tillämpa ett ackordssystem, men där man ändå har mycket lätt att övervaka och följa prestationerna har avlöningen måst något ökas genom särskilda s. k. yrkes- eller specialtillägg. Denna åtgärd — som dock tillämpas i ett försvinnande litet antal fall inom verksamheten — har måst tillgripas, som jag nämnde, av rent praktiska skäl. Det kan nämligen icke anses rättvist, att en arbetare, som utför ett visst synnerligen viktigt och känsligt arbete men där detta icke kan ackordsättas, skall gå för den låga timlönen och sålunda få en avlöning, som ligger lägre än vad hans kamrater, som kommit på ett vanligt grovarbete, kunna uppnå. Yrkestillägen inräknas emellertid vid beräkningen av medelförtjänsten för en arbetsplats.

För arbetsledningens hjälp har centralt utarbetats en prislista för en viss fastställd normal lön. Vid olika löner kan denna sedan procentuellt ändras. Arbetsledningen har ett visst stöd i denna lista för sin ackordssättning. Denna lista är icke på något sätt officiell eller fastställd, ehuru, enligt min åsikt, det skulle vara i hög grad önskligt att så kunde ske. Man skulle härigenom kunna undvika en stor del av de klagomål och stridigheter, som många gånger på grund av missuppfattning nu förekomma.

Då ett ackord satts, skall detta delgivas arbetarna genom utskrivande av s. k. ackordslappar, vilka finnas hophäftade i små böcker. Desamma utskrivs i 2 exemplar, varav det ena lämnas arbetaren och det andra av honom kvitteras och av arbetsledaren behålles. Dessa ackordsböcker få icke förstöras och några blad få icke utrivs. Härigenom blir det för den inspekterande ingenjören möjligt att vid inspektionerna kontrollera ackordssättningen. Genom dessa ackordslappar har arbetsledningen ett bevis, för den händelse tvistigheter om priset skulle uppstå. Det har också visat sig, att ganska många av de friktionsanledningar, som tidigare förelågo, försvunnit i och med införandet av dessa ackordslappar.

Ackordssystemet måste naturligtvis med hänsyn till den ojämna arbeidskraften verka så, att förtjänsterna bli mycket varierande både inom resp. arbetsplatser och vid en jämförelse dessa sins emellan. Hur medelförtjänsten i genomsnitt för samtliga Kommissionens platser varierar med de olika månaderna, framgår av kurvan i bil. 8.<sup>1</sup> Denna »medelförtjänstkurva», som Kommissionen in pleno månadsvis tar del av jämte det primärmaterial, varpå densamma baseras, visar som synes en stor regelbundenhet. Medelförtjänsten ligger alltid lägst i början av året, sålunda under de verkliga vintermånaderna, och stiger sedan för att ligga högst i september eller oktober månader.

Denna variation är fullt förklarlig. Under hösten börjar hänvisningen i större omfattning, varigenom arbetsstyrkan blir mera inhomogen. Nyhänvisade arbetare behöva en viss tid, innan de bli fullt insatta i arbetet, och en viss rubbning i arbetsintensiteten hos befintlig styrka inträder alltid, då många nya arbetare intagas och blandas med den gamla styrkan. Under sommaren återigen åtstrypes verksamheten ganska kraftigt, varigenom den å ar-

<sup>1</sup> Bilagan här utesluten.

betsplatserna kvarvarande styrkan i regel blir mera jämn och dessutom har att arbeta under gynnsammare förhållanden, även med hänsyn till väderleken. Härigenom uppdrives arbetsintensiteten väsentligt.

Vid bedömandet av de olika arbetsplatsernas förtjänstförhållanden ser Kommissionen på genomsnittet för hela platsen, uträknat för samtliga reservarbetare och gällande för varje kalendermånad. Inom arbetsplatsen variera förtjänsterna oerhört och här kommer den egentliga skillnaden i arbetarnas prestationer fram. Kommissionen utarbetar, för att följa även dessa variationer, då och då s. k. spridningstabläer. I ett par särskilda bilagor, 9, 10 och 11, finnas här intagna dylika och ett närmare studium av desamma har sitt stora intresse. Så t. ex. borde legenden om beskärning av förtjänsterna, så fort dessa stiga över den av Kommissionen fastställda lönen, kunna avlivas genom studium av dessa spridningstabläer. Desamma visa ju med tydlighet, att några sådana beskärningar eller innehållande av avlöningar icke förekomma, utan att arbetarna alltid få ut vad de ha rätt att få och vad de förtjänat. Men de visa också med full tydlighet vilka svårigheter arbetsledningen har att kämpa mot vid ackordssättningen på grund av den ojämna arbetsstyrkan. På samma ackord för precis likartad massa kunna vid t. ex. schaktning vissa arbetare komma upp till dubbla förtjänsten mot andra och självklart är att missnöje då många gånger uppstår bland dem som icke tjäna vad de anse, att de ovillkorligen ha rätt att få, nämligen den stipulerade reservarbetslönen.

Förhållandena nu äro emellertid i detta avseende avsevärt bättre än blott för en 6 à 7 år sedan och Kommissionen arbetar målmedvetet för att vidtaga förbättringar i detta avseende.

Av vad ovan sagts framgår, att Kommissionen alltid strävar efter att försöka komma fram till så rättvisa löneprinciper som möjligt, i enlighet med de direktiv, som av riksdagen lämnats. Naturligtvis kunna vissa modifikationer ännu vidtagas och äro även önskvärda i många avseenden. I stort sett torde det nuvarande lönesystemet dock ha fungerat bra under senare år.

---

Sedan jag här ovan berört själva löneprincipen, övergår jag nu till en del detaljer i fråga om avlöningarna och andra förmåner.

Då en arbetare kommer till platsen, har han rätt att alltid erhålla ett förskott av 5:— kr. — den s. k. förskottsfemman. Ofta har arbetaren dessutom från hemkommunen fått ett mindre belopp för personliga utgifter under resan och under de första dagarna av vistelsen på platsen. Sedan han väl kommit i arbete och dessa 5:— kr. inarbetats, vilket i regel kan ske utan svårighet efter ett par dagar, kan ett nytt mindre förskott utlämnas, för den händelse det skulle dröja med den ordinarie förskottsavlöningen. Snarast möjligt böra emellertid dessa extra förskott upphöra för att han skall komma in i de ordinarie avlöningsförhållandena. Dessa äro följande:

Förskott utbetalas i regel å fredagen varje vecka. Förskottets storlek utgår efter timlön eller får uppgå till högst 75 % av intjänt avlöningsbelopp. Att Kommissionen begränsat förskotten på detta sätt beror på två skäl; dels är det önskvärt att arbetarna vid månadens slutavlöning skola få ett större ackordsöverskottsbelopp kontant, då härigenom större förutsättning finnes för att en del sändes till event. hemmavarande familj, dels på att arbetsledningen måste ha en viss säkerhetsmarginal vid utbetalningen, så att icke tidigare förskott event. icke äro täckta, varigenom eventuell brist i stället för överskott uppstår vid slutavlöningen. Förskotten äro dock alltid tillräckliga för matkostnaderna.

Avlöningarna utbetalas praktiskt taget alltid i särskilda avlöningspåsar ute på arbetsplatsen och arbetarna behöva således icke vid detta tillfälle försumma

någon egentlig arbetstid. Slutavlönning utbetalas alltid en gång i månaden, så snart som möjligt efter föregående månads slut och sker i regel under tiden 3:e till 7:e, beroende på arbetsplatsens storlek.

Av ackordsöverskottet innehålles ibland en viss mindre del, för den händelse ett arbete icke är slutfört, såsom t. ex. för puts el. dyl. Sådant innehållande får och skall alltså göras och detta står tydligt angivet å de ackordslappar, som arbetarna erhålla, men förfarandet missuppfattas ibland av dem, så att de tro att deras förtjänst reducerats. Många gånger sker denna missuppfattning medvetet, många gånger fullkomligt omedvetet. Det är dessa missuppfattningar, som ibland giva upphov till talet om förtjänsternas begränsning.

Utöver den direkta lönen ha arbetarna vid statliga reservarbeten vissa andra förmåner. Så t. ex. åtnjuta de alltid resa till arbetsplatsen och även från densamma, för den händelse de sluta för att taga ett arbete i öppna marknaden. Samma blir förhållandet då de skola till exercis eller om de hemsändas på grund av Kommissionens order.

Vidare erhålla alla fast förlagda fri bostad med ljus och vedbrand, vidare förläggningsutrustning, bestående av säng, numera i stor utsträckning järnsängar, där detta praktiskt kan ordnas, tre filtar, vilket antal kan utökas om så önskas, madrassvar och putvar, vidare utspisningsutrustning, bestående av matbestick, tallrikar, kokkärl och några handdukar.

I förläggningarna skuras genom Kommissionens försorg och på dess bekostnad två gånger i månaden. Renhållningen dessemellan skall emellertid ombesörjas av arbetarna själva.

Ovanstående förmåner torde efter en grov överslagsberäkning kunna beräknas till c:a 50 öre per dagsverke.

Utöver detta tillkommer viss sjukvård, medicin, fri läkarundersökning och resor till läkare, fria verktyg, gummistövlar eller träskostövlar i de fall, där arbetets natur är sådan, att arbetarna måste gå mycket i vatten. Sjukavlönning till fast förlagda arbetare utgår med kr. 1: 50 för ungar och kr. 2: — per dag för familjeförsörjare så länge arbetaren är kvar å platsen. Denna avlöning är avsedd att täcka vissa nödvändiga kostnader under den tid, han icke kan förtjäna något på grund av sjukdom. Möjligheten att erhålla denna sjukavlönning ger emellertid ofta upphov till missbruk och är sålunda på både gott och ont.

Lönen å arbetsplatsen utgår, som tidigare sagts, för utfört arbete efter samma grunder till en var arbetare, oberoende av om han är familjeförsörjare eller ungar, fast förlagd eller dagkolonist. Utöver kontant lön kunna emellertid familjeförsörjarna efter hemortskommunens beslut därom och under vissa närmare angivna förutsättningar komma i åtnjutande av ett s. k. *ortstillägg*. Det inträffar nämligen ofta, att en försörjningspliktig arbetslös person placeras på ett reservarbete, som bedrivs på en billigare ort än den där familjen är bosatt. Enär den grundregeln likväl bör fasthållas, att alla arbetare på en och samma arbetsplats skola utfå en efter enahanda grunder beräknad lön, d. v. s. reservarbetslönen, gäller att den försörjningspliktige må kunna efter hemortskommunens prövning av det större eller mindre hjälpbehovet erhålla ortstillägg. Detsamma uppgår för närvarande till skillnaden mellan reservarbetslönen i hemorten och på arbetsplatsen. Det utgår endast för högst sex dagar i veckan fr. o. m. den dag arbetaren anländer till anvisad arbetsplats t. o. m. den dag, då han av platsledningen avföres ur personalrullan. Om resp. ortstilläggsberättigad emellertid varit permitterad eller förfallolöst borta eller på grund av sjukdom eller olycksfall varit intagen å sjukhus eller beretts annan och därmed liktydig vård utgår det ej. Ortstillägget sändes alltid direkt till den hemmavarande familjen och expedieras centralt från Kommissionen genom postgiro. Det utbetalas två gånger i månaden och perioderna omfatta vardera en

halv månad. Omedelbart vid varje sådan ortstilläggsperiods slut skall arbetsplatsen inskicka en s. k. ortstilläggsrulla, utvisande varje arbetares dagsverksantal (timantal).

Det är kommunerna själva, som efter prövning av hjälpbehovet bestämma, huruvida ortstillägg skall utgå och det är också i regel kommunerna, som betala detsamma. För mera betryckta kommuner lämnar emellertid kommissionen dispens antingen i sin helhet eller delvis.

Ortstillägget är en av de detaljer i det nuvarande systemet, som ger det dess särdrag och som möjliggör en förflyttning av arbetskraften på sätt som sker och tillåter ett smidigt och snabbt utnyttjande av befintliga arbetstillfällen. Det är ett slags understöd åt familjen men knutet i viss mån till familjeförsörjarens arbete genom sättet för dess beräkning och utbetalande.

Som en sammanfattning av vad här ovan sagts beträffande den avlöning och de förmåner i övrigt, som utgå vid de statliga reservarbetena, skulle jag vilja säga, att en ungar, som hänvisas ut till dessa platser, har det bra och jämförelsevis mycket bättre än familjeförsörjarna även om hänsyn togs till det utgående ortstillägget.

Bil. 12 visar en sammanställning av taxeringsuppgifter för special- och reservarbetare vid Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser för åren 1930, 1931 och 1932, fördelade länsvis. Densamma ger en god överblick över hur hjälpen fördelats på de olika länen. Som synes har densamma sin största omfattning inom Göteborgs och Bohus län samt Blekinge län (de genom stenindustriens inskränkning hårdast drabbade länen) samt i Västernorrlands och Norrbottens län (där svårigheterna bero på depressionen inom trävarumarknaden).

För närvarande förbrukar Kommissionen c:a 4 milj. kronor per månad, varav kommer på statliga reservarbeten c:a 2.7 milj., statskommunala c:a 0.3 milj. och understöd c:a 1 milj. Under 5-årsperioden, budgetåren 1927—1928 till 1931—1932 har bruttokostnaden per dagsverke varierat mellan kr. 6:55 och kr. 7:74 på följande sätt:

1927—1928 .....	6:55
1928—1929 .....	7:38
1929—1930 .....	7:74
1930—1931 .....	7:07
1931—1932 .....	7:27.

Avdragas ersättningarna för utfört arbete och ortstillägg bliva siffrorna i stället följande:

1927—1928 .....	6:07
1928—1929 .....	6:71
1929—1930 .....	6:67
1930—1931 .....	6:60
1931—1932 .....	6:89.

Ovanstående utgör som sagt Kommissionens brutto- resp. nettokostnader och det är intressant att se, hur dessa bruttokostnader fördela sig på olika poster. Jag väljer då det senaste budgetåret 1931—1932, där bruttokostnaden utgjorde 7.27. Uppdelningen visar då följande:

Arbetslöner (effektiva, ineffektiva och för specialarbetare) . . . . .	4.59 = 63.1 %
Ortstillägg .....	0.12 = 1.7 %
Olycksfall .....	0.15 = 2.0 %
Arbetarnas resor till och från platsen samt vid överflyttningar. . . . .	0.08 = 1.1 %
Förläggningskostnader .....	0.42 = 5.8 %
Lagbaspengar .....	0.10 = 1.4 %

Alltså sådana kostnader, som utgöra direkta förmåner åt arbetarna .....	5.46 = 75.1 %
Centrala förvaltningen .....	0.21 = 2.9 %
Arbetsplatsernas ledningskostnader .....	0.32 = 4.4 %
Materielkostnader, transportkostnader samt diverse andra utgifter .....	1.28 = 17.6 %
	Summa 7.27 = 100 %.

Fördelningen varierar naturligtvis under olika år. Sålunda stiger arbetsledningskostnaden, då arbetsstyrkan väsentligt minskar, under det att densamma sjunker, då en avsevärd utökning sker. Materialkostnaderna t. ex. öka då man väljer arbeten, som innehålla stora konstarbeten, under det att desamma minskar, då man tager enklare vägarbeten med stora skärningar. Förläggningsskostnaderna stiga i höjden, då många arbeten med fast förlagda arbetare igångsättas, eller då arbeten måste tagas i sådana orter, där bebyggelsen och således inkvarteringsmöjligheterna i trakten äro små och man tvingas att uppföra särskilda baracker. Som exempel härpå kan nämnas att under budgetåret 1927—1928 voro förläggningsskostnaderna endast kr. 0:16 per dagsverke, under det att desamma 1931—1932 voro 0.42. Med den ganska begränsade omfattning som arbetslösheten under förstnämnda period hade, var det lättare att välja arbeten, som voro gynnsamma ur förläggningssynpunkt.

Vill man uppdelatotala kostnaderna för de statliga reservarbetena kan man i stora drag säga, att de sociala kostnaderna utgöra 15 à 20 % av totala kostnaderna. De rent sociala kostnaderna äro sådana, vilka icke rimligen kunna påläggas arbetet som sådant. De utgöras nämligen av utgifter, som icke finnas medtagna eller beräknade i de till grund för kontrakten fastställda slutsummorna, utan utgöras av t. ex. ortstillägg, vilket, i enlighet med vad förut nämnts, utgår direkt till familjen i hemorten, av resor för arbetarna till och från platsen, av sjukavlöning å arbetsplatserna m. m.

Den <sup>20</sup>/<sub>11</sub> 1932 hade Kommissionen kontraherade arbeten för c:a 64 milj. kronor och fördelade sig dessa på följande sätt:

Arbeten åt Domänstyrelsen . . . . .	c:a 9.2 mill.
» » vägstyrelser . . . . .	» 39.9 »
» » övriga uppdragsgivare . . . . .	» 15.3 »

Sammanlagt voro under arbete vid denna tidpunkt c:a 1,300 km vägar. De kontraherade arbetskostnaderna hava sedan genom nytillkomna arbeten väsentligt ökat och utgjorde den 1 mars 1933 å pågående eller tillfälligt nedlagda statliga arbeten sammanlagt 73.5 milj. kronor. Av bilaga 13 framgår att arbetena äro fördelade på de olika länen mycket ojämnt. I bil. 14 hava sammanställts Kommissionens bruttokostnader för de tre senaste budgetåren, likaledes fördelade länsvis.

Ovanstående utgör en kort orientering över de statliga reservarbetena och arbetsförhållandena vid desamma samt lämnar en överblick även över kostnaderna och dessas fördelning i olika hänseenden.

### B. Statskommunala reservarbeten.

Den kontanta understödsverksamhetens stegrade omfattning 1921 uppväckte farhågor på skilda håll för en ytterligare utveckling av denna hjälpform. För att emellertid kunna åstadkomma en viss prövning av arbetsviljan voro även kommunerna i hög grad intresserade av att igångsätta arbeten. Som följd härav uppkom förslaget att kommunen direkt skulle kunna erhålla statsbidrag till vissa arbeten för att sålunda kunna utöka de arbetstillfällena, som

icke i tillräcklig omfattning kunde åstadkommas genom statliga reservarbeten. Därför infördes de s. k. statskommunala arbetena 1922. Dessa ha ända fram till 1931 haft en relativt liten omfattning, men i samband med den väsentligt ökade arbetslösheten under detta år växte också de statskommunala arbetena i omfång.

Under de första åren utgick statsbidraget för det antal hela arbetsdagar, under vilka arbete vid företaget bereddes arbetslösa, med högst det belopp för varje dag och arbetslös, som, därest arbetslöshetsunderstöd utgått, kunde antagas hava tillkommit kommunen som statsbidrag till sådant understöd åt de vid företaget anställda arbetslösa. År 1928 ändrades emellertid detta så, att statsbidraget numera utgår för varje kalendermånad med högst hälften av det belopp, som under månaden sammanlagt i arbetslöner utbetalts till de arbetslösa, vilka vid företaget beretts arbete. Dock skall detsamma för varje arbetare och hel arbetsdag räknat utgöra högst hälften av den för statliga reservarbeten i orten vederbörligen fastställda arbetslönen, dock högst 3:— kr. Kommissionen har alltså rätt att själv bevilja intill högst 50 % av kostnaden för arbetslönerna. Där synnerligen vägande omständigheter det påkalla, kan emellertid Kungl. Maj:t efter framställning bevilja högre bidragsprocent. Karaktären på dessa arbeten ändrades sålunda i någon mån för att såvitt möjligt undvika att arbetena alltför mycket fingo karaktär av maskerade understöd, eller kanske rättare att avlöningarna utgingo i form av understöd men mot en viss arbetsplikt. Arbetena äro nu mera likställda med statliga reservarbeten. Som i inledningen nämndes finnes dock en viss skillnad, vilken bl. a. ligger i att Kommissionen endast är bidragsbeviljande och i viss mån kontrollerande men icke direkt arbetsledande.

Då en kommun önskar att igångsätta ett statskommunalt arbete, skall ansökan härom ingivas till Kommissionen före arbetets påbörjande. För att underlätta för kommunerna att redan vid denna ansökans insändande lämna så fullständigt uppgifter som möjligt har i »Råd och Anvisningar» angivits vilka handlingar, som skola medfölja. Kommissionen prövar därefter förslaget och bestämmer statsbidragets storlek. Härefter sändes ett s. k. delgivningsbrev till kommunen, i vilket finnas angivna i stora drag de bestämmelser, som skola gälla för arbetet ifråga.

De statskommunala arbetena äro av det mest skiftande slag. Huvudparten av dem utgöres av vatten- och avloppsledningar, gatu- och vägarbeten, enskilda utfartsvägar, dikningar och väganläggningar å kommuners skogar eller å allmänningar. Dessutom förekomma arbeten för flygfält i Halmstad, Jönköping och Norrköping samt upprensning av vallgravarna i Kalmar och kring citadellet i Landskrona, restaurering av gamla befästningsverk i Kalmar m. m. Till dessa senare arbeten, de kulturhistoriska eller de som kunna anses ha större värde för staten, såsom exempelvis flygfälten, har Kungl. Maj:t beviljat förhöjt statsbidrag. Statsbidraget utgår som ovan nämnts endast till direkta arbetslöner åt hänvisade arbetslösa. Kommunerna få själva betala alla materialkostnader, avlöningar åt ledningspersonal, körslor, redskap och dylikt, och häri ligger en viss garanti för att kommunen försöker välja för dem själva nyttiga arbeten. Det är nämligen omöjligt för Kommissionen att ingå på en närmare granskning av varje företag ur lämplighetssynpunkt.

Genom inspektioner håller Kommissionen en viss kontroll över arbetsförhållandena, ehuru det ur ren kostnadssynpunkt icke är möjligt att ordna denna kontroll så ingående och ofta, som ur vissa andra synpunkter vore önskligt.

I och för erhållande av statsbidrag åligger det kommunen att månadsvis, senast den 15 efter utgången av näst föregående månad, insända särskild redovisning för arbetet. Denna redovisning utgör en koncentrerad sammanställning över vilka arbeten som utförts, kostnaderna för desamma, högsta och lägsta

utgående lönen samt medelförtjänsten. Kommissionen granskar därefter densamma före utbetalningen av statsbidraget. I vissa fall händer att statsbidrag vägras; detta sker då det är uppenbart att den gällande bestämmelsen om reservarbetslönens tillämpning åsidosatts.

De statskommunala arbetenas omfattning den  $\frac{1}{3}$  detta år var följande:

Arbeten utfördes inom 292 st. kommuner (samtliga län jämte Stockholms stad voro representerade) för en beräknad totalkostnad av 23.3 milj. kronor och en beviljad arbetskostnad av 16.5 milj. kronor.

Kommissionen skall jämlikt författningens bestämmelser vid varje statskommunalt arbetes beviljande fastställa det högsta antalet arbetslösa, som på en gång få sysselsättas vid arbetet ifråga. Detta antal var för samtliga statskommunala arbeten den 1 mars fastställt till sammanlagt 19,177. Det beviljade antalet kunde emellertid ingalunda i verkligheten hållas på grund av olika orsaker; många arbeten lågo för tillfället nere eller voro till stor del avarbetade och en del hade kanske just startats. Antalet anställda var därför sagda dag endast 9,665 st.

Statskommunala arbeten ha sitt stora berättigande som ett värdefullt komplement till statliga reservarbeten och äro av kommunerna eftersträfvade särskilt av den anledningen, att andra arbetslösa än kommunernas egna icke behöva intagas å desamma. Många småkommuner, som sakna lämplig arbetsledning, ha dock svårt att tillfredsställande sköta dem.

---

## Bilaga 1 till bilaga B.

## KONTRAKT.

Mellan Kungl. Domänstyrelsen, såsom uppdragsgivare, här benämnd styrelsen, och Statens Arbetslöshetskommission, här benämnd kommissionen, är denna dag följande avtal träffat.

## § 1.

Kommissionen åtager sig att åt styrelsen utföra följande arbeten å .....  
 inom ..... revir enligt angivna bestämmelser:

## § 2.

Kommissionen förbehåller sig rätt att vidtaga de smärre ändringar i planen, som under arbetets gång visa sig erforderliga eller lämpliga.

## § 3.

Kontroll över arbetet må utövas av styrelsen och skall av denna bekostas. Av dylik kontroll föranledda skriftliga anvisningar angående arbetets utförande är kommissionen skyldig ställa sig till efterrättelse. Skulle dessa icke ligga inom ramen för åtagandet, hänskjutes frågan till kommissionen, som beslutar huruvida arbetet i fråga skall utföras eller icke.

## § 4.

Styrelsen åligger:

- att* svara för den rätta framtida vården och underhållet av de utförda arbetena;
- att* för den händelse ovan gjorda åtagande icke kommer att utföras genom kommissionens försorg i här planerad omfattning, svara för att arbetet dock bliver fullbordat i sådan utsträckning, att av kommissionen utförda arbeten komma till fullt utnyttjande;
- att* svara för all jordlösen och därmed förenade uppgörelser och kostnader;
- att* till användning fritt upplåta för arbetet erforderliga välbelägna grus-, sten- och sidotag samt tillfarter till dessa;
- att* svara för all skada, som kan uppkomma med anledning av ifrågavarande arbete och som icke har sin grund i fel eller försumlighet från kommissionens sida vid arbetets utförande eller kan hänföras till olycksfall i arbete;
- att* ombesörja upprättandet av och bekosta för arbetets utförande erforderliga ritningar och kostnadsberäkningar m. m.;
- att* bekosta hälften av arbetsledningens löner. Avlöningarna förskottas av kommissionen, som sedermera månadsvis utställer räkning å styrelsen;
- att* ombesörja samtliga körslor, av vilka de för själva arbetet och dess drivande bekostas av styrelsen, under det att kostnaden för s. k. förläggningsskörslor, huvudsakligen proviantkörslor, betalas av kommissionen. Styrelsen skall i första hand betala samtliga körslor samt månadsvis utställa räkning å kommissionen för förläggningsskörslorna;
- att* kostnadsfritt för kommissionen tillhandahålla alla erforderliga lokaler, såsom förläggnings-, kontors-, marketenteri-, förräds- och depålokaler samt bostäder åt ledningspersonalen, allt i fullt användbart skick, jämte inredning, såsom sängar, stolar, bord, spisar, kaminer m. m.;
- att* å arbetsplatsen tillhandahålla och bekosta alla för arbetet erforderliga materialier och förbrukningsartiklar, såsom järn, cement, kalk, virke i lämp-

- ligt sortiment samt sprängämnen, stubintråd och tändhattar, smideskol o. dyl., ävensom alla driftsmedel och oljor m. m., vilka erfordras för drift av de arbetsmaskiner, som kunna komma till användning;
- att* kostnadsfritt för kommissionen å av denna anvisad plats tillhandahålla allt för arbetet och arbetsplatsen erforderligt vedbränsle;
- att* svara för skada vid eventuellt uppkommande eldsvåda i av styrelsen tillhandahållna såväl förläggings- och utspisningslokaler som kontorsutrymmen, bostäder åt personalen m. m.; dock ej för sådan skada, som beror av fel eller försummelse från kommissionens sida.

## § 5.

Kommissionen åligger:

- att* i egen regi utföra arbetena utan att styrelsen drabbas av några kostnader för arbetarnas avlöning, förplägnad och resor;
- att* bekosta löner till lagbasar och specialarbetare med undantag för i § 6 omnämnd vältförare;
- att* bekosta för arbetsledningen erforderliga resor samt
- att* tillhandahålla för arbetets utförande erforderliga arbetsredskap och verktyg samt för förläggingsändamål erforderliga förbrukningsartiklar, med undantag av vedbränsle.

## § 6.

Därest väg <sup>en</sup> arna .....  
 .....  
 skall makadamiseras åligger det styrelsen att å arbetsplatsen kostnadsfritt skola tillhandahålla erforderlig stenkross med drivmotor, elevator och sorterare, allt i fullgott skick samt erforderliga reservdelar såsom tuggplattor m. m. Skall väg <sup>en</sup> arna även vältas, tillhandahåller styrelsen å arbetsplatsen utan Skola arna kostnad för kommissionen ävenledes vält jämte vältförare.

## § 7.

Under den tid, av styrelsen tillhandahållna arbetsmaskiner stå till kommissionens förfogande, har styrelsen att svara för kostnaden för erforderliga reparationer på grund av normal slitning samt för skador, som uppstå och icke hava sin grund i fel eller försumlighet från kommissionens sida.

## § 8.

Avsugning skall äga rum senast en månad efter det arbetet anmäls färdigt eller kontraktsevenligt avbrutits samt förrättas av ombud för styrelsen och kommissionen.

Å verkställd avsugning är styrelsen skyldig lämna skriftligt intyg.

## § 9.

Arbetet fullgöres i den mån kommissionen så finner påkallat.

Härav äro tvenne likalydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den ..... 193.....

Statens Arbetslöshetskommission

Kungl. Domänstyrelsen

.....

Bevittnas:

.....

## Bilaga 2 till bilaga B.

## KONTRAKT.

Mellan Statens Arbetslöshetskommission såsom arbetstagare, här benämnd kommissionen samt de väghållningsskyldiga i .....  
 .....väghållningsdistrikt inom .....  
 län såsom uppdragsgivare, här benämnda vägdistriktet, är denna dag följande avtal träffat.

## § 1.

Kommissionen åtager sig att enligt nedan angivna bestämmelser åt vägdistriktet utföra:

..... av vägen .....  
 .....  
 i ..... av ..... län  
 enligt ..... närslutna förslag  
 av ..... med därtill hörande ritningar,  
 ..... närslutna kostnadsberäkning  
 av ..... å summa kronor .....  
 .....  
 samt i övrigt Kungl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens normalbestämmelser och normalritningar.

## § 2.

Som ersättning för de i kostnadsberäkningen till art och storlek specificerade arbetsprestationerna erlägger vägdistriktet till kommissionen kronor .....

.....  
 .....  
 utgörande en fjärdedel ( $\frac{1}{4}$ ) av den beräknade kostnaden.

Visa sig de uttagna massorna ej överensstämja med kostnadsberäkningen, skall den till grund för ersättningen liggande totalsumman och därmed ersättningen i motsvarande grad ändras.

Övermassor och extraarbeten betalas av vägdistriktet med en fjärdedel ( $\frac{1}{4}$ ) av kostnaderna, vilka beräknas med ledning av de i kostnadsberäkningen angivna å-prisen, ökade med därå belöpande allmänna omkostnader enligt i kostnadsberäkningen angiven procent. Finnes motsvarande arbetsprestation icke angiven i kostnadsberäkningen och har överenskommelse om ersättningen icke i förväg träffats, betalar vägdistriktet en fjärdedel ( $\frac{1}{4}$ ) av kommissionens självkostnad med tillägg av ovan nämnda procentuella tillägg för allmänna omkostnader. Med självkostnad förstås i detta fall kostnad för materialier, transporter samt avlöningar åt arbetare. Vinst, tillsyn, slitage av verktyg samt administration ingå i ovannämnda procentuella tillägg.

Kommissionen förbehåller sig rätt till de smärre ändringar av balanslinjen, som under arbetets gång visa sig lämpliga eller erforderliga.

Annan ändring i arbetsplanen eller i arbetets omfattning erfordrar skriftlig överenskommelse.

## § 3.

Den kontroll över arbetets tekniska utförande, som av vägdistriktet anses önskvärd, skall utövas av vägingenjören eller annan av länsstyrelsen därtill förordnad person och skall av vägdistriktet bekostas. Vid varje av kontrollanten företagen inspektion skall skriftlig rapport uppsättas över eventuella erin-

ringar beträffande arbetets tekniska utförande, vilken rapport, så snart ske kan, skall delgivas kommissionen. Kontrollantens skriftliga föreskrifter rörande arbetets tekniska utförande är kommissionen skyldig ställa sig till efterrättelse, såvida de ligga inom ramen för åtagandet. Skulle så icke vara fallet äger kommissionen avgöra om arbetet skall utföras eller icke.

#### § 4.

Renstakning skall före arbetets början ombestyras och bekostas av vägdistriktet. Ritningar och erforderliga handlingar skola överlämnas till kommissionen i 2 exemplar utom de i kontraktet vidhäftade jämte en omgång tunna sepiakopior av ritningarna.

#### § 5.

Det åligger vägdistriktet, dels att kostnadsfritt för kommissionen tillhandahålla för arbetets utförande erforderliga välbelägna grus-, torv-, jord- och stentag, dels att svara för all jordlösen och därmed förenade uppgörelser och kostnader beträffande såväl själva vägen, sidovägar för trafikens framsläppande och erforderliga upplagsplatser som tillfartsvägar till förenämnda grus-, torv-, jord- och stentag.

#### § 6.

Erforderlig avlysning av vägen skall ombesörjas och bekostas av vägdistriktet. Vägdistriktet åligger att till vederbörande myndigheter göra alla de anmälningar, som författningsenligt krävas för arbetets utförande, samt ensam bära ansvaret för att gällande stadgar eller av myndigheterna meddelade föreskrifter i avseende på arbetena och vad därmed äger sammanhang bevisligen meddelas kommissionen.

#### § 7.

Det åligger vägdistriktet att svara för all skada, som kan uppkomma i anledning av ifrågavarande vägarbete och som icke har sin grund uti fel eller försumlighet av kommissionen vid arbetets utförande eller kan hänföras till olycksfall i arbetet.

#### § 8.

Det åligger vägdistriktet att utan kostnad för kommissionen vara denna behjälplig vid anskaffande av välbelägna kontors- och förrådslokaler samt bostäder åt arbetare och arbetsledning.

#### § 9.

Avsugning skall äga rum senast en månad efter det arbetet anmäls färdigt eller kontraktsevenligt avbrutits och skall förrättas av kontrollanten samt ombud för vägdistriktet och kommissionen.

Över verkställd avsugning är vägdistriktet skyldigt lämna skriftligt intyg.

#### § 10.

Den i § 2 angivna ersättningen betalas med kronor .....  
 när arbete för kronor .....  
 utförts och resten när arbetet slutförts och avsynats. Ersättningsbeloppen äro förfallna till betalning 30 dagar sedan räkning med allmänna posten avsänts från kommissionen till vägdistriktet. Å efter förfalldagen oguldet belopp är vägdistriktet skyldigt erlägga ränta efter 6 % per år, räknat från beloppets förfalldag.

## § 11.

Därest kommissionen ej finner arbetets fullbordande påkallat, skall arbetet slutlikvideras i befintligt skick, varvid vägdistriktet i ersättning för det utförda arbetet erlägger en fjärdedel ( $\frac{1}{4}$ ) av kostnaderna för detsamma. Denna kostnad fastställs med ledning av kostnadsberäkningens mass- och enhetsberäkning samt à-priser jämte därpå belöpande andel av kostnadsberäkningens allmänna omkostnader. Eventuella övermassor och extraarbeten betalas enligt § 2. Ersättningsbeloppet är förfallet till betalning i enlighet med vad i § 10 närmare anges.

## § 12.

Om kommissionen icke kommer att slutföra arbetet på grund därav att kommissionen enligt § 11 icke finner arbetets fullbordande påkallat, förbinder sig vägdistriktet att, utan anspråk på ersättning från kommissionen, själv fortsätta och fullborda arbetet. Skulle vägdistriktet underlåta detta, är det skyldigt att till kommissionen eller dess rättsinnehavare, utöver det enligt § 11 bestämda ersättningsbeloppet, betala tre gånger sistnämnda belopp jämte 6 % ränta, räknat från förfallodagen för det enligt § 11 bestämda ersättningsbeloppet.

## § 13.

Eventuellt uppkommande tvistigheter angående tolkningen och tillämpningen av detta kontrakt skola avgöras av tre skiljemän enligt gällande lag om skiljemän. Skiljenämnd äger ej till prövning upptaga frågan, huruvida fog förefunnits för arbetets avbrytande enligt § 11 eller angående den ersättning, som bör utgå vid i § 12 omfördämd underlåtenhet av vägdistriktet.

## § 14.

Särskilda bestämmelser:

.....  
 :.....  
 .....  
 .....  
 .....

Härav äro tvenne lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den ..... 19 .....

För Statens Arbetslöshetskommission. För de väghållningsskyldiga i

.....  
 väghållningsdistrikt.  
 .....

..... namnteckningar bevittnas: ..... namnteckningar bevittnas:  
 .....

## Bilaga 3 till bilaga B.

N:o .....

## KONTRAKT.

Mellan Statens Arbetslöshetskommission, här benämnd arbetstagare, och ..... älvs Flottningsförening, här benämnd uppdragsgivare, är denna dag följande avtal träffat.

## § 1.

Arbetstagaren åtager sig att åt uppdragsgivaren utföra följande arbeten enligt nedan angivna bestämmelser:

Diverse arbeten i ..... älv enligt här bilagda av Flottningschefen ..... uppgjort konstnadsförslag av ..... jämte ritningar av ....., slutande på en arbetskostnad av kronor .....

## § 2.

Arbetstagaren förbehåller sig rätt att vidtaga de smärre ändringar i planen, som under arbetets gång visa sig erforderliga eller lämpliga med hänsyn till arbetsstyrkan.

## § 3.

Uppdragsgivaren äger icke mot arbetstagaren framställa någon anmärkning eller något ersättningskrav angående sättet för arbetets utförande eller mot det utfördas beskaffenhet.

## § 4.

Uppdragsgivaren åligger:

- att* svara för den rätta vården och underhållet av de utförda arbetena;
- att* för den händelse ovan gjorda åtagande icke kommer att utföras genom arbetstagarens försorg i här planerad omfattning, ombesörja och bekosta arbetets fullbordande i sådan utsträckning, att av arbetstagaren utförda arbeten komma till fullt utnyttjande;
- att* ansvara för att hinder för arbetets utförande ej möter från jord- eller vattenrättsägares sida vid äventyr att arbetstagaren eljest äger förklara detta avtal förfallet;
- att* svara för alla ersättningsanspråk, som på grund av arbetets bedrivande kunna komma att resas av tredje man;
- att* tillhandahålla och avlöna lämplig personal för ombesörjande av all arbetsledning samt de göromål, som av kommissionen påfordras i avlönings-, redovisnings-, rapporterings- och förrådshänseende;
- att* kostnadsfritt för arbetstagaren tillhandahålla för arbetets bedrivande erforderliga förläggings-, kontors- och förrådslokaler med erforderliga inventarier samt rum för arbetarna att vistas i vid måltider och under otjänlig väderlek, allt jämte värme;
- att* å arbetsplatsen tillhandahålla och bekosta alla för arbetet erforderliga materialier och förbrukningsartiklar av vad slag de var må, såsom järn, cement, kalk, virke, samt sprängämnen, stubintråd och tändhattar, smideskol och dylikt, ävensom alla de driftsmedel och oljor m. m., som komma till användning vid drift av eventuellt erforderliga arbetsmaskiner;
- att* å arbetsplatsen tillhandahålla och bekosta alla för arbetet erforderliga arbetsmaskiner, materiel, redskap och verktyg, samt
- att* ombesörja och bekosta alla för arbetets bedrivande erforderliga körslor.

## § 5.

Arbetstagaren åligger:

- att* i egen regi utföra kontrakterade arbeten med reservarbetare, som av Arbetslöshetskommissionen genom vederbörande kommuners arbetslöshetskommittéer hänvisas till arbetsplatsen;  
*att* bekosta dessa reservarbetares arbetslöner;  
*att* bekosta deras resor, där sådan ersättning, jämlikt särskilt meddelade bestämmelser, härför skall utgå, samt  
*att* ombesörja och bekosta deras försäkring för olycksfall i arbete.

## § 6.

Uppdragsgivaren skall betala alla för de kontrakterade arbetenas utförande uppkommande kostnader med undantag av de i § 5 nämnda. För avlöningar, till de till företaget hänvisade arbetslösa, erforderliga medel förskötteras av uppdragsgivaren med rätt att återfå vad sålunda kontraktsevenligt förskjutits för arbetstagarens räkning, så snart kvitterade avlöningshandlingar inkommit till Arbetslöshetskommissionens huvudkontor och där vederbörligen granskats.

## § 7.

Arbetet fullgöres endast i den mån Arbetslöshetskommissionen så finner påkallat.

## § 8.

Avsyrning skall förrättas senast en månad efter det arbetet avslutats eller avbrutits. Avsyrningen skall förrättas av ombud för uppdragsgivaren och ombud för arbetstagaren.

## § 9.

Twist angående tolkningen och tillämpningen av detta kontrakt skall avgöras av tre skiljemän enligt gällande lag om skiljemän.

Härav äro tvenne lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm och ..... den .....

För Statens Arbetslöshetskommission. För ..... Älvs Flottningsförening.

.....  
 Arbetstagare.

.....  
 Uppdragsgivare.

.....  
 .....  
 .....  
 namnteckningar bevittnas:

.....  
 .....  
 .....  
 namnteckningar bevittnas:

## Bilaga 4 till bilaga B.

N:o ..... idrottsplats.

## KONTRAKT.

Mellan Statens Arbetslöshetskommission såsom arbetstagare, här benämnd kommissionen, samt ..... såsom uppdragsgivare, här benämnd idrottsföreningen, är denna dag följande avtal träffat.

## § 1.

Kommissionen åtager sig att, enligt nedan angivna bestämmelser, åt idrottsföreningen utföra:

Anläggning av idrottsplats i ..... enligt bifogade transumt ur ..... uppgjorda förslag av den ..... med därtill hörande ritningar, arbetsbeskrivning samt kostnadsberäkning å kronor .....

## § 2.

Åtagandet avser endast sådana arbeten, som till arten specificerats i kostnadsförslaget.

Ändring i arbetsplanen eller i arbetets omfattning erfordrar skriftlig överenskommelse.

## § 3.

Kontroll över arbetets tekniska utförande må utövas av idrottsföreningen och skall av denna bekostas. Av dylik kontroll föranledda skriftliga anvisningar, skola så snart ske kan, delgivas kommissionen, som är skyldig ställa sig desamma till efterrättelse, såvida de ligga inom ramen för åtagandet i detta kontrakt eller överenskommelse enligt § 2. Skulle så icke vara fallet hänskjutes frågan till kommissionen, som äger avgöra, om arbetet skall utföras eller icke.

## § 4.

Idrottsföreningen åligger:

- att* ombesörja upprättandet av och bekosta för arbetets utförande erforderliga ritningar och kostnadsberäkningar ävensom att till vederbörande myndigheter göra alla de anmälningar, som författningsenligt krävas för arbetets utförande, och skriftligen lämna kommissionen meddelande om härav föranledda föreskrifter;
- att* svara för all jordlösen och därmed förenade uppgörelser och kostnader;
- att* till användning fritt upplåta för arbetet erforderliga välbelägna grus-, torv-, matjords- och stentag samt tillfarter till dessa;
- att* svara för all skada, som kan uppkomma med anledning av ifrågavarande arbete och som icke har sin grund i fel eller försumlighet av kommissionen vid arbetets utförande eller kan hänföras till olycksfall i arbetet;
- att* kostnadsfritt för kommissionen tillhandahålla erforderliga förläggnings-, marketenteri- och förrådslokaler, allt i fullt användbart skick jämte spisar, kaminer o. dyl. Reparation av de tillhandahållna lokalerna bekostas av kommissionen endast i det fall, att skadan uppkommit genom vårdslöshet eller avsiktlig skadegörelse av de i lokalerna inkvarterade;
- att* kostnadsfritt för kommissionen tillhandahålla allt för arbetet och arbetsplatsen erforderligt vedbränsle samt ström för elektrisk belysning, där sådan, med hänsyn till redan befintliga anordningar, utan väsentlig kostnad kan anordnas;

att svara för sådan skada vid eventuellt uppkommande eldsvåda i av idrottsföreningen tillhandahållna lokaler, som på grund av sedvanlig brandförsäkring ersättes resp. skulle ersättas av försäkringsgivare;

att å arbetsplatsen eller upplag i dess närhet tillhandahålla och bekosta alla i arbetet ingående materialier, såsom virke i lämpliga sortiment, dräneringsrör, järn, cement, spik, gräsfrö, kolaska m. m., ävensom för arbetets bedrivande erforderlig landgångsplank och pallningsvirke samt virke för utställningar;

att svara för den rätta framtida vården och underhållet av det utförda arbetet.

§ 5.

Arbetet fullgöres i den mån kommissionen finner påkallat.

Om kommissionen icke kommer att slutföra arbetet, förbinder sig idrottsföreningen att, utan anspråk på ersättning från kommissionen, själv fortsätta arbetet till sådan omfattning, att av kommissionen utförda arbeten komma till effektivt utnyttjande.

§ 6.

Avsyrning skall äga rum senast 14 dagar efter det arbetet anmälts färdigt eller kontraktsevenligt avbrutits och förättas av ombud för idrottsföreningen och kommissionen.

Å verkställd avsyrning är idrottsföreningen skyldig lämna skriftligt intyg.

§ 7.

Eventuellt uppkommande tvistigheter angående tolkningen och tillämpningen av detta kontrakt skola avgöras av tre skiljemän enligt gällande lag om skiljemän. Skiljenämnd äger ej till prövning upptaga frågan, huruvida fog förefunnits för arbetets avbrytande enligt § 5.

Härav äro tvenne lika lydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den .....

För Statens Arbetslöshetskommission För .....

.....

namnteckningar bevittnas: namnteckningar bevittnas:

.....

.....

Spridningstabla över löner å under augusti månad 1929 i gång varande arbetsplatser.

58

Arbetsplats	Arbetspl. reservarb. lön	Lägsta lön	Högsta lön	Reservarbets- lönen för arbetspl. i sin helhet överskridan- den m. %	Antal man med medelförtjänst							Antal man
					I Under reserv- arb.- lönen	II Från re- servarb. lön men ej 15 % över	III 15 % men ej 25 % över	IV 25 % men ej 50 % över	V 50 % men ej 75 % över	VI 75 % men ej 100 % över	VII 100 % och däröver	
1	3: 45	2: 80	4: 34	11.0	4	25	4	1	—	—	—	34
21	3: 45	2: 70	4: 96	11.8	3	31	9	3	—	—	—	46
23	5: 60	6: 14	6: 14	9.7	—	79	—	—	—	—	—	79
28	3: 45	2: 50	4: 10	3.8	3	9	2	—	—	—	—	14
31	3: 70	3: 28	4: 96	8.9	11	4	4	7	—	—	—	26
67	3: 45	2: 82	6: 87	18.0	12	18	3	14	—	1	—	48
82	3: 45	2: 75	6: 02	13.9	23	15	5	6	3	—	—	52
85	3: 45	2: 42	4: 49	0.9	6	1	—	2	—	—	—	9
92	3: 70	3: 85	5: 16	19.5	—	16	3	9	—	—	—	28
95	3: 45	2: 79	3: 47	4.9	12	4	—	—	—	—	—	16
100	4: 25	3: 20	9: 33	1.9	16	19	—	—	1	—	1	37
103	3: 45	3: 74	3: 74	7.2	—	7	—	—	—	—	—	7
104	3: 45	3: 25	5: 92	18.8	6	30	6	5	7	—	—	54
107	3: 95	3: 84	5: 72	14.7	10	—	18	5	—	—	—	33
108	3: 70	2: 80	4: 61	14.1	1 <sup>1</sup>	16	20	—	—	—	—	37
111	3: 95	2: 51	6: 88	25.1	5	16	16	55	6	—	—	98
115	3: 45	2: 25	5: 49	13.3	11	12	3	14	1	—	—	41
118	3: 95	3: 31	6: 80	11.6	11	9	17	—	2	—	—	39
128	3: 70	3: 72	5: 27	22.2	—	12	5	19	—	—	—	36
131	3: 70	3: 60	6: 21	23.8	1	30	20	19	8	—	—	78
134	3: 70	2: 29	5: 45	13.5	12	19	12	7	—	—	—	50
138	4: 25	4: 43	4: 76	7.8	—	16	—	—	—	—	—	16
139	4: 25	4: 16	5: 89	6.6	4	48	—	2	—	—	—	54
140	4: 25	3: 36	5: 35	0.9	18	18	4	2	—	—	—	42
141	3: 70	3: 29	3: 08	12.4	1	—	—	1	—	—	—	2
146	3: 45	3: 20	4: 42	14.8	2	1	6	1	—	—	—	10
147	3: 70	2: 64	6: 96	4.1	19	11	1	—	—	2	—	34
151	4: 25	4: 24	4: 30	0.2	20	3	—	1	—	—	—	23
				13.4	211	469	158	173	28	3	1	1,043
					20.2 %	45 %	15.1 %	16.6 %	2.7 %	0.3 %	0.1 %	

Särskilda utskottets utlåtande Nr 17. Bilaga B.

Bilaga 9 till bilaga B.

<sup>1</sup> Har såsom vältförare specialtillägg utom lön med samma belopp som lönen. Om detta tillägges skulle han alltså redovisas i grupp 5.

## Spridningstabla över löner å arbetsplatsen 104 under mars, april och maj månader 1929.

Månad	Arb.pl. reserv- arb. lön	Lägsta lön	Högsta lön	Reserv- arbetslönen för arbets- pl. i sin helhet överskri- den m. %	M e d e l f ö r t j ä n s t												Antal man	Antal dags- verken å 8- tim.
					I under reserv- arb. lönen		II Fr. res.-arb. lön men ej 15 % över		III 15 % men ej 25 % över		IV 25 % men ej 50 % över		V 50 % men ej 75 % över		VI 75 % men ej 100 % över			
					antal man	i %	antal man	i %	antal man	i %	antal man	i %	antal man	i %	antal man	i %		
Mars . . .	3: 45	2: 18	6: 34	13 %	35	24.1 %	54	37.2 %	27	18.6 %	22	15.2 %	4	2.8 %	3	2.1 %	145	2,948
April . . .	3: 45	2: —	5: 29	15.4 %	14	12.1 %	51	44 %	23	19.8 %	24	20.7 %	4	3.4 %	—	—	116	2,501
Maj . . .	3: 45	3: 20	5: 93	20.3 %	16	16 %	44	44 %	15	15 %	14	14 %	11	11 %	—	—	100	1,898



**Sammanställning av taxeringsuppgifter för special- och reservarbetare vid Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser.**

L ä n	1 9 3 0				1 9 3 1				1 9 3 2			
	Antal man	Dagar	Kronor	%	Antal man	Dagar	Kronor	%	Antal man	Dagar	Kronor	%
Stockholms stad . . . . .	950	88,956	464,143: 74	15.47	1,113	119,666	668,746: 79	7.99	705	96,655	532,458: 11	2.92
Stockholms län . . . . .	92	4,316	19,044: —	0.63	120	11,635	59,954: 84	0.72	386	31,238	163,739: 33	0.90
Uppsala » . . . . .	26	676	3,349: 93	0.11	63	5,851	28,802: 95	0.34	82	8,609	38,079: 29	0.21
Södermanlands » . . . . .	32	1,422	5,933: 43	0.20	195	17,466	76,023: 64	0.91	379	36,997	158,732: 64	0.87
Ostergötlands » . . . . .	242	26,971	129,740: 27	4.32	308	33,969	172,372: 38	2.06	459	50,434	234,054: 99	1.28
Jönköpings » . . . . .	194	15,053	77,192: 17	2.57	156	17,768	97,925: 83	1.17	256	26,255	136,140: 31	0.75
Kronobergs » . . . . .	56	3,949	21,013: 25	0.70	348	45,082	204,386: 03	2.44	491	65,728	305,724: 85	1.67
Kalmar » . . . . .	180	15,693	70,814: 30	2.36	589	57,379	264,012: 87	3.16	1,276	182,798	799,684: 11	4.38
Gotlands » . . . . .	—	—	—	—	10	286	1,094: 71	0.01	20	2,039	7,715: 42	0.04
Blekinge » . . . . .	455	46,228	209,872: 33	7.00	1,740	209,369	975,358: 78	11.66	2,800	479,038	2,027,112: 38	11.10
Kristianstads » . . . . .	69	4,153	17,520: 12	0.58	319	29,568	133,853: 39	1.60	540	89,410	386,334: 10	2.12
Malmöhus » . . . . .	861	67,216	349,061: 75	11.63	1,657	129,176	673,783: 74	8.05	1,730	169,398	797,597: 16	4.37
Hallands » . . . . .	62	3,795	16,632: 87	0.55	60	4,671	20,388: 26	0.24	133	10,758	49,757: 24	0.27
Göteb. o. Bohus » . . . . .	692	53,412	281,539: 87	9.38	2,480	201,506	1,041,602: 84	12.46	2,928	406,810	2,021,332: 44	11.07
Älvsborgs » . . . . .	366	30,844	156,856: 80	5.23	450	47,960	249,639: 49	2.98	571	72,242	359,131: 41	1.97
Skaraborgs » . . . . .	18	592	2,715: 06	0.09	35	1,857	10,601: 91	0.13	184	23,812	122,136: 04	0.67
Värmlands » . . . . .	235	14,743	78,417: 68	2.61	1,586	134,257	680,866: 66	8.14	2,184	329,826	1,626,807: 78	8.91
Örebro » . . . . .	479	56,072	278,991: 56	9.30	756	86,878	430,051: 43	5.14	1,342	176,010	816,362: 65	4.47
Västmanlands » . . . . .	210	14,070	69,523: 52	2.33	388	34,729	172,692: 93	2.06	1,032	115,505	519,735: 15	2.85
Kopparbergs » . . . . .	453	32,481	157,162: 42	5.24	990	95,154	451,087: 80	5.39	1,638	256,078	1,293,748: 18	7.08
Gävleborgs » . . . . .	129	8,898	43,129: 24	1.44	729	59,236	279,065: 06	3.34	1,389	145,897	667,766: 49	3.65
Västernorrlands » . . . . .	117	4,423	16,967: 52	0.57	1,131	69,564	322,311: 80	3.85	3,582	417,889	2,040,589: 59	11.16
Jämtlands » . . . . .	49	2,957	13,085: 55	0.44	102	5,840	25,936: 56	0.31	811	84,533	383,799: 23	2.10
Västerbottens » . . . . .	132	8,790	39,632: 17	1.32	411	44,562	216,547: 49	2.59	1,247	127,171	597,396: 39	3.27
Norrbottens » . . . . .	1,435	123,039	477,830: 05	15.93	2,457	235,112	1,108,832: 96	13.26	4,342	469,333	2,178,596: 70	11.92
Summa	<b>7,534</b>	<b>628,749</b>	<b>3,000,169: 60</b>	<b>100.00</b>	<b>18,193</b>	<b>1,698,541</b>	<b>8,365,941: 14</b>	<b>100.00</b>	<b>30,507</b>	<b>3,874,463</b>	<b>18,264,531: 98</b>	<b>100.00</b>

Särskilda utskottets utlåtande Nr 17. Bilaga B. Bilaga 12 till bilaga B. 61

## Bilaga 13 till bilaga B.

**Sammandrag av Statens Arbetslöshetskommissions kontraherade kostnader pr den 1 mars 1933 pågående statliga reservarbeten, fördelade på olika län:**

Stockholms	län	Kronor	1,989,100: —
Södermanlands	»	»	439,100: —
Östergötlands	»	»	493,700: —
Jönköpings	»	»	4,726,800: —
Kronobergs	»	»	3,682,221: —
Kalmar	»	»	4,043,715: —
Gotlands	»	»	249,400: —
Blekinge	»	»	6,975,865: —
Kristianstads	»	»	1,495,375: —
Malmöhus	»	»	344,300: —
Hallands	»	»	212,900: —
Göteborgs och Bohus	»	»	9,581,550: —
Älvsborgs	»	»	5,480,164: —
Skaraborgs	»	»	1,215,300: —
Värmlands	»	»	7,374,400: —
Örebro	»	»	2,516,377: —
Västmanlands	»	»	2,242,563: 85
Kopparbergs	»	»	4,014,600: —
Gävleborgs	»	»	1,440,850: —
Västernorrlands	»	»	6,945,101: 40
Jämtlands	»	»	1,743,800: —
Västerbottens	»	»	1,977,300: —
Norrbottnens	»	»	4,150,704: —
<b>Summa Kronor</b>			<b>73,505,186: 25</b>

## Bilaga 14 till bilaga B.

## A. K:s bruttokostnader för reservarbeten, fördelade länsvis.

	Budgetåret 1929—30		Budgetåret 1930—31		Budgetåret 1931—32	
	Kronor	%	Kronor	%	Kronor	%
Stockholms stad . . . .	—	—	—	—	700: 40	—
» län . . . .	102,156: 58	2.6	93,743: 28	1.3	298,317: 85	1.5
Uppsala » . . . .	—	—	34,880: 44	0.5	33,456: 11	0.2
Södermanlands » . . . .	—	—	—	—	—	—
Östergötlands » . . . .	114,586: 29	3.0	107,303: 95	1.5	116,538: 53	0.6
Jönköpings » . . . .	872,364: 22	22.6	1,284,292: 82	18.1	1,296,384: 26	6.5
Kronobergs » . . . .	217,626: 57	5.6	504,411: 87	7.1	928,920: 62	4.7
Kalmar » . . . .	404,236: 92	10.5	744,934: 17	10.5	1,724,209: 32	8.7
Gotlands » . . . .	—	—	—	—	—	—
Blekinge » . . . .	457,604: 74	11.8	1,041,854: 73	14.7	2,576,847: 82	13.0
Kristianstads » . . . .	103,065: 53	2.7	397,301: 26	5.6	1,024,725: 19	5.1
Malmöhus » . . . .	148,995: 09	3.8	151,987: 16	2.1	344,645: 15	1.7
Hallands » . . . .	43,968: 89	1.1	30,769: 41	0.4	45,019: 92	0.2
Göteborgs och Bohus » . . . .	236,946: 24	6.1	431,409: 61	6.1	1,955,795: 85	9.9
Älvsborgs » . . . .	72,079: 34	1.9	146,048: 59	2.1	1,050,785: 74	5.3
Skaraborgs » . . . .	23,834: 75	0.6	54,333: 03	0.8	389,779: 81	2.0
Värmlands » . . . .	165,003: 78	4.3	488,089: 41	6.9	2,350,709: 07	11.8
Örebro » . . . .	300,717: 63	7.8	257,789: 87	3.6	453,380: 21	2.3
Västmanlands » . . . .	—	—	78,988: 94	1.1	394,066: 66	2.0
Kopparbergs » . . . .	23,062: 85	0.6	268,720: 98	3.8	1,402,700: 51	7.1
Gävleborgs » . . . .	85,848: 95	2.2	158,206: 96	2.2	172,917: 44	0.9
Västernorrlands » . . . .	—	—	18,174: 31	0.3	1,262,977: 20	6.4
Jämtlands » . . . .	—	—	—	—	59,575: 87	0.3
Västerbottens » . . . .	14,882: 92	0.4	93,373: 32	1.3	452,580: 58	2.3
Norrbottnens » . . . .	478,071: 32	12.4	708,103: 21	10.0	1,492,560: 54	7.5
Summa	3,865,052: 61	100.0	7,094,717: 32	100.0	19,827,594: 15	100.0

## Det nuvarande arbetslöshetsläget och i anledning därav föranledda åtgärder från statens arbetslöshetskommissions sida.

Föredragning i särskilda utskottet den 14 mars 1933 av kommissionens sociala ombud *R. Wikander*.

Arbetslöshetens omfattning och fördelning.

Vid utgången av januari månad 1933 rapporterades till arbetslöshetskommissionen om arbetslöshet i 1,148 av rikets c:a 2,400 kommuner. Sammanlagda antalet *hjälpökande* arbetslösa utgjorde vid denna tidpunkt 189,225 st., motsvarande 3.1 % av hela folkmängden och 9.4 % av antalet män i åldern 15—65 år.

Som jämförelse må nämnas, att högsta, registrerade antalet arbetslösa under deflationstakrisen 1921—1923 uppnåddes i januari 1922 och utgjorde 163,000, vilket sålunda nu överskridits med c:a 26,000. Vid en vägning av dessa siffror synes man böra hålla i minnet, att det allmänna hjälpverksamhet är mera känd nu till dags och att anmälningsfrekvensen hos arbetslöshetskommittéerna stegrats av olika anledningar.

Fördelning på städer och landsbygd.

Rörande arbetslöshetens geografiska fördelning må följande anföras:

Antal arbetslösa i städerna . . . . .	69,690	37 %
» » på landsbygden . . . . .	119,535	63 %
	189,225	100 %

Denna fördelning är ej proportionell mot folkmängdsfördelningen, enär arbetslösheten relativt är något större i städerna eller 4.5 %.

Län.

De högsta arbetslöshetssiffrorna, vad det gäller *länen*, återfinnas i

Göteborgs och Bohus län . . . . .	20,064
Stockholms stad . . . . .	18,910
Västernorrlands län . . . . .	17,887
Norrbottnens » . . . . .	15,037
Malmöhus » . . . . .	13,934

Lägst ligga Gotlands och Hallands län med 1,188 respektive 1,998.

Större städer.

De större städerna rapportera följande siffror:

Stockholm . . . . .	18,910
Göteborg . . . . .	12,978
Malmö . . . . .	4,850
Norrköping . . . . .	1,890
Hälsingborg . . . . .	2,009

De 6 största städernas arbetslöshet motsvarar 21.5 % eller drygt  $\frac{1}{5}$  av den totala arbetslösheten.

Civilstånd och ålder.

De anmälda arbetslösa utgöres till den absolut övervägande delen av män, endast 964 kvinnor hava anmält sig. Fördelningen på familjeförsörjare och icke-familjeförsörjare är:

Familjeförsörjare . . . . .	95,480	50.5 %
Icke d:o . . . . .	93,745	49.5 %
	189,225	100 %

Åldersfördelningen bland de arbetslösa, som speciellt med hänsyn till de frågor, vilka sammanhänga med arbetslösheten bland ungdom, är av stort in-

tresse, kan ej nu angivas. Härför fordras en särskild undersökning, som också påbörjats och vars resultat torde kunna framläggas i början av maj månad.

Huru de arbetslösa fördela sig på de större yrkesgrupperna anges här nedan:

Yrken.

Jord- och skogsbruk . . . . .	32,108	17 %
Gruvdrift och malmförädling . . . . .	10,290	5 %
Jord-, sten- och glasindustri . . . . .	11,716	6 %
Metall- och maskinindustri . . . . .	14,232	8 %
Trävaruindustri . . . . .	16,447	9 %
Byggnadsverksamhet . . . . .	17,174	9 %
Övriga industrier . . . . .	13,679	7 %
Sjöfart och fiske . . . . .	3,814	2 %
Handel och samfärdsel . . . . .	12,326	7 %
Husligt arbete . . . . .	443	—
Arbete, ej hänförligt till annan grupp	56,996	30 %
	189,225	100 %

I jord- och skogsbruksgruppen ingår jordbruksarbetare med 14,454 arbetslösa. Att denna näringsgren uppvisar så avsevärd arbetslöshet är något nytt. I relativa tal har antalet arbetslösa jordbruksarbetare tredubblats från 1930 (från 2.6 % till 7.6 %). Här framträder en av de mera markanta skillnaderna mellan arbetslöshetens art nu och 1922, då landsbygden ännu var en reservoar, som delvis kunde uppsuga den från industrien och städerna kommande, lediga arbetskraften.

Beträffande övriga grupper bör framhållas, att inom gruvdrift och malmförädling huvudparten äro gruvarbetare. Järnbruken ransonera arbetstiden, liksom cellulosafabrikerna, och den härigenom uppkommande arbetslösheten blir merendels ej registrerad.

Den största gruppen är den sista, omfattande grov- och diversearbetare och alla sådana, som överhuvud taget ej hava något yrke. Här torde således mycket av ungdomsarbetslösheten, ävensom landsbygdens diversearbetare inrymmas. Gruppen utgör så stor del som 30 %, men detta är ändå en sänkning från åren 1925—1929, då densamma representerade inemot hälften av de arbetslösa.

Stat och kommun dela bördorna för hjälpverksamheten. Kommunen anses böra i första hand påtaga sig ansvaret för de arbetslösa. I den mån utgifterna härför bliva alltför betungande kan statens bistånd anlitas. Fördelningen mellan stat och kommun i detta avseende framgår av följande tablå.

Det allmänna  
hjälpverksam-  
het. Stat och  
kommun.

H j ä l p f o r m	Statshjälp		Enbart kommun- hjälp		Summa	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Reservarbete . . . . .	24,736	13.1	16,785	8.9	41,521	22.0
Understöd . . . . .	43,110	22.8	20,213	10.7	63,323	33.5
Summa	67,846	35.9	36,998	19.6	104,844	55.5

Av staten hjälpas sålunda 67,846 arbetslösa eller 35.9 % och enbart av kommunerna 36,998 eller 19.6 %. Totalt äro 104,844 arbetslösa eller 55.5 % av de anmälda 189,225 hjälpta.

De statliga hjälpåtgärderna, som skola något mera ingående skildras, utgöras av statliga reservarbeten, statskommunala reservarbeten, understödsverksamhet och hyreshjälpverksamhet.

Statliga  
hjälpåtgärder.

Omfattningen av de tre förstnämnda återgivas här nedan:

H j ä l p f o r m	Antal hjälpta	Antal kommuner, som äro av resp. hjälpformer berörda.
Statliga reservarbeten . . . . .	16,253	468
Statskommunala reservarbeten . . . . .	8,483	182
Understödsverksamhet . . . . .	43,110	264
Summa	<b>67 846</b>	<b>551</b>

I övrigt hänvisas till den länsvis uppställda tabellen, som är här fogad som bilaga.

Av antalet rapporterade kommuner, 1,148, förekommer sålunda statlig arbetslöshetshjälp i 551, motsvarande 48 %.

Statliga  
reservarbeten.

De statliga reservarbetena utgöra för kommunerna en nästan 100 %-ig hjälpform. På kommunerna komma endast vissa utlägg för utrustning, ortstillägg o. d. Även ortstillägget kan, såsom i annat sammanhang torde hava delgivits, (kanslichefen Hagmans föredragning) helt eller delvis bekostas av statsmedel i ekonomiskt svagt ställda kommuner.

På grund av nyssnämnda förhållande har statshjälpen i denna form i större grad kommit svagare kommuner till godo, företrädesvis mindre städer och landskommuner. Storstäderna hava endast i mindre grad kunnat bisträckas på detta sätt. Sålunda hava Stockholm, Göteborg och Malmö resp. 294, 245 och 132 anställda vid statliga reservarbeten, under det att för Norrbottens, Blekinge och Västernorrlands län motsvarande siffror äro 2,060, 1,801 och 1,685.

För vissa enskilda kommuner, som varit särskilt hårt drabbade av långvarig arbetslöshet, hava platser vid statligt reservarbete kunnat beredas till sådant antal, att hjälp i betydande omfattning förelagat:

Asarums	s:n	stenindustrikommun i Blekinge	län 327	anställda
Brastads	»	»	i Göteborgs o.	
			Bohus	» 126 »
Norra Råda	»	järnbruks-	»	
Ljusnarsbergs	»	» o. gruv-	i Värmlands	» 152 »
Nederkalix	»	trävaru-	i Örebro	» 140 »
			i Norrbottens	» 433 »

För att giva en föreställning om vad denna hjälp innebär, angivas här nedan de belopp, som utbetalats i arbetslöner till reservarbetare från ovannämnda kommuner under år 1932.

Asarum . . . . .	364,500	kronor
Brastad . . . . .	250,000	»
Norra Råda . . . . .	217,000	»
Ljusnarsberg . . . . .	203,500	»
Nederkalix . . . . .	600,000	»

Den möjlighet, som genom statliga reservarbetens anordnande föreligger att erbjuda arbete åt de arbetslösa, har visat sig vara av synnerlig betydelse vid hjälpverksamhetens handhavande. En effektiv behovs- och arbetsvillighetsprövning kan härigenom äga rum. Den nuvarande massarbetslösheten omöjliggör ett noggrant granskande från fall till fall, men genom hänvisningsförfarandet kan man fränskilja arbetsovilliga och asociala element från understödsverksamheten, på vilken dessa gärna vilja parasitera till förfång för de verkligt hjälpbehövande arbetslösa. Det värde, som tillerkännes arbetslinjen, torde

även sammanhännga med de positiva fördelar genom effektivare försörjning, fysisk träning o. d., som kunna härav utvinnas. Kommunerna hava insett detta och platserna vid statliga reservarbeten äro kolossalt efterfrågade. Under tiden  $\frac{1}{12}$  1932— $\frac{17}{2}$  1933 hade ansökningar avseende 21,511 platser ingivits. Under samma tid beviljades helt eller delvis ansökningar beträffande hänvisning för 4,672 arbetslösa, under det att framställningar beträffande 4,590 helt måst avslås och beträffande 5,308 bordläggas.

Det har anmärkts mot arbetslöshetskommissionen, att de arbetslösa skickas från hemorten och i många fall långt från hemmet. Arbetschefen torde i sin föredragning komma att lämna fullgoda tekniska skäl för att arbetsobjekten ej kunna jämnt fördelas över landet och att lämpliga arbeten ej alltid finnas tillgängliga i trakter med stor arbetslöshet. Emellertid strävar kommissionen att förlägga hjälpen så nära hemorten som möjligt och hänvisningarna givas som regel ej utanför egna län eller landskap. Huru detta lyckats, framgår därunder att av de anställda

5,941 bo i sina hem (dagkolonister),

10,312 bo i kommissionens förläggningar.

Vidare kan nämnas, att 12,353 reservarbetare äro anställda vid arbetsplats inom eget län och 3,900 äro anställda vid arbetsplats utom eget län.

Statliga reservarbeten finnas för närvarande i alla län, utom Stockholms stad, Uppsala och Gotlands län. I sistnämnda län är dock ett arbetsföretag under förberedande.

Statskommunala reservarbeten.

De statskommunala reservarbetena hava under senare tid varit underkastade en kraftig ansvällning och vunnit jämn spridning över landet. Dessa arbeten äro en värdefull komplettering till de statliga reservarbetena, enär de medgiva för kommunerna att i hemorten lämna hjälp företrädesvis åt familjeförsörjare. Av 8,483 där anställda voro 6,429 eller 78 % familjeförsörjare. Arbetsformen ifråga, som tillkom år 1922, har haft stor betydelse för arbetslinjens upprätthållande.

Som regel har kommissionen uppställt som villkor för beviljande av statsbidrag till understödsverksamhet, att vederbörande kommun anordnar statskommunalt arbete. I vissa kommuner har ohåga härtill förefunnits, men numera synes man allmänt vilja tillämpa jämväl denna hjälpform.

Vid vårens inträde torde dessa liksom de statliga reservarbetena kunna bereda ett ökat antal arbetslösa sysselsättning, varigenom kommunerna säkerligen komma att bliva i stånd att överflytta arbetslöshetshjälpen från understöd till arbete och därigenom motverka den för närvarande starka ansvällningen av den förstnämnda hjälpformen.

Principerna för grovarbetarlönernas fastställande och de mot dem svarande reservarbetslönerna samt en mera ingående redogörelse beträffande lönestatistiken vid de statliga reservarbetena ankomma på kanslichefens resp. arbetschefens föredragningar. Här skall endast i korthet lämnas några uppgifter rörande medelförtjänsterna enligt senast tillgängliga sammanställningar.

Löner vid reservarbeten.

Vid *statliga reservarbeten* uppgick genomsnittslönen per 8 timmars arbetsdag till 4:46 kr. för samtliga reservarbetare. Dessa äro placerade å arbetsplatser, med varierande reservarbetslön, d. v. s. den lön, som bör uppnås vid normal arbetsprestation på ackord. Reservarbetslönerna vid i gång varande arbetsplatser variera mellan 3:45 (numera även 2:95) och 4:30 kr. Den genomsnittliga reservarbetslönen var 3:91 kr. I jämförelse med denna lön ligger sålunda den verkligt uppnådda medelförtjänsten av 55 öre eller 14.4 % högre. De individuella lönerna variera högst betydligt omkring medeltalet.

Medellönen vid de statskommunala reservarbetena utgjorde 4:58 kr. per dag. Någon jämförelse med den genomsnittliga reservarbetslönen kan här ej göras, men det förtjänar framhållas, att i 66 av de 123 kommuner, varom här

är fråga, reservarbetslönen hade underskridits. Dessa fall hänföra sig huvudsakligen till landsbygden och sammanhånga uppenbarligen med den starka nedåtgående rörelsen hos lönerna i lant- och skogsbruk, som under senare tid kunnat konstateras.

Understöds-  
verksamhet.

Understödsverksamheten är den hjälpform, som är svårast att handhava. Några naturliga, återhållande moment finnas icke i annan mån, än att densamma är beroende av mängden av tillgängliga medel. Den är sålunda i motsats till reservarbeten, som ofta kräva tidsödande förberedelser, lätt att sätta i gång och den kan utökas i önskad grad. Ehuru detta delvis är till nackdel, måste dock erkännas, att av samma skäl inskränkning och totalt upphörande lika lätt kan åstadkommas. Det synes därför riktigt att under kortvariga påfrestningar använda denna hjälpform.

Understödsverksamheten förekom i 264 kommuner och för 43,110 arbetslösa. Av dessa voro

26,161 eller 61 % familjeförsörjare och  
16,949 » 39 » icke »

På grund av den svenska arbetslöshetshjälpens inriktning tillgreps denna hjälpform endast där hjälp genom arbete ej kunde åstadkommas. Med början under år 1931 i städer, vissa industrikommuner samt Bohusläns stenindustrikommuner spreds denna verksamhet till Norrlandskustens industriorter för att på senare tid även komma i tillämpning i rena skogs- och lantbrukssocknar.

Understödsverksamheten har till sin omfattning reglerats av kommissionen som i varje fall bestämt såväl högsta antal som den tid, under vilken verksamheten må bedrivas.

Verksamheten hade sin största omfattning i

Göteborgs och Bohus län med . . . . .	7,579	understödda
Västernorrlands » » . . . . .	7,212	»
Malmöhus » » . . . . .	5,111	»
Norrbottnens » » . . . . .	4,317	»

Ett län var under den ifrågavarande månaden fri från understödsverksamhet, nämligen Kronobergs län, under det att densamma var helt liten i Västerbottens, (245), Skaraborgs, (272), Jönköpings, (61), och Kristianstads län (40).

Understödsstatsernas storlek framgå av nedanstående typval:

K o m m u n t y p	Grovarbetar- lön.	Högsta understöd till	
		Man, hustru, 2 barn.	Icke familje- försörjare.
Stockholm . . . . .	9.—	4.20	2.—
Medelstor stad . . . . .	6.—	3.40	1.60
Industrisocken . . . . .	4.50	2.55	1.35
Jordbrukssocken . . . . .	3.50	2.20	1.05

Jämlikt gällande författning angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp (419/1922) må understödstagare hänvisas till lämpligt kommunalt arbete under högst 2 dagar per vecka (arbetsplikt). Under sommaren 1932 uppställde kommissionen detta som villkor för erhållande av statsbidrag till understödsverksamhet. Merendels hava kommunerna med tillfredsställelse tillämpat denna variant av arbetslinjen. Under januari månad förekom arbetsplikt i 33 kommuner.

Understödsverksamheten drog under januari månad en totalkostnad av c:a 2,300,000 kr., därav i statsbidrag 1,460,000 kr. I medeltal per dag och person utgjorde understödet 2: 31 kr., därav i statsbidrag 1: 47 kr. Statsbidraget uppgick sålunda till 63.4 %.

Bidrag till denna verksamhet utgår med 50 %, dock att Kungl. Maj:t i särskilda fall beträffande ekonomiskt svaga kommuner med svårartad arbetslöshet kan medgiva högre statsbidrag. Denna sistnämnda utväg har anlåtats av många kommuner, vilket framgår av nedanstående sammanställning.

Antal kommuner med	50 % statsbidrag . . . .	163
» » »	55—70 % » . . . .	15
» » »	75—85 % » . . . .	41
» » »	90 % » . . . .	45

Förhöjt statsbidrag har sålunda beviljats 101 kommuner. I 90 %-gruppen återfinnas bl. a. städerna Oskarshamn och Haparanda, ett antal Norrbottens- och Bohusläns-kommuner och några bergslagskommuner.

På grund av vad nyss anförts om understödsverksamhetens art och dess disposition för att gripa omkring sig till sådana personer, som ej böra därav beröras, har kommissionen ansett sig böra understryka vikten av återhållsamhet i denna verksamhet. Som regel hava dock ansökningar om statsbidrag bifallits och endast då det varit fråga om arbetslöshet av obetydlig omfattning, avslagit framställningar, varvid man dock sökt att ställa platser vid statsliga reservarbeten till förfogande. Av ansökningar avseende 70,400 understödsrum under tiden  $\frac{1}{12}$  1932— $\frac{17}{2}$  1933 hava sådana bifallits beträffande 64,500.

Kommunerna själva äro ofta ytterst restriktiva, då de snart bruka märka hurusom igångsättande av understödsverksamhet framlockar ansökningar om understödshjälp från personer, som eljest icke skulle tänkt därpå. Just för sådana personer är det nämnda hänvisningsförfarandet en oumbärlig prøvosten.

Å andra sidan måste det, beklagligt nog, konstateras, att släpphänthet och slentrianmässighet i understödsutdelningen förekomma och att kommissionens kontrollföreskrifter icke alltid följas. Man har på sina håll icke aktgivit på att det är fråga om hjälp åt arbetslösa utan utdelat understöd till personer, som icke utföra lönearbete, såsom bönder och enskilda företagare. Understöd har utgivits, trots att vederbörande utfört, låt vara lågt betalt, arbete, likaså till personer, som ej vistats i orten och beträffande vilka man ej vetat om de varit arbetslösa eller ej. Kommissionen har givetvis på olika sätt beivrat de fall, som kommit till dess kännedom.

Det förhållandet, att kommunerna själva måste anvisa anslag, vilket författningsenligt är en förutsättning för understödsverksamhets bedrivande, verkar givetvis återhållande. En ökning av arbetslöshetshjälpen i form av understöd torde därför på många håll endast kunna ske i samband med ytterligare förhöjda statsbidrag.

Hyreshjälp åt arbetslösa har icke utgivits sedan år 1924. På grund av den nuvarande arbetslöshetens långvarighet och den utarmning, som därav förorsakats, hemställde kommissionen hos Kungl. Maj:t att 200,000 kr. för detta ändamål måtte anvisas för innevarande kvartal och 250,000 kr. för 2 kvartalet 1933. Hyreshjälp får endast utlämnas till familjeförsörjare, som åtnjuta annan statlig arbetslöshetshjälp i någon form. Densamma är liksom understödet individuellt maximerad och får t. ex. för Stockholms vidkomman-

Hyreshjälp.

de icke utgå med högre belopp än 39 kr. per månad. Härå åtnjutes 50 % statsbidrag.

Det nyssnämnda beloppet å 200,000 kr. för 1:sta kvartalet 1933 har fördelats mellan 58 kommuner, huvudsakligen städer.

Bilaga till bilaga C.

Antalet i olika former hjälpta arbetslösa vid utgången av januari månad 1933 samt antalet vid denna tidpunkt anmälda hjälpsökande arbetslösa.

L ä n	Statlig hjälp			Enbart kommunal hjälp		Övriga hjälpsökande arbetslösa	Summa
	Anställda statliga res.-arbeten	vid statskomm. res.-arbeten	Understödda	Anställda vid komm. res.-arbeten	Understödda		
Stockholms stad . . . . .	294	454	3,435	809	5,143	8,775	18,910
»    län . . . . .	245	180	824	251	1,068	2,224	4,792
Uppsala . . . . .	41	66	366	336	381	1,447	2,637
Södermanlands . . . . .	226	282	406	449	179	1,403	2,945
Östergötlands . . . . .	199	161	1,372	583	946	2,297	5,558
Jönköpings . . . . .	103	260	61	641	237	1,366	2,668
Kronobergs . . . . .	328	30	—	753	105	1,889	3,105
Kalmar . . . . .	861	904	702	1,213	121	2,697	6,498
Gotlands . . . . .	53	136	59	134	56	750	1,188
Blekinge . . . . .	1,801	345	474	657	254	2,087	5,618
Kristianstads . . . . .	380	236	40	1,650	182	1,330	3,818
Malmöhus . . . . .	567	251	5,111	1,372	3,065	3,568	13,934
Hallands . . . . .	74	330	220	442	177	755	1,998
Göteborgs och Bohus . . . . .	1,512	307	7,579	420	498	9,748	20,064
Älvsborgs . . . . .	288	495	509	614	131	2,070	4,107
Skaraborgs . . . . .	129	202	272	350	264	1,576	2,793
Värmlands . . . . .	1,122	338	2,079	1,203	566	5,526	10,834
Örebro . . . . .	854	454	1,854	268	550	2,606	6,586
Västmanlands . . . . .	515	253	1,461	643	385	2,069	5,326
Kopparbergs . . . . .	733	408	1,641	701	438	5,381	9,302
Gävleborgs . . . . .	757	565	2,152	1,145	1,802	4,978	11,399
Västernorrlands . . . . .	1,685	647	7,212	610	1,694	6,039	17,887
Jämtlands . . . . .	560	214	719	634	337	2,830	5,294
Västerbottens . . . . .	866	673	245	614	150	4,379	6,927
Norrbottnens . . . . .	2,060	292	4,317	293	1,484	6,591	15,037
Summa	16,253	8,483	43,110	16,785	20,213	84,381	189,225
	8.6 %	4.4 %	22.9 %	8.8 %	10.8 %		
	35.9 %			19.6 %			
	55.5 %						

## Till bilaga C.

## Tillägg.

De i det föregående lämnade uppgifterna grunda sig på läget vid slutet av jan. månad 1933. Antalet anmälda hjälpsökande kan numera angivas till och med april månads utgång enligt följande:

jan. 1933 . . . . .	189,225
febr. » . . . . .	181,944
mars » . . . . .	186,561
april » . . . . .	176,835

Vad beträffar de olika hjälpformernas omfattning vid början och slutet av denna period kan som allmänt omdöme sägas, att den statliga och statskommunala arbetslöshetshjälpen ökats och den rent kommunala gått tillbaka. Statligt hjälpta i procent av hela antalet arbetslösa har stegrats från 35.9 % till 48.5 %, under det att den rent kommunala hjälpen minskats från 19.6 % till 16.4 %. Utvecklingen framgår av följande uppdelning på de skilda hjälpformerna.

	A n t a l h j ä l p t a				
	s. r. a.	räkn. r. a.	statligt u. s.	kom. r. a.	kom. t u. s.
jan. . . . .	16,253	8,483	43,110	16,785	20,213
april . . . . .	18,504	10,476	56,791	13,298	15,622

Någon väsentlig förändring av arbetslöshetsklientelets fördelning geografiskt eller med hänsyn till yrken torde icke hava uppstått, utom att en markerad ökning av antalet skogsarbetare registrerats i april, givetvis sammanhängande med vinteravverkningarnas upphörande. De av riksdagen beslutade gatstensbeställningarna hava vidare medfört en tillfällig minskning för gruppen stenindustriarbetare.

Den länsvis uppställda tabellen har i bil. A. framförts till läget vid april månads utgång.

Till bilaga C.

L ä n	Statlig hjälp			Enbart kommunal hjälp		Övriga hjälp-sökande arbets-lösa	Summa
	Anställda statliga res.-arbeten	vid stats-komm. res.-arbeten	Under-stödda	Anställda vid komm. res.-arbeten	Under-stödda		
Stockholms stad . . . . .	287	529	7,240	609	5,378	2,198	16,241
» län . . . . .	370	239	1,163	221	949	1,544	4,486
Uppsala . . . . .	75	189	473	415	208	1,324	2,684
Södermanlands . . . . .	237	273	423	340	186	1,201	2,660
Östergötlands . . . . .	305	167	1,833	326	401	1,657	4,689
Jönköpings . . . . .	194	335	72	717	223	832	2,373
Kronobergs . . . . .	557	25	50	580	104	1,231	2,547
Kalmar . . . . .	1,030	915	756	1,033	92	1,540	5,366
Gotlands . . . . .	113	206	33	34	19	200	605
Blekinge . . . . .	2,276	549	459	384	55	1,552	5,275
Kristianstads . . . . .	481	316	97	952	106	644	2,596
Malmöhus . . . . .	733	517	5,607	1,048	1,415	1,941	11,261
Hallands . . . . .	58	377	300	395	80	466	1,676
Göteborgs och Bohus . . . . .	1,742	535	8,970	594	1,448	2,399	15,688
Älvsborgs . . . . .	427	607	438	537	102	1,427	3,538
Skaraborgs . . . . .	190	263	205	426	126	885	2,095
Värmlands . . . . .	1,744	364	2,242	1,008	481	5,221	11,060
Örebro . . . . .	915	591	2,207	240	178	1,803	5,934
Västmanlands . . . . .	764	244	1,521	300	263	1,358	4,450
Kopparbergs . . . . .	894	576	1,971	548	464	5,302	9,755
Gävleborgs . . . . .	893	502	3,711	955	1,055	5,549	12,665
Västernorrlands . . . . .	1,441	842	10,215	480	858	6,659	20,495
Jämtlands . . . . .	574	455	1,043	539	239	4,490	7,340
Västerbottens . . . . .	544	615	612	486	149	4,678	7,084
Norrbottnens . . . . .	1,660	245	5,150	131	1,043	6,033	14,262
Summa	<b>18,504</b>	<b>10,476</b>	<b>56,791</b>	<b>13,298</b>	<b>15,622</b>	<b>62,134</b>	<b>176,825</b>
	10.5 %	5.9 %	32.1 %	7.6 %	8.8 %	35.1 %	100.0 %
	48.5 %		16.4 %				
	64.9 %						

Till

**Statens Arbetslöshetskommission.**

Med ledning av omstående uppgifter och med hänsyn till ortens förhållanden i övrigt synes den *lägsta grovarbetarlön*, för vilken arbete i avsevärd omfattning beredes, böra för kommunens vidkommande sättas till Kr. .... per dag.

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

..... den ..... 193.....

För ..... arbetslöshetskommitté

.....  
Ordf.



## Sammandrag av arbetsförtjänsterna vid Arbetslöshetskommissionens arbetsplatser under mars 1933.

	Ortens grovarbetarlön							Samtliga arbetsplatser
	3: —	3: 50	4: —	4: 50	5: —	5: 50	6: —	
	Fastställd reservarbetslön för arbetsplats inom motsvarande ortsgrupp							
	2: 95	3: 45	3: 70	4: —	4: 30	4: 70	5: 05	
Antal arbetsplatser . . . . .	1	9	106	91	24	5	3	239
Reservarbetarnas sammanlagda arbetsförtjänst, kronor . . . . .	5,263: 54	85,246: 58	758,425: 60	600,888: 13	169,925: 88	18,630: 37	26,979: 57	1,665,539: 67
Antal utförda dagsverken à 8 timmar . . . . .	1,739	22,119	188,033	135,959	36,537	3,481	5,411	393,370
Medeldagsförtjänst per dagsverke, kronor . . . . .	3: 02	3: 85	4: 01	4: 41	4: 65	5: 35	4: 99	4: 23
Medeldagsförtjänstens procentuella avvikelse från den fastställda reservarbetslönen, % . . . . .	+2.4	+11.6	+8.4	+10.3	+8.1	+13.8	-1.0	+9.3

*Anmärkning.* I ovannämnda sammandrag ingå icke 18 arbeten åt flottningsföreningar, i vilka arbeten medeldagsförtjänsten uppgick till Kronor 4: 37, motsvarande ett procentuellt överskott i förhållande till den fastställda reservarbetslönen av 8.7 %.

**Sammandrag över i gång varande (inkl. tillfälligt nedlagda) statskommunala reservarbeten den 1 mars 1933.**

L ä n	Totalkostnad, kronor	Arbetskostnad, kronor	Beräkn. ung. statsbidrag kronor	Ant. man syssel- satta <sup>26/2</sup> 1933	Antal kommuner som blivit hjälpna
Stockholms stad . . . . .	1,331,820:—	1,090,000:—	327,000:—	486	1
Stockholms län . . . . .	449,500:—	273,150:—	112,390:—	228	8
Uppsala » . . . . .	365,100:—	242,300:—	140,780:—	148	4
Södermanlands » . . . . .	615,830:—	476,190:—	257,610:—	290	5
Östergötlands » . . . . .	535,153:05	247,302:75	123,845:—	217	9
Jönköpings » . . . . .	1,129,280:—	853,680:—	625,180:—	260	5
Kronobergs » . . . . .	133,000:—	98,400:—	42,130:—	30	4
Kalmar » . . . . .	1,484,549:—	1,146,559:—	766,185:—	884	19
Gotlands » . . . . .	279,750:—	204,750:—	112,650:—	255	5
Blekinge » . . . . .	501,350:—	394,730:—	231,720:—	315	11
Kristianstads » . . . . .	523,212:—	347,219:—	129,870:—	197	13
Malmöhus » . . . . .	820,100:—	529,500:—	257,000:—	380	17
Hallands » . . . . .	1,169,900:—	710,685:—	431,650:—	280	7
Göteborgs och Bohus » . . . . .	2,094,660:—	1,355,705:—	728,285:—	461	13
Älvsborgs » . . . . .	913,640:—	574,700:—	272,800:—	551	10
Skaraborgs » . . . . .	438,998:—	315,996:—	201,750:—	170	11
Värmlands » . . . . .	517,531:—	356,250:—	194,650:—	330	17
Örebro » . . . . .	1,386,479:—	975,260:—	567,100:—	548	15
Västmanlands » . . . . .	390,073:—	280,860:—	115,800:—	171	11
Kopparbergs » . . . . .	1,351,954:—	1,027,272:—	570,750:—	529	21
Gävleborgs » . . . . .	1,391,785:—	1,034,231:—	700,900:—	718	17
Västernorrlands » . . . . .	3,011,734:—	1,956,465:—	1,527,650:—	855	25
Jämtlands » . . . . .	478,650:—	365,070:—	260,400:—	321	16
Västerbottens » . . . . .	1,359,552:90	1,104,877:50	830,550:—	679	17
Norrbottnens » . . . . .	658,422:—	511,160:—	392,800:—	362	11
Kronor	<b>23,332,022:95</b>	<b>16,477,312:25</b>	<b>9,921,445:—</b>	<b>1 9,665</b>	<b>292</b>

<sup>1</sup> Jämlikt Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 juni 1928 »ankommer på Kommissionen att bestämma det högsta antal arbetslösa som vid varje tillfälle får vara anställt vid företag, till vilket statsbidrag åtnjutes».

Detta av Arbetslöshetskommissionen medgivna antal har sammanlagt utgjort 19,177.

**Antal kommuner, som för arbetslöshetens bekämpande anordnat arbeten, till vilka statsbidrag icke utgår, samt antal anställda vid dessa kommunala reservarbeten.**

L ä n (lb = landskommuner; st = städer och köpingar)	Kommuner, som <sup>28/s</sup> 1933 rapporterat arbetslösa anst. vid kommunala reservarbeten		Kommuner, som besvarat A. K:s frågeformulär		Kommuner, som icke besvarat A. K:s fråge- formulär	
	antal kom- muner	antal anst.	antal kom- muner <sup>1</sup>	antal anst.	antal kom- muner	antal anst.
Stockholms stad . . . . .	1	799	1	799	—	—
Stockholms län . . . . .	lb 11	169	11	169	—	—
	st 6	144	6	144	—	—
Uppsala . . . . .	lb 14	343	12	280	2	63
	st 3	149	3	149	—	—
Södermanlands . . . . .	lb 20	341	16	279	4	62
	st 3	69	3	69	—	—
Östergötlands . . . . .	lb 35	522	32	485	3	37
	st 4	99	3	57	1	42
Jönköpings . . . . .	lb 26	411	24	363	2	48
	st 7	321	6	295	1	26
Kronobergs . . . . .	lb 36	704	30	607	6	97
	st 4	119	3	97	1	22
Kalmar . . . . .	lb 47	1,128	44	1,001	3	127
	st 7	185	6	155	1	30
Gotlands . . . . .	lb 17	125	15	106	2	19
	st —	—	—	—	—	—
Blekinge . . . . .	lb 18	448	18	448	—	—
	st 4	266	3	242	1	24
Kristianstads . . . . .	lb 57	1,502	52	1,404	5	98
	st 5	309	5	309	—	—
Malmöhus . . . . .	lb 81	1,461	77	1,431	4	30
	st 6	259	5	218	1	41
Hallands . . . . .	lb 16	331	16	331	—	—
	st 5	257	5	257	—	—
Göteborgs och Bohus . . . . .	lb 18	398	17	341	1	57
	st 3	130	2	112	1	18
Älvsborgs . . . . .	lb 24	427	23	406	1	21
	st 4	180	4	180	—	—
Skaraborgs . . . . .	lb 28	283	26	264	2	19
	st 7	199	7	199	—	—
Värmlands . . . . .	lb 44	948	44	948	—	—
	st 3	294	3	294	—	—
Örebro . . . . .	lb 14	217	14	217	—	—
	st 4	91	3	49	1	42
Västmanlands . . . . .	lb 28	456	26	440	2	16
	st 4	60	4	60	—	—
Kopparbergs . . . . .	lb 21	657	21	657	—	—
	st 7	208	6	173	1	35
Gävleborgs . . . . .	lb 28	955	27	934	1	21
	st 4	290	4	290	—	—
Västernorrlands . . . . .	lb 26	527	23	478	3	49
	st 3	163	3	163	—	—
Jämtlands . . . . .	lb 32	621	31	615	1	6
	st 1	34	1	34	—	—
Västerbottens . . . . .	lb 16	435	14	389	2	46
	st 3	243	3	243	—	—
Norrbottens . . . . .	lb 6	230	6	230	—	—
	st 3	117	3	117	—	—
Hela riket { lb	663	13,639	619	12,823	44	816
{ st	101	4,985	92	4,705	9	280
{ s:a	764	18,624	711	17,528	53	1,096

<sup>1</sup> Därav 21 kommuner, som uppgivit sig ej haft några anställda vid kommunala reservarbeten.

**Relationen mellan arbetsförtjänster vid kommunala reservarbeten och reservarbetslöner i kommuner, där dylika blivit av arbetslöshetskommissionen fastställda.**

L ä n	Genomsnittlig arbetsförtjänst per dag om 8 timmar vid							
	tidlönsarbete				ackordsarbete			
	antal kom-muner	a) fast-ställd reserv- arb.-lön kr.	b) arb.- förtjänst vid kom. reserv- arb., kr.	b i % av a	antal kom-muner	c) fast-ställd reserv- arb.-lön kr.	d) arb.- förtjänst vid kom. reserv- arb., kr.	d i % av c
Stockholms stad . . . . .	1	5.20	10.40	200.0	1	7.00	12.40	177.1
Stockholm län . . . . .	3	3.05	8.56	280.7	7	4.12	6.42	155.8
Uppsala . . . . .	3	3.97	8.83	222.4	1	5.05	9.01	178.4
Södermanlands . . . . .	2	3.06	6.93	226.5	3	4.09	5.04	123.2
Östergötlands . . . . .	3	3.92	6.28	160.2	2	5.31	7.41	139.5
Jönköpings . . . . .	6	2.83	4.89	172.8	7	3.76	5.54	147.3
Kronobergs . . . . .	1	3.76	6.00	159.6	2	5.05	8.50	168.3
Kalmar . . . . .	3	2.91	4.96	170.4	9	3.89	6.03	155.0
Gotlands . . . . .	—	—	—	—	2	5.14	7.56	147.1
Blekinge . . . . .	5	2.69	3.54	131.6	12	3.51	3.76	107.1
Kristianstads . . . . .	2	3.58	7.09	198.0	4	4.73	5.73	121.1
Malmöhus . . . . .	9	2.76	3.91	141.7	13	3.73	4.42	118.5
Hallands . . . . .	2	3.42	6.91	202.0	1	4.30	6.42	149.3
Göteborgs o. Bohus . . . . .	15	2.66	2.36	88.7	18	3.57	3.69	103.4
Älvsborgs . . . . .	2	3.39	6.67	196.8	1	5.05	7.70	152.5
Skaraborgs . . . . .	1	—	—	—	2	3.81	4.00	105.0
Värmlands . . . . .	5	2.76	3.73	135.1	9	3.66	3.41	93.2
Örebro . . . . .	2	3.71	7.60	204.9	2	4.53	4.00	88.3
Västmanlands . . . . .	10	2.97	3.82	128.6	18	3.82	3.95	103.4
Kopparbergs . . . . .	1	3.76	4.00	106.4	2	5.03	3.93	78.1
Gävleborgs . . . . .	4	3.23	5.95	184.2	12	3.96	4.11	103.8
Västernorrlands . . . . .	3	4.27	9.08	212.6	3	5.69	12.01	211.1
Jämtlands . . . . .	—	—	—	—	4	3.63	2.82	77.7
Västerbottens . . . . .	3	3.85	8.22	213.5	3	4.86	7.34	151.1
Norrbottnens . . . . .	5	3.17	6.17	195.0	4	4.18	5.37	128.5
Hela riket . . . . .	2	4.47	9.47	211.9	1	6.10	11.60	190.2
	7	3.00	5.62	187.3	4	4.05	6.62	163.5
	3	3.71	8.00	215.6	3	4.97	8.48	170.6
	1	2.56	2.80	109.4	8	3.23	3.15	97.5
	3	3.36	4.23	125.9	4	4.63	5.22	112.7
	15	2.93	5.40	184.3	22	3.96	4.80	121.2
	3	3.80	8.38	220.5	2	5.24	9.40	179.1
	3	2.95	4.84	164.1	5	4.05	3.89	96.0
	3	3.18	5.39	169.5	3	4.28	5.57	130.1
	5	2.71	3.48	128.4	14	3.61	3.32	105.8
	1	3.52	8.00	227.3	1	4.70	3.50	74.5
	8	3.07	4.57	148.9	12	4.19	5.42	129.4
	3	3.66	7.64	208.7	2	4.94	8.16	165.2
	3	3.12	5.44	174.4	18	4.00	4.36	109.0
	2	3.67	10.00	272.5	3	5.04	7.80	154.8
	7	3.33	6.17	185.3	19	4.24	5.37	126.7
	1	4.00	6.00	150.0	2	5.00	6.21	124.2
	3	2.88	3.92	136.1	18	4.08	4.02	98.5
	1	4.32	5.20	120.4	1	5.75	7.38	128.3
	3	3.43	3.44	100.3	11	3.98	4.64	116.6
	2	3.76	8.23	218.9	2	5.05	5.81	115.0
	4	2.96	4.60	155.4	5	4.00	5.11	127.8
	1	3.52	8.55	242.9	3	5.00	6.45	129.0
	128	2.95	4.69	159.0	254	3.92	4.57	116.6
	48	4.15	8.74	210.6	51	5.55	9.29	167.4
	174	3.62	7.10	196.1	305	4.56	6.26	137.3

**Av socialstyrelsen meddelade uppgifter rörande lantarbetar- och skogsarbetarlöner.**

Län och hushållningssällskapsområden	L a n t a r b e t a r e (tillfälliga manl. daglönare i egen kost)				Skogsarbetare (medelförtjänst i kr. dag för huggare, vintern 1932/33)
	s o m m a r		v i n t e r		
	daglön enligt kollektivavtal, kr. <sup>1</sup>	uppgiven daglön, kr., sommaren 1932	daglön enligt kollektivavtal, kr. <sup>1</sup>	uppgiven daglön, kr., vintern 1932/33	
Stockholms . . . . .	<sup>2</sup> 4.40	4.46	<sup>2</sup> 3.52	3.40	3.75
Uppsala . . . . .	<sup>2</sup> 4.40	4.46	<sup>2</sup> 3.52	3.56	4.13
Södermanlands . . . . .	4.40	4.30	3.52	3.27	3.88
Östergötlands . . . . .	4.40	4.37	3.52	3.55	3.64
Jönköpings . . . . .	—	4.28	—	3.38	3.50
Kronobergs . . . . .	—	4.00	—	3.25	3.64
Kalmar . . . . .	4.40	4.25	3.52	3.46	3.55
» norra . . . . .	—	4.25	—	3.50	.
» södra . . . . .	—	4.25	—	3.42	.
Gotlands . . . . .	—	4.23	—	3.18	3.50
Blekinge . . . . .	—	4.15	—	3.37	4.00
Kristianstads . . . . .	4.40	4.45	3.52	3.59	3.50
Malmöhus . . . . .	4.40	4.50	3.52	3.43	3.25
Hallands . . . . .	4.40	3.67	3.52	3.00	3.75
Göteborgs o. Bohus . . . . .	—	4.08	—	3.37	4.38
Älvsborgs . . . . .	4.40	4.28	3.52	3.35	3.75
» norra . . . . .	—	4.32	—	3.36	.
» södra . . . . .	—	4.25	—	3.34	.
Skaraborgs . . . . .	4.40	4.21	3.52	2.93	3.56
Värmlands . . . . .	.	4.56	.	3.69	4.42
Örebro . . . . .	4.40	4.38	3.52	3.34	4.11
Västmanlands . . . . .	<sup>2</sup> 4.40	4.45	<sup>2</sup> 3.52	3.37	4.42
Kopparbergs . . . . .	.	5.20	.	4.67	5.11
Gävleborgs . . . . .	.	5.39	.	4.67	4.70
Västernorrlands . . . . .	—	5.46	—	4.11	4.64
Jämtlands . . . . .	—	5.10	—	4.30	4.28
Västerbottens . . . . .	—	5.45	—	4.38	4.82
Norrbottnens . . . . .	—	5.94	—	4.63	4.79
Hela riket	.	4.42	.	3.47	4.39

<sup>1</sup> Fr. o. m. 1 januari 1933.

<sup>2</sup> Hos arbetsgivare, som tillämpa timlönsystem såsom huvudlönsform för regelbundet sysselsatta egentliga jordbruksarbetare (bruksegndomar), är timlönen i Stockholms och Uppsala län 47 öre, i Västmanlands län 48 öre. motsvarande en somrardaglön av kr. 4.70 resp. 4.80 och en vinterdaglön av 3.76 resp. 3.84.

**Utdrag av sammanställning av socialstyrelsen ur tillgängliga uppgifter rörande löner för anläggnings-, husbyggnads- och kommunalarbetare.**

L ä n	Anläggningsarbetare				Husbyggnadsarbetare		Kommunalarbetare	
	Vägnunderhållsarbetare		Väg- och vattenbyggnadsarbetare					
	grov- arb., tidlön per timme kr.	grovarb., genom- snittlig tim- förtjänst kr.	grov- arb., tidlön per timme kr.	grov- o. yrkesarb., genom- snittlig timför- tjänst kr.	grov- arb., tidlön per timme kr.	grov- o. yrkesarb., genom- snittlig timför- tjänst kr.	grov- arb., tidlön per timme kr.	grov- o. yrkesarb., genom- snittlig timför- tjänst kr.
Stockholms stad . .	—	—	1.45	—	1.45	2.73	1.30	2.16
Stockholms län	0.84	0.91	1.12	—	1.32	—	1.23	—
Uppsala »	0.73	0.80	1.06	—	1.21	—	1.04	—
Södermanlands »	0.72	0.76	1.06	—	1.12	—	1.02	—
Östergötlands »	0.75	0.77	0.96	—	1.13	—	0.92	—
Jönköpings »	0.76	0.77	0.86	—	0.97	—	0.92	—
Kronobergs »	0.73	0.84	0.78	—	0.89	—	0.95	—
Kalmar »	0.66	0.68	0.86	—	0.92	—	0.86	—
Gotlands »	0.72	0.83	—	—	1.16	—	0.96	—
Blekinge »	0.65	0.74	0.85	—	0.94	—	0.85	—
Kristianstads »	0.72	0.79	0.72	—	0.97	—	0.98	—
Malmöhus »	0.73	0.74	0.85	—	1.11	—	1.07	—
Hallands »	0.71	0.75	0.81	—	1.08	—	0.98	—
Göteborgs o. Bohus »	0.74	0.76	0.92	—	1.19	—	1.12	—
Älvsborgs »	0.78	0.79	0.85	—	1.12	—	0.98	—
Skaraborgs »	0.66	0.72	0.85	—	1.01	—	0.93	—
Värmlands »	0.74	0.78	0.87	—	1.08	—	1.01	—
Örebro »	0.68	0.77	0.91	—	1.11	—	1.07	—
Västmanlands »	0.71	0.73	1.05	—	1.20	—	0.94	—
Kopparbergs »	0.72	0.82	0.91	—	1.16	—	0.98	—
Gävleborgs »	0.78	0.82	1.06	—	1.26	—	1.08	—
Västernorrlands »	0.72	0.81	1.20	—	1.30	—	1.06	—
Jämtlands »	0.67	0.74	1.07	—	1.24	—	1.15	—
Västerbottens »	0.64	0.71	1.15	—	1.16	—	1.03	—
Norrbottnens »	0.79	0.87	1.14	—	1.23	—	1.18	—

## Till Riksdagens särskilda utskott.

Sedan utskottet den 28 nästlidna april hemställt om utförande genom Statens Arbetslöshetskommission av vissa under § 125 i utskottets protokoll angivna utredningar avseende budgetåret 1933/1934, får Kommissionen anföra följande.

## I. Det beräknade antalet hjälpsökande arbetslösa.

Kommissionen har tidigare, såsom meddelas i proposition nr 216, sid. 26—30, uppskattat antalet hjälpsökande arbetslösa under budgetåret 1933/1934 till i genomsnitt 150,000 personer. Sedan denna till sin natur helt approximativa uppskattning verkställdes, hava icke inträffat några sådana förskjutningar på arbetsmarknaden, som enligt Kommissionens mening kunde vara ägnade att föranleda ändring. Det sålunda för hela budgetåret beräknade medeltalet av 150,000 har antagits komma att under de olika kvartalen fördela sig på följande sätt:

3 kv. 1933 . . . . .	130,000	1 kv. 1934 . . . . .	180,000
4 » » . . . . .	160,000	2 » » . . . . .	130,000

## II. Den erforderliga hjälpverksamhetens beräknade omfattning.

Med utgångspunkt från att, såsom remissprotokollet synes förutsätta, hjälpverksamheten skulle bedrivas huvudsakligen efter hittillsvarande grunder, läser i den föreliggande situationen en arbetslöshet av sålunda uppskattad storlek komma att påkalla hjälpåtgärder av den art och omfattning, som angivas i följande tablå.

Tablå 1.

	Statliga reservarbeten	Statskommunala reservarbeten	Statlig understödsverksamhet	Kommunala reservarbeten	Kommunal understödsverksamhet	Summa hjälpta
<b>1933:</b>						
3 kvartalet . . . . .	25,000	20,000	30,000	10,000	5,000	90,000
4 » . . . . .	25,000	20,000	40,000	10,000	10,000	105,000
<b>1934:</b>						
1 kvartalet . . . . .	20,000	15,000	55,000	10,000	10,000	110,000
2 » . . . . .	25,000	20,000	20,000	10,000	5,000	80,000

Kommissionen beräknar vidare, att vid anordnandet av offentliga arbeten av nu angiven omfattning skola på indirekt väg — genom körslor, beställningar hos industrien o. s. v. — beredas arbetstillfällen för ytterligare i genomsnitt c:a 10,000 personer.

Vid de gjorda beräkningarna har Kommissionen utgått från, att staten i sin ekonomiska medverkan vid hjälpåtgärderna visserligen finge sträcka sig proportionsvis något längre än vad hittills i allmänhet varit fallet, men ansett att en hjälpverksamhet av den angivna omfattningen — och, vad angår kontant understödsverksamhet, i större omfattning — kan bringas till stånd

utan ett frångående av grunderna för ifrågavarande statliga medverkan. Därest för kommuner väsentligt gynnsammare grunder fastställdes beträffande beräkning av statsbidrag till statskommunala arbeten, torde sådana arbeten kunna komma till utförande i sådan omfattning, att vid dem kunde beredas arbetstillfällen för flera arbetslösa än i det föregående antagits.

### III. Statens kostnader.

Kostnaderna för statsverket för en hjälpverksamhet, sådan som i föregående tabllän beräknats, torde kunna anslås till följande belopp:

Tablå 2.

	Statliga reserv- arbeten kr.	Stats- kommunala reservarbeten kr.	Statlig understöds- verksamhet kr.	Summa
<b>1933:</b>				
3 kvartalet . . . . .	13,125,000	4,500,000	4,680,000	22,305,000
4    ,    . . . . .	13,125,000	4,500,000	6,240,000	23,865,000
<b>1934:</b>				
1 kvartalet . . . . .	10,500,000	3,375,000	8,580,000	22,455,000
2    ,    . . . . .	13,125,000	4,500,000	3,120,000	20,745,000
Summa kronor	<b>49,875,000</b>	<b>16,875,000</b>	<b>22,620,000</b>	<b>89,370,000</b>

Slutligen må nämnas, att i de gjorda kostnadsberäkningarna icke upptagits kostnaderna för kurser, hyreshjälp och medelsreserv.

Stockholm den 8 maj 1933.

På Arbetslöshetskommissionens vägnar:

GUNNAR HUSS.

*G. H. Nordström.*

## P. M.

**angående återverkningarna på statens kostnader för arbetslöshetshjälpen av vissa ifrågasatta ändringar av reservarbetslöner och statsbidrag.**

I skrivelse den 31 maj 1933 har riksdagens särskilda utskott anhållit att från Arbetslöshetskommissionen, med utgångspunkt från inom utskottet fattat preliminärt beslut i lönefrågan (punkt 8 i till skrivelsen bilagd p. m. rörande krisfrågorna), erhålla beräkningar i vissa särskilt angivna hänseenden. Sedermera ha genom utskottets generalsekreterare infordrats beräkningar beträffande ett inom utskottet framfört alternativt förslag i lönefrågan. De sålunda infordrade uppgifterna meddelas i det följande punktvis.

Inledningsvis torde böra anföras, att kommissionen vid beräkning av stegringen av statens faktiska kostnader till följd av ändrade reservarbetslöner ansett sig böra utgå ifrån att kostnadsökningen endast drabbar löneposten. Vid beräkning av de stegrade lönekostnaderna har man räknat med den i *tabell 1* angivna procentuella skillnaden för varje lönegrupp mellan hittills tillämpade reservarbetslön och den ifrågasatta högre lönen. Därvid har såsom *alternativ A* betecknats en höjning av reservarbetslönerna överlag upp till grovarbetarlönernas nivå; i *alternativ B* har räknats med att reservarbetslönerna inom de tre lägsta lönegrupperna sättas i nivå med grovarbetarlönerna och i de följande tio högre grupperna understiga grovarbetarlönerna med en viss aritmetiskt växande procentsats, vilken är 2 % i den första gruppen, 4 % i nästa o. s. v. för att i högsta gruppen utgöra 20 %.

**Tabell 1. Reservarbetslönerna enligt olika alternativ.**

Grovarbetarlön	Reservarbetslön			Höjningens storlek			
	Nuvarande	Alt. A	Alt. B	Absoluta tal		I %	
				Alt. A	Alt. B	Alt. A	Alt. B
3:—	2:95	3:—	3:—	0.05	0.05	1.7	1.7
3:50	3:45	3:50	3:50	0.05	0.05	1.4	1.4
4:—	3:70	4:—	4:—	0.30	0.30	8.1	8.1
4:50	4:—	4:50	4:41	0.50	0.41	12.5	10.8
5:—	4:30	5:—	4:80	0.70	0.50	16.3	11.6
5:50	4:70	5:50	5:17	0.80	0.47	17.0	10.0
6:—	5:05	6:—	5:52	0.95	0.47	18.8	9.8
6:50	5:40	6:50	5:85	1.10	0.45	20.4	8.3
7:—	5:75	7:—	6:16	1.25	0.41	21.7	7.1
7:50	6:10	7:50	6:45	1.40	0.35	22.9	5.7
8:—	6:40	8:—	6:72	1.60	0.32	25.0	5.0
8:50	6:75	8:50	6:97	1.75	0.22	25.9	3.3
9:—	7:—	9:—	7:20	2.—	0.20	48.6	2.9

1) Första frågan i de av särskilda utskottet begärda uppgifterna avser det ungefärliga belopp, varmed statens faktiska kostnader under tiden oktober 1932—april 1933 skulle ha stegrats, därest reservarbetslönerna då varit

bestämda till vissa högre belopp än de nu utgående. Vid besvarandet skulle hänsyn även tagas till kostnaderna för ortstillägg; av praktiska skäl upptages emellertid frågan om ortstilläggets storlek till behandling för sig i slutet av denna punkt.

På grund av redovisningssvårigheter måste besvarandet av frågan om stegringen av statens faktiska kostnader för statliga och statskommunala reservarbeten begränsas till månaderna oktober 1932—mars 1933, d. v. s. med utslutande av april månad d. å.; genom denna begränsning erhåller man en bild av de beräknade förskjutningarna under en sexmånadersperiod avseende vinterhalvåret 1932/1933.

*Lönekostnaderna vid statliga reservarbeten* under nämnda period samt den beräknade ökningen av dessa kostnader, därest de förut angivna löneskalorna alternativ A och B hade vunnit tillämpning, framgå av *tabell 2*. Vid alter-

**Tabell 2. Lönekostnaderna vid de statliga reservarbetena inom olika lönegrupper under perioden oktober 1932—mars 1933 samt den beräknade ökningen vid tillämpning av löneskalorna Alt. A och B.**

Lönegrupp	Lönekostnad	Ökning enligt	
		Alt. A.	Alt. B.
2: 95 . . . . .	5,263: 54	88: 95	88: 95
3: 45 . . . . .	658,951: 16	9,488: 90	9,488: 90
3: 70 . . . . .	3,450,130: 69	279,805: 59	279,805: 59
4: — . . . . .	3,531,153: 65	441,394: 20	363,708: 82
4: 30 . . . . .	802,921: 67	130,635: 34	93,138: 91
4: 70 . . . . .	106,739: 18	18,166: 99	10,673: 92
5: 05 . . . . .	123,507: 33	24,172: 22	11,951: 18
5: 40 . . . . .	7,426: 41	1,512: 76	616: 39
5: 75 . . . . .	3,988: 63	866: 73	283: 19
Summa	<b>8,695,082: 26</b>	<b>906,131: 68</b>	<b>769,755: 85</b>
Ökning i % . . . . .	—	10.4	8.9

nativ A skulle lönekostnaden ha ökats med 906,132 kronor, motsvarande en höjning med 10.4 %. Då de statliga reservarbetena i huvudsak varit förlagda till jordbruks- och skogsbygder med en reservarbetslön av f. n. 3: 70 och 4: — kronor, i vilka lönegrupper avvikelserna mellan alternativ A och B äro inga eller obetydliga, skulle tillämpning av löneskala B ha givit en i det närmaste lika stor ökning av lönekostnaderna. Höjningen enligt alternativ B skulle ha blivit 769,756 kronor eller 8.9 %.

*Lönekostnaderna vid statskommunala reservarbeten* under samma tid — oktober 1932—mars 1933 — framgå av tabell 3, därvid särskilt angivits den andel, som fallit på staten. Då tiden icke medgivit en genomgång av samtliga redovisningar och utanordningar vid statskommunala arbeten för den angivna sexmånadersperioden, ha lönekostnaderna för hela perioden uppdelats på de olika lönegrupperna med ledning av en för januari månad gjord detaljundersökning rörande ifrågavarande arbetens fördelning på lönegrupper. Att döma av gjorda kontrollundersökningar kan fördelningen under januari anses i stort sett typisk för hela sexmånadersperioden. Med utgångspunkt från det konstaterade genomsnittliga statsbidraget av 60 % på lönekostnaden har man därefter uträknat statens andel.

Den genomsnittliga ökningen av lönekostnaderna skulle vid tillämpning av alternativ A ha utgjort 17.6 % och vid alternativ B 8.8 %. Konstruktionen av de

olika skalorna samt arbetenas förläggning i stor utsträckning till orter med högre löner förklara den avsevärt större ökningen jämlikt skala A. I absoluta tal skulle ökningen av statens andel ha utgjort 532,486 kronor enligt alternativ A och 266,373 kronor enligt alternativ B. Vid ett bedömande av de faktiska återverkningarna på statens kostnader vid tillämpning av en högre löneskala torde man få räkna med att denna skala säkerligen skulle ha ökat antalet kommunala arbetsföretag, för vilka statsbidrag söktes och erhållits, i orter inom de högre lönegrupperna.

Ökningarna av kommunernas andel av lönekostnaderna kunna även framräknas ur tabell 3 och skulle ha utgjort 354,990 kronor enligt alternativ A och 177,581 kronor enligt alternativ B.

**Tabell 3. Lönekostnaderna vid statskommunala reservarbeten i olika lönegrupper under perioden oktober 1932—mars 1933 samt den beräknade ökningen vid tillämpning av löneskalorna Alt. A och B.**

Lönegrupp	Lönekostnad	Ökning enligt	
		Alt. A.	Alt. B.
<i>I. Totala lönekostnaden.</i>			
2: 95 . . . . .	—	—	—
3: 45 . . . . .	32,251: 92	451: 53	451: 53
3: 70 . . . . .	318,991: 60	25,838: 32	25,838: 32
4: — . . . . .	1,047,179: 38	130,897: 41	107,859: 47
4: 30 . . . . .	529,636: 92	86,330: 82	61,437: 88
4: 70 . . . . .	436,408: 73	74,189: 48	43,640: 87
5: 05 . . . . .	965,037: 78	181,427: 10	89,748: 51
5: 40 . . . . .	1,020,470: 76	208,176: 02	84,699: 07
5: 75 . . . . .	211,653: 19	45,928: 74	15,027: 38
6: 10 . . . . .	—	—	—
6: 40 . . . . .	66,519: 58	16,629: 90	3,325: 98
6: 75 . . . . .	—	—	—
7: 00 . . . . .	411,211: 92	117,606: 61	11,925: 15
Summa	<b>5,039,361: 78</b>	<b>887,475: 93</b>	<b>443,954: 16</b>
Ökning i % . . . . .	—	17.6	8.8
<i>II. Statens andel av lönekostnaden.</i>			
2: 95 . . . . .	—	—	—
3: 45 . . . . .	19,351: 15	270: 92	270: 92
3: 70 . . . . .	191,394: 96	15,502: 99	15,502: 99
4: — . . . . .	628,307: 63	78,538: 45	64,715: 68
4: 30 . . . . .	317,782: 15	51,798: 49	36,862: 73
4: 70 . . . . .	261,845: 24	44,513: 69	26,184: 52
5: 05 . . . . .	579,022: 67	108,856: 26	53,849: 11
5: 40 . . . . .	612,282: 46	124,905: 61	50,819: 44
5: 75 . . . . .	126,991: 91	27,557: 24	9,016: 43
6: 10 . . . . .	—	—	—
6: 40 . . . . .	39,911: 75	9,977: 94	1,995: 59
6: 75 . . . . .	—	—	—
7: — . . . . .	246,727: 15	70,563: 97	7,155: 09
Summa	<b>3,023,617: 07</b>	<b>532,485: 56</b>	<b>266,372: 50</b>
Ökning i % . . . . .	—	17.6	8.8

I fråga om kostnaderna för *ortstillägg* vid statliga reservarbeten under ovan angivna utgångspunkter kan meddelas, att medan ortstilläggen under tiden

oktober 1932—mars 1933 belöpt sig till 126,738 kronor, skulle ökningen enligt alternativ A uppgå till 62,812 kronor och enligt alternativ B till 7,756 kronor. Större delen av denna kostnadsökning skulle falla på kommunerna. För statens del skulle ökningen ha utgjort 10,175 kronor enligt alternativ A och 3,995 enligt alternativ B.

2) I fråga nummer två har utskottet anhållit om uppgift å ökningen av statens kostnad per arbetsdag vid statskommunala arbeten, därest statsbidraget komme att i genomsnitt uppgå till a) 50 %, b) 66.7 % och c) 75 % av totala kostnaden, beräknad med utgångspunkt från de föreslagna lönealternativen A och B.

Vid besvarandet av denna fråga har kommissionen använt tvenne alternativa beräkningsgrunder.

2: I. Enligt en undersökning rörande de beräknade total- och lönekostnaderna för ej slutförda statskommunala reservarbeten den 1 mars 1933 utgjorde totalkostnaderna 23,332,000 kronor och lönekostnaderna 16,477,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde enligt nuvarande normer statsbidraget kunna beräknas utgå med 9,921,000 kronor. Jämlikt tabell 3 komme den genomsnittliga löneökningen vid hithörande arbeten att uppgå till 17.6 % vid tillämpning av lönealternativ A och till 8.8 % vid alternativ B. En beräkning enligt utskottets begäran skulle giva följande siffror:

	Alt. A.	Alt. B.
Lönekostnader . . . . .	Kr. 19,377,000	Kr. 17,927,000
Totalkostnader . . . . .	» 26,122,000	» 24,782,000
Statens kostnader vid bidrag på totalkostnaden med		
a) 50 % . . . . .	Kr. 13,061,000	Kr. 12,391,000
b) 66.7 % . . . . .	» 17,423,000	» 16,530,000
c) 75 % . . . . .	» 19,591,000	» 18,587,000
Ökningen av statens kostnader skulle sålunda utgöra vid		
a) 50 % . . . . .	31.6 %	24.9 %
b) 66.7 % . . . . .	75.6 %	66.6 %
c) 75 % . . . . .	97.4 %	87.4 %

Under år 1932 utgjorde medeldagsförtjänsten på de statskommunala arbetena 4.81 kronor. Vid denna medelförtjänst beräknas statens andel i dagsverkskostnaden utgöra 2.90 kronor. Med tillämpning av de föreslagna normerna skulle kostnaderna per arbetsdag bliva följande:

	Alt. A.	Alt. B.
Statens kostnader per arbetsdag vid ett bidrag på totalkostnaden med		
a) 50 % . . . . .	Kr. 3.80	Kr. 3.60
b) 66.7 % . . . . .	» 5.10	» 4.80
c) 75 % . . . . .	» 5.70	» 5.45
Ökningen av statens kostnader per arbetsdag skulle utgöra vid		
a) 50 % . . . . .	Kr. 0.90	Kr. 0.70
b) 66.7 % . . . . .	» 2.20	» 1.90
c) 75 % . . . . .	» 2.80	» 2.55

Med nuvarande grunder för statens bidrag till statskommunala arbeten torde man kunna räkna med att kommunerna vid valet av arbeten i första hand uttagit relativt arbetskrävande arbetsföretag. Genom den föreslagna ändringen

att låta statsbidrag utgå på totalkostnaden torde valet i större utsträckning än hittills komma att gälla mera materialkrävande och därigenom relativt mera kostsamma arbeten. Då därtill kommer, att de statskommunala arbetena huvudsakligen komma till utförande i städer och andra mera tätbebyggda samhällen, där lönenivån ligger högre, och dessa samhällen i ökad omfattning torde kunna förväntas bedriva statskommunala arbeten, synes även ur denna synpunkt en stegring av kostnaderna per arbetsdag vara att emotse.

2: II. Hur utvecklingen i riktning mot mera materialkrävande arbeten kan komma att påverka statens kostnader exemplifieras av en undersökning enligt samma grunder som i det föregående alternativet men med utgångspunkt från de under innevarande års tre första månader beviljade statskommunala arbetena. Medan materialkostnaderna i förra fallet stannade vid 30 % av totalkostnaderna, utgjorde de för de nytillkomna arbetena 45 %. Då denna inriktning av kommunernas urval av statskommunala arbeten till icke ringa del torde få tillskrivas förhoppningen, att kommunerna — i enlighet med vad som meddelats i pressen — för framtiden även skulle få tillgodoräkna sig visst statsbidrag på materialkostnaderna, och då denna tendens vid urvalet torde få ökad styrka genom ett beslut i dylik riktning, har här nedan verkställts en undersökning jämväl under förutsättning att materialkostnaderna uppginge till 45 %. Vid de av kommissionen under januari—mars 1933 beviljade statskommunala arbetena utgjorde sålunda totalkostnaderna 10,412,000 kronor och lönekostnaderna 5,704,000 kronor. Av sistnämnda belopp torde enligt nuvarande normer statsbidraget kunna beräknas utgå med 3,422,000 kronor. Vid tillämpning av lönealternativ A — 17.6 % höjning av lönekostnaderna — och alternativ B — 8.8 % höjning — skulle en beräkning enligt utskottets begäran giva följande siffror:

	Alt. A.	Alt. B.
Lönekostnader . . . . .	Kr. 6,708,000	Kr. 6,206,000
Totalkostnader . . . . .	» 11,416,000	» 10,914,000

Statens kostnader vid bidrag på totalkostnaden med

a) 50 % . . . . .	Kr. 5,708,000	Kr. 5,457,000
b) 66.7 % . . . . .	» 7,614,000	» 7,280,000
c) 75 % . . . . .	» 8,562,000	» 8,180,000

Ökningen av statens kostnader skulle sålunda utgöra vid

a) 50 % . . . . .	66.8 %	59.5 %
b) 66.7 % . . . . .	122.5 %	112.7 %
c) 75 % . . . . .	150.2 %	139.2 %

Under år 1932 utgjorde medeldagsförtjänsten på de statskommunala arbetena 4.81 kronor. Vid denna medelförtjänst beräknas statens andel i dagsverkskostnaden utgöra 2.90 kronor. Med tillämpning av de föreslagna normerna skulle kostnaderna per arbetsdag bliva följande:

Statens kostnader per arbetsdag vid ett bidrag på totalkostnaden med

	Alt. A.	Alt. B.
a) 50 % . . . . .	Kr. 4.85	Kr. 4.60
b) 66.7 % . . . . .	» 6.45	» 6.15
c) 75 % . . . . .	» 7.25	» 6.95

Ökningen av statens kostnader per arbetsdag skulle utgöra vid

a) 50 % . . . . .	Kr. 1.95	Kr. 1.70
b) 66.7 % . . . . .	» 3.55	» 3.25
c) 75 % . . . . .	» 4.35	» 4.05

3) Såsom svar å punkt 3 i utskottets skrivelse meddelas här nedan följande siffror för *statens kostnader för arbetslöshetskommissionens verksamhet* under budgetåret 1933/1934 enligt olika alternativ (i till miljoner kronor avrundade belopp). Det av kommissionen i skrivelse den 8 maj 1933 angivna beloppet utgjorde *89,370,000 kronor*.

I. Statens kostnader vid arbetsstyrkor på statliga och statskommunala reservarbeten enligt skrivelse den  $\frac{8}{5}$  1933.

	Enligt lönealternativ (Se tabell I)	
	A	B
O) Oförändrade grunder vid statskommunala arbeten (statsbidrag på lönekostnaden) . . . . .	96 mill. kr.	94 mill. kr.
T) Statsbidrag på totalkostnaden vid statskommunala arbeten		
1) Vid arbeten med 30 % i materialkostnader (se pkt 2: I) och ett statsbidrag på totalkostnaden av		
a) 50 % . . . . .	97	96
b) 66.7 % . . . . .	104	103
c) 75 % . . . . .	108	107
2) Vid arbeten med 45 % i materialkostnader (se pkt 2: II) och ett statsbidrag på totalkostnaden av		
a) 50 % . . . . .	103	101
b) 66.7 % . . . . .	112	110
c) 75 % . . . . .	116	114

II. Statens kostnader vid arbetsstyrkor, som vid de statliga reservarbetena minskats med 5,000 man och vid de statskommunala arbetena ökats med 5,000 man i jämförelse med skr. den  $\frac{8}{5}$  1933.

	Enligt lönealternativ (Se Tabell I)	
	A	B
O) Oförändrade grunder vid statskommunala arbeten (statsbidrag på lönekostnaden) . . . . .	89 mill. kr.	85 mill. kr.
T) Statsbidrag på totalkostnaden vid statskommunala arbeten		
1) Vid arbeten med 30 % i materialkostnader (se pkt 2: I) och ett statsbidrag på totalkostnaden av		
a) 50 % . . . . .	92	91
b) 66.7 % . . . . .	101	99
c) 75 % . . . . .	105	104
2) Vid arbeten med 45 % i materialkostnader (se pkt 2: II) och ett statsbidrag på totalkostnaden av		
a) 50 % . . . . .	99	97
b) 66.7 % . . . . .	110	108
c) 75 % . . . . .	116	113

4) Beträffande det belopp, som kan beräknas komma att av hittillsvarande anslag återstå vid innevarande budgetårs utgång, torde någon ändring i tidigare meddelade beräkningar icke behöva ske. Man torde således kunna räkna med att kr. 22,000,000: — bliva disponibla för nästa budgetår. Behovet av medelsreserv för nästa budgetår torde böra anges till kr. 5,000,000: —, oberoende av vilken av de alternativa beräkningsgrunderna, som må vinna tillämpning. Med hänsyn till ovannämnda siffror för behållning och medelsreserv torde respektive under punkt 3 beräknade kostnadssummor kunna vid anslaget bestämmande reduceras med kr. 17,000,000: —.

Stockholm den 9 juni 1933.

STATENS ARBETSLÖSHETSKOMMISSION.

Bil. till bilaga M.

Tablå över antalet kommuner länsvis i olika grovarbetarlönegrupper enligt av Arbetslöshetskommissionen gjord fördelning.

Län	Antal kommuner med en grovarbetarlön av:													Summa kommuner
	9:—	8:50	8:—	7:50	7:—	6:50	6:—	5:50	5:—	4:50	4:—	3:50	3:—	
Stockholms stad . . .	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
» län . . .	—	—	4	—	2	—	2	—	2	11	11	—	—	32
Uppsala » . . .	—	—	—	—	—	1	1	1	1	4	1	1	—	10
Södermanlands » . . .	—	—	—	—	—	—	3	2	—	1	17	—	—	23
Ostergötlands » . . .	—	—	—	—	—	2	3	—	5	4	16	—	1	31
Jönköpings » . . .	—	—	—	—	—	—	3	2	1	3	6	12	—	27
Kronobergs » . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	18	9	4	35
Kalmar » . . .	—	—	—	—	—	1	2	—	3	3	23	13	4	49
Gotlands » . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	6	—	4	2	13
Blekinge » . . .	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1	26	7	—	38
Kristianstads » . . .	—	—	—	—	—	—	1	2	2	5	14	6	—	30
Malmöhus » . . .	—	—	—	—	1	4	—	4	3	8	15	3	1	39
Hallands » . . .	—	—	—	—	—	1	1	3	—	—	6	1	—	12
Göteb. o. Bohus » . . .	—	—	—	1	—	1	5	—	18	5	3	3	—	36
Älvsborgs » . . .	—	—	—	—	—	1	3	2	6	4	15	1	2	34
Skaraborgs » . . .	—	—	—	—	—	—	—	3	3	1	9	8	3	27
Värmlands » . . .	—	—	—	—	—	1	1	1	4	30	22	3	—	62
Örebro » . . .	—	—	—	—	1	—	—	—	7	8	10	1	1	28
Västmanlands » . . .	—	—	—	—	1	—	—	3	1	8	18	6	2	39
Gävleborgs » . . .	—	—	—	—	—	1	2	3	10	16	13	—	—	45
Kopparbergs » . . .	—	—	—	—	—	—	1	5	12	16	3	—	—	37
Västernorrlands » . . .	—	—	—	—	1	1	—	11	15	23	7	—	—	58
Jämtlands » . . .	—	—	—	—	1	—	—	2	9	17	12	—	—	41
Västerbottens » . . .	—	—	—	—	—	—	2	2	1	15	2	—	—	22
Norrbottnens » . . .	—	—	1	—	—	2	1	1	25	—	—	—	—	31
Summa kommuner i respektive lönegrupper	1	—	5	1	7	17	32	49	108	215	267	78	20	800

Stockholm den 3 juni 1933.

**Bilaga N.**

**Sammanställning av gällande bestämmelser angående  
reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet samt  
vissa ändringsförslag i samma hänseenden.**

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

## 1 KAP.

## Om bidrag till understödsverksamhet.

## Allmänna bestämmelser.

## § 1.

Har av medel, som för ändamålet ställts till förfogande av kommun eller landsting, understöd jämlikt de i denna kungörelse innefattade bestämmelser tilldelats arbetslös person, må vederbörande kommun eller landsting, i de fall och under de förutsättningar, som nedan angivas, åtnjuta bidrag av statsmedel till sålunda utgivet understöd.

## § 2.

Statsbidrag må utgå allenast till understöd åt inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning, att han

- 1) fyllt 15 år;
- 2) är arbetsför inom sitt yrke;
- 3) icke under de senaste sex månaderna, innan ansökan om understöd gjorts, åtnjutit understöd av fattigvården, dock att statsbidrag må kunna utgå jämväl till sökande, som under angivna tid åtnjutit sådant understöd, därest detsamma endast varit tillfälligt eller utgått i anledning av sökandens eller hans familjemedlemmars sjukdom, så ock i undantagsfall till sökande, som uppenbarligen sökt att efter bästa förmåga försörja sig och de sina, men till följd av särskilt betungande försörjningsplikt nödgats för familjens uppehälle mottaga understöd av fattigvården;
- 4) hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete; samt
- 5) på grund av oförvårdad arbetslöshet, som varat minst 6 arbetsdagar efter det ansökan om understöd gjorts, befunnits vara i behov därav.

## Allmänna bestämmelser.

## 1 §.

Beslutar kommun att anvisa medel för att jämlikt de i denna kungörelse innefattade bestämmelserna tilldela arbetslösa i kommunen understöd, må kommunen i de fall och under de förutsättningar, som nedan angivas, härtill åtnjuta bidrag av statsmedel.  
(Jfr dep.ch:s uttalande s. 13—14.)

## 2 §.

Statsbidrag må utgå till understöd, som efter därom gjord ansökan utgår till arbetslös person, under förutsättning att han

- 1) är svensk medborgare, dock att bidrag må utgå jämväl till understöd åt utländsk medborgare, såvida han tillhör stat, med vilken överenskomelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet;
- 2) fyllt sexton år;
- 3) är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete;
- 4) hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmält sig såsom arbetssökande;
- 5) icke i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § 2 mom. i lagen om fattigvården eller, då fråga är om fattigvård för någon, i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, utgöres av vård å sjukvårdsanstalt; samt
- 6) på grund av arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar efter det ansökan om understöd gjorts, befunnits vara i behov därav.

## 1928 års B-förslag

## Motionerna I: 128 och II: 237.

till förordning angående anordnande av reservarbeten.

## 1 §.

Vill kommun bereda understöd åt oförvällat arbetslösa, skall det ske i den ordning denna lag stadgar.

Kommun, som anordnar sådan offentlig arbetslöshetshjälp, äger här för åtnjuta bidrag av statsmedel enligt vad därom är särskilt stadgat.

## 4 §.

Hrr Lindqvist, Hagman, Odelstier-  
na, Bernström och Johansson:

1 mom. Till reservarbete må endast hänvisas den, som:

1:o) fyllt 18 år och är arbetsför;  
2:o) på grund av oförvällad arbetslöshet är i behov av understöd; och

3:o) hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt men icke erhållit lämpligt arbete.

På socialstyrelsen ankomme att, där så provas lämpligt, bestämma, att endast sådana arbetslösa, som tillhöra vissa yrken, skola hänvisas till reservarbete, så ock att uppställa de ytterligare villkor, som provas böra gälla för hänvisning till dylikt arbete.

Hrr Carlström, Heckscher och von Koch:

1 mom. Till reservarbete — — — dylikt arbete. Socialstyrelsen äger jämväl medgiva, att arbetslösa, vilka fyllt 16 men icke 18 år, må hänvisas till reservarbete, där så med hänsyn till arbetets beskaffenhet provas kunna ske utan olägenhet.

## 10 §.

Offentlig arbetslöshetshjälp enligt denna lag må utgå allenast till inom landet bosatt svensk medborgare jämte hans familj under förutsättning att han

1) fyllt 16 år och är arbetsför,

2) på grund av oförvällad arbetslöshet visat sig efter företagen prövning vara för sitt uppehälle i behov av understöd, samt

3) hos organ för offentlig arbetsförmedling eller på annat stadgat sätt sökt, men icke erhållit arbete.

Arbetslös, som av sjukdom, ålder, lyte eller annan orsak icke är fullt arbetsför, bör icke erhålla understöd enligt denna lag.

Arbetslös, som icke fyllt 18 år, må endast i sådana fall, där arbetets art icke kan vara ägnat att medföra menliga verkningar för honom, hänvisas till statligt arbetsföretag enligt 13 §.

## 14 §.

Arbetslös, som åtnjuter offentlig arbetslöshetshjälp, må icke annat än tillfälligt och i synnerligen trängande fall för sig eller sin familj samtidigt

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

Statsbidrag utgår icke för tid, innan ansökan blivit gjord.

Vid prövning av den arbetslöses behov av understöd skall hänsyn tagas till inkomster och tillgångar hos samtliga hemmavarande familjemedlemmar.

Statsbidrag utgår icke för tid, innan ansökan om understöd blivit gjord.

## 3 §.

Till den, som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller avvisat erbjudet lämpligt arbete, må understöd icke utgivas under viss tid, minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat.

Erbjudet arbete skall anses lämpligt under förutsättning,

att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter,

att det är förenat med avlöning, som icke understiger den i arbetsorten vanliga avlöningen för sådant arbete,

att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder, samt

att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller arbetets natur.

Vad sålunda stadgats angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av tillsynsmyndigheten över de erkända arbetslöshetskassorna förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat, dock att inom område, där kollektivavtal gäller, sådan förklaring skall äga giltighet allenast för tid intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten.

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

12 §.

utbekomma understöd från fattigvården.

Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, ingå överenskommelse med främmande stat, att denna förordning skall äga tillämpning å medborgare i den främmande staten.

4 §.

---

Genom ett med fattigvårdsstyrelsen gemensamt register över hjälpsökande

*Gällande bestämmelser.**Propositionen nr 216.*

## 4 §.

Till den, som deltagar i strejk eller är föremål för lockout, må understöd ej utgå under den tid konflikten varar.

## 1928 års B-förslag.

## Motionerna I: 128 och II: 237.

## 5 §.

Hrr Carlström, Heckscher, Johanson och von Koch:

Under tiden för arbetskonflikt må ej i reservarbete sysselsättas:

1) den som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout);

2) den som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av ovan angivna regler meddelas av socialstyrelsen.

Hrr Lindqvist, Hagman och Odelstierna:

I reservarbete må ej sysselsättas den, som deltagit i strejk eller är föremål för lockout.

Hr Bernström:

Under tiden för arbetskonflikt må ej i reservarbete sysselsättas den, som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout), eller den, som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma. Omfattar konflikten övervägande antalet arbetare tillhörande ett visst yrke inom särskilt område eller hela riket, må ej i reservarbete sysselsättas någon, som tillhör detta yrke inom området eller riket; vad sålunda stadgas i fråga om konflikt av allmänna omfattning gäller ock i fråga om konflikt av mindre omfattning, dock icke i de fall där densamma icke skäligen kan antagas i avsevärd mån inverka på de allmänna löne- och anställningsvillkoren för yrket inom området eller riket.

## 16 §.

eller annan särskild anordning skall i kommun, där offentlig arbetslöshets hjälp utgår, förebyggas att dubbelunderstöd lämnas.

Inträffar arbetskonflikt, som direkt eller indirekt berör arbetslös, vilken är föremål för offentlig arbetslöshets hjälp, åligger det arbetslöshetskommittén att därom omedelbart underätta tillsynsmyndigheten, på vilken det ankommer att avgöra, huruvida dylik hjälp fortfarande skall till den utgå. Härvid skall särskilt iakttagas

att vid allmän konflikt inom yrkesområde all statens hjälpverksamhet bör upphöra och yrkets samtliga arbetare i landet, resp. orten, avstängas från statlig arbetslöshets hjälp;

att på enahanda sätt, som nyss sagts, skall förfaras beträffande sådan partiell konflikt, om vilken gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom yrkesområdet ifråga; samt

att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till annat berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäligen. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas vid faktiskt utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

## § 3.

Statsbidrag må utgå till understöd, som, efter ty här nedan stadgas, utgives antingen till bestridande av oundgängliga levnadskostnader (arbetslöshetsunderstöd) eller ock till betalning av hyra eller bestridande av vissa andra för familjens sammanhållande nödiga utgifter (hyreshjälp).

## Understödsorgan.

## § 4.

1. Understödsverksamheten omhändervhas för kommun av särskilt tillsatt understödsorgan (arbetslöshetskommitté), som, där med hänsyn till lokala förhållanden så prövas lämpligt, må vara gemensamt för två eller flera kommuner; kommun dock obetaget att överlämna handhavandet av ifrågavarande verksamhet åt lämplig ordinarie kommunal myndighet.

2. Understödsorgan, som i mom. 1 avses, bör verka för och självt vidtaga de åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom söka för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra.

Understödsorgan bör jämväl noga tillse, att understöd icke utlämnas i vidsträcktare omfattning eller under längre tid, än som av verkligt behov påkallas, och särskilt, att det icke utgår till arbetsovilliga eller till personer som böra erhålla fattigvård.

## 5 §.

Statsbidrag må utgå dels till understöd, som efter vad här nedan sägs utgives med visst belopp per dag till bestridande av oundgängliga levnadskostnader (arbetslöshetsunderstöd), dels ock till betalning av hyra eller bestridande av vissa andra för familjens sammanhållande nödiga utgifter (hyreshjälp).

## Understödsorganet.

## 6 §.

1. Understödsverksamheten omhändervhas inom varje kommun av särskilt tillsatt understödsorgan (arbetslöshetskommitté); kommun dock obetaget att överlämna handhavandet av ifrågavarande verksamhet åt lämplig ordinarie kommunal myndighet.

2. Understödsorgan bör verka för och själv vidtaga de åtgärder, vilka inom området för dess verksamhet kunna tjäna till att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna därav, ävensom för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och andra.

Understödsorgan bör jämväl noga tillse, att understöd icke utlämnas i vidsträcktare omfattning eller under längre tid, än som av verkligt behov påkallas, och särskilt, att det icke utgår till arbetsovilliga eller till personer som böra erhålla fattigvård.

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av ovan angivna regler meddelas av socialstyrelsen, som ock äger att, där tillämpningen av samma regler i visst fall uppenbarligen skulle innebära en obillig hårdhet, medgiva undantag från desamma.

## 13 §.

[Offentlig arbetslöshetshjälp skall i första rummet beredas genom anställning vid statligt eller kommunalt arbetsföretag.]

Kan ej sådan anställning beredas den arbetslöse, må kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas. Därvid bör sådan anordning träffas, att den arbetslöses arbetsvillighet kan prövas.

## 3 §.

Kommun skall uppdraga åt lämpligt organ att i den utsträckning, sådant påkallas av förhållandena inom kommunen, samt under samarbete med den offentliga arbetsförmedlingen och andra organ för hjälpverksamheten verka för vidtagande av åtgärder, som äro ägnade att förebygga arbetslöshet eller mildra verkningarna av uppkommen arbetslöshet. Under sin verksamhet i angivna hänseenden har organ, som nu sagts, att ställa sig till noggrann efterrättelse de instruktioner, som meddelas av socialstyrelsen.

## 2 §.

I kommun, där offentlig arbetslöshetshjälp anordnas, skall finnas en arbetslöshetskommitté.

— — — — —  
Har arbetslösheten i en kommun mycket ringa omfattning, kan offentlig arbetslöshetshjälp ombesörjas av fattigvårdsstyrelsen.

## 8 §.

Hava två eller flera kommuner på landet förenat sig till ett fattigvårdssamhälle skall vad här är sagt om kommun i tillämpliga delar gälla beträffande fattigvårdssamhället.

Där omständigheterna därtill föranleda, skall det sålunda utsedda organet vidtaga åtgärder för att bereda arbetslösa anställning vid reserverbeten.

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

Inträffar arbetskonflikt, som direkt eller indirekt berör arbetslösa, vilka äro föremål för understödsorgans verksamhet, åligger det understödsorganet att därom omedelbart underrätta statens arbetslöshetskommission.

3. Arbetslöshetskommitté består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordföranden och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter.

3. Arbetslöshetskommitté består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordföranden och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter.

Ordförande och hans suppleant förordnas, efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet. Anmälan om förordnande och om återkallelse därav skall av länsstyrelsen omedelbart göras till arbetslöshetskommissionen.

Ordföranden och hans suppleant förordnas, efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet. Anmälan om förordnande och om återkallelse därav skall av länsstyrelsen omedelbart göras till socialstyrelsen.

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid, i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan samt på landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämma. Om vals förrättande och utgång skall arbetslöshetskommissionen omedelbart underrättas.

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid i stad av stadsfullmäktige samt på landet av kommunalfullmäktige. Om vals förrättande och utgång skall socialstyrelsen omedelbart underrättas.

Kommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, dels för den frivilliga hjälpverksamheten i or-

Kommitté bör vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för de kommunala myndigheter, vilka äga särskild sakkunskap å ifrågavarande område, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas in-

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

## 2 §.

---

Arbetslöshetskommittén består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordförande och minst halva antalet ledamöter skola suppleanter finnas. Ordförandens suppleant äger rätt att deltaga i sammanträdena utan att deltaga i beslutet.

Ordföranden och hans suppleant förordnas av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet.

---

## 5 §.

Då ordförande i arbetslöshetskommitté eller suppleant blivit förordnad, skall anmälan därom göras hos den tillsynsmyndighet för den offentliga arbetslöshetshjälpen, som av Konungen förordnas.

---

## 2 §.

---

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid i stad av stadsfullmäktige eller där sådana ej finnas av allmän rådstuga samt på landet av kommunalfullmäktige eller där sådana ej finnas av kommunalstämma.

## 5 §.

---

Då val av ledamot eller suppleant ägt rum skall anmälan ske hos länsstyrelsen.

*Gällande bestämmelser.*

ten, dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen.

*Propositionen nr 216.*

tressen. Finnes inom kommunen offentlig arbetsförmedlingsanstalt, bör en av kommitténs medlemmar vara ledamot av styrelsen för eller tjänsteman hos sådan anstalt.

Ledamot eller suppleant må ej den vara, som åtnjuter arbetslöshetshjälp.

Ledamot eller suppleant må ej den vara, som uppbär understöd enligt denna kungörelse eller åtnjuter fattigvård.

4. Arbetslöshetskommitté är beslutför, då ordföranden samt minst hälften av övriga ledamöter, eller om deras antal ej är jämnt, minst hälften av närmast högre tal äro närvarande och deltaga i beslutet. Vid lika röstetal gäller den mening ordföranden biträder.

4. Revision av kommittés verksamhet verkställas av särskilda revisorer, utsedda för samma tid som kommitténs ledamöter. Minst en av revisorerna utses, efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrel-

5. Revision av kommittés verksamhet verkställas av särskilda revisorer, utsedda för samma tid som kommitténs ledamöter. Minst en av revisorerna utses av länsstyrelsen efter anmälan av vederbörande kommu-

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

## 4 §.

Av arbetslöshetskommitténs ledamöter skola minst två jämte en suppleant tillhöra fattigvårdsstyrelsen.

Utses tjänsteman hos fattigvårdsstyrelsen till ledamot i arbetslöshetskommittén, må dock vara kommun obehaget att från fattigvårdsstyrelsen där insätta allenast en ledamot jämte suppleant.

I övrigt böra så vitt möjligt inom arbetslöshetskommittén företrädas dels kommunala myndigheter med särskild kännedom om kommunens ekonomi, dess affärsverksamhet och arbeten, där sådana förekomma, dels arbetsgivare och arbetare, dels ock den frivilliga hjälpverksamheten i orten.

---

## 3 §.

Ledamot eller suppleant i arbetslöshetskommitté må ej annan vara än den som enligt lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad är behörig att utses till ordförande i kommunalstämma eller stadsfullmäktig.

Ej heller må den vara ledamot eller suppleant som åtnjuter offentlig arbetslöshetshjälp.

## 6 §.

Det åligger ordföranden att ansvara för arbetslöshetskommitténs skriftväxling och räkenskapsföring.

En var ledamot av arbetslöshetskommitté ansvarar gemensamt med de övriga för de medel kommittén har under sin förvaltning.

## 7 §.

För granskning av arbetslöshetskommitténs räkenskaper och förvaltning skola för ett år i sänder på sätt i 2 §

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

sen. Övriga revisorer väljas på samma sätt som kommitténs ledamöter.

5. Där understödsverksamheten omhänderhaves av ordinarie kommunal myndighet, skall i revisionen av denna del av ifrågavarande myndighets verksamhet deltaga minst en revisor, som, efter anmälan av myndigheten, utses av länsstyrelsen för kalenderår.

6. Om utseende av revisorer, som avses i mom. 4 och 5, skall anmälan göras till arbetslöshetskommissionen på sätt i mom. 3 stadgats beträffande anmälan om utseende av ordförande och ledamöter jämte suppleanter för dem.

7. Till revisor, som jämlikt mom. 4 eller 5 utses av länsstyrelsen, må utgå arvode med belopp, som av arbetslöshetskommissionen efter samråd med länsstyrelsen, prövas skäligt med hänsyn till den vederbörande revisor åliggande arbetsböda. Arvode, som här avses, bestrides av ovan omnämnda anslag samt utbetalas i efterskott för år. Utdrag av kommissionens protokoll rörande kommissionens beslut om utbetalande av arvodet överlämnas av kommissionen till statskontoret, som har att direkt till vederbörande revisor utanordna arvodet.

## § 5.

För varje län utses av länsstyrelsen en länshjälpkommitté, vilken har till uppgift att i samråd med länsstyrelsen verka för samarbete mellan de olika kommunala understödsorganen och övervaka, att de noggrannt fullgöra, vad dem enligt gällande författningar och arbetslöshetskommissionens anvisningar åligger, vidtaga de åtgärder, som i övrigt finnas lämpliga för arbetslöshetens bekämpande inom länet, samt tillhandagå med råd och upplysningar i fråga om hithörande förhållanden.

Beträffande sammansättningen av länshjälpkommitté gäller i tillämpliga delar vad i § 4 mom. 3 fjärde stycket föreskrivits för arbetslöshetskommitté.

Revision av länshjälpkommittés rä-

nala myndighet. Övriga revisorer väljas på samma sätt som kommitténs ledamöter.

6. Där understödsverksamheten omhänderhaves av ordinarie kommunal myndighet, skall i revisionen av denna del av ifrågavarande myndighets verksamhet deltaga minst en revisor, som efter anmälan av myndigheten utses av länsstyrelsen för kalenderår.

7. Om utseende av revisorer, som avses i mom. 5 och 6, skall anmälan omedelbart göras till socialstyrelsen.

8. Till revisor, som jämlikt mom. 5 eller 6 utses av länsstyrelsen, må då så av socialstyrelsen prövas skäligt med hänsyn till arbetsbördans storlek utgå arvode med belopp, som av styrelsen bestämmes. Sådant arvode bestrides av statsmedel samt utbetalas årsvis i efterskott.

(Jfr dep.ch.:s uttalande s. 14.)

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

fjärde stycket sägs utses minst en revisor jämte suppleant.

Beträffande deras valbarhet gäller förutom vad om revisorer är stadgat i lagarna om kommunalstyrelse på landet och i stad, jämväl att den utsedde ej må åtnjuta arbetslöshetsunderstöd.

Länsstyrelsen skall jämväl utse en revisor och suppleant för denne.

### 9 §.

Där så befinnes önskligt, kan länsstyrelse utse en läns hjälpskommitté med uppgift att i samråd med länsstyrelsen verka för samarbete mellan de olika kommunala myndigheterna inbördes och mellan kommunerna i avseende å den offentliga arbetslöshets hjälpen samt att bistå tillsynsmyndigheten med råd och upplysningar för arbetslöshetens bekämpande.

Då läns hjälpskommitté tillsättes, skall anmälan därom ske hos tillsynsmyndigheten.

*Gällande bestämmelser.**Propositionen nr 216.*

kenskaper verkställas av revisor, som utses av länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har att omedelbart underrätta arbetslöshetskommissionen om vilka personer, som utsetts till ledamöter, suppleanter och revisorer.

## § 6.

Den centrala ledningen av understödsverksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission, vilken äger att med avseende å verksamheten meddela anvisningar och råd.

**Arbetslöshetsunderstöd.**

## § 7.

Kommun eller landsting, som ämnar börja verksamhet för beredande av arbetslöshetsunderstöd och önskar för sådant ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan verksamheten begynnes, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Kommissionen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning sådant bidrag skall utgå. Vid prövning av fråga härom har kommissionen att taga hänsyn ej mindre till arbetslöshetens art och utsträckning inom kommunen eller landstingsområdet samt omfattningen och ändamålsenligheten av där vidtagna åtgärder till arbetslöshetens bekämpande, än även till beloppet av de statsmedel, som för ändamålet stå till förfogande.

Har statsbidrag beviljats, äger kommissionen, då anledning därtill föreligger, besluta, att sådant bidrag ej vidare skall utgå.

## § 8.

Ansökan om arbetslöshetsunderstöd göres hos vederbörande understödsorgan i den kommun, där sökanden uppehåller sig.

Vid ingivande av ansökan skall, där så finnes erforderligt, företes prästbe-

## 8 §.

Den centrala ledningen av den statsunderstödda verksamheten utövas av socialstyrelsen, vilken äger att med avseende därå meddela anvisningar och råd.

**Närmare bestämmelser angående understöd.**

## 9 §.

Kommun, som anvisat medel till beredande av understöd vid arbetslöshet och önskar för sådant ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan verksamheten begynnes, hos socialstyrelsen göra ansökan om statsbidrag. Styrelsen äger besluta, huruvida och i vilken omfattning sådant bidrag skall utgå. Vid prövning av fråga härom har socialstyrelsen att taga hänsyn till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen samt till utsträckningen och ändamålsenligheten av där vidtagna åtgärder till arbetslöshetens bekämpande.

Då anledning därtill förekommer, äger socialstyrelsen besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i mindre omfattning än tidigare skall utgå.

## 10 §.

Ansökan om understöd göres enligt härför av socialstyrelsen fastställt formulär hos understödsorganet i den kommun, där sökanden uppehåller sig. Vid ingivande av ansökan skall, där så finnes erforderligt, före-

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

2 §.

Statens verksamhet för anordnande av reservarbeten omhänderhaves av socialstyrelsen.

18 §.

Ledningen av verksamheten för offentlig arbetslöshetshjälp i riket samt tillsynen över kommunernas verksamhet i sådant syfte utövas av den myndighet som Konungen bestämmer.

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

tyg och intyg om yrke samt, där så kan ske, om den sist innehavda anställningens art och varaktighet jämte arbetsgivarens namn. Sistnämnda intyg skall vara utfärdat antingen av vederbörande arbetsgivare, fackförening eller därmed jämförlig organisation eller ock av två i orten välkända personer.

## § 9.

Då ansökan om arbetslöshetsunderstöd inkommit, skall vederbörande understödsorgan i första hand söka bereda sökanden lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete. Visar detta sig omöjligt, skall understödsorganet, efter inhämtande av de ytterligare upplysningar, som må finnas erforderliga, och efter omsorgsfull prövning av sökandens större eller mindre behov, skyndsamt meddela beslut, huruvida samt i så fall med vilket belopp, från vilken tidpunkt och på vilket sätt understöd skall utgå.

Vid prövning av sökandens behov bör hänsyn icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap. Ej heller må den omständigheten, att sökanden har smärre besparingar eller eget hem, utgöra hinder för beviljande av understöd.

Erhåller sökanden bidrag av arbetsgivare eller arbetslöshetskassa, må understöd likväl till honom utgå, dock med högst så stort belopp, att detsamma jämte nämnda bidrag uppgår till två tredjedelar av den i orten vid tiden för lämnandet av understöd vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som sökanden.

tes prästbetyg samt intyg om yrke och om den senast innehavda anställningens art och varaktighet jämte arbetsgivarens namn. Sistnämnda intyg skall vara utfärdat antingen av vederbörande arbetsgivare, fackförening eller därmed jämförlig organisation eller ock av två i orten välkända personer.

## 11 §.

Understödsorganet skall i första hand eftersträva att bereda sökande tillfälle till utkomst genom eget arbete. Kan arbete icke beredas, skall understödsorganet efter inhämtande av de ytterligare upplysningar, som må finnas erforderliga, och efter omsorgsfull prövning av sökandens och hans hemmavarande familjemedlemmars större eller mindre behov skyndsamt meddela beslut, huruvida samt i så fall med vilket belopp, från vilken tidpunkt och på vilket sätt understöd skall utgå.

Vid prövning av sökandes behov bör hänsyn icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap. Ej heller må den omständigheten att sökanden har smärre besparingar eller eget hem utgöra hinder för beviljande av understöd.

## 12 §.

Under tid, då arbetslös åtnjuter understöd från erkänd arbetslöshetskassa, må understöd enligt denna kungörelse icke till honom utgå.

Under tid, då arbetslös åtnjuter bidrag från annan arbetslöshetskassa eller av arbetsgivare eller eljest i anledning av arbetslösheten är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd, må understöd enligt denna kungörelse till honom utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte sådant bidrag uppgår till två tredjedelar av den i orten vid tiden för lämnandet av understöd vanliga avlöningen för arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den arbetslöse.

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

13 §.

Offentlig arbetslöshetshjälp skall i första rummet beredas genom anställning vid statligt eller kommunalt arbetsföretag.

---

## Gällande bestämmelser.

## § 10.

Beviljat arbetslöshetsunderstöd utdelas genom vederbörande understödsorgans försorg och må efter omständigheterna utgå i kontanta penningar eller, helt eller delvis, i naturaförmåner, exempelvis livsmedel, arbetsredskap eller beklädnadspersedlar.

## § 11.

Om den, som åtnjuter arbetslöshetsunderstöd, erhåller arbete, skall understödet upphöra att utgå.

## § 12.

Befinnes den, som åtnjuter arbetslöshetsunderstöd, icke föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, äger vederbörande understödsorgan besluta om indragande av understödet.

Understödstagare vare pliktig att å därför utsatta tider anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten, att mottaga arbete, som genom arbetsförmedlingen anvisas honom, att hos densamma göra anmälan om arbete, som han anorledes må ha erhållit, och om avresa från orten, därest sådan av honom är tillämnad, även som att, där kommunen såsom villkor för åtnjutande av understöd sådant föreskrivit, under tid, ej överstigande två dagars arbetstid per understödsvecka, utan särskild ersättning utföra lämpligt kommunalt arbete. Understödstagare har även att efter anvisning av understödsorganet samvetsgrant deltaga i lämplig kurs, som anordnats för att bereda arbetslösa utbildning. Iakttager understödstagare icke dessa bestämmelser, äger understödsorganet indraga vidare understöd.

Understödet må i nu nämnda fall efter omständigheterna indragas helt eller delvis samt tillsvidare, för viss tid eller för alltid.

## Propositionen nr 216.

## 13 §.

Understöd utdelas genom understödsorganets försorg och må efter omständigheterna utgå i penningar eller, helt eller delvis, i naturaförmåner, exempelvis livsmedel, arbetsredskap eller beklädnadspersedlar.

## 14 §.

Befinnes den, som åtnjuter understöd, icke föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, skall vederbörande understödsorgan indraga understödet.

Understödstagare är pliktig att å för honom av arbetsförmedlingsanstalten bestämda tider anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i orten, att mottaga erbjudet arbete, i den mån det enligt de i 3 § angivna grunderna skall anses såsom lämpligt, ävensom att, där kommunen såsom villkor för åtnjutande av understöd så föreskrivit, under tid ej överstigande två dagars arbetstid per understödsvecka utan särskild ersättning utföra lämpligt kommunalt arbete.

Understödstagare har även att efter anvisning av understödsorganet samvetsgrant deltaga i lämplig kurs, som anordnas för att bereda arbetslösa utbildning.

Försummar understödstagare att iakttaga vad sålunda föreskrivits, äger understödsorganet efter omständigheterna helt eller delvis samt tills vidare eller för viss tid indraga understödet. Består försummelsen däri, att understödstagare avvisat erbjudet lämpligt arbete, må under minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat, understöd icke till honom utgå.

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

12 §.

Den som mottager offentlig arbetslöshetshjälp är pliktig att underkasta sig de föreskrifter, som tillsynsmyndigheten och arbetslöshetskommittén för hjälpens utgående uppställa.

Iakttagare arbetslös icke dessa föreskrifter, kan tillsynsmyndigheten eller arbetslöshetskommittén helt eller delvis tills vidare eller för viss tid besluta om hans avstängning från offentlig arbetslöshetshjälp.

Detsamma gäller om arbetslös icke för ett ordentligt och nyktert levnadsätt.

20 §.

Beträffande kurser för arbetslösa gäller vad därom kan särskilt vara stadgat.

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

## § 13.

Arbetslöshetsunderstöd tilldelas i regel allenast sökande, som är mantalsskriven inom kommunen, men må utgå jämväl till annan person under förutsättning, att han har stadigvarande uppehåll i kommunen och kan antagas där hava större möjlighet till försörjning än i mantalsskrivningskommunen.

Vägras understöd åt person, som är mantalsskriven i annan kommun, må vederbörande understödsorgan hänvisa honom att söka understöd i den kommun, där han är mantalsskriven. I sådant fall kan understöd tilldelas honom till bestridande av kostnaden för hans resa till mantalsskrivningskommunen, och må statsbidrag utgå till halva beloppet av sådant reseunderstöd.

## § 14.

Har person, som icke är mantalsskriven i den kommun där han vistas, av vederbörande understödsorgan i nämnda kommun förvägrats arbetslöshetsunderstöd, kan dylikt, där så prövas skäligt, tilldelas honom av länshjälpkommittén, och må statsbidrag till understödet utgå jämväl i detta fall.

1928 års B-förslag

Motionerna I: 128 och II: 237.

## 11 §.

Arbetslöshetshjälp må icke tilldelas annan sökande än den, som är mantalsskriven inom kommunen eller stadigvarande uppehållit sig därstädes minst ett år och tillika kan antagas i uppehållskommunen äga större utsikt till försörjning genom arbete än i mantalsskrivningskommunen.

Vägras arbetslöshetshjälp åt person, som är mantalsskriven i annan kommun, må arbetslöshetskommittén hänvisa honom att söka understöd i den kommun, där han är mantalsskriven. I dylikt fall kan reshjälp till mantalsskrivningskommunen tilldelas den arbetslöse.

## 15 §.

[Arbetslönen vid statligt eller kommunalt arbetsföretag skall för varje plats, dit sådant arbetsföretag är förlagt, understiga den lägsta lön, för vilken arbetare utan yrkesutbildning kan i avsevärd omfattning erhålla arbete i öppna arbetsmarknaden på orten.

Arbetslönens belopp fastställas av tillsynsmyndigheten.]

Det kontanta understödet enligt denna lag må icke uppgå till den för kommunen enligt första stycket fastställda arbetslönen. Beloppet fastställs av tillsynsmyndigheten.

Finnes icke statligt eller kommunalt arbetsföretag inom kommunen,

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

## § 15.

Statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd utgår, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, för en var understödstagare med enahanda belopp, som i sådant hänseende tilldelats honom av kommunala eller landstingsmedel, dock högst med:

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa;

1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år;

60 öre per dag för ensam person, som fyllt 15 men ej 18 år; samt

30 öre per dag för varje inom eller utom äktenskapet fött barn.

Statsbidrag må ej utgå för mera än sex dagar i veckan.

Där synnerligen vägande omständigheter påkalla, att statsbidrag utgår till understöd åt arbetslösa, ehuru enahanda belopp ej kan ställas till förfogande av kommunala eller landstingsmedel, må framställning om statsbidrag göras hos Konungen.

## § 16.

Arbetslöshetsunderstöd och resekostnad utbetalas av vederbörande understödsorgan, som sedermera erhåller ersättning av statsmedel till den del, varmed staten enligt ovan angivna grunder lämnar bidrag, dock allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende av kommunala medel till arbetslös utgivits, förklarats icke vara fattigvårdsunderstöd.

## § 15.

Statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd utgår, där ej omständigheterna prövas föranleda lägre bidrag, för en var understödstagare med enahanda belopp, som i sådant hänseende tilldelats honom av kommunala medel, dock högst med:

1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa;

1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år;

60 öre per dag för ensam person, som fyllt 15 men ej 18 år; samt

30 öre per dag för varje inom eller utom äktenskapet fött barn.

Då särskilda skäl därtill föranleda, äger Kungl. Maj:t medgiva, att statsbidraget må utgå med större andel av understödet än nyss sagts.

Statsbidrag må ej utgå för mera än sex dagar i veckan.

## 16 §.

Understöd utbetalas av understödsorganet, som sedermera erhåller ersättning av statsmedel till den del, varmed staten enligt ovan angivna grunder lämnar bidrag, dock allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende av kommunala medel utgivits förklarats icke vara att anse såsom fattigvårdsunderstöd.

Understödsorganet äger efter varje

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

skall det kontanta understödets belopp efter motsvarande grunder fastställas av tillsynsmyndigheten.

Av tillsynsmyndigheten må jämväl fastställas ett särskilt tillägg för familjeförsörjare, utmätt efter dem åliggande försörjningsplikt. Summan av arbetslönen eller understödet samt familjetillägget må icke utan särskilt medgivande av tillsynsmyndigheten överstiga fria arbetsmarknadens arbetslön för arbetare utan yrkesutbildning.

(Jfr 1 § 2 st.)

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

Vederbörande understödsorganäger efter varje månads utgång av härför avsedda statsmedel utbekomma det statsbidrag, som belöper å de under månaden utlämnade understöd. Framställning om utbekommande av sådant bidrag göres med användande av särskilt formulär, som av statens arbetslöshetskommission fastställles. Framställningen skall, vid äventyr att kommissionen eljest må kunna förklara rätten till statsbidrag för den ifrågasvarande månaden förverkad, senast den 15 nästföljande månad vara inkommen till arbetslöshetskommissionen.

Utdrag av arbetslöshetskommissionens protokoll rörande kommissionens beslut om utbetalande av statsbidrag överlämnas av kommissionen till statskontoret, som har att direkt till vederbörande understödsorgan utanordna statsbidraget.

månads utgång av härför avsedda statsmedel utbekomma det statsbidrag, som belöper å de under månaden utlämnade understöden, Framställning om utbekommande av sådant bidrag skall göras enligt särskilt formulär, som av socialstyrelsen fastställles. Framställningen skall, vid äventyr att socialstyrelsen eljest må kunna förklara rätten till statsbidrag för den ifrågasvarande månaden förverkad, senast den 15 nästföljande månad vara inkommen till socialstyrelsen.

## Hyreshjälp.

## § 17.

I särskilt ömmande fall må hyreshjälp tilldelas sådan arbetslös familjeförsörjare, som enligt vad ovan stadgats kan erhålla arbetslöshetsunderstöd. Såsom hyreshjälp anses även bidrag till betalning av ränta å skuld för eget hem ävensom till bestridande av därmed jämförliga oundgängliga utgifter för hemmets och familjens sammanhållande.

Hyreshjälp må ej utgå i sådana fall, då antagas må, att hjälpens utdelande skulle föranleda den arbetslöse att avstå från att söka på annan ort erhålla arbete.

Lika med gällande bestämmelser.

## § 18.

Statsbidrag till beredande av hyreshjälp beviljas av statens arbetslöshetskommission för ett kalenderkvartal i sänder av medel, vilka för sådant ändamål av Kungl. Maj:t ställas till kommissionens förfogande.

Lika med gällande bestämmelser (socialstyrelsen i stället för arbetslöshetskommissionen).

*1928 års B-förslag.*

*Motionerna I: 128 och II: 237.*

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

Kommun eller landsting, som ämnar bereda arbetslösa hyreshjälp och önskar för dylikt ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan sådan verksamhet begynnes, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vid ansökningen, som bör vara inkommen till kommissionen senast sex veckor före ingången av det kalenderkvartal, ansökningen avser, skall fogas beräkning över för ändamålet under nämnda kvartal erforderliga medel.

## § 19.

Vad i §§ 8—14 stadgats beträffande arbetslöshetsunderstöd skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om hyreshjälp.

Lika med gällande bestämmelser, dock ej beträffande landsting.

Vad i §§ 10—14 stadgats beträffande arbetslöshetsunderstöd skall i tillämpliga delar gälla jämväl i fråga om hyreshjälp.

## § 20.

Statsbidrag till hyreshjälp utgår för en var understödstagare med enahande belopp, som i sådant hänseende beviljats av kommun eller landsting, dock att, där sådant finnes påkallat med hänsyn till det begränsade beloppet av för ifrågavarande ändamål anvisade statsmedel, statsbidraget för varje understödstagare må av arbetslöshetskommissionen bestämmas till lägre belopp än nu är sagt.

Lika — utom beträffande landsting — med gällande bestämmelser, dock att, då särskilda skäl därtill föreligga, Kungl. Maj:t äger medgiva, att statsbidrag må utgå med större andel av hyreshjälpen (socialstyrelsen i stället för arbetslöshetskommissionen).

## § 21.

Hyreshjälp utbetalas av vederbörande understödsorgan, som sedermera erhåller ersättning av statsmedel till den del, varmed staten enligt ovan angivna grunder lämnar bidrag, dock allenast under förutsättning, att vad i berörda hänseende av kommunala medel till arbetslös utgivits, förklarats icke vara fattigvårdsunderstöd.

Vederbörande understödsorgan äger efter varje kalenderkvartals utgång av härför avsedda statsmedel utbekomma det statsbidrag, som belöper å under kvartalet utgiven hyreshjälp. Framställning om utbekommande av sådant

Lika med gällande bestämmelser (socialstyrelsen i stället för arbetslöshetskommissionen).

*1928 års B-förslag.*

*Motionerna I: 128 och II: 237.*

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

bidrag göres med användande av särskilt formulär, som av statens arbetslöshetskommission fastställles. Framställningen skall, vid äventyr att kommissionen eljest må kunna förklara rätten till statsbidrag för det ifrågasvarande kvartalet förverkad, senast sex veckor efter utgången av samma kvartal vara inkommen till arbetslöshetskommissionen.

Utdrag av arbetslöshetskommissionens protokoll rörande kommissionens beslut om utbetalande av statsbidrag överlämnas av kommissionen till statskontoret, som har att direkt till vederbörande understödsorgan utanordna statsbidraget.

## 2 KAP.

**Om bidrag till kommunalt arbetsföretag.**

## § 22.

Har kommun anordnat arbetsföretag för beredande av arbete åt sådana arbetslösa, vilka enligt de i 1 kap. meddelade bestämmelser kunna erhålla arbetslöshetsunderstöd, må kommunen, i de fall och under de förutsättningar, som nedan angivas, för ändamålet åtnjuta bidrag av statsmedel.

## § 23.

Statsbidrag till kommunalt arbetsföretag utgår för varje kalendermånad med högst hälften av det belopp, som under månaden sammanlagt i arbetslöner utbetalats till de arbetslösa, vilka vid företaget beretts arbete, men må, för varje arbetare och hel arbetsdag räknat, utgöra högst hälften av den för statliga nödhjälpsarbeten i orten vederbörligen fastställda arbetslönen, dock högst 3 kronor.

Där synnerligen välgående omständigheter påkalla, att statsbidrag utgår med högre belopp än ovan angiv-

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

## 1 §.

(Jfr 1 §.)

För att bereda sysselsättning åt arbetslösa må staten och kommunerna, i den mån det med hänsyn till förhållandena anses påkallat, kunna anordna allmänt arbete i enlighet med vad här nedan stadgas. Sådant arbete kallas i denna förordning reservarbete.

Kommun, som anordnar reservarbete, äger under de villkor, som nedan angivas, för ändamålet åtnjuta bidrag av statsmedel.

## 9 §.

Statsbidrag till kommun, som på sätt i 8 § sägs anordnat reservarbete, utbetalas av socialstyrelsen och må kunna utgå med högst hälften av det belopp, som kommunen i enlighet med de av socialstyrelsen meddelade föreskrifter ägt utbetala såsom arbetslön till de arbetslösa.

---

## 7 §.

Nödig kostnad för den arbetslöses resa till plats, där arbete anvisats honom, ersättes av statsverket.

## Gällande bestämmelser.

Propositionen nr 216.

vits, må framställning härom göras hos Konungen.

## § 24.

Kommun, som ämnar anordna arbetsföretag och önskar för sådant ändamål komma i åtnjutande av statsbidrag, har att, innan verksamheten begynnes, inhämta statens arbetslöshetskommissions medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vid kommunens framställning skola fogas dels fullständig redogörelse angående företagets beskaffenhet och omfattning (ritningar och kostnadsberäkningar), planen för dess bedrivande samt dess betydelse för orten, dels uppgift om det antal arbetslösa, som beräknas erhalla anställning vid företaget, och den beräknade tiden för deras anställning, dels redogörelse för kommunens ekonomi och plan för det föreslagna företagets finansierande, dels ock vederbörande arbetslöshetskommittés yttrande rörande företagets ändamålsenlighet och betydelse för arbetslöshetens bekämpande.

## § 25.

Kommissionen äger besluta, hurvida och i vilken omfattning statsbidrag skall utgå till visst kommunalt arbetsföretag.

Vid prövning av fråga om statsbidrag har arbetslöshetskommissionen att taga hänsyn ej mindre till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen, till de övriga åtgärder, som inom densamma må vara vidtagna för arbetslöshetens bekämpande, samt till företagets lämplighet för detta syfte, än även till kommunens ekonomiska bärkraft och till beloppet av de statsmedel, som stå till förfogande.

Vid prövningen skall tillika iakttagas, att statsbidrag må lämnas endast därest å ena sidan det avsedda företaget provas i hög grad påkallat för ar-

## 1928 års B-förslag.

## Motionerna I: 128 och II: 237.

Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må ersättning av statsmedel utgå jämväl för den arbetslöses hemresa.

## 8 §.

Kommun, som önskar komma i åtnjutande av statsbidrag till anordnande av reservarbete, har att, innan verksamheten begynnes, inhämta socialstyrelsens medgivande därtill.

## 9 §.

Vid prövning av frågan, huruvida och i vilken omfattning statsbidrag skall utgå, skall hänsyn tagas till arbetslöshetens art och omfattning inom kommunen, till de övriga åtgärder, som inom densamma må vara vidtagna i anledning av arbetslösheten, samt till arbetsföretagets lämplighet såsom reservarbete och till kommunens ekonomiska bärkraft. Ej må statsbidrag beviljas till arbetsföretag, som här avses, med mindre företagets anordnande prövas i hög grad påkallat med hänsyn till arbetslösheten inom kommunen.

## Gällande bestämmelser.

## Propositionen nr 216.

betslöshetens ändamålsenliga bekämpande och å andra sidan så stort behov av företagets genomförande ej finnes, att detsamma kan beräknas komma till utförande på den öppna arbetsmarknaden inom de närmaste åren.

## § 26.

Vid beviljande av statsbidrag till visst arbetsföretag har kommissionen att fastställa avlöningens belopp per arbetare och hel arbetsdag, med iakttagande att arbetslönerna ej må överstiga de för statliga nödhjälpsarbeten i orten vederbörligen fastställda.

## § 26.

Vid beviljande av statsbidrag till visst arbetsföretag har kommissionen [att fastställa avlöningens belopp per arbetare och hel arbetsdag, med iakttagande att arbetslönerna ej må överstiga de för statliga nödhjälpsarbeten i orten vederbörligen fastställda ävensom] att meddela närmare bestämmelser och villkor för företagets anordnande och bedrivande samt för arbetslösas hänvisande till arbete vid detsamma. I sistnämnda hänseende skola enahanda grunder tillämpas, som gälla för statens nödhjälpsarbeten, och må förty i intet fall till kommunalt arbetsföretag, för vilket statsbidrag åtnjutes, hänvisas arbetslös, vilken

- a) ej fyllt 18 år,
- b) tillhör från statlig arbetslöshets hjälp avstängd yrkesgrupp, eller
- c) på grund av sjukdom, lyte eller annan orsak icke är fullt arbetsför.

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

## 6 §.

1 mom. Lön till den, som är sysselsatt i reservarbete, skall understiga den arbetslön, som på den öppna arbetsmarknaden i orten är gällande för icke yrkesutbildade arbetare. Närmare bestämmelser angående de grunder, som skola lända till efterrättelse vid lörens fastställande, meddelas av Kommunen.

## 8 §.

Kommun, som önskar komma i åtnjutande av statsbidrag till anordnande av reservarbete, har att [, innan verksamheten begynnes, inhämta socialstyrelsens medgivande därtill samt att] ställa sig till efterrättelse de närmare föreskrifter, socialstyrelsen lämnar rörande arbetsföretagets anordnande och bedrivande, de arbetslösas anvisande till arbete och arbetslönens storlek.

## 15 §.

Arbetslönen vid statligt eller kommunalt arbetsföretag skall för varje plats, dit sådant arbetsföretag är förlagt, understiga den lägsta lön, för vilken arbetare utan yrkesutbildning kan i avsevärd omfattning erhålla arbete i öppna arbetsmarknaden på orten.

Arbetslönens belopp fastställs av tillsynsmyndigheten.

(Jfr 10 §.)

## 6 §.

2 mom. Kommun, som hänvisar arbetslös familjeförsörjare till deltagande i reservarbete å ort, där lägre arbetslöner tillämpas än de, som äro gällande inom kommunen, äger, där den arbetslöses familj finnes vara i behov av understöd, bestämma, att ett sär-

## 15 §.

Då arbetslös familjeförsörjare hänvisas till statligt arbete å ort med lägre fastställd arbetslön än hemortens, må han erhålla ortstillägg, vars belopp dock icke må överstiga skillnaden mellan de för hemorten och arbetsplatsen fastställda arbetslöner.

Det ankommer på kommissionen att bestämma det högsta antal arbetslösa, som vid varje tillfälle får vara anställt vid företag, till vilket statsbidrag åtnjutes.

Har statsbidrag beviljats, åligger det kommissionen att övervaka verksamheten, varvid särskilt bör tillses, att statsmedel icke användas i större utsträckning än hjälpbehovet kräver. Kommissionen må, om anledning därtill föreligger, besluta, att sådant bidrag ej vidare skall utgå.

#### § 27.

I fråga om utbetalande av statsbidrag till kommunalt arbetsföretag gäller i tillämpliga delar vad i § 16 är stadgat angående utbetalande av statsbidrag till arbetslöshetsunderstöd.

## 1928 års B-förslag.

## Motionerna I: 128 och II: 237.

skilt ortstillägg till lönen skall genom socialstyrelsens försorg utbetalas. Sådant ortstillägg får icke överstiga skillnaden mellan den lön, som enligt de av Konungen fastställda grunder skulle gälla, därest arbetsplatsen varit belägen inom den hänvisande kommunen, och den lön, som är enligt samma grunder fastställd å den plats, där arbetet utföres.

Av socialstyrelsen utbetalat ortstillägg skall månadsvis återgäldas av hänvisningskommunen. Skulle för hårt skattetyngd kommun med omfattande arbetslöshet synnerlig svårighet möta att återgälda ortstillägg, äger socialstyrelsen på ansökan av kommunen helt eller delvis befria denna från återbetalningsskyldighet.

Närmare bestämmelser angående vilka som skola vara att avse såsom familjeförsörjare meddelas av socialstyrelsen.

## 10 §.

Underlåter kommun att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, socialstyrelsen jämlikt 8 § meddelat, må statsbidraget till kommunen helt eller delvis indragas.

(Jfr 9 §.)

## 4 §.

Hrr Carlström, Heckscher, von Koch, Bernström och Johansson:

2 mom. Utan hinder av vad i 1

*Gällande bestämmelser.**Propositionen nr 216.*

## 1928 års B-förslag.

## Motionerna I: 128 och II: 237.

mom. är stadgat må arbetslös, vilken är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa och under sistförflutna tolv månader uppburit sådan hjälp för sammanlagt minst trettiosex dagar, av organ för den offentliga arbetsförmedlingen hänvisas till deltagande i reservarbete under viss tid, högst tolv veckor. I och för sådan hänvisning skall socialstyrelsen i mån av tillgång och under beaktande av övriga arbetslösas behov av hjälp ställa platser vid reservarbete till förfogande för de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

Hrr Lindqvist, Hagman och Odelstierna:

---

2 mom. Har jämlikt 18 § i förordningen om erkända arbetslöshetskassor beträffande viss sådan kassa uppställts villkor, som i nämnda paragraf sägs, äge organ för den offentliga arbetsförmedlingen hänvisa arbetslös, som är berättigad till daghjälp från dylik kassa, till deltagande i reservarbete oberoende därav, huruvida behov av understöd jämlikt 1 mom. föreligger.

I och för hänvisning, varom i första stycket förmåles, skall socialstyrelsen i mån av tillgång och under beaktande av övriga arbetslösas behov av hjälp ställa platser med reservarbete till förfogande för de olika arbetsförmedlingsanstalterna.

---

6 §.

---

3 mom. Vad i 2 mom. är föreskrivet rörande ortstillägg skall äga motsvarande tillämpning, då arbetslös familjeförsörjare, som är berättigad till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, av organ för den offentliga arbetsförmedlingen hänvisas till deltagande i reservarbete; dock att utbetalat ortstillägg i sådant fall skall stanna å statsverket.

*Gällande bestämmelser.**Propositionen nr 216.*

## 1928 års B-förslag.

## Motionerna I: 128 och II: 237.

## 11 §.

Hrr Carlström, Heckscher, Johanson och von Koch:

Socialstyrelsen äger på ansökan medgiva, att landstingsområde, vägdistrikt eller annat sådant kommunalsamfund må anordna visst arbetsföretag såsom reservarbete och för ändamålet åtnjuta statsbidrag enligt de i 9 § angivna grunder. Vad i 8 och 10 §§ är stadgat skall därvid äga motsvarande tillämpning.

Hrr Lindqvist, Bernström, Hagman och Odelstierna yrka, att denna paragraf måtte utgå.

## 17 §.

Anordnas i annat fall än i 1 § sägs arbete eller annan understödsverksamhet för att bereda hjälp åt oförvällat arbetslösa, t. ex. därigenom att kommun till vägdistrikt förskjuter medel för vägföretag eller tillsynsmyndigheten åtager sig att utföra skogs- eller flottledsarbete, skall beträffande sådan verksamhet gälla vad i 1 § andra stycket, 10, 12, 14, 15 och 16 §§ här ovan stadgas.

---

## 15 §.

---

Över tillsynsmyndighetens beslut i ärende, som i denna paragraf avses, må klagan ej föras.

## 17 §.

---

Där det med avseende å arbetets art och omfattningen av arbetslösheten i orten befinnes lämpligt må arbetslöshetskommitté med tillsynsmyndighetens medgivande hänvisa arbetslösa till arbete hos enskilda. I sådant fall skall lörens belopp fastställas av tillsynsmyndigheten.

## 19 §.

För Stockholm och Göteborg må tillsynsmyndigheten medgiva de avvikelser från 2—7 §§, som kunna visa sig nödvändiga.

## 21 §.

De närmare föreskrifter, som kunna erfordras för tillämpningen av denna lag, utfärdas av Konungen.

---

Denna lag träder i kraft den  
och gäller till och med den 30  
juni 1934, dock att, därest särskilda  
åtgärder därefter erfordras för av-

*Gällande bestämmelser.**Propositionen nr 216.*

1928 års B-förslag.

Motionerna I: 128 och II: 237.

veckling av verksamheten för offentlig arbetslöshetshjälp, lagen må jämväl efter sistnämnda dag tillämpas å sådana åtgärder.

Åtgärd, som för lagens ikraftträdande förstnämnda dag erfordras, må av Konungen eller enligt Konungens förordnande vidtagas jämväl före samma dag.

---

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<b>Utskottets utlåtande.</b>	
Inledning . . . . .	1
Grundlinjer för ärendets behandling . . . . .	22
Allmän motivering . . . . .	23
Arbetsprogrammet sid. 23. Allmänna grunder för arbetslinjen sid. 25. Lönefrågan sid. 27. Urvalet av arbeten sid. 29.	
Särskilda frågor beträffande reservarbetslinjen . . . . .	34
Det centrala organet sid. 34. Personliga kvalifikationer sid. 37. Konflikt direktiv; förhållandet till fattigvården sid. 39. Familjeförsörjarebegreppet sid. 39. Behövande arbetslösa sid. 40. Avstängning av vissa yrkesgrupper sid. 41. Bosättning sid. 41. Erbjudet arbetes lämplighet med hänsyn till lönens storlek sid. 44. Arbetskonflikter vid statliga reservarbeten sid. 48. Statskommunala reservarbeten i vägstyrelsens regi sid. 48. Statsbidrag till statskommunala reservarbeten sid. 49. Övergångsbestämmelser sid. 52. Anslagsbeloppet sid. 52.	
Särskilda slag av åtgärder . . . . .	55
Statsbeställningar sid. 55. Statliga beredskapsarbeten sid. 59. Kommunala beredskapsarbeten sid. 62. Skenfria korsningar sid. 63. Broar och hamnar sid. 66. Främjande av bostadsbyggande sid. 67. Lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet sid. 75. Täckdikning sid. 77. Gödselvårdsanläggningar sid. 80. Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo sid. 83. Styckning av vissa egendomar sid. 85. Avstyrkta motioner sid. 89.	
Kontantunderstödsverksamhet . . . . .	98
Ungdomsarbetslösheten . . . . .	101
Inledning sid. 101. Arbetsförmedling för ungdom sid. 102. Kursverksamhet m. m.; s. k. frivillig arbetstjänst sid. 104. Pensionering av äldre arbetare sid. 114. Värnpliktsövningar sid. 120. Bidrag till kontant avlöning åt yngre jordbruksarbetare sid. 120.	
Skrivelseförslag . . . . .	121
Sammanställning rörande arbetseffekt och kapitalinvestering vid genomförande av de tillstyrkta förslagen . . . . .	124
Sammanfattning rörande reglerna för reservarbeten, kontantunderstödsverksamhet m. m. . . . .	126
Utskottets hemställan . . . . .	136
<b>Reservationer.</b>	
A) Beträffande utskottets utlåtande i dess helhet . . . . .	141
B) Beträffande statliga och statskommunala reservarbeten . . . . .	150
C) Beträffande särskilda slag av åtgärder . . . . .	157
D) Beträffande kontantunderstödsverksamhet m. m. . . . .	165
E) Beträffande utskottets förslag angående skrivelser till Kungl. Maj:t . . . . .	166

**Bilagor.**

A.	Arbetsmarknadens utveckling och läge samt de från och med år 1914 tillämpade principerna beträffande hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa personer . . . . .	Bil.	1
B.	Statliga och statskommunala reservarbeten . . . . .	»	29
C.	Det nuvarande arbetslöshetsläget och i anledning därav föranledda åtgärder från statens arbetslöshetskommissions sida . . . . .	»	64
D.	Formulär till infordrande av löneuppgifter . . . . .	»	73
E.	Sammandrag av arbetsförtjänsterna vid arbetslöshetskommissionens arbetsplatser under mars 1933 . . . . .	»	75
F.	Sammandrag över i gång varande (inkl. tillfälligt nedlagda) statskommunala reservarbeten den 1 mars 1933 . . . . .	»	76
G.	Antal kommuner, som för arbetslöshetens bekämpande anordnat arbeten, till vilka statsbidrag icke utgår, samt antal anställda vid dessa kommunala reservarbeten . . . . .	»	77
H.	Relationen mellan arbetsförtjänster vid kommunala reservarbeten och reservarbetslöner i kommuner, där dylika blivit av arbetslöshetskommissionen fastställda . . . . .	»	78
I.	Av socialstyrelsen meddelade uppgifter rörande lantarbetar- och skogsarbetarlöner . . . . .	»	79
K.	Utdrag av sammanställning av socialstyrelsen ur tillgängliga uppgifter rörande löner för anläggnings-, husbyggnads- och kommunalarbetare . . . . .	»	80
L.	Skrivelse den 8 maj 1933 från arbetslöshetskommissionen med vissa kostnadsberäkningar . . . . .	»	81
M.	P. M. från arbetslöshetskommissionen angående återverkningarna på statens kostnader för arbetslöshetshjälpen av vissa ifrågasatta ändringar av reservarbetslöner och statsbidrag . . . . .	»	83
N.	Sammanställning av gällande bestämmelser rörande reservarbeten och kontantunderstödsverksamhet samt vissa ändringsförslag i samma hänseenden . . . . .	»	91